

POLEMIA

Kansalaismielipide ja kunnat

Ilmapuntari 2022

Kansalaismielipide ja kunnat

Kansalaismielipide ja kunnat

Ilmapuntari 2022

KAKS – KUNNALLISALAN KEHITTÄMISSÄÄTIÖ

KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT

Kunnallissalan kehittämissäätiön
Polemia-sarjan julkaisu nro 125
© Pole-Kuntatieto Oy ja kirjoittajat

Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2023
ISBN 978-952-349-109-0 (nid)
ISBN 978-952-349-110-6 (pdf)
ISSN 1235-6964

Sisällys

ESIPUHE	7
1 JOHDANTO.....	9
2 KUNTA-ASENTEET VUONNA 2022.....	12
2.1 Luottamus kunnallisiin päättäjiin	12
2.2 Tyytyväisyys arkisiin palveluihin	14
2.3 Julkisten palveluiden riittävyys kotikunnassa	17
2.4 Onko kunta vastuussa asukkaiden hyvinvoinnista?	19
2.5 Asuinkunnan tulevaisuusnäkymät	21
2.6 Suhtautuminen hyvinvointialueiden tehtäviin ja verotusoikeuteen	24
2.7 Julkisen liikenteen toimivuus	25
3 NÄKEMYKSET KORONATORJUNNASSA.....	27
4 TALOUDELLINEN TOIMEENTULO, SUHTAUTUMINEN VEROTUKSEEN JA TALOUDEN SOPEUTUSTOIMIIN	30
4.1 Suhtautuminen verotukseen	30
4.2 Oman talouden säästökohteet ja toimeentulo	32
4.3 Kansalaisten huolenaiheet	34
4.4 Suhtautuminen toimiin energian riittävyyden varmistamiseksi	37
4.5 Suhtautuminen talouden sopeutustoimiin	40
5 ARVIOT UHKATEKIJÖIDEN VAKAVUUDESTA.....	42

6	ALUEVAALIT	46
6.1	Aluevaalit mediassa	46
6.2	Vaalikampanjointia koskevat mielipiteet aluevaaleissa ...	48
6.3	Syyt lähteä äänestämään, jättää äänestämättä	49
6.4	Valintaperusteet aluevaaleissa	52
7	EDUSKUNTAVAALIEN ENNAKKOASETELMA.....	57
7.1	Mitkä asiat olivat tärkeitä?	57
7.2	Äänestämistä ja äänestysvarmuutta koskevat mielipiteet	63
7.3	Pääministeritoiveet vuoden 2022 lopulla	66
8	YHTEISKUNTAPOLIITTISET ARVIOT JA NÄKEMYKSET..	68
8.1	Suhtautuminen hallitukseen ja oppositioon	68
8.2	Arvosanat maan hallitukselle	70
8.3	Arviot puoluejohtajien vaikutuksesta puolueensa kannatukseen	71
8.4	Hallituspohjatoiveet syksyllä 2022	73
8.5	Miten poliittisia päättäjiä kohdellaan tiedotusvälineissä?	76
8.6	Suhtautuminen kansalaisten oikeuksiin ja vapauksiin	78
8.7	Suomalaisten luottamus tulevaan	80
9	MITEN MAAILMA MUUTTUU?	83

KUVIOT

Kunta-asenteet 2022	86
Onnistuminen koronatorjunnassa	106
Taloudellinen toimeentulo, suhtautuminen verotukseen ja talouden sopeutustoimiin	110
Arviot uhkatekijöiden vakavuudesta	127
Aluevaalit 2022	134
Eduskuntavaalien ennakkoasetelma	152
Yhteiskuntapoliittiset arviot ja näkemykset	172
Miten maailma muuttuu?	184

Esipuhe

Kansalaismielipide ja kunnat – Ilmapuntari 2022 on koonto vuonna 2022 tehdyistä kansalaistutkimuksista.

Kyselyjen teemoja olivat kunta-asenteet, tyytyväisyys kuntapäittäjiin ja palveluihin sekä tulevaisuuden näkymät. Teemoina olivat myös aluevaalit ja eduskuntavaalien ennakoasetelma. Kansalaisten huolenaiheet, taloudellinen toimeentulo, suhtautuminen verotukseen ja talouden sopeutustoimiin olivat myös teemoina. Yhteiskuntapoliittiset arviot ja näkemykset keskittyivät suhtautumiseen maan hallitukseen ja oppositioon, suomalaisten luottamukseen sekä kansalaisten oikeuksiin ja vapauksiin.

Tutkimuksen, kuten sarjan aiemmatkin osat, on Kunnallisan kehittämässäätiön toimeksiannosta tehnyt Kantar TNS Oy. Hankkeen vastaavana johtajana ja kokoajana on toiminut yht.lis. Juhani Pehkonen. Raportin graafiset esitykset on laatinut YTM Pentti Kiljunen. Lämpimät kiitokset molemmille!

Heinäkuussa 2023

Antti Mykkänen

asiamies

KAKS – Kunnallisan kehittämässäätiö

1 Johdanto

Tässä raportissa esitetään keskeiset tulokset vuoden 2022 aikana toteutetuista Ilmapuntari-tutkimuksista, joissa on selvitetty suomalaisten suhtautumista kunnallishallintoon, politiikkaan ja yhteiskuntaan. Kysymyksenasettelu on ollut laaja ja kattanut useita teemakokonaisuuksia. Tarkastelukehikkona ei ole ollut yksinomaan kunta, vaan puntarointi on ulottunut keskeisiltä osin yleisempään yhteiskunnalliseen ja poliittiseen asenneilmastoon.

Sisällöllisesti moniaineksinen tutkimusaineisto raportoidaan johdannon lisäksi kahdeksaan päälukuun jäsennettynä. Koska rajanveto eri aihealueiden välillä on sopimuksenvaraista, jaotus on luonnollisesti paljolti esitystekninen.

Ensin tarkastellaan, luvussa kaksi, kunta-asenteita vuonna 2022. Tässä osiossa kuvataan väestön luottamusta kunnallisiin päätöksentekijöihin sekä tyytyväisyyttä arkisiin lähipalveluihin ja palveluiden riittävyys asuinkunnassa. Näiden ohella selvitetään arvioida asuinkunnan tulevaisuusnäköyksiä ja julkisen liikenteen toimivuudesta.

Kolmannessa luvussa selvitetään suhtautumista koronakriisin hoitoon. Polttopisteessä ovat kansalaisten arviot eri tahojen onnistumisesta koronan torjunnassa. Raportin neljännessä luvussa

katse kääntyy kohden toimeentuloa sivuavia kysymyksiä. Vastajilta kysyttiin näkemyksiä oman talouden säästökohteista, toimeentulosta sekä suhtautumista verotukseen. Tässä luvussa selvitetään myös kansalaisten huolenaiheita ja suhtautumista julkisen talouden sopeutus- ja säästötoimia koskeviin ehdotuksiin.

Raportin viidennessä luvussa tarkastellaan puolestaan suomalaisten arvioita erilaisten uhkatekijöiden todennäköisyydestä kymmenen seuraavan vuoden aikana. Tutkimuksen tämä osa toteutettiin noin kolme viikkoa ennen kuin Venäjä hyökkäsi Ukrainaan.

Kuudennessa luvussa tähystetään tammikuussa 2022 järjestettyihin aluevaaleihin. Luvussa sivutaan näkemyksiä aluevaalikampanjasta ja äänestämisestä sekä tarkastellaan äänestämiseen vaikuttaneita ratkaisuja. Raportin seitsemännessä luvussa kurkistetaan puolestaan vuoden 2023 eduskuntavaaleihin. Luvussa sivutaan näkemyksiä vaaliteemojen merkityksestä sekä puntaroidaan ratkaisuiden perusteita ja äänestämisen varmuutta noin neljä kuukautta ennen vaalipäivää.

Raportin kahdeksannessa luvussa suurennuslasin alle poimitaan yleinen yhteiskuntapoliittinen mielipideilmasto. Tässä luvussa jäljitetään suhtautumista eduskuntavaalien 2019 jälkeen muodostettuun hallituspohjaan. Luvussa käsitellään myös arvioita puoluejohtajien vaikutuksesta edustamansa puolueen kannatukseen. Oman kokonaisuutensa muodostavat myös suomalaisten luottamus tulevaan sekä mielipiteet poliittisten päättäjien kohteesta tiedotusvälineissä.

Raportin viimeisessä luvussa tarkastellaan, millaiseksi maailman uskotaan muuttuvan. Suomalaiset arvioivat erilaisten globaalien ongelmien kehitystä seuraavan kymmenen vuoden aikana.

Tutkimusaineisto koostuu useammasta erillisestä osa-aineistosta. Ensimmäinen osa tutkimusaineistoa on koottu verkko-paneelissa helmikuussa 2022 reilu viikko aluevaalien jälkeen. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1 398. Vastajat edustavat maamme 18–79 vuotta täyttänyttä väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta.

Toinen osa haastatteluista toteutettiin samalla metodilla kesäkuussa. Haastatteluiden määrä oli tässä osiossa 1 032. Kolmas osa-aineisto kerättiin lokakuussa. Haastatteluiden määrä oli 1 010. Neljäs osa-aineisto koottiin joulukuun alussa. Haastatteluiden määrä oli tässä 1 029.

Käsillä oleva raportti on yhteenveto vuoden 2022 osa-aineistoista. Raportissa verbalisoidaan ja visualisoidaan päätuloksia koko vuoden osalta. Liitteenä olevien graafisten kuvioiden osuus raportissa on suuri, koska useimmat tutkittavat asiat ovat pitkälti konkreettisia ja kuviot itseselitteisiä. Aineistojen laajuudesta ja jo lähtökohtaisen moniulotteisuuden takia kaikkia tuloksia ei ole mahdollista eikä järkevää kirjoittaa systemaattisesti auki.

Raportin tehtävänä on lähinnä jäsentää aineistoja ja johdattaa lukijaa omien havaintojen ja tulkintojen tekoon. Erillisissä tilastoraporteissa on esitetty kaikki tutkimustulokset yksityiskohtaisessa taulukkomuodossa. Ne sisältävät myös tiedot tutkimusaineistojen rakenteesta ja vastaajaryhmien koosta.

KAKS – Kunnallisanalan kehittämissäätiön Ilmapuntari 2022 -tutkimuksen on toteuttanut Kantar TNS Oy.

2 Kunta-asenteet vuonna 2022

2.1 Luottamus kunnallisiin päättäjiin

Selvä enemmistö suomalaisista antoi luottamuslauseen kotikunnan päättäjille

Helmikuun 2022 alussa noin viikko aluevaalien jälkeen selvitetiin luottamusta kotikunnan, oman maakunnan, valtakunnan tasoon ja Euroopan unionin päättäjiin. Luottamussuhteen selvittäminen antaa tietoa siitä, missä määrin päättäjien toiminta hyväksytään. Luottamus päivittyy jatkuvasti vastauksena muuttuviin olosuhteisiin ja tapahtumiin.

Enemmistö kansalaisista (58 %) luotti erittäin tai melko paljon kotikunnan päättäjiin, mutta reilu kolmannes (36 %) ei luottanut kovinkaan paljon tai ei lainkaan. Yleisin vastaus oli se, että luottaa melko paljon. Luottamusta päättäjiin selvitettiin myös kunta-vaalien 2021 jälkeen. Luottamus asuinkunnan päättäjiin säilyi kutakuinkin ennallaan kuluneen reilun puolen vuoden aikana.

Merkillepantavaa tuloksissa oli se, että kotikunnan päättäjiä kohdeltiin helläkätisemmin kuin hyvinvointialueen/maakunnan, valtakunnan ja Euroopan unionin päätöksentekijöitä. Suomalaisista niukka enemmistö luotti oman maakunnan päättäjiin (52 %).

Valtakunnan tason päättäjät kokosivat luottamuspisteitä käytännössä samassa määrin kuin maakunnan tason päättäjät. Joka toinen antoi vapauttavan tuomion valtakunnan (50 %) tason päätöksentekijöille. Euroopan unionin päätöksentekijöihin kohdentui paljon varauksellisuutta. Suomalaisista reilu kolmannes (37 %) luotti EU:n päättäjiin ja enemmistö suhtautui epäilevästi (56 %).

Selvä nytkähdys luottamuksen kohentumisen suuntaan koski vain maakuntatasoa. Aiempaa suurempi osa väestöstä antoi tunnustusta maakuntatason päättäjille (44 % → 52 %). Suhtautuminen muihin päättäjiin ei muuttunut kesäkuusta 2021.

Perussuomalaisten kannattajien ja vaaleissa nukkuneiden luottamus oli kateissa

Ääntänsä aluevaaleissa käyttäneet luottivat päättäjiin tuntuvasti enemmän kuin vaaleissa nukkuneet. Kotikunnan päättäjiin luotti ennakoon äänestäneistä kaksi kolmesta (64 %), vaalipäivänä äänestäneistä enemmistö (59 %) ja vaaleissa nukkuneista vain reilu kolmannes (35 %). Maakunnan päättäjille antoi luottamuksensa aluevaaleissa nukkuneista vain neljännes (24 %).

Myös puoluekanta oli yhteydessä luottamusarvioihin. SDP:n, vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajien luottamus kohdentui voimakkaasti valtakunnan tason päätöksentekijöihin. Tämä selittyy sillä, että puolueet olivat hallitusvastuussa. Valtakunnan tason päättäjien luottamuspääoma oli varsin korkea myös keskustan tukijoiden keskuudessa.

Perussuomalaisten kannattajat poikkesivat kaikkien muiden puolueiden kannattajista. He eivät luottaneet etenkin valtakunnan ja Euroopan unionin päättäjiin. Myös kotikunnan ja maakunnan päättäjien toiminta arvelutti näkyvässä määrin. Heille ei kelvannut päätöksenteko oikeastaan millään tasolla.

Kokoomuksen tukijat luottivat keskimäärää enemmän päättäjiin kaikilla tasoilla. Kokoomuksen kannattajat antoivat arvoa etenkin kotikunnan päättäjille. Keskustan kannattajat suitsuttivat oman kotikunnan ja maakunnan päättäjiä. Keskustan tukijoiden luottamus Euroopan unionin päättäjiä kohtaan oli osittain kateissa.

Ikä oli yhteydessä näkemyksiin luottamuksesta. Nuoret, 18–30-vuotiaat, suhtautuivat päättäjiin ymmärtäväisemmin kuin

varttuneemmat ikäluokat. Ero oli suuri etenkin, kun tarkasteltiin suhtautumista Euroopan unionin päätöksentekijöihin. Nuorista enemmän kuin kaksi viidestä antoi tunnustusta EU-päätäjille, ja varttuneempien ikäluokkien keskuudessa liikuttiin kolmanneksen tasolla.

Maaseutumaisissa kunnissa luotettiin keskimäärää enemmän oman hyvinvointialueen/maakunnan päätöksentekijöihin ja keskimäärää vähemmän Euroopan unionin päättäjiin. Luottamus valtakunnan ja Euroopan unionin päätöksentekijöihin oli keskimäärää voimakkaampaa pääkaupunkiseudulla.

2.2 Tyytyväisyys arkisiin palveluihin

Tyytyväisyys Alkon, Postin ja kotikunnan terveystieteiden palveluihin heikentyi

Lokakuussa 2022 selvitettiin suomalaisten tyytyväisyyttä keskeisiä arkisia palveluita tarjoavien tahojen toimintaan. Vastaajilta tiedusteltiin, millaisen arvosanan he antavat palveluita tarjoaville toimijoille. Arvioitavia julkisia ja yksityisiä palveluntarjoajia oli kaikkiaan kolmesta. Arviointi toteutettiin viisiportaista arvosana-asteikkoa (erittäin hyvä – erittäin huono) käyttäen.

Useimpiin palveluiden tarjoajiin kohdentui selvästi enemmän myönteisiä kuin kielteisiä lausuntoja. Valtaosa suomalaisista antoi erittäin tai melko hyvän arvosanan eniten käyttämälleen päivittäistavarakaupalle (81 % erittäin tai melko hyvä arvosana) ja apteekille (78 %). Selvä enemmistö oli tyytyväinen myös oman pankkinsa (66 %), vakuutusyhtiönsä (65 %) ja teleoperaattorinsa (62 %) toimintaan. Näiden lisäksi kolme muuta organisaatiota sai vähintään melko hyvän arvosanan. Nämä olivat verohallinto (55 %), Alko (54 %) ja oma energiayhtiö (51 %).

Aivan kaiken ei kuitenkaan koettu olevan täysin kunnossa. Vaikka jakaumat painottuivat useimpien tahojen osalta selvästi positiivisten arvioiden suuntaan, vastauksiin sisältyi myös tiettyä varauksellisuutta. Erittäin hyviä yleisarvosanoja annettiin varsin kitsaasti. Eniten erittäin hyviä arvosanoja saivat oma apteekki (28 %) ja päivittäistavarakauppa (25 %). Kolmanneksi eniten tyytyväisyyttä tällä tavalla tarkasteluna kohdentui Alkoon (17 %).

Viiden organisaation kohdalla erittäin tai melko hyviä arvosanoja annettiin pihistellen. Suomalaisista kaksi viidestä oli tyytyväinen kotikunnan terveystalouteen (43 %) ja Kelan toimintaan (43 %). Vajaa kolmannes antoi Postille hyviä arvosanoja (29 %). Vähiten tyytyväisyyttä kohdentui työ- ja elinkeinotoimistoon (22 %) sekä kotikunnan sosiaalitoimistoon (14 %). Enemmistö (59 %) ei pystynyt arvioimaan asuinkunnan sosiaalipalveluja, koska ei käyttänyt niitä. Sosiaalitoimisto sai hyviä ja huonoja arvosanoja lähes yhtä vähän.

Työ- ja elinkeinotoimisto sekä Posti olivat ainoita, joihin kohdistui enemmän huonoja kuin hyviä arvosanoja. Työ- ja elinkeinotoimiston hyvien ja huonojen arvioiden erotus oli -4 %-yksikköä ja Postin -14 %-yksikköä. Kolmanneksi heikoin oli asuinkunnan sosiaalitoimisto, joka säilyi juuri ja juuri kuivilla (hyvien ja huonojen arvioiden saldo on +2 %-yksikköä).

Tyytyväisyys Alkon, Postin ja kotikunnan terveystalouden palveluihin heikentyi vuoden 2018 alusta, jolloin asiaa selvitettiin edellisen kerran. Hyvien arvosanojen osuus Alkon ja kotikunnan terveystalouden palveluihin vähentyi kymmenen prosenttiyksikköä (-10 %-yksikköä). Postin kohdalla tiputus oli miltei samaa luokkaa (-8 %-yksikköä). Kuvia nousijoita ei löytynyt. Kotikunnan sosiaalipalveluihin kohdentui ehkä aavistuksen aiempaa enemmän tyytyväisyyttä (+4 %-yksikköä).

Sukupuoli erotteli arvosanoja melko vähän. Naiset kuitenkin arvostivat piirun verran miehiä enemmän useimpia palveluita, varsinkin Kelan, oman apteekin, pankin, päivittäistavarakaupan, verohallinnon sekä teleoperaattorin toimintaa. Toisen suuntaisia eroja ei löytynyt, kuten oli vielä vuonna 2018. Neljä vuotta aiemmin miehet olivat naisia tyytyväisempiä Kelaan, Postiin ja verohallintoon.

Hallituspuolueiden kannattajat suhtautuivat moniin palveluita tarjoaviin tahoihin suopeammin kuin oppositiopuolueiden tukijat

Puoluekanta oli yhteydessä näkemyksiin. Hallituspuolueiden kannattajat asennoituivat etenkin julkisia palveluita tarjoaviin tahoihin helläkätisemmin kuin oppositiopuolueiden tukijat. Ero oli

tuntuva Kelan, verohallinnon ja työ- ja elinkeinotoimiston toimintaa koskevissa arvioissa.

Yksittäisistä puolueista SDP:n kannattajat arvostivat useimpien tahojen toimintaa keskimäärää enemmän. Perussuomalaisten tukijat puolestaan olivat keskimäärää vähemmän suopeita kaikkien tahojen toimintaa kohtaan. Perussuomalaisten tukijoiden tyytymättömyys kohdentui eritoten Kelan, Postin sekä työ- ja elinkeinotoimiston suuntaan.

Kokoomuksen kannattajat suhtautuivat muita armeliaammin Alkoon, omaan pankkiin sekä vakuutus- ja energiayhtiöön. Postin palveluja kokoomuksen tukijat nuhtelivat varsin railakkaasti. Keskustan kannattajat kokivat eri organisaatioiden palvelut jokseenkin keskivertoisesti. Hieman keskimäärää enemmän löytyi niitä, jotka arvioivat Postin toimintaa myönteisesti.

Vihreiden tukijat kohtelivat useimpia, käytännössä kaikkia, tahoja keskimäärää suopeammin. Vasemmistoliiton kannattajat olivat puolestaan vähemmän myönteisiä useimpien tahojen toimintaa kohtaan. Varsin kielteisesti vasemmistoliiton tukijat hahmottivat Postin toiminnan ja oman kotikunnan terveyspalvelut.

Ikäriippuvuudet olivat suhteellisen heikkoja eivätkä yleisesti edustaneet erityistä oman elinvaiheen mukaista palvelujen suostamista. Pari poikkeusta saattoi kuitenkin todentaa. Ikääntyneimmät, yli 60-vuotiaat, suhtautuivat muita ikäluokkia suopeammin Kelan, oman apteekin, vakuutusyhtiön ja kotikunnan terveyskeskuksen palveluihin. Nuoret, 18–30-vuotiaat antoivat keski-vertoa hieman parempia arvosanoja Postille sekä työ- ja elinkeinotoimistolle.

Koulutustason yhteydet jäivät varsin vaimeiksi lähes kauttaaltaan pois lukien Posti, verohallinto ja kotikunnan terveyskeskus. Korkeasti koulutetut suhtautuivat muita hyväksyvämmiin verohallinnon palveluihin ja keskimäärää varauksellisemmin kotikunnan terveyspalveluihin ja Postiin.

Asuinalueet erottautuivat siten, että maaseutumaisissa kunnissa oltiin järjestään jonkin verran keski-vertoa vähemmän tyytyväisiä useimpiin arkisiin palveluihin. Pääkaupunkiseudulla tykätettiin Alkon palveluista, mutta sen sijaan Postin palvelut ”nyppivät” enemmän.

2.3 Julkisten palveluiden riittävyys kotikunnassa

Vanhustenhuolto ja terveyspalvelut kuntien hellittämättömiä kipupisteitä

Lokakuussa 2022 toteutetussa Ilmapuntari-kyselyssä tunnusteltiin näkemyksiä julkisten palveluiden riittävydestä omassa kotikunnassa. Palvelut olivat yhtä lukuun ottamatta kuntapalveluita. Vastaajat arvioivat lisäksi Kelan toimeentulotuen riittävyyttä. Perustoimeentulotuki siirtyi kunnilta Kelan hoidettavaksi vuonna 2017. Arviointi toteutettiin neliportaista asteikkoa (palvelut täysin riittäviä – palvelut täysin riittämättömiä) käyttäen.

Tulokset olivat yleisilmeeltään positiivisia. Lähes kaikki tiedustellut palvelut arvioitiin ainakin jokseenkin riittäviksi. Kärkeen kohosivat liikuntaan ja urheiluun liittyvät palvelut, jotka valtaosa (83 %) katsoi täysin tai jokseenkin riittäviksi. Käytännössä lähes yhtä hyvän arvosanan saivat peruskoulut (75 %). Näkemykset myös lukioista ja ammatillisista oppilaitoksista (75 %) sekä teknisistä palveluista (74 %) erottuivat myönteisyydellään muista. Lähimmäksi neljän kärkeä sijoittui lasten päivähoito (60 %).

Aivan kaiken ei kuitenkaan koettu olevan kunnossa. Selvimpänä kriittisyys kohdistui vanhustenhuoltoon. Joka toinen (49 %) arvioi vanhuspalvelut riittämättömiksi. Myös terveyspalveluihin oltiin tyytymättömiä. Kaksi viidestä (38 %) katsoi asuinkuntansa terveyspalvelut riittämättömiksi.

Kokoava yleisarvosana kunnan palvelujen riittävyydelle painottui kuitenkin yksiselitteisen myönteiseksi (72 % palvelut riittäviä ja 20 % riittämättömiä). Silti se, oliko tulos vapauttava tuomio kuntien palvelutuotannolle, on sopimuksenvarainen asia. Näin siksi, että riittämättömiksi koettiin paljolti ne palvelut, joita kuntalaiset olivat monissa aiemmissa tutkimuksissa pitäneet kaikkein tärkeimpinä (terveyspalvelut, vanhustenhuolto).

Tulkinnassa tulee myös ottaa huomioon, että kysymys luotasi tyytyväisyyttä lähinnä määrällisestä näkökulmasta, oliko palveluja tarjolla, ei niinkään sitä, millaisia ne ovat laadultaan. Jälkimmäinen asianpuoli ei välttämättä käy yksiin edellisen kanssa, koska palveluiden hyvyydellä on monia erilaisia kriteereitä.

Vuonna 2018 tiedusteltiin edellisen kerran näkemyksiä kunta- ja palveluiden riittävydestä. Lokakuussa 2022 saadut tulokset

piirtyvät useimmilta osin samansuuntaisiksi. Kipupisteitä ovat jo aiemmin olleet vanhustenhuolto ja terveystalvet. Suurimmilta osin näkemykset olivat muuttuneet varsin vähän ja saattoivat selittyä sattumalla. Kunnan terveystalveihin kohdentui kuitenkin aiempaa enemmän tyytymättömyyttä (32 % → 38 %).

Oma lukunsa on toimeentulotuki. Perustoimeentulotuki siirtyi kunnilta Kelan tehtäväksi vuoden 2017 alussa. Vuonna 2012 kysyttiin toimeentulotuen riittävydestä kunnan palveluna, vuonna 2018 ja 2022 Kelan palveluna. Näkemykset toimeentulotuen riittävydestä olivat aiempaa jäsentymättömämpiä. Epätietoisuus lisääntyi entisestään. Enemmistöllä ei ollut mielipidettä Kelan toimeentulotuen riittävydestä (55 %).

Eläkeläiset ja ikääntyneet huolestuneita vanhuspalveluiden riittävydestä

Palveluiden riittävyden arvioinnissa väestöryhmittäiset erot olivat kokonaisuutena melko niukkoja. Osasy tähän oli se, että monet jakaumista olivat koko väestön tasolla niin vinoja, ettei niihin suoranaisesti mahtunut merkittävää väestöryhmien välistä vaihtelua.

Sukupuolten välillä oli korostuseroja, joista keskeisimmät ilmenivät naisten suurempana tyytymättömyytenä vanhus- ja terveystalveiden sekä lasten päivähoidon riittävyttä kohtaan. Koska kyseisiä talveja koskevissa arvioinneissa oli muutoinkin eniten eloa ja ne on arvioitu myös merkitykseltään tärkeimmiksi, väestöryhmittäinen tarkastelu rajattiin niihin.

Terveystalveissa huomionarvoiset erot liittyivät ammatti- asemaan ja tulotasoon. Terveystalveiden riittävyys koettiin jonkin verran keskimäärää paremmaksi ylempien ja alempien toimihenkilöiden sekä suurituloisten keskuudessa. Tyytyväisyys terveystalveihin oli sidoksissa myös asuinalueeseen. Taajaan asutuissa ja maaseutumaisissa kunnissa enemmistö koki terveystalvet riittäviksi. Pääkaupunkiseudulla tyytyväisiä oli vain kaksi viidestä.

Puoluekannan mukaan keskustan kannattajat olivat tyytyväisiä terveystalveiden riittävyteen, kun taas vasemmistoliiton ja pienpuolueiden tukijoista joka toinen näki talvet enemmän tai vähemmän riittämättömiksi omassa kotikunnassaan.

Vanhustenhuollossa yhteys asuinpaikkaan oli niin ikään selkeä. Tyytyväisyys vanhushpalveluihin väheni maaseudulta kaupunkeihin siirryttäessä. Pääkaupunkiseudulla lukema oli kiusallisen heikko, sillä enemmistö (58 %) pääkaupunkiseudun asukkaista arvioi vanhushpalvelut riittämättömiksi. Maaseutumaisissa kunnissa tyytymättömiä löytyi kaksi viidestä (41 %).

Poliittisen kannan mukaan enemmistö perussuomalaisten (60 %) tukijoista ilmoitti, että vanhushpalvelut kotikunnassa olivat riittämättömiä tarpeeseen nähden. Myös vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajista niukka enemmistö oli tyytymätön. SDP:n tukijat olivat hieman keskimäärää tyytyväisempiä.

Suhtautuminen vanhushpalveluita kohtaan oli yhteydessä ikään. Tyytymättömyys palveluiden riittävyys lisäantyi varttuneimman ikäluokan suuntaan. Eläkeläisistä (58 %) ja yli 60-vuotiaista (59 %) selvä enemmistö ilmoitti, että vanhushpalvelut ovat asuin-kunnassa riittämättömiä. Nuorimpiin ikäluokkiin kuuluvista noin kolmannes ei kyennyt ottamaan kantaa asiaan.

2.4 Onko kunta vastuussa asukkaiden hyvinvoinnista?

Vastuun kansalaisten hyvinvoinnista tulisi olla yksilöllä itsellään, sitten kunnalla, työnantajalla, lähipiirillä ja valtiolla

Hyvinvointiyhteiskunta pitää sisällään ajatuksen, että yhteiskunnassa kaikilla toimijoilla eli valtiolla, kunnalla, järjestöillä, yrityksillä, kirkolla sekä kansalaisilla itsellään on vastuuta ihmisten hyvinvoinnista. Syksyllä 2022 selvitettiin käsityksiä hyvinvointiyhteiskunnasta kysymällä, miten eri tahojen tulisi olla vastuussa kansalaisen hyvinvoinnista. Jokaista tahoa arvioitiin erikseen neliportaisella asteikolla. Kysymyssarjan johdanto kuului seuraavasti:

”Kansalaisen hyvinvointi koostuu määrällisistä ja laadullisista tekijöistä sekä yksilökohtaisista kokemuksista ja tuntemuksista. Hyvinvointi pitää sisällään mm. terveyden ja toimintakyvyn, toimeentulon, sosiaaliset suhteet sekä koetun elämisen laadun. Ihmisillä on erilaisia näkemyksiä siitä, miten vastuu kansalaisten hyvinvoinnista pitäisi jakaa yksilöiden itsensä, perheiden ja lähiomaisten sekä julkisen vallan kesken.

Missä määrin seuraavien tahojen tulisi olla vastuussa kansallaisen hyvinvoinnista?”

Valtaosa (95 %) suomalaisista oli sitä mieltä, että yksilön tuli olla vastuussa omasta hyvinvoinnistaan erittäin tai melko paljon. Enemmistö (55 %) katsoi, että yksilön pitää vastata omasta hyvinvoinnistaan erittäin paljon. Se, missä määrin tämä yksilön omavastuu käytännössä toteutuu, ei kuulunut tutkimuksen kysymyksenasetteluihin.

Enemmistö oli sysäämässä ainakin melko paljon vastuuta myös perheille ja omaisille läheistensä hyvinvoinnista (78 %), valtiolle (76 %) ja kunnille (79 %) kansalaisten hyvinvoinnista sekä työnantajille (77 %) työntekijöiden hyvinvoinnista. Enemmistö vieritti vastuuta myös maakunnalle/hyvinvointialueelle (69 % vastuuta erittäin tai melko paljon) asukkaiden hyvinvoinnista.

Vähemmässä määrin kuormaa oltiin työntämässä kirkolle ja seurakunnille (31 %) sekä järjestöille (29 %) jäsentensä hyvinvoinnista. Tulokset kertovat siitä, että seurakunnilla ja järjestöillä uskotaan olevan myös muita tärkeitä tehtäviä kuin jäsentensä hyvinvoinnista huolehtiminen.

Näkemykset olivat jonkin verran muuttuneet vuoden 2017 joulukuusta. Aiempaa enemmän vastuuta oltiin kaatamassa maakuntien (hyvinvointialueiden) ja kuntien suuntaan. Odotukset myös työnantajien suuntaan olivat voimistuneet aiemmasta.

Hallituspuolueiden kannattajat korostivat hyvinvointialueiden vastuuta, oppositiopuolueiden tukijat yksilön vastuuta omasta itsestään

Hallitus ja oppositiopuolueiden kannattajilla oli hieman erilaisia painotuksia näkemyksissä eri tahojen vastuista. Hallituspuolueiden tukijat näkivät valtion ja maakuntien (hyvinvointialueiden) vastuun suuremmaksi kuin oppositiopuolueiden tukijat. Oppositio-
puolueiden kannattajat puolestaan pitivät yksilöiden omavastuuta hyvinvoinnistaan suurempana kuin hallituspuolueiden kannattajat.

Puoluekannan mukaan kokoomuksen kannattajat olivat vahvimmin sitä mieltä, että yksilöiden on oltava vahvasti vastuussa omasta hyvinvoinnistaan. Vasemmistoliiton kannattajat olivat ryhmä, jossa yksilön vastuuta itsestään pidetään keskimäärää

vähemmän tärkeänä. Keskustan kannattajat käänsivät katseen muita selkeämmin kuntaan, hyvinvointialueeseen sekä kirkkoon ja seurakuntiin. Perussuomalaisten ja kokoomuksen äänestäjät eivät kokeneet maakunnan vastuuta asukkaiden hyvinvoinnista kovinkaan tärkeäksi asiaksi.

SDP:n, vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajien keskuudessa oli keskimäärää enemmän niitä, jotka vaativat valtiota merkitävään vastuuseen kansalaisten hyvinvoinnista. SDP:n kannattajat olivat muita useammin sitä mieltä, että maakunnalla ja kunnilla on paljon vastuuta asukkaidensa hyvinvoinnista. Perussuomalaisten tukijat suhtautuivat muita nuivemmin kunnan ja maakunnan vastuisiin.

Sukupuoli erotteli mielipiteitä siten, että naiset asettivat monille tahoille enemmän taakkaa kansalaisen hyvinvoinnista kuin miehet. Näin etenkin, kun tarkasteltiin julkisyhteisöjä, kuntia, hyvinvointialueita, valtiota sekä kirkkoa ja seurakuntia.

Myös iällä oli yhteyttä mielipiteisiin. Nuoret, 18–30-vuotiaat, suhtautuivat lähes kaikkien tahojen vastuisiin hieman varauksellisemmin kuin varttuneemmat ikäluokat. Nuorista lähes kolmannes katsoi, että maakunnalla/hyvinvointialueella ei pitäisi olla kovin paljon vastuuta asukkaidensa hyvinvoinnista. Nuoret painottivat myös yksilön omaa vastuuta vähemmän kuin varttuneemmat ikäryhmät.

2.5 Asuinkunnan tulevaisuusnäkömät

Toiveikkuutta asuinkunnan elinolojen kehitykseen, varauksellisuutta kunnan talousnäkömiin

Helmikuussa 2022 osana aluevaalien seuranta tutkimusta selvitettiin suomalaisten suhtautumista kotikunnan tulevaisuudennäkömiin seuraavan 5–10 vuoden tähtäimellä. Vastaajille esitettiin seuraava kysymys johdantoineen:

”Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa ensi vuoden alussa. Sosiaali- ja terveydenhuollon (sote) sekä pelastustoimen tehtävät siirtyvät kunnilta ja kuntayhtymiltä perustettaville uusille hyvinvointialueille (maakunnille). Jos ajattelet asiaa 5–10 vuotta eteen-

päin, niin millaiseksi arvioit nykyisen kotikuntasi tulevaisuuden eri asioissa?”

Kahdeksasta punninnan kohteena olevasta asiasta löytyi kolme, joihin suomalaisten enemmistö suhtautui erittäin tai melko optimistisesti. Enemmistö oli luottavainen oman asuinkunnan tulevaisuuteen koulutusmahdollisuuksien (61 %) ja elinolojen (58 %) kehityksen osalta. Niukka enemmistö uskoi myös asuinkunnan suotuisiin tulevaisuuden näkymiin yleensä (51 %). Lähes joka toinen uskoi myös mahdollisuuksiin yritystoiminnan vireyden ja-
lostamiseksi (48 %). Sosiaali- ja terveystalouden myönteiseen kehitykseen luotti alle puolet väestöstä (46 %). Reilu viidennes näki sote-palveluiden tulevaisuuden enemmän tai vähemmän surkeaksi (22 %).

Kansalaiset suhtautuivat vähemmän optimistisesti asuinkunnan taloustilanteen ja asukkaiden henkisen mielialan kehitykseen. Kaksi viidesosaa uskoi asuinkunnan taloustilanteen (40 %) ja asukkaiden henkisen mielenmaiseman auvoisaan kehitykseen (41 %). Suomalaisista vain reilu kaksi viidesosaa arvioi asuinkunnan työllisyystilanteen muotoutuvan erittäin tai melko hyväksi (42 %).

Asuinkunnan talous- ja työllisyystilanteen muutokset herättivät huolta. Tästä huolimatta oltiin optimistisia, kun tarkastelun polttopisteeksi valittiin asukkaiden elinolot yleensä ja etenkin koulutusmahdollisuudet.

Naisten ja miesten erot eivät olleet järjestyttävän suuria. Miesten keskuudessa oli kuitenkin naisia enemmän niitä, jotka suhtautuivat asuinkunnan kehitykseen naisia aavistuksen optimistisemmin.

Nuorten ja ikääntyneiden eroista voi todeta, että nuorten, 18–30-vuotiaiden, keskuudessa keskimäärää enemmän positiivisia visioita kohdentui etenkin asuinkunnan tulevaisuudennäkymiin yleensä (61 %) ja sote-palveluiden saatavuuteen (55 %).

Sosiaalinen hyväosaisuus selitti näkemyksiä tulevaisuudesta. Heikommin koulutetut, työntekijät ja pienempituloiset olivat keskimäärää vähemmän optimistisia. Korkeasti koulutetut, ylemmät ja alemmat toimihenkilöt sekä hyväosaisten olivat pääsääntöisesti luottavaisempia asuinkuntansa tulevaisuuden suhteen.

Asuinalue ja kuntatyyppi selittivät näkemyksiä asuinkunnan tulevaisuudesta. Uudellamaalla ja pääkaupunkiseudulla oltiin

keskimäärää luottavaisempia. Selvästi synkempiä visioita löytyi etenkin maaseutumaisissa kunnissa asuvien keskuudessa.

Vihreiden ja kokoomuksen kannattajat luottivat vahvimmin asuinkuntansa tulevaisuuteen

Puoluekanta oli yhteydessä näkemyksiin kotikunnan tulevaisuudesta eri asioissa. Puolueiden kannattajilla oli toisistaan poikkeavia näkemyksiä asuinkuntansa tulevaisuudesta. SDP:n tukijat olivat keskimäärää toiveikkaampia sote-palveluiden saatavuuden ja elinolojen kehityksen osalta. Heillä oli vahva usko myös siihen, että asuinkunta kehittyy yleisesti ottaen myönteisesti.

Perussuomalaisten tukijat muodostivat muiden puolueiden kannattajakunnista suuresti poikkeavan ryhmän. Optimistisia visioita oli kiskottava miltei hohtimilla. Näkemykset painottuivat pessimismin suuntaan, kun kysyttiin arviota asuinkunnan työllisyydestä, taloudesta ja sote-palveluista tulevaisuudessa.

Kokoomuksen ja vihreiden kannattajat luottivat siihen, että asuinkunta kehittyy suotuisasti lähes näkökulmasta riippumatta. Näiden puolueiden tukijat edustivat vastakohtaa perussuomalaisten kannattajille optimismillaan.

Keskustan kannattajat suhtautuivat asuinkuntansa tulevaisuuteen varauksellisemmin kuin muiden puolueiden tukijat pois lukien perussuomalaiset. Keskustan kannattajat olivat muita enemmän huolestuneita kotikunnan talouden, työllisyyden ja asukkaiden mielialojen kehityksestä. Vasemmistoliiton tukijat luottivat etenkin asuinkunnan koulutusmahdollisuuksien ja sote-palveluiden saatavuuden suotuisaan kehitykseen.

Tuloksia tarkasteltiin myös puolueiden kannattajia toisiinsa kokonaisuutena vertaillen. Ensin optimistisista visioista vähennettiin pessimistiset kahdeksassa asiassa. Tämän jälkeen laskettiin optimismi–pessimismi-erotusten keskiarvot. Lopputuloksena oli indeksiluku, joka kertoi, paljonko puolueiden kannattajat poikkesivat toisistaan.

Tällä tavalla tarkasteltuna optimistisimpia kotikuntansa kehityksen suhteen olivat vihreiden ja kokoomuksen tukijat. Perussuomalaisten lukema oli jo lähempänä nollaa. Perussuomalaisten tapaan lähellä pakkaslukemaa olivat puoluekannastaan epätietoiset.

Kuinka optimistisesti tai pessimistisesti suhtautuu tulevaisuudessa asuinkunnan tulevaisuuteen eri asioissa, arviointien kokonaiserot puolueiden kannattajien keskuudessa (8 asiasta laskettujen optimismi–pessimismi-indeksien keskiarvot):

<i>Vihreät</i>	+59
<i>Kokoomus</i>	+50
<i>SDP</i>	+44
<i>Vasemmistoliitto</i>	+41
<i>Keskusta</i>	+24
<i>Perussuomalaiset</i>	+8
<i>Epätietoinen puoluekannasta</i>	+3

2.6 Suhtautuminen hyvinvointialueiden tehtäviin ja verotusoikeuteen

Enemmistö suomalaisista suhtautui nuivasti hyvinvointialueiden verotusoikeuteen

Helmikuussa 2022 selvitettiin myös suomalaisten suhtautumista hyvinvointialueiden tehtäviin ja verotusoikeuteen. Asiaa kysyttiin seuraavalla kahdella asenneväittämällä.

”Hyvinvointialueille tulisi vastaisuudessa siirtää kunnilta lisää tehtäviä, kuten koulutus- ja sivistystehtävät”

”Hyvinvointialueille tulisi vastaisuudessa antaa verotusoikeus”

Puolet suomalaisista torjui ehdotuksen, jonka mukaan hyvinvointialueille tulisi vastaisuudessa siirtää kunnilta lisää tehtäviä, kuten koulutus- ja sivistystehtävät (49 %). Vain reilu viidennes kannatti kuntien tehtäväkentän muutoksia siten, että tehtäviä siirrettäisiin hyvinvointialueille (22 %). Merkilläpantavaa on se, että epätietoisia oli varsin runsaasti (29 %).

Miehet suhtautuivat naisia suopeammin ehdotukseen. Miehistä yli neljännes (27 %) kannatti kuntien tehtävien siirtoa hyvinvointialueille, kun taas naisista alle viidesosa (18 %). Naisista oli miehiä tuntuvasti suurempi osa epätietoisia.

Ikätekijä näyttäytyi siten, että yli kolmannes nuorista, 18–30-vuotiaista, liputti hyvinvointialueiden tehtävien lisäämisen puolesta (35 %). Keski-ikäisten, 41–50-vuotiaiden, parissa ilmeni eniten vastustusta, ja heistä enemmistö torjui ehdotuksen (54 %).

Puoluekanta oli yhteydessä näkemyksiin kuntien tehtävien siirtämisestä hyvinvointialueiden hoidettavaksi. Ajatus ei silti aiheuttanut suuria riemunkiljahduksia yhdenkään puolueen kannattajien keskuudessa. Keskustan tukijoiden keskuudessa oli keskimäärää enemmän ehdotukseen suopeasti suhtautuvia (28 %). Kokoomuksen kannattajien mielestä ehdotus tuntui pahanmakuiselta, ja heistä selvä enemmistö tyrmäsi ajatuksen (58 %). Myös perussuomalaisten keskuudessa enemmistö suhtautui ehdotukseen nuivasti (53 %).

Suomalaisista vain reilu viidennes asennoitui myönteisesti ehdotukseen verotusoikeuden myöntämisestä hyvinvointialueille (22 %). Niukka enemmistö suomalaisista asettui vastustamaan hyvinvointialueiden verotusoikeutta (51 %). Yli neljännes ei pystynyt muodostamaan kantaa asiaan (28 %).

Kokoomuksen (71 %) ja perussuomalaisten kannattajille hyvinvointialueiden verotusoikeus oli myrkyä (62 %). Enemmistö myös keskustan kannattajista suhtautui varauksellisesti (56 %). Ehdotus sai näkyvässä määrin kannatusta etenkin vasemmistoliiton (42 %) ja vihreiden (32 %) kannattajien joukossa. SDP:n kannattajien keskuudessa oli enemmän verotusoikeuden vastustajia (41 %) kuin kannattajia (31 %).

2.7 Julkisen liikenteen toimivuus

Luottamus takseihin romahti

Joulukuussa 2022 selvitettiin kansalaisten luottamusta julkisen liikenteen palveluihin. Tehtävänä oli arvioida kahdeksaa julkisen liikenteen muotoa maassamme. Vastaajilta kysyttiin, missä määrin he luottavat siihen, että julkinen liikenne toimii hyvin maassamme.

Enemmistö suomalaisista uskoi, että suurin osa julkisesta liikenteestä toimii erittäin tai melko hyvin maassamme. Eniten luotettiin ulkomaan lentoliikenteeseen (79 % luotti erittäin tai melko

paljon). Lähes yhtä paljon luottamusta herätti myös kaukojuna-liikenne maassamme (75 %).

Ulkomaan lentoliikenteen ja kaukojunaliikenteen jälkeen tulivat järjestyksessä metro-/raitiovaunuliikenne (64 %), paikallis-junaliikenne (64 %), linja-autot kaukoliikenteessä (63 %) ja paikallistasolla (56 % %).

Vähiten luottamusta herätti taksiliikenne. Joka toinen (48 %) tunsii epäluottamusta taksiliikenteen toimivuutta kohtaan. Kaksi viidesosaa väestöstä suhtautui varauksellisesti myös linja-auto-liikenteeseen paikallistasolla (39 %).

Mielipiteet muuttuivat vuodesta 2017, jolloin näkemyksiä julkisen liikenteen palveluista selvitettiin edellisen kerran. Näkemykset lento- ja linja-autoliikenteen sekä taksipalvelujen toimivuudesta kielteistyivät. Luottamus etenkin takseihin romahti. Vuonna 2017 enemmän kuin neljä viidestä (84 %) uskoi taksiliikenteen toimivan hyvin, mutta vuonna 2022 samalla tavalla suhtautui ainoastaan noin kaksi viidestä (43 %). Usko paikallis- ja kaukojunaliikenteen toimivuuteen näytti puolestaan hieman kohentuneen aiemmasta.

Pääkaupunkiseudulla ihasteltiin metro-/raitiovaunuliikennettä

Asuinalue oli yhteydessä näkemyksiin julkisen liikenteen toimivuudesta. Pääkaupunkiseudulla ja Uudellamaalla asuvat luottivat muita enemmän etenkin siihen, että linja-autot ja junat paikallisesti sekä metro/raitiovaunut toimivat hyvin. Pääkaupunkiseudulla ihasteltiin erityisesti metro-/raitiovaunuliikennettä. Taksiliikenteeseen oltiin varsin tyytymättömiä kaikkialla maassamme. Paikallis- ja kaukoliikenteen linja-autojen sekä paikallisjunien palvelutaso hiersi keskimäärää enemmän etenkin maaseutumaaisissa kunnissa asuvia.

Puoluekannan mukaan tarkasteltuna perussuomalaisten tukijat olivat järjestään keskimäärää tyytymättömämpiä julkisen liikenteen palveluita kohtaan, pois lukien kotimaan lentoliikenne. Kokoomuksen tukijat suhtautuivat muita varauksellisemmin kotimaan lentoliikenteeseen. Vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajat luottivat muita enemmän metro-/raitiovaunuliikenteeseen.

3 Näkemykset koronatorjunnassa

Kansalaiset kehuivat itseään koronaepidemian vastaisessa kamppailussa

Kesän 2022 Ilmapuntari-tutkimuksessa selvitettiin näkemyksiä siitä, miten eri tahot ovat onnistuneet koronavirusepidemian hoitamisessa, kun asiaa arvioidaan kokonaisuudessaan epidemian alusta nykyhetkeen. Arvioitavia tahoja oli kaikkiaan viisi, joiden lisäksi vastaajat antoivat arvosanan itselleen. Vastaajat arvioivat eri tahoja viisiportaisella hyvä–huono-asteikolla.

Kaikkein parhaimman arvosanan kansalaiset antoivat itselleen koronan hoidosta. Suomalaisista kolme neljästä uskoi, että he itse ovat onnistuneet koronan hoidossa hyvin tai melko hyvin (77 %). Selvä enemmistö kansalaisista antoi hyviä arvosanoja myös omalle asuinkunnalleen (66 %) sekä Terveysten ja hyvinvoinnin laitokselle (THL) (60 %). Joka toinen ojensi puhtaat paperit myös maan hallitukselle (53 %). Viidesosa arvioi hallituksen onnistuneen koronatoimissa enemmän tai vähemmän heikosti (21 %).

Merkillepantavaa tuloksissa oli myös se, että yhdenkään tahon toimintaa ei yksiselitteisesti kyseenalaistettu. Näkyvässä määrin varauksellisuutta kohdentui sosiaali- ja terveysministeriöön (STM) sekä aluehallintoviranomaisiin. Suomalaisista alle puolet antoi

vapauttavan tuomion näille kahdelle taholle. STM ja aluehallinto-
viranomaiset olivat kansalaisten mielestä selviytyneet koronan
hoidossa jotenkuten, enemmän tai vähemmän kompuroiden.

Tuloksia tarkasteltiin siten, että hyvistä arvosanoista vähennet-
tiin huonot. Saldoluku ilmensi, ketkä olivat kansalaisten mielestä
tehneet hyvää työtä koronan vastaisessa kamppailussa ja ketkä
huonoa jälkeä tai ainakin vaatimatonta. Tällä tavalla tarkasteltu-
na tyytyväisyys oli kaikkiin tahoihin suurempaa kuin tyytymät-
tömyys. Varsin vaatimattomia saldolukuja kohdentui kuitenkin
aluehallintovirastoihin (+25 %) sekä sosiaali- ja terveysministe-
riöön (+25 %).

*Miten seuraavat tahot ovat onnistuneet koronaepidemian hoidos-
sa (arvioinnit saldolukuina, myönteisten ja kielteisten arvioiden
%-osuuksien erotukset):*

<i>Arvosana itselle</i>	+ 74 %
<i>Asuinkunta</i>	+ 58 %
<i>Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL)</i>	+ 45 %
<i>Maan hallitus</i>	+ 32 %
<i>Sosiaali- ja terveysministeriö (STM)</i>	+ 25 %
<i>Aluehallintovirastot (AVI)</i>	+ 25 %

Sukupuoli erotteli jonkin verran näkemyksiä. Naisilla oli miehiä
enemmän luottamusta käytännössä kaikkia tahoja kohtaan, pois
lukien arvio oman itsensä toiminnasta. Naiset ja miehet olivat
yhtä tyytyväisiä itseensä siinä, miten he itse onnistuivat koronan
vastaisessa kamppailussa.

Näkemykset olivat sidoksissa arvioitsijan ikään. Nuoret
(18–30-vuotiaat) olivat keskimäärää vähemmän tyytyväisiä kaik-
kien tahojen toimintaan, myös omaan itseensä. Nuorista lähes
kolmannes (30 %) arvioi hallituksen hoitaneen epidemiaa melko
tai erittäin huonosti.

SDP:n ja perussuomalaisten kannattajat edustivat ääripäitä tyytyväisyydessä eri tahojen koronatoimiin

Puoluekanta oli yhteydessä suhtautumiseen eri tahojen toimiin
koronaviruksen torjumiseksi. Hallituspuolueiden kannattajat

suhtautuivat armeliaasti etenkin maan hallituksen, STM:n ja THL:n toimintaan epidemian hoidossa. Oppositiopuolueiden tukijoista yli kolmannes antoivat hallitukselle ja STM:lle huonoja arvosanoja.

SDP:n kannattajat olivat keskimäärää tyytyväisempiä käytännössä kaikkien tahojen suoriutumiseen koronan torjunnassa, myös omaan itseensä. Perussuomalaisten kannattajat edustivat suhtautumisessaan toista ääripäätä verrattuna SDP:n tukijoihin. Perussuomalaisten kannattajat tunsivat keskimäärää vähemmän luotamusta lähes kaikkien tahojen toimintaa kohtaan. Erityisen paheksuvasti he arvioivat maan hallituksen ja STM:n menettelyjä. Omaan itseensä he kuitenkin luottivat suuresti. Oma asuinkunta sai kuitenkin perussuomalaisten tukijoilta jonkinlaisen synninpäästön.

4 Taloudellinen toimeentulo, suhtautuminen verotukseen ja talouden sopeutustoimiin

4.1 Suhtautuminen verotukseen

Veronalennukset koettiin paremmaksi vaihtoehdoksi lisätä ihmisten hyvinvointia kuin veronkorotukset

Kesäkuussa 2022 selvitettiin näkemyksiä verotuksesta. Vastaajille esitettiin lista eri veromuotoja ja kysyttiin, mitä niille tulisi tehdä tulevaisuudessa, jos ajattelee asiaa julkisten palveluiden ja maan talouden turvaamisen kannalta. Kysyttyjä veromuotoja oli kaikkiaan yhdeksän. Tämän lisäksi vastaajat ottivat yleisesti ottaen kantaa siihen, kumpi tapa on parempi lisätä ihmisten hyvinvointia, veronkorotukset vai veronalennukset.

Suomalaiset eivät näyttäneet järin innokkailta nostamaan mitään veroja, vaikka tavoitteena olisi maan talouden ja julkisten hyvinvointipalveluiden turvaaminen. Pääsääntöisesti verotusta ei haluttu kiristettävän. Eräiltä osin toivottiin verotukseen jopa helpotuksia. Alkoholi- ja tupakkaverot olivat kuitenkin ainoa kohde, jonka tiukentamista kannatti enemmistö (56 %) väestöstä. Pääomaverotuksen kiristämistä puolusti lähes kaksi viidestä (38 %).

Arvonlisäveron ja kunnallisveron korottaminen sai kaikkein vähiten kannatusta. Näitä kahta veroa oli nostamassa vain noin yksi kahdestakymmenestä.

Suomalaisista noin puolet (48 %) kannatti kesällä 2022 perintö- ja lahjaveron alentamista. Lähes joka toinen (46 %) oli halukas madaltamaan myös valmisteveroja (polttoaine-, energia-, jäteverot). Kaksi viidestä himoitsi ajoneuvoverojen reivaamista alaspäin (42 %). Ansiotulovero valtiolle (52 %), kunnallisvero (63 %) ja arvonlisävero (54 %) toivottiin säilytettävän ennallaan. Ansiotuloverotuksen tiukentajia jouduttiin etsimään tiheällä kammalla (10 %).

Puoluekanta oli yhteydessä mielipiteisiin. Perussuomalaisten ja kokoomuksen kannattajat olivat muita innokkaampia alentamaan ansiotuloverotusta. He myös halusivat laskea perintö- ja lahjaveroja. Perussuomalaisten tukijoita miellytti käytännössä lähes kaikenlaisten verojen alentaminen. Keskustan kannattajat seisoivat yhteisessä rintamassa oppositiopuolueiden tukijoiden kanssa, kun kyse oli polttoaine-, energia-, jäteverojen sekä ajoneuvoverojen huojennuksista. SDP:n ja vasemmistoliiton tukijat ilahtuivat mahdollisuudesta pääomatuloverotuksen kiristämiseen.

Kunnallisverotuksen osalta eri puolueiden kannattajien keskuudessa vallitsi miltei konsensus. Kaikkien puolueiden tukijoiden keskuudessa selvä enemmistö oli valmis säilyttämään kunnallisveroäyrin ennallaan. Kuntatyypin ja asuinalue eivät suuresti erotelleet suhtautumista kunnallisveroon. Valtaosa kannatti kuntaveron pitämistä nykyisellä tasolla omassa asuinkunnassaan.

Väestöryhmittäiset erot suhtautumisessa ansiotuloveroon valtiolle olivat kokonaisuudessaan aika vähäisiä. Ylempien toimihenkilöiden ja suurituloisten keskuudessa oli ainoastaan hieman keskimäärää enemmän niitä, jotka toivovat ansiotuloverotuksen keventämistä.

Mielipiteet muuttuivat varsin vähän vuodesta 2020. Aiempaa hieman useampi oli korottamassa pääomatuloveroa. Jonkin verran aiempaa suurempi osa oli innokas alentamaan valmisteveroja (polttoaine-, energia-, jäteverot).

Kun suomalaisilta kysyttiin, kumpi oli parempi tapa lisätä ihmisten hyvinvointia, veronkorotukset vai veronalennukset, voiton veivät veroalennukset. Enemmistö (58 %) suomalaisista arvioi,

että veronalennukset johtavat suurempaan hyvinvointiin kuin veronkiristykset. Veronkorotusten vetoapuun luotti vain viidenes (20 %) kansalaisista.

Merkillepantavaa tuloksissa oli se, että vain vasemmistoliiton kannattajien keskuudessa uskottiin veronkorotusten olevan parempi vaihtoehto. Kaikissa muissa väestöryhmissä luotettiin veronalennusten olevan parempi keino lisätä ihmisten hyvinvointia. Etenkin keski-ikäiset, ylemmät toimihenkilöt, kokoomuksen ja perussuomalaisten tukijat suhtautuivat suopeasti veronalennuksiin.

4.2 Oman talouden säästökohteet ja toimeentulo

Sähkö, lomamatkat, ravintolat ja ruoka olivat säästökohteita

Lokakuun alussa 2022 selvitettiin käsityksiä oman talouden säästökohteista ja toimeentulosta kahdella eri kysymyssarjalla. Aluksi tiedusteltiin monivalintakysymyksellä, mistä kaikista asioista itse tai oma talous uskoo joutuvansa säästämään/tinkimään seuraavan kahdentoista kuukauden aikana. Tämän jälkeen vastaajilta kysyttiin, miten he arvioivat itse tai taloutensa tulevan toimeen seuraavan kahdentoista kuukauden aikana.

Valtaosa täysi-ikäisistä ja alle 80-vuotiaista suomalaisista uskoi joutuvansa säästämään seuraavan kahdentoista kuukauden aikana ainakin jostain. Vain noin neljännes (23 %) oletti, ettei mistään tarvitse säästää. Yleisimmät säästökohteet olivat sähkö ja muu energian käyttö (49 %), lomamatkat (44 %), ravintolapalvelut (42 %) sekä elintarvikkeet (37 %). Osa säästökohteista oli sellaisia, jotka koskettivat varsin harvoja ihmisiä. Yksi kymmenestä arvioi tinkivänsä tietoliikenneyhteyksistä, puhelinkuluista (10 %), terveydenhuollosta (10 %) ja hygieniasta (8 %).

Sukupuolen mukaiset erot olivat yllättävänkin vähäisiä. Naiset kuitenkin uskoivat miehiä useammin joutuvansa tinkimään ruokamenoista, kodinkoneiden ja kalusteiden, vaatteiden hankinnoista sekä maksullisten kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden käytöstä.

Ikä oli yhteydessä säästökohteita koskeviin arvioihin. Nuoret, 18–30-vuotiaat, olivat keskimäärää vakuuttuneempia, että he tinkivät ruoka- ja vaateostoksista sekä ravintolakäynneistä. Ikääntyneet,

yli 60-vuotiaat, arvioivat säästävänsä sähköstä ja muusta energian käytöstä. Keski-ikäisten, 41–50-vuotiaiden, joukossa oli muita jonkin verran enemmän niitä, jotka olettivat pärjäävänsä ilman tinkimistä mistään.

Koulutustausta ja sosiaalinen asema heijastuivat vastauksissa siten, että heikommin koulutetut uskoivat joutuvansa säästämään sähköstä ja energiasta, elintarvike- ja vaatehankinnoista sekä ravintolakäynneistä. Korkeasti koulutettujen keskuudessa oli selvästi enemmän niitä, jotka arvioivat talouden kestävän. Samansuuntainen havainto koski suurituloisia sekä ylempiä toimihenkilöitä ja yrittäjiä.

Merkillepantavaa tuloksissa oli se, että asuinalue erotteli arvioita säästökohteista. Maaseudulla asuvat arvelivat joutuvansa säästölinjalle etenkin sähkön ja muu energian käytön, ruokaostosten, liikkumisen (kulkuvälineet) sekä hygienian suhteen. Pääkaupunkiseudulla oli tuntuvasti keskivertoa enemmän niitä, jotka eivät oletaneet joutuvansa säästämään mistään hankinnoista tai ostoksista.

Talouden jäsenten lukumäärä oli myös yhteydessä näkemyksiin säästökohteista. Yli kolmen hengen talouksissa selvä enemmistö (58 %) arvioi joutuvansa säästämään sähkön ja muun energian käyttöä. Yhden hengen taloudessa näin ajatteli reilu kaksi viidestä (43 %). Monen henkilön talouksissa ennakoitiin säästämistä myös monissa muissa menoissa. Tällaisia olivat ainakin ruoka, liikkuminen, lomat, maksulliset vapaa-ajan palvelut, ravintolat ja pukeutuminen.

Asunnon lämmitysmuoto oli yhteydessä tuntemuksiin säästökohteista. Sähkölämmittäjistä selvä enemmistö (63 %) koki tarvetta tinkiä sähkön ja muun energian käytöstä seuraavan kahdentoista kuukauden aikana. Kaukolämmitteisissä asunnoissa elävis-tä näin ajatteli kaksi viidestä (42 %).

Tuloksista kävi myös ilmi, että kerrostaloasukkailla oli keskimäärää vähemmän aikeita tinkiä tai säästää eri kulukohteista. Omakoti- ja rivitaloasukkaiden joukossa enemmistö oletti joutuvansa säästämään ainakin sähköä ja muuta energian käyttöä.

Vajaa neljäsosa arvioi ajautuvansa taloudelliseen ahdinkoon

Kun vastaajilta kysyttiin arvioita talouden toimeentulosta seuraavan kahdentoista kuukauden aikana, kolmannes (34 %) arvioi

pärjäävänsä erinomaisesti tai hyvin. He eivät nähneet tarvetta säästämiseen. Kaksi viidesosaa (41 %) puolestaan oletti tulevansa toimeen kohtuullisesti, kun elää harkiten. Vajaa neljännes (22 %) uskoi joutuvansa tinkimään useimmista tai lähes kaikista asioista.

Koulutus, ammattiasema ja sosiaalinen hyväosaisuus selittivät eroja toimeentuloa koskevissa arvioissa. Mitä koulutetummista ryhmistä oli kyse, sitä enemmän oli niitä, jotka uskoivat tulevansa lähitulevaisuudessa toimeen erinomaisesti tai hyvin. Korkeasti koulutetuista näin ajatteli joka toinen (51 %), ylemmistä toimihenkilöistä (61 %) ja suurituloisista (68 %) selvä enemmistö. Heikosti koulutetuista reilu neljännes (29 %), työttömistä kaksi viidestä (42 %) ja pienituloisista lähes joka toinen (45 %) koki joutuvansa seuraavan kahdentoista kuukauden aikana tinkimään liki kaikesta.

Asuinpaikkakuntatyyppi näyttäytyi siten, että maaseutumaisissa kunnissa asuvat olivat keskimäärää vakuuttuneempia (33 %), että lähes kaikista ostoksista ja hankinnoista oli tingittävä. Pääkaupunkiseudulla asuvista kaksi viidestä (41 %) uskoi tulevansa toimeen erinomaisesti tai hyvin.

Puoluekannan mukaan ääripäitä edustivat kokoomuksen ja perussuomalaisen tukijat. Kokoomuksen tukijoista joka toinen (50 %) arvioi pärjäävänsä hyvin seuraavan kahdentoista kuukauden aikana. Perussuomalaisen kannattajista kolmannes (34 %) otaksui, että monista tai lähes kaikista menoista on tingittävä. Myös vihreiden tukijoiden parissa oli keskimäärää enemmän niitä, jotka katsoivat kuuluvansa hyvin toimeentulevien joukkoon (37 %).

4.3 Kansalaisten huolenaiheet

Inflaatio ja energiaongelmat huolettivat eniten, ilmastonmuutos vähiten

Syksyllä 20022 selvitettiin kansalaisten huolenaiheita. Vastaajat arvioivat erilaisia uhkia oman itsensä, lastensa tai läheistensä tulevaisuuden kannalta neliportaisella huoliasteikolla. Arvioinnin kohteena olleita asioita oli kaikkiaan yhdeksän. Kysymys kuului seuraavasti:

”Kuinka huolissasi olet omasta, lastesi tai läheistesi tulevaisuudesta ajatellen seuraavia uhkiksi koettuja asioita?”

Jakaumatasolla tuloksia on mahdollista tulkita monella eri tavalla. Tarkastelun perustaksi valittiin niiden osuudet, jotka olivat eri asioista erittäin tai melko huolissaan. Yleissilmäys tuloksiin kertoi, että kansalaisten enemmistö oli erittäin tai melko paljon huolissaan omasta tai läheistensä tulevaisuudesta kaikissa kysytyissä asioissa. Mikäli tuloksista halutaan nimetä suomalaisten suurimmat huolenaiheet, silloin ne tiivistyvät pariin kolmeen tekijään.

Valtaosa suomalaisista oli itsensä tai läheistensä kannalta erittäin tai melko huolissaan inflaatiosta (84 %) sekä energian hinnasta ja riittävydestä (82 %). Enemmän kuin kaksi viidestä oli jopa erittäin huolissaan edellä mainituista uhkista. Näiden kahden jälkeen merkittävimmät huolet olivat sosiaali- ja terveystalouden riittämättömyys (77 %), Venäjän sotilaalliset toimet ja painostus (77 %) sekä maamme velkaantuminen (71 %). Kaksi kolmesta kantoi huolta myös maan talouden hiipumisesta (67 %).

Huolilistan tyvipäähän asettui kolme uhkatekijää. Nämä olivat työttömyyden lisääntyminen, korkotason nousu ja ilmastonmuutoksen seuraamukset. Varsin moni, noin kolmannes, oli näistä asioista jokseenkin huoleton itsensä tai läheistensä kannalta.

Sukupuoli erotteli jonkin verran näkemyksiä. Naiset olivat miehiä huolestuneempia etenkin sosiaali- ja terveystalouden riittävydestä, ilmastonmuutoksen seuraamuksista sekä Venäjän sotilaallisista toimista. Miehiä vaivasi naisia enemmän oikeastaan vain maamme velkaantuminen.

Ikäryhmien näkemykset olivat melko yhtenäisiä eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta. Nuoret, 18–30-vuotiaat, olivat keskimäärää vähemmän huolestuneita maan velkaantumisesta ja Venäjän sotilaallisista toimista. Muissa asioissa nuorten huolet eivät olennaisesti poikenneet väestön keskiarvosta, eivät edes ilmastonmuutoksen seuraamusten osalta. Venäjän sotilaalliset toimet olivat asia, jonka kohdalla huolet lisääntyivät johdonmukaisesti varttuneimman ikäluokan suuntaan. Yli 60-vuotiaista lähes yhdeksän kymmenestä tunsivat levottomuutta asian vuoksi.

Koulutustausta ja sosiaalinen asema heijastuivat vastauksissa oikeastaan vain silloin, kun kysyttiin ilmastonmuutoksesta.

Korkeasti koulutetuista enemmän kuin kaksi kolmesta oli erittäin tai melko varuillaan ilmastonmuutoksen seuraamuksista, kun peruskoulutuksen saaneista vain joka toinen.

Asuinalue oli selkeimmin yhteydessä näkemyksiin, kun luupin alle poimittiin ilmastonmuutoksen seuraamukset. Pääkaupunkiseudulla ja kaupunkimaisissa kunnissa valtaosa ilmoitti olevansa erittäin tai melko huolissaan. Maaseutumaisissa kunnissa asuvista enemmistö ei juurikaan näyttänyt murehtivan asiaa.

Hallituspuolueiden tukijoita huolettivat sosiaali- ja terveyspalveluiden riittävyys, opposition kannattajia energia-asiat ja maan velkaantuminen

Puoluekanta oli kytköksissä näkemyksiin. Hallituspuolueiden kannattajilla oli taipumusta olla huolissaan etenkin ilmastonmuutoksen seuraamuksista. Tämä johtui siitä, että etenkin vihreiden ja vasemmistoliiton tukijat kantoivat huolta asiasta. Oppositio-
puolueiden tukijoita kiusasivat keskimäärää enemmän maan velkaongelma, korkotason kohoaminen, talouden taantuminen sekä energian hinta ja riittävyys. Velkaantuminen ja energia-asiat kaihersivat sekä perussuomalaisten että kokoomuksen kannattajia.

Kunkin puolueen kolmen suurimman huolen listalla oli joitakin samoja asioita. Inflaatio löytyi kaikkien ”top 3” -listalta lukuun ottamatta vihreiden tukijoita. Maan velkaantuminen hermostutti etenkin perussuomalaisten, kokoomuksen ja keskustan tukijoita. Keskustan kannattajien suurimmat murheet olivat lähempänä perussuomalaisten ja kokoomuksen kannattajien näkemyksiä kuin hallituskumppanien tukijoiden.

Venäjän sotilaalliset toimet ja painostus kuuluivat SDP:n ja vihreiden kannattajien mielipahan aiheuttajien kärkipäähän. Vihreiden ja vasemmistoliiton tukijoita yhdisti huoli ilmastonmuutoksen seuraamuksista.

*SDP:n kannattajien kolme suurinta huolta
(erittäin tai melko huolissaan):*

<i>1 Sosiaali- ja terveyspalveluiden riittämättömyys</i>	<i>86 %</i>
<i>2 Venäjän sotilaalliset toimet ja painostus</i>	<i>83 %</i>
<i>3 Yleinen hintojen nousu, inflaatio</i>	<i>82 %</i>

*Perussuomalaisten kannattajien kolme suurinta huolta
(erittäin tai melko huolissaan):*

1 Energian hinta ja riittämättömyys	90 %
2 Yleinen hintojen nousu, inflaatio	90 %
3 Maan velkaantuminen	84 %

*Kokoomuksen kannattajien kolme suurinta huolta
(erittäin tai melko huolissaan):*

1 Energian hinta ja riittämättömyys	90 %
2 Maan velkaantuminen	89 %
3 Yleinen hintojen nousu, inflaatio	89 %

*Keskustan kannattajien kolme suurinta huolta
(erittäin tai melko huolissaan):*

1 Energian hinta ja riittämättömyys	85 %
2 Yleinen hintojen nousu, inflaatio	84 %
3 Maan velkaantuminen	82 %

*Vihreiden kannattajien kolme suurinta huolta
(erittäin tai melko huolissaan):*

1 Ilmastonmuutoksen seuraamukset	95 %
2 Sosiaali- ja terveyspalveluiden riittämättömyys	78 %
3 Venäjän sotilaalliset toimet ja painostus	78 %

*Vasemmistoliiton kannattajien kolme suurinta huolta
(erittäin tai melko huolissaan):*

1 Sosiaali- ja terveyspalveluiden riittämättömyys	89 %
2 Ilmastonmuutoksen seuraamukset	84 %
3 Yleinen hintojen nousu, inflaatio	82 %

4.4 Suhtautuminen toimiin energian riittävyyden varmistamiseksi

**Lämpötilan alentamista kannatettiin, henkilöautojen
käyttökiellot tyrmättiin**

Syksyllä 2022 selvitettiin kansalaisten kantoja erilaisiin mahdollisiin poikkeustoimiin ja viranomaismääräyksiin energian riittävyyden

varmistamiseksi. Vastaajille esitettiin lista erilaisista mahdollisista keinoista energian säästämiseksi. Tavoitteena oli selvittää, mitkä poikkeukselliset toimet olisivat niitä, joita tavalla tai toisella oltaisiin valmiita kannattamaan. Kysymys kuului seuraavasti:

”Suomi saattaa joutua turvautumaan ensi talven aikana poikkeuksellisiin toimiin energian riittävyyden varmistamiseksi. Miten suhtautuisit erilaisiin viranomaismääräyksiin?”

Tuloksia voi tarkastella monella eri tavalla. Tuloksista piirtyi kuva, jonka mukaan monet keinot olivat sellaisia, joita ainakin jossain määrin oltiin valmiita käyttämään syksyllä 2022. Enemmistön kannattamia keinoja löytyi seitsemän kymmenestä testatusta. Eniten hyväksyntää kohdentui julkisten tilojen lämmityksen vähentämiseen (82 % kannattaa ainakin jossain määrin), kodin lämpötilan laskemiseen 18–20 asteeseen (67 %) sekä kauppaliikkeiden ja ostoskeskusten aukioloaikojen rajaamiseen (64 %). Niukka enemmistö kansalaisista suhtautui suopeasti myös ehdotuksiin liikenteen nopeusrajoitusten alentamiseksi (54 %) ja sähkön käytön kieltoihin tiettyinä aikoina vuorokaudesta (54 %).

Enemmistö asennoitui ainakin jossain määrin nuivasti kolmeen teoreettisesti mahdolliseen poikkeustoimenpiteeseen. Nämä vastenmielisiä tuntemuksia herättävät keinot olivat polttoaineiden myynnin litramääräiset rajoitukset (kiintiöt) (54 %), lämmitettyjen asuintilojen pinta-alan rajaaminen tiettyyn määrään henkeä kohden (65 %) ja henkilöautojen käyttökiellot määrättyinä ajanjaksoina (68 %).

Sukupuolten välisistä eroista voi todeta, että miehet käänsivät naisia useammin peukatot alaspäin ajatukselle liikenteen nopeuksien alentamiseksi ja polttoaineiden myynnin rajoittamiseksi. Naiset ja miehet olivat varsin samanmielisiä, kun kyse oli kodin lämpötilan laskemisesta, sähkön mahdollisista käyttökielloista ja julkisten tilojen lämpötilan alentamisesta.

Nuoret, 18–30-vuotiaat, suhtautuivat keskimäärää torjuvampiin julkisten tilojen sulkemisiin, ostoskeskusten aukioloaikojen rajaamiseen, liikenteen nopeusrajoitusten alentamiseen

sekä sähkösaunojen ja uima-altaiden käyttökieltoihin. Näiden epätavallisten toimien kannatus voimistui varttuneemman ikäluokan suuntaan. Sähkön käyttökiellot tiettyinä vuorokauden aikoina sai vahvaa kannatusta etenkin yli 60-vuotiaiden parissa.

Oppositio puolueiden kannattajat suhtautuivat nuivasti mahdollisiin liikenteen ja polttoaineiden rajoituksiin

Puoluekanta oli yhteydessä näkemyksiin erilaisista mahdollisista toimista energian riittävyyden takaamiseksi. Hallituspuolueiden tukijat suhtautuivat keskimäärää myönteisemmin useimpiin mahdollisiin keinoihin. Oppositio puolueiden tukijoille ehdotukset liikenteeseen ja polttoaineisiin kohdistuvista rajoituksista olivat epämieluisia.

Yksittäisten puolueiden kannattajien keskuudessa varsinkin vihreiden kannattajia viehättivät avaukset liikenteeseen kohdistuvista rajoituksista. Perussuomalaiset puolestaan lähes kauhistuivat moisista ehdotuksista. Perussuomalaisten kannattajille kelpasivat lähinnä julkisten tilojen aukioloaikojen lyhentäminen ja lämmityksen vähentäminen. Hallituspuolueista keskustan kannattajien näkemykset osuivat monilta kohdin lähemmäksi kokoomuksen ja perussuomalaisten kuin vasemmistopuolueiden ja vihreiden tukijoita. Näin etenkin tarkasteltaessa näkemyksiä mahdollisista liikenteeseen ja polttoaineiden myyntiin kohdistuvia rajoituksia.

Kokoomuksen kannattajat suhtautuivat varsin suopeasti ajatuksiin sähkön käyttökielloista ja asunnon lämpötilan alentamisesta. Vasemmistoliiton ja vihreiden kannattajat löysivät toisensa kielteisessä suhtautumisessa ehdotukseen julkisten tilojen sulkemisesta rajatuksi ajanjaksoiksi (kirjastot, teatterit jne.).

Merkillepantavaa tuloksissa oli se, että talouden jäsenten lukumäärä, talotyyppi ja asunnon lämmitysmuoto erottelivat heikosti suhtautumista erilaisiin mahdollisiin poikkeustoimiin energian riittävyyden takaamiseksi. Kodin lämpötilan laskeminen miellytti keskimäärää hieman enemmän suoralla sähköllä lämmittäviä. Kaukolämpöä käyttävien keskuudessa ehdotus sai keskivertoa aavistuksen vähemmän kannatusta.

4.5 Suhtautuminen talouden sopeutustoimiin

Juuri mitkään keinot eivät kelvanneet julkisen talouden vahvistamiseksi

Kesäkuussa 2022 selvitettiin kansalaisten kantoja erilaisiin mahdollisiin julkisen talouden uudistus- ja sopeuttamistoimiin. Vastaajille esitettiin lista erilaisista keinoista maan talouden tasapainottamiseksi, kulujen vähentämiseksi ja tulojen kasvattamiseksi. Tavoitteena oli selvittää, mitkä pahaltakin maistuvista keinoista olisivat niitä, joita tavalla tai toisella oltaisiin valmiita kannattamaan. Kysymys kuului seuraavasti:

”Miten suhtaudut seuraaviin mahdollisiin keinoihin maamme talouden tasapainottamiseksi, kulujen vähentämiseksi ja tulojen kasvattamiseksi, jos ajattelet asiaa pidemmällä yli kolmen vuoden tähtäimellä?”

Tuloksista piirtyi kuva, jonka mukaan vain muutamat keinot olivat sellaisia, joita suoranaisesti oltiin valmiita käyttämään. Enemmistön hyväksymiä keinoja löytyi vain kaksi. Enemmistö suomalaisista suhtautui myönteisesti isojen julkisten hankintojen lykkäämiseen ja karsimiseen (66 % kannattaa ainakin jossain määrin) sekä yritystukien karsimiseen (58 %). Näkyvässä määrin kannatusta sai myös julkisen omaisuuden myyminen (41 %).

Kaikki muut talouden sopeutustoimet olivat sellaisia, joiden toteutuminen maistuisi karvaalta. Keinoja, joihin kohdentui eniten vastustusta (vastustaa tai vastustaa jossain määrin), olivat eläkkeiden leikkaaminen (83 %), lainanoton lisääminen entisestään (65 %), julkisten hyvinvointipalveluiden leikkaaminen (65 %) ja eläkeiän korottaminen (64 %). Selvä enemmistö suomalaisista vastusti myös sosiaali- ja työttömyysetuuksien leikkaamista (59 %) sekä verotuksen kiristämistä (58 %).

Monissa KAKS:n tutkimuksissa on aiemmin käynyt ilmi se, että käytännön keinoihin maan ja kuntien talouden vakauttamiseksi on suhtauduttu kaksijakoisesti, useimmiten varsin kielteisesti. Tämä siitäkin huolimatta, että kansalaiset ovat eri vuosina olleet valmiita tunnustamaan tarpeen tehdä jotakin. Juuri mitkään keinot eivät ole kelvanneet talouden vahvistamiseksi. Veroja ei saisi

korottaa, velkaa ei pidä lisätä eikä julkisia palveluita saa karsia, saati käyttömaksuja korottaa.

Hallitus–oppositio-asetelma näyttäytyi suhtautumisessa keinoihin talouden tasapainottamiseksi

Puoluekanta oli yhteydessä näkemyksiin erilaisista keinoista talouden tasapainottamiseksi. Hallituspuolueiden tukijat suhtautuivat keskimäärää myönteisemmin veronkorotuksiin, veropohjan laajentamiseen ja lainanoton lisäämiseen entisestään.

Oppositiopuolueiden kannattajien oli vaivattomampaa hyväksyä hyvinvointipalveluiden ja sosiaalietuuksien leikkaukset verrattuna hallituspuolueiden tukijoihin. Verojen korottamista ja lainanoton lisäämistä oppositiopuolueiden tukijat kavahtivat toisin kuin hallituspuolueiden kannattajat.

Yksittäisten puolueiden kannattajien eroista voi mainita sen, että hallituspuolueista keskustan kannattajien näkemykset osuivat monilta kohdin lähemmäksi kokoomuksen ja perussuomalaisten kuin vasemmistopuolueiden ja vihreiden tukijoita. Näin etenkin, kun tarkasteltiin näkemyksiä verojen korotuksista, palvelumaksujen korotuksista, etuuksien leikkauksista ja lainanoton lisäämisestä.

Vasemmistopuolueiden ja vihreiden kannattajille kovin vastenmielisiä asioita olivat ehdotukset sosiaali- ja työttömyysetujen leikkauksista. Sen sijaan verojen korotukset, elinkeinoelämän tukien karsinta ja lainanoton lisääminen kuulostivat paremmalta.

Ikätekijä näyttäytyi eräiltä osin suhtautumisessa talouden sopeuttamistoimiin. Ikääntyneimmät, yli 60-vuotiaat, joista monet olivat jo eläkkeellä, suhtautuivat keskimäärää suopeammin eläkeiän korottamiseen. Sen sijaan olemassa olevien eläkkeiden leikkaukset tuntuivat vastenmielisiltä. Eläkeikää lähestyviä (51–60-vuotiaita) ehdotus eläkeiän korottamisesta suorastaan kauhistutti.

Sukupuolen mukaisista eroista voi todeta, että naiset suhtautuivat miehiä ymmärtäväisemmin julkisen omaisuuden myyntiin ja isojen hankintojen lykkäämiseen. Miehistä naisia suurempi osa kannatti jonkinlaista etuuksien karsimista sekä käyttö- ja palvelumaksujen korottamista keinoina tasapainottaa maan taloutta.

5 Arviot uhkatekijöiden vakavuudesta

Kyberhyökkäykset, Venäjä, maan velkaantuminen sekä energian saanti olivat kansalaisten mielestä Suomen vakavimmat uhkatekijät

Helmikuun alussa 2022 selvitettiin kansalaisten suhtautumista erilaisiin uhkiin viiden–kymmenen seuraavan vuoden aikana. Tutkimuksen aineistonkeruu tapahtui kolme viikkoa ennen Venäjän hyökkäystä Ukrainaan. Uhkatekijöiden vakavuutta arvioitiin jokaista erikseen neliportaisella asteikolla. Arvioinnin kohteena olleita uhkatekijöitä oli kaikkiaan kuusitoista.

Jakaumatasolla tuloksia voidaan tulkita monella eri tavalla. Seuraavassa tarkastelu nojautuu niiden osuuksiin, jotka kokivat uhkat erittäin tai melko vakaviksi. Mikäli tuloksista halutaan nimeä suomalaisten suurimmat uhkat vuoden 2022 alussa, silloin ne tiivistyivät viiteen asiaan. Selvä enemmistö suomalaisista näki lähitulevaisuuden suurimmaksi uhkaksi maassamme kyberhyökkäykset ja tietomurrot (72 % erittäin tai melko vakava).

Seuraavaksi merkittävimmät huolet olivat Venäjän poliittinen ja sotilaallinen painostus (66 %), maamme velkaantuminen (65 %), energian riittävyys ja hinta (65 %) sekä kansainvälinen rikollisuus (63 %). Tuloksia tulkittaessa on syytä pitää mielessä,

että Venäjän poliittiset ja sotilaalliset toimet sekä niiden mahdolliset seurausvaikutukset olivat kyselyhetkellä olleet vahvasti julkisuuden valokeilassa, vaikka hyökkäystä Ukrainaankin ei ollut vielä aloitettu.

Keskivahvoja uhkatekijöitä olivat sosiaalinen eriarvoisuus, ristiriidat ja jännitteet kansalaisten keskuudessa sekä tartuntataudit ja epidemiat. Vaatimattomia uhkatekijöitä oli useampia. Suomalaiset eivät kantaneet huolta suuronnettomuuksista (21 % piti erittäin tai melko vakavina uhkina). Suomen mahdollinen sotilaallinen liittoutuminen ja sitoutuminen kansainvälisiin kriiseihin oli myös asia, jota ei koettu ongelmaksi maallemme (26 %). Tulokset kielivät siitä, että Nato-jäsenyys ei pelottanut suomalaisia ja Venäjän poliittinen ja sotilaallinen painostus koettiin vakavammaksi asiaksi.

Kovin merkittävästi ihmisiä ei huolettanut myöskään uhka suomalaisen kansanvallan ja demokratian murentumisesta, ei terrorismin uhka eikä joukkotyöttömyyden mahdollisuus. Hallitsemattomasta muuttoliikettä Suomeen piti erittäin tai melko suurena uhkana enemmän kuin kaksi viidestä (44 %).

Nuoria huoletti ilmastonmuutos ja joukkotyöttömyys, ikääntyneitä Venäjä

Sukupuoli erotteli jonkin verran näkemyksiä. Naiset olivat miehiä enemmän peloissaan ilmastonmuutoksesta, epidemioista ja sosiaalisen eriarvoisuuden lisääntymisestä. Miehiä ahdistivat ajatukset hallitsemattomasta maahanmuutosta, joukkotyöttömyydestä ja suomalaisen kansanvallan murentumisesta.

Näkemykset olivat eräiltä osin sidoksissa vastaajien ikään. Nuoret, 18–30-vuotiaat, olivat keskimäärää vakuuttuneempia siitä, että ilmastonmuutos ja joukkotyöttömyys kehittyvät vastaisuudessa vakaviksi uhkiksi maassamme. Ikääntyneet, yli 60-vuotiaat, olivat huolestuneita Venäjän sotilaallisesta ja poliittisesta painostuksesta.

Kunkin puolueen kymmenen tärkeimmän listalta löytyi paljon samoja asioita. Kyberhyökkäykset ja tietomurrot olivat kaikkien puolueiden uhkatekijöiden viiden kärjessä. Venäjän sotilaallinen ja poliittinen painostus huoletti kaikkia lukuun ottamatta perussuomalaisten tukijoita. Energian riittävyys ja hinta oli kaikkien

puolueiden viiden suurimman uhkan joukossa lukuun ottamatta vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajia.

Muista keskeisistä puoluekannan mukaisista havainnoista kannattaa mainita valtion velkaantuminen, joka kalvoi etenkin perussuomalaisten, kokoomuksen ja keskustan tukijoita. Sosiaalinen eriarvoisuus puolestaan kosketti hallituspuolueiden kannattajia. Ilmastomuutos oli keskimäärää vakavampi uhkatekijä vihreiden ja vasemmistoliiton tukijoiden parissa. Vasemmistoliiton kannattajat poikkesivat siinä, että näkivät tartuntataudit ja epidemiat keskimäärää vakavammiksi vaaratekijöiksi lähitulevaisuudessa. Perussuomalaisten tukijat erottautuivat muista siinä, että heidän mielestään hallitsematon muuttoliike maahan näyttäytyi vakavana uhkana.

Oli miltei helpompi listata se, mitkä uhkat eivät mahtuneet yhdenkään puolueen ”top 5” -listalle. Näihin kuuluvat suuronnettomuudet, Suomen sotilaallinen liittoutuminen, suomalaisen kansanvallan murentuminen, terrorismi sekä ehkä yllättäen joukkotöttömyys.

SDP:n kannattajien viisi vakavinta uhkatekijää:

- 1 Kyberhyökkäykset ja tietomurrot*
- 2 Sosiaalinen eriarvoisuus*
- 3 Energian riittävyys ja hinta*
- 4 Venäjän poliittinen ja sotilaallinen painostus*
- 5 Kansainvälinen rikollisuus, jengiytyminen*

Perussuomalaisten kannattajien viisi vakavinta uhkatekijää:

- 1 Valtion velkaantuminen*
- 2 Hallitsematon muuttoliike*
- 3 Kansainvälinen rikollisuus, jengiytyminen*
- 4 Energian riittävyys ja hinta*
- 5 Kyberhyökkäykset ja tietomurrot*

Kokoomuksen kannattajien viisi vakavinta uhkatekijää:

- 1 Valtion velkaantuminen*
- 2 Kyberhyökkäykset ja tietomurrot*
- 3 Venäjän poliittinen ja sotilaallinen painostus*
- 4 Energian riittävyys ja hinta*
- 5 Kansainvälinen rikollisuus, jengiytyminen*

Keskustan kannattajien viisi vakavinta uhkatekijää:

- 1 Valtion velkaantuminen*
- 2 Venäjän poliittinen ja sotilaallinen painostus*
- 3 Kyberhyökkäykset ja tietomurrot*
- 4 Sosiaalinen eriarvoisuus*
- 5 Energian riittävyys ja hinta*

Vihreiden kannattajien viisi vakavinta uhkatekijää:

- 1 Ilmastonmuutos ja ympäristöongelmat*
- 2 Sosiaalinen eriarvoisuus*
- 3 Kyberhyökkäykset ja tietomurrot*
- 4 Venäjän poliittinen ja sotilaallinen painostus*
- 5 Ristiriidat ja jännitteet, kansalaisten jakautuminen kahtia*

Vasemmistoliiton kannattajien viisi vakavinta uhkatekijää:

- 1 Sosiaalinen eriarvoisuus*
- 2 Ilmastonmuutos ja ympäristöongelmat*
- 3 Kyberhyökkäykset ja tietomurrot*
- 4 Tartuntataudit ja epidemiat*
- 5 Ristiriidat ja jännitteet, kansalaisten jakautuminen kahtia*

6 Aluevaalit

Suomen ensimmäiset aluevaalit 2022 järjestettiin 23. tammikuuta 2022. Vaaleissa valittiin uusien hyvinvointialueiden aluevaltuustot kolmivuotiskaudelle. Vaaleja ei järjestetty Helsingissä, koska Helsingin kaupunki järjestää sote-palvelunsa jatkossakin itsenäisesti. Ennakkoäänestys järjestettiin kotimaassa 12.–18. tammikuuta. Viikko aluevaalien jälkeen toteutetussa Ilmapuntari-tutkimuksessa selvitettiin suomalaisten arvioita käydyistä vaaleista.

6.1 Aluevaalit mediassa

Aluevaalit mediassa kiinnostivat kahta viidestä

Äänioikeutetuilta kysyttiin viikko aluevaalien jälkeen, missä määrin he seurasivat aluevaaleja eri tiedotusvälineistä. Arvioinnin kohteina olleita medioita oli kahdeksan. Aluevaaleissa äänioikeutetuista kaksi viidestä seurasi vaaleja hyvin tai melko paljon TV:n uutisista ja ajankohtaisohjelmista (39 %). Lähes yhtä moni luki vaaleja koskevia kirjoituksia sanomalehdistä (37 %). Television vaalikeskustelut ja puheenjohtajien haastattelut kiinnostivat kohdallaisen paljon kolmannesta väestöstä (34 %). Internetin vaali-

koneita hyödynsi melko paljon vajaa kolmannes (31 %) äänioikeutetuista.

Vaalimainonta, median uutissivut internetissä ja sosiaalinen media kiinnostivat aluevaaleja koskevissa asioissa noin viidennes tä väestöstä. Ehdokkaiden ja puolueiden kotisivuista oli viehättynyt noin kymmenesosa kansalaisista. Tämä lukema vastasi suurin piirtein poliittisesti aktiivisten ihmisten joukkoa maassamme.

Vaaliuurnille vaivautuminen oli yhteydessä kiinnostukseen aluevaaleja kohtaan. Aluevaaleissa ennakkoon äänestäneet seurasivat vaaleja koskevia asioita eri medioissa selvästi enemmän kuin vaalipäivänä äänestäneet ja etenkin vaaleissa nukkuneet. Ennakkoon äänestäneistä lähes joka toinen sai tietoa vähintäänkin melko paljon TV:n uutisista ja ajankohtaisohjelmista (47 %) ja sanomalehtien kirjoituksista (47 %).

Vaalipäivänä äänestäneistä TV:n uutisia ja sanomalehtien kirjoituksia seurasi korkeimmillaankin vähemmän kuin kaksi viidestä. Vaaleissa nukkuneista alle viidennes oli kiinnostunut median välittämästä tiedosta.

Nuoret saivat tietoa sosiaalisesta mediasta ja vaalikoneista enemmän kuin perinteisestä mediasta

SDP:tä, kokoomusta ja keskustaa äänestäneiden joukossa oli keskimäärää enemmän niitä, jotka kertoivat seuranneensa ainakin melko paljon perinteisiä medioita, TV:n uutisia ja ajankohtaisohjelmia sekä sanomalehtikirjoituksia. Uutisia internetissä ja ehdokkaiden verkkosivuja tarkkailivat keskimäärää aktiivisemmin perussuomalaisia äänestäneet. Vaalikoneista ehdokkaita näyttäisivät hakeneen perussuomalaisten ohella etenkin vihreiden tukijat.

Myös ikä oli yhteydessä aluevaaleja koskevien asioiden seuraamiseen tiedotusvälineistä. Nuoret, 18–30-vuotiaat, seurasivat vaali-asioita medioista enemmän kuin väestö keskimäärin. Nuoret kuitenkin äänestivät muuta väestöä vähemmän innokkaasti. Ero oli tuntuva, jos tarkastellaan etenkin sosiaalisen median ja internetin vaalikoneiden käyttöä. Nuorista enemmistö kertoi tutkineensa innokkaasti vaalikoneita (54 %). Lisäksi lähes joka toinen sanoi seuranneensa vaaleja ainakin melko paljon sosiaalisessa mediassa (45 %). Nuoret saivat tietoa sosiaalisesta mediasta ja vaalikoneista enemmän kuin perinteisestä mediasta.

6.2 Vaalikampanjointia koskevat mielipiteet aluevaaleissa

Enemmistön mielestä vaaleissa pitäisi sanoa suorat sanat loukkaamisen uhallakin

Näkemyksiä aluevaaleista selvitettiin joukolla asennevääntämiä. Äänestysikäisille esitettiin vaalikampanjointia koskevia väittämiä, joihin heidän tuli ottaa kantaa puolesta tai vastaan. Väittämät sivusivat aluevaalikampanjan luonnetta, mobilisaatioon vaikuttavia tekijöitä, kuten vaikuttamismahdollisuuksia, aluevaalien turvallisuutta ja tiedotusvälineiden toimintaa.

Valtaosa (69 %) suomalaisista yhtyi väittämään ”on hyvä, että vaaleissa joku uskaltaa sanoa asiat suoraan, vaikka se loukkaisi monia ihmisiä”. Vain neljännes (24 %) tuomitsi tällaisten keinojen käytön vaalikampanjassa. Keskimäärää useammin väitteen olivat valmiita allekirjoittamaan perussuomalaisten (89 %) ja kokoomuksen kannattajat (78 %). Enemmistö vihreiden kannattajista torjui väittämän. Aluevaaleissa nukkuneiden keskuudessa oli keskimäärää enemmän niitä, joiden mielestä vaaleissa pitää uskaltaa sanoa asiat suoraan (77 %).

Kaksi kolmesta (64 %) koki, että ”vaaleissa on hyvä ravistella ja havitella muutosta, vaikka se ei toisikaan mukanaan mitään uutta”. Reilu neljännes (27 %) asettui vastarintaan. Merkillepantavaa tuloksissa oli se, että etenkin perussuomalaisten kannattajat uskoivat vaaleissa ravistelun olevan hyväksi, vaikka seuraamukset olisivat kyseenalaisia (78 %). Vihreiden tukijat edustivat päinvastaista ääripäätä: kaksi viidestä tyrmäsi väitteen (42 %).

Suomalaiset jakaantuivat kahtia puolueiden erottautumisessa toisistaan aluevaaleissa. Kaksi viidestä arvioi, että todellisten vaihtoehtojen puute vaivasi aluevaaleissa (39 %). Näin kokivat etenkin perussuomalaisten kannattajat (49 %) ja aluevaaleissa nukkuneet (58 %).

Alle puolet väestöstä allekirjoitti väittämän, jonka mukaan ”aluevaaleissa asiat ja puolueiden väliset erot tulivat riittävän hyvin esille” (45 %). Tyytyväisimpiä aluevaalikampanjointiin tällä mitarilla olivat vaaleissa hyvin menestyneiden puolueiden, kokoomuksen ja keskustan kannattajat. Vaaleissa nukkuneet olivat tyytymättömiä.

Vain vajaa neljännes suomalaisista arvioi, että puolueiden vaalikampanjat aluevaaleissa olivat liian repiviä ja vastakkainasetteluja hakevia (23 %). Huomattava osa kansalaisista kritisoi puolueita siitä, etteivät ne kyenneet tuomaan esille kiinnostavia, tunteita herättäviä poliittisia kysymyksiä (43 %). Kiihkeämpää kampanjointia olisivat kaivanneet etenkin vaaleissa nukkuneet.

Enemmistö suomalaisista arvioi, että äänestämällä voi vaikuttaa

Tiedotusvälineet eivät saaneet täysin puhtaita papereita aluevaalien raportoinnista. Vajaat puolet kansalaisista yhtyi väittämään ”tiedotusvälineiden vaaleja koskeva seuranta oli oikeudenmukaista ja tasapuolista (48 %). Reilu neljännes oli jättämässä median luokalle vaaliseurannasta (26 %). Eniten tyytymättömyyttä median suuntaan ilmeni perussuomalaisten kannattajien joukossa (56 %). Myös nuorten, 18–30-vuotiaiden, keskuudessa oli keskimäärää enemmän median seurantaan varauksellisesti suhtautuvia (36 %).

Valtaosa suomalaisista antoi tunnustusta vaaliviranomaisille aluevaalien järjestämisestä koronaturvallisesti (79 %). Neljä viides-tä koki myös henkilökohtaisesti, että koronatilanteesta huolimatta aluevaaleissa äänestämisen oli tai olisi ollut turvallista (84 %).

Vaikka äänestysprosentti aluevaaleissa jäi varsin vaatimattomaksi, kaksi kolmesta arvioi kykenevänsä vaikuttamaan oman hyvinvointialueen asioihin äänestämällä aluevaaleissa (65 %). Vain reilu viidesosa arvioi, että äänestämällä ei pysty vaikuttamaan hyvinvointialueen asioihin (22 %). Perussuomalaisten kannattajat (39 %) ja aluevaaleissa nukkuneet (48 %) tunsivat voimattomuutta eivätkä uskoneet äänestämisen vaikuttavuuteen.

6.3 Syyt lähteä äänestämään, jättää äänestämättä

Halu vaikuttaa hyvinvointialueen asioihin ajoi käyttämään ääntä aluevaaleissa

Aluevaaleissa äänestämässä käyneiltä tiedusteltiin, missä määrin eri asiat vaikuttivat siihen, että he lähtivät äänestämään. Tarkastelluista kahdeksastatoista tekijästä tärkeimmäksi äänestämään ajavaksi tekijäksi kohosi mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen

ja maakunnan asioihin sekä velvollisuuden tunne. Yhdeksän kymmenestä äänestäneestä arvioi, että vaikuttaminen hyvinvointialueen asioihin (91 %) ja äänestämisen kokeminen kansalaisvelvollisuudeksi (88 %) vaikuttivat vaaliuurnille lähtemiseen ainakin jonkin verran.

Lähes joka toinen (45 %) uurnilla käynyt piti velvollisuutta äärimmäisen ratkaisevana perusteena lähteä äänestämään. Tämä äänestysnormi oli voimakas kaikissa ikäluokissa. Myös nuorista valtaosa piti kuntavaaleissa äänestämässä käymistä kansalaisvelvollisuutena, ikääntyneet kuitenkin paljon voimakkaammin.

Muita merkittäviä vaaliuurnille ajavia tekijöitä olivat halu tukea jotakin ehdokasta (83 %), hyvän ehdokkaan löytäminen (82 %), tunne äänen vaikuttavuudesta vaalin lopputulokseen (81 %) ja pyrkimys tukea mieluisinta puoluetta (77 %). Vailla merkitystä ei ollut myöskään halu vaikuttaa sote-uudistuksen etenemiseen (74 %). Enemmistö (57 %) arvioi myös, että äänestämällä aluevaaleissa pystyi vaikuttamaan koko valtakuntaa koskeviin asioihin, ei ainoastaan hyvinvointialueen ja maakunnan olosuhteisiin.

Tuloksista kävi ilmi myös se, että eri tahojen suosituksilla ja kehoituksilla ei ollut merkittävää vaikutusta siihen, että lähdettiin äänestämään. Tätä eivät olleet myöskään esimerkiksi puolueiden toiminta aluevaalin alla, maan hallituksen päätökset ja puolueiden väliset jännitteet. Kaksi viidesosaa äänestäneistä arvioi puolueiden viime aikojen toiminnan ja kannanottojen vaikuttaneen jonkin verran ja vain kymmenesosa erittäin paljon.

Puolueiden kannattajien välillä oli eroja

Jokaista puoluetta äänestäneiden mielestä velvollisuusnormi vaikutti paljon siihen, että lähdettiin äänestämään. Kaikkien puolueiden tukijoiden mielestä keskeisiä olivat myös tunne äänen vaikuttavuudesta hyvinvointialueen asioihin ja aluevaalin lopputulokseen.

SDP:n äänestäjät korostivat muita enemmän sitä, että äänestämällä voi vaikuttaa vaalin lopputulokseen ja hyvinvointialueen asioihin. He myös korostivat tukea hallitukselle ja sote-uudistukselle.

Perussuomalaisia äänestäneitä ajoi muita useammin vaaliuurnille halu vastustaa hallitusta, hyvän ehdokkaan löytäminen ja tuki

omalle puolueelle. Myös puolueiden toiminta ja kannanotot viime aikoina ennen vaaleja näyttävät vaikuttaneen.

Kokoomuksen kannattajien motiivina lähteä äänestämään olivat hallituksen toimien vastustaminen, mahdollisuudet vaikuttaa yleensä koko maata koskeviin asioihin sekä halu tukea omaa puoluetta.

Keskustan kannattajat pitivät keskimäärää tärkeämpinä vaikuttimina monia asioita. Näihin kuului velvollisuuden tunnetta, hyvän ehdokkaan tukemista, vaikuttamista maakunnan asioihin ja sote-uudistuksen etenemiseen sekä tapaan äänestämistä.

Vihreiden äänestäjien taustavaikuttimena oli keskimäärää useammin halu tukea vihreää aatetta ja puoluetta sekä maan hallitusta. Vihreiden kannattajat odottivat myös itse hyötyvänsä äänestämisestä.

Vasemmistoliiton kannattajia ajoivat äänestämässä käymiseen myös monet eri tekijät. Keskimäärää useammin tärkeitä asioita olivat halu tukea aatetta, puoluetta ja hallitusta sekä usko äänestämisen vaikuttavuuteen hyvinvointialueen asioissa. Puolueen kannattajat arvioivat muita useammin myös, että äänestämisestä oli itselle hyötyä.

Epäluottamus politiikkaan ja selkeiden vaihtoehtojen puute olivat merkittävimmät syyt jättää äänestämättä

Neljännes (26 %) aluevaaleissa nukkuneista kertoi, että äänestämättä jättäminen oli itsestään selvää. Kolmannes (32 %) sanoi äänestämisen käyneen mielessä, muttei harkinnut sitä vakavasti. Kaksi viidestä (29 %) puolestaan harkitsi vakavasti äänestämässä käymistä, mutta jätti lopulta kuitenkin vaalit väliin.

Syyt jättää äänestämättä olivat moninaisia. Merkittävimmät yksittäiset äänestämättömyyden syyt olivat epäluottamus politiikkaa kohtaan (72 %, vaikutti ainakin jonkin verran), ei riittävää syytä lähteä äänestämään (63 %), puolueiden kyvyttömyys tarjota selkeitä vaihtoehtoja nykymeiningille (62 %) ja vaikeus löytää sopiva ehdokas (61 %).

Muihin tärkeisiin syihin kuului se, että äänestämällä ei uskottu pystyttävän vaikuttamaan oman alueen asioihin (58 %). Enemmistö (57 %) arvioi, että sote-uudistus hämmensi, jotta olisi kysynyt äänestämään. Joka toinen (52 %) uskoi, että äänellä ei ollut merkitystä vaalin lopputuloksen kannalta.

Huonoa ehdokasasettelua ja hankaluuksia löytää sopiva puolue ei tunnustettu keskeiseksi syiksi jättää äänestämättä. Huonot ehdokkaat olivat ainakin jonkinlainen syy reilulle kolmannekselle (37 %). Se, että vaaleissa ei olisi ollut tarpeeksi menoa, meininkiä ja jännitteisyyttä, ei osoittautunut myöskään isoksi verukkeeksi jättää äänestämättä (28 %).

Sopivan ehdokkaan ja puolueen löytäminen oli naisille isompi este kuin miehille. Naiset myös valittivat tiedonsaantiongelmia enemmän kuin miehet. Miehet korostivat naisia enemmän motivaatio-ongelmia ja kiinnostuksen puutetta. Miesten mielestä ei ollut hyvää syytä äänestää eivätkä puolueet kyenneet tarjoamaan selkeitä vaihtoehtoja ja vaalikiihkoa nostattavia jännitteitä.

Iän mukaisista eroista voisi todeta, että nuorilla, 18–30-vuotiailla, oli kirjava joukko syitä jättää äänestämättä. Nuoret valittivat ikääntyneitä enemmän huonoa ehdokasasettelua ja vaikeuksia löytää sopivaa puoluetta. He myös kokivat, että asiat hoituvat hyvin ilman heidän ääntään. Huomattava osa heistä katsoi, ettei vain viitsinyt lähteä äänestämään, koska ei ollut tarpeeksi ärsykeitä. Ikääntyneet, yli 60-vuotiaat, korostivat sitä, etteivät äänestämällä kykene riittävästi vaikuttamaan oman alueen ja koko maan asioihin.

6.4 Valintaperusteet aluevaaleissa

Puolueen piti aluevaaleissa edustaa samanlaisia arvoja ja tavoitteita kuin äänestäjä

Aluevaaleissa äänestäneiltä tiedusteltiin kuusiportaisella asteikolla, missä määrin eri tekijät vaikuttivat siihen, minkä puolueen tai muun ryhmittymän ehdokasta äänesti näissä vaaleissa. Tärkeimmäksi puoluevalintaan vaikuttavaksi tekijäksi yhdeksästä tarjolla olleesta nousee puolueen arvomaailma. Enemmän kuin kaksi kolmesta (72 %) ilmoitti käytetyllä kuusiportaisella asteikolla (0 ei lainkaan tärkeä – 5 erittäin tärkeä) puolueen arvomaailman olleen erittäin tai hyvin tärkeä puoluevalinnan kannalta.

Toiseksi tärkeimmäksi äänestäjät nostivat sen, että puolueen tavoitteet aluevaaleissa olivat yhdensuuntaisia äänestäjän omien mielipiteiden kanssa (66 %). Lähes yhtä keskeiseksi valintaperus-

teeksi kohosi puolueen asettamien ehdokkaiden hyvälaatuisuus (63 %). Vailla merkitystä eivät olleet myöskään puolueen ajamat tavoitteet valtakunnan politiikassa (62 %) ja puolueen valta-aseman varmistaminen maakunnassa/hyvinvointialueella (53 %).

Vähemmän merkityksellisiä asioita olivat mielikuvat puolueen puheenjohtajan kyvykkyydestä ja puolueen mahdollisuudesta saavuttaa hyvä tulos aluevaaleissa. Valintaperustelujen kärki osoittaa, että arvioilla ja aatteellisilla tekijöillä oli keskeinen rooli aluevaalien puoluevalinnassa niiden keskuudessa, jotka kävivät äänestämässä. Kaikkein vähiten tärkeitä oli mahdollisuus ilmaista käsitys valtakunnan tason poliittisista kysymyksistä.

Lähes kaikkien puolueiden kannattajien mielestä ratkaisevinta puoluevalinnassa oli puolueen arvomaailma. Keskustan kannattajien listalla se tuli kakkosena hyvien ehdokkaiden perään. Puolueen arvomaailma oli keskimäärää tärkeämpi perussuomalaisen, vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajien keskuudessa. SDP:n ja kokoomuksen tukijat painottivat puolueen tavoitteita aluevaaleissa ja koko valtakunnan tason politiikassa.

Kokoomuksen tukijoiden keskuudessa keskimäärää ratkaisevampaa oli se, että puolue pärjää hyvin aluevaaleissa. Kokoomuksen ja keskustan ehdokkaille oli muita tärkeämpää, että puolueella oli tarjota hyviä ehdokkaita aluevaaleissa.

Perussuomalaisen kannattajien keskuudessa pidettiin keskimäärää tärkeämpänä sitä, että aluevaaleissa oli mahdollisuus ilmaista mielipide valtakunnallisista asioista, joilla suoranaisesti ei ollut mitään tekemistä aluevaltuustojen tehtävien kanssa.

Puolueuskollisuudella oli tavanomaista enemmän merkitystä ehdokasvalinnassa

Ehdokasvalintaan vaikuttavia tekijöitä selvitettiin myös kuusiportaisella asteikolla (0 ei lainkaan tärkeä – 5 erittäin tärkeä). Vastaajilta tiedusteltiin, kuinka tärkeitä eri tekijät olivat ehdokasvalinnan kannalta. Punninnan kohteina olleita kriteereitä oli kaikkiaan neljätoista.

Ehdokasvalinnan kannalta yleiskuva muodostui sellaiseksi, että monella asialla nähtiin olevan vähemmän merkitystä ja vain parilla kolmella seikalla näytti olevan todella paljon merkitystä. Selvästi tärkeimmät tekijät olivat ehdokkaan luotettavuus (77 % piti

erittäin tai lähes ratkaisevana tekijänä) sekä äänestäjän ja ehdokkaan mielipiteiden yhteensopivuus (76 %). Merkilliephantavaa tuloksissa oli myös se, että selvä enemmistö äänestäneistä piti ratkaisevana asiana ehdokkaan puoluekattaa (61 %). Tämä osaltaan kielii siitä, että alhaisen äänestysprosentin vaaleissa pitkälti puolueuskolliset vaivautuivat uurnille.

Puolueuskollisuuden merkityksestä aluevaaleissa todisti osaltaan se, että puoluekannalta täysin vakiintuneista yhdeksän kymmenestä ilmoitti äänestäneensä aluevaaleissa. Jos puoluekanta oli täysin vakiintumaton, enemmistö jätti äänestämättä.

Muita äänestäjien korostamia valintakriteereitä olivat ehdokkaan asiantuntijuus hyvinvointialueen tehtäväkentällä (51 %) sekä mahdollisuus saada asuinkunnan ehdokas aluevaltuustoon (61 %). Vailla merkitystä eivät olleet myöskään ehdokkaan kokemus politiikasta sekä koulutus- ja ammattitausta.

Vähiten äänestäjät arvottivat ratkaisussaan sitä, että ehdokas oli istuva kansanedustaja. Ehdokkaan ikä ja sukupuoli eivät myöskään saaneet kovinkaan suurta painoarvoa valittaessa mieleistä ehdokasta. Muita vähemmän tärkeitä asioita olivat ehdokkaiden henkilökohtainen tuttuus sekä vaalikonevastaukset.

Tutkimus ei suoraan antanut vastauksia siihen, miten ehdokkaasta aluevaaleissa saadaan valinnan arvoinen ja luotettava. Tällainen ehdokas oli näissä aluevaaleissa yhdistelmä monia eri asioita. Hänen piti edustaa sellaista arvomaailmaa ja asioita kuin äänestäjä. Hänen oli hyvä olla asiantunteva, lähtöisin oikeasta puolueesta, eikä poliittisesta kokemuksesta ollen haittaa. Rasitteeksi ei ollut sekään, että ehdokkaalla oli etukäteen arvioituna mahdollisuuksia tulla valituksi ja hän edusti äänestäjän kotikuntaa.

Joka toinen äänestäjä himoitsi asuinkunnan ehdokasta aluevaltuustoon

Tutkimuksessa selvitettiin vielä erikseen puoluekannan vaikutusta ehdokasvalinnassa. Vastaajilta kysyttiin, valitsiko äänestämässä ehdokkaan sellaisesta puolueesta, jota tavallisesti äänestää muissakin vaaleissa. Aluevaaleissa äänestäneistä valtaosa (74 %) äänesti puolueuskollisesti. Vain viidennes (20 %) kertoi valinneensa ehdokkaan puolueesta, jota ei tavallisesti äänestä muissa vaaleissa.

Puoluekannan mukaisista eroista käy ilmi, että keskustaa äänestäneiden joukossa oli keskimäärää enemmän niitä, jotka kertoivat valintansa olleen poikkeuksellinen. He äänestivät yleensä eri vaaleissa muiden puolueiden ehdokkaita tai jättivät äänestämättä (24 %). Eniten puolueuskollisia löytyy perussuomalaisia ja kokoomusta äänestäneiden parista. Maaseutumaisissa (26 %) ja taajaan asutuissa (24 %) kunnissa asuvien keskuudessa oli keskimäärää enemmän niitä, jotka äänestivät tavallista poikkeavammalla tavalla. Etenkin Uudellamaalla äänestettiin puoluetta, jota äänestettiin muissakin vaaleissa.

Aluevaaleissa äänestäneistä joka toinen (48 %) sanoi äänestäneensä ehdokasta pääasiassa siksi, että pyrki saamaan aluevaltuustoon asuinkuntansa edustajan. Etenkin keskustaa äänestäneiden joukossa oli keskimäärää enemmän niitä, joiden motiivina oli oman kunnan edustajan saaminen aluevaltuustoon (63 %).

Kuntakoko oli yhteydessä siihen, kuinka tärkeäksi koettiin oman kunnan edustajan saaminen aluevaltuuston päättäjien joukkoon. Maaseutumaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa kaksi kolmesta piti asiaa ensisijaisena asiana. Pääkaupunkiseudulla ja muissa kaupunkimaisissa kunnissa ehdokasvalinta ei perustunut pyrkimykseen tukea asuinkunnan ehdokkaita, tai ainakaan siihen ei kiinnitetty erityistä huomiota.

Nuoret äänestivät itseään vanhempia ja ikääntyneet itseään nuorempia

Tutkimuksessa äänestäjiltä kysyttiin myös, äänestikö mies- vai naisehdokasta sekä äänestikö itseään vanhempaa, samanikäistä vai nuorempaa ehdokasta. Äänioikeutta käyttäneistä joka toinen äänesti naista (49 %) ja hieman pienempi osa miestä (46 %). Naisista kaksi kolmesta kertoi äänestäneensä naista (64 %), miehistä enemmistö äänesti miestä (60 %).

Puoluekanta heijastui siten, että suurin osa perussuomalaisten tukijoista kertoi äänestäneensä miestä (72 %). Vihreiden kannattajista valtaosa äänesti naisehdokasta (76 %). Muiden puolueiden kannattajien äänet menivät vaaleissa lähemmäksi tasatilannetta. Kuitenkin SDP:n ja vasemmistoliiton tukijat valitsivat keskimäärää useammin naisehdokkaan.

Reilu viidennes (22 %) ilmoitti äänestäneensä itseään vanhempaa ehdokasta. Itseään nuorempaa äänesti lähes kaksi viidestä (37 %), kuten myös suurin piirtein samanikäistä ehdokasta (38 %). Kun tuloksia tarkastellaan iän mukaan, käy ilmi, että nuorista, 18–30-vuotiaista, enemmistö (53 %) kannatti itseään vanhempaa ehdokasta. Ikääntyneimmistä, yli 60-vuotiaista, lähes kolme neljästä (72 %) kertoi tukeneensa itseään nuorempaa. Keski-ikäisten väestöryhmien parissa oli tyypillistä antaa äänensä suurin piirtein samanikäiselle ehdokkaalle.

7 Eduskuntavaalien ennakkoasetelma

Joulukuussa 2022 toteutetussa Ilmapuntari-tutkimuksessa selvitettiin suomalaisten näkemyksiä huhtikuun 2023 eduskuntavaaleista. Eduskuntavaaleja lähestyttiin tiedustelemalla asiakohtaisia kiinnostuksen kohteita vaaleissa, äänestämisen varmuutta sekä näkemyksiä eduskuntavaaleista ja äänestämisestä.

7.1 Mitkä asiat olivat tärkeitä?

Eduskuntavaaleissa haluttiin vaikuttaa energia-asioihin sekä sairaiden ja vanhusten hoitoon

Tutkimuksessa vastaajat arvioivat kaikkiaan 37 erilaista asiaa, jotka mahdollisesti nousevat esille vaaleissa. Tehtävänä oli punnita jokkaista asiaa neljäportaisella asteikolla sen mukaan, miten tärkeäksi he kokivat niihin vaikuttamisen huhtikuun eduskuntavaaleissa.

Tuloksia tulkittaessa tulee ottaa huomioon se, että osaa kysytystä asioista voidaan pitää tärkeänä eri perusteilla. Valtion velan määrä voi olla tärkeä teema, jos vastustaa lisävelkaantumista. Joku toinen kannattaa velanottoa, jotta julkisen talouden sopeutus-

toimia ja säästöjä kyettäisiin välttämään. Suurin osa kysytyistä asioista oli kuitenkin tulkinnallisesti yksiselitteisiä. Vanhusten ja sairaiden hoitoa tuskin moni pitää tärkeänä siksi, että ajaisi takaa hoitojen heikentämistä.

Mikäli tuloksista halutaan nimetä jonkinlainen päällimmäinen äänestäjien tahto, silloin se tiivistyy muutamaaan perusasiaan. Asiat, joihin huomattava osa äänestäjistä toivoi päteviä vastauksia ja toimia, liittyvät laajalti hyvinvointipalveluiden riittävyys, talouteen ja työllisyyteen sekä ulkoiseen turvallisuuteen. Yksittäisiä asioita, joihin valtaosa äänestäjistä halusi vaikuttaa, olivat energian saatavuus ja hinta, inflaatio, terveyspalvelut, vanhustenhuolto, valtion talous ja velkaantuminen, maanpuolustus sekä nuorten syrjäytyminen.

Suomalaiset pitivät näihin asioihin vaikuttamista erittäin tai melko tärkeänä eduskuntavaaleissa (10 tärkeintä):

<i>Energian saatavuus ja hinta</i>	91 %
<i>Sairaiden hoito</i>	91 %
<i>Inflaatio, hintojen nousu</i>	89 %
<i>Vanhusten hoito</i>	88 %
<i>Valtion talous ja velan määrä</i>	86 %
<i>Maanpuolustus</i>	86 %
<i>Nuorten syrjäytyminen</i>	86 %
<i>Työttömyys</i>	84 %
<i>Koulutusasiat</i>	83 %
<i>Suomen suhde Natoon</i>	80 %

Osa teemoista oli kuitenkin sellaisia, joihin haluttiin äänestämislä vaikuttaa melko vähän. Näitä olivat monet julkisuudessa ajoittain näkyvästi esillä olevat asiat, kuten kuntarakenne maassamme, kulttuurin ja urheilun rahoitus, kehitysapu, asuntojen hinnat sekä perustulo. Myöskään alkoholihaitoista ja päihteistä suomalaiset äänestäjät eivät tunteneet kiihkoa mielipiteiden vaihtoon.

Vähemmän tärkeät asiat ovat seuraavat (10 vähiten tärkeätä):

<i>Kuntaliitokset ja kuntarakenne</i>	40 %
<i>Kulttuurin ja urheilun rahoitus</i>	45 %
<i>Kehitysavun taso</i>	47 %
<i>Asuntojen hinnat</i>	50 %

<i>Perustulo</i>	51 %
<i>Alkoholihaitat ja muut päihteet</i>	54 %
<i>Suhteet Venäjään</i>	57 %
<i>Ulkomaalaiset maahanmuuttajat</i>	61 %
<i>Syntyvyys maassamme</i>	62 %
<i>Naisten ja miesten tasa-arvo</i>	63 %

Ulkoinen turvallisuus ja maan talous tuntuivat aiempaa tärkeämmiltä asioilta vaaleissa

Eräiden asioiden painoarvo muuttui tuntuvasti neljän vuoden takaa, jolloin näkemyksiä selvitettiin vertailukelpoisesti edellisen kerran. Joulukuussa 2022 selvästi aiempaa suurempi osa halusi ratkaisullaan vaikuttaa maan ulkoista turvallisuutta koskeviin asioihin, Suomen Nato- ja USA-suhteisiin sekä maanpuolustukseen. Myös valtion talous ja velkaantuminen koettiin aiempaa tärkeämmäksi asiaksi eduskuntavaaleissa.

Aiempaa vähemmän painoarvoa saivat asuntojen hinnat, ilmastonmuutos, alueiden kehityserot sekä kuntaliitokset ja kuntarakenne. Myöskään suhteet Venäjään ja tuloerot eivät kuumottaneet äänestäjiä nyt samalla tavoin kuin neljä vuotta aiemmin.

Naisten ja miesten näkemysten välillä oli eroja. Naiset pitivät lähes kaikkia asioita tärkeämpinä kuin miehet. On helpompi luetella ne asiat, joita miehet pitivät naisia useammin tärkeinä seuraavissa eduskuntavaaleissa. Nämä asiat olivat syntyvyys maassamme, EU-asiat, suhteet Natoon ja USA:han sekä maan talous. Naiset korostivat miehiä enemmän sukupuolten tasa-arvoa, tuloeroja, luonnonsuojelua ja ilmastonmuutosta.

Nuoret, 18–30-vuotiaat, pitivät useimpia asioita eduskuntavaaleissa vähemmän tärkeinä kuin ikääntyneemmät väestöryhmät. Kehitysapu, kulttuurin ja urheilun rahoitus sekä vastikkeeton perustulo olivat kuitenkin nuorten keskuudessa keskimäärää tärkeämpiä asioita.

Mitkä olivat puolueiden kannattajien tärkeimmät vaaliteemat?

Koska eduskuntavaaliehdokkaita asettavat puolueet ilmoittivat olevansa erilaisia ja toistensa vaihtoehtoja, myös niiden äänestäjillä

voitiin ajatella olevan poikkeavia näkemyksiä siitä, mihin asioihin vaaleissa tulisi vaikuttaa.

Kunkin puolueen kannattajien keskuudessa tarkastelu on mahdollista tehdä kahdella eri tavalla. Voidaan kuvata kannattajien poikkeamaprofilia, joka kertoo, paljonko kannattajat poikkesivat koko väestön keskiarvosta. Toinen tapa on kuvata kunkin puolueen tukijoiden valintojen tärkeysjärjestystä. Seuraavassa yhteen-veto molemmista tarkastelutavoista.

Puoluekohtaiset tärkeysprofiilit olivat äkkiseltään pitkältikin toistensa kaltaisia. Tärkeimmistä vaaliteemoista vallitsi verrattain laaja yhteisymmärrys. Kunkin puolueen kymmenen tärkeimmän listalta löytyi paljolti samoja asioita. Näitä tärkeistä tärkeimpiä, jotka löytyivät kaikkien puolueiden kannattajien ”top 10” -listalta, olivat sairaiden hoito ja vanhustenhuolto.

Muina havaintoina voi todeta, että kokoomuksen, perussuomalaisten ja keskustan listan kärkipäähän asettui valtion talous ja velan määrä toisin kuin SDP:n, vihreiden ja vasemmistoliiton tukijoiden keskuudessa. Ilmastomuutos ja luonnonsuojelu mahtuvat kymmenen keskeisimmän asian joukkoon vain vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajien parissa. Hallituspohja kuului muiden paitsi keskustan kannattajien kymmenen tärkeimmän vaaliteeman joukkoon. Energian saatavuus ja hinta oli muiden paitsi vasemmistoliiton tukijoiden tärkeimpien asioiden listalla. Kuitenkin se oli ykkösteema vain perussuomalaisten kannattajien keskuudessa.

SDP:n kannattajien kymmenen tärkeintä teemaa

(asteikkokeskiarvojen perusteella):

Sairaiden hoito

Energian saatavuus ja hinta

Vanhusten hoito

Köyhien asema

Nuorten syrjäytyminen

Koulutusasiat

Inflaatio, hintojen nousu

Maanpuolustus

Hallituspohja (hallitukseen tulevat puolueet)

Työttömyys

*Perussuomalaisten kannattajien kymmenen tärkeintä teemaa
(asteikkokeskiarvojen perusteella):*

Energian saatavuus ja hinta

Valtion talous ja velan määrä

Rikollisuus ja rangaistukset

Maanpuolustus

Inflaatio, hintojen nousu

Sairaiden hoito

Vanhusten hoito

Sananvapaus

Hallituspohja (hallitukseen tulevat puolueet)

Työttömyys

*Kokoomuksen kannattajien kymmenen tärkeintä teemaa
(asteikkokeskiarvojen perusteella):*

Valtion talous ja velan määrä

Maanpuolustus

Energian saatavuus ja hinta

Suomen suhde Natoon

Sairaiden hoito

Inflaatio, hintojen nousu

Hallituspohja (hallitukseen tulevat puolueet)

Vanhusten hoito

Nuorten syrjäytyminen

Suhteet USA:han

*Keskustan kannattajien kymmenen tärkeintä teemaa
(asteikkokeskiarvojen perusteella):*

Sairaiden hoito

Maanpuolustus

Energian saatavuus ja hinta

Vanhusten hoito

Sananvapaus

Valtion talous ja velan määrä

Suomen suhde Natoon

Lapsiperheiden asema ja tuet

Nuorten syrjäytyminen

Inflaatio, hintojen nousu

*Vihreiden kannattajien kymmenen tärkeintä teemaa
(asteikkokeskiarvojen perusteella):*

Ilmastonmuutos

Luonnonsuojelu

Sairaiden hoito

Nuorten syrjäytyminen

Koulutusasiat

Köyhien asema

Naisten ja miesten tasa-arvo

Vanhusten hoito

Hallituspohja (hallitukseen tulevat puolueet)

Energian saatavuus ja hinta

*Vasemmistoliiton kannattajien kymmenen tärkeintä teemaa
(asteikkokeskiarvojen perusteella):*

Köyhien asema

Nuorten syrjäytyminen

Sairaiden hoito

Koulutusasiat

Vanhusten hoito

Tuloerot

Luonnonsuojelu

Ilmastonmuutos

Hallituspohja (hallitukseen tulevat puolueet)

Työttömyys

Miten puolueiden kannattajat poikkesivat koko väestön keskiarvosta?

Kun tarkastellaan puolueiden kannattajien poikkeamia väestön keskiarvosta, käy ilmi, että SDP:n kannattajat pitivät muita tärkeäimpinä asioina etenkin ilmastonmuutosta, tuloeroja, sukupuolten tasa-arvoa, köyhien asemaa ja pääministerin henkilöä (kuka pääministeriksi). Valtion talous ja velan määrä sekä yrittäjien asema olivat asioita, joihin SDP:n kannattajat halusivat ratkaisuilleen vaikuttaa vähemmän kuin väestö keskimäärin.

Perussuomalaisten kannattajat toivoivat voivansa vaikuttaa ratkaisuilleen eduskuntavaaleissa etenkin rikoksiin ja rangaistuksiin,

maahanmuuttoon, syntyvyyteen ja pääministerin valintaan. Ilmastomuutos, sukupuolten tasa-arvo, luonnonsuojelu, perustulo ja EU-asiat tuntuivat vierailta ja vähemmän tärkeiltä asioilta.

Kokoomuksen tukijat poikkesivat muiden puolueiden kannattajista siinä, että heidän mielestään valtion talous ja velan määrä, maanpuolustus sekä Nato- ja USA-suhteet ovat keskimäärää tärkeämpiä asioita. Kokoomuksen kannattajat painottivat muuta väestöä enemmän myös vaalien jälkeistä hallituspohjaa. Tuloerot, köyhien asema, perustulo sekä lapsiperheiden asema ja tuet olivat kokoomuslaisille vähemmän merkityksellisiä kuin muiden puolueiden kannattajille.

Keskustan kannattajat nostivat keskimäärää tärkeämmiksi asioiksi eduskuntavaaleissa alueiden kehityserot, syntyvyyden maassamme, EU-asiat sekä lapsiperheiden aseman ja tuet. Keskimäärää vähemmän tärkeänä keskustan kannattajat pitivät luonnonsuojelua, tulevaa hallituspohjaa ja pääministerin henkilöä.

Vihreiden tukijoiden poikkeamalistalla korostuivat ilmastonmuutos, luonnonsuojelu, sukupuolten tasa-arvo, tuloerot ja perustulo. Muita vähemmän keskeisiksi asioiksi vihreiden kannattajat noteerasivat rikollisuuden ja rangaistukset, maanpuolustuksen sekä valtion talouden ja velan määrän.

Vasemmistoliiton kannattajien odotukset kohdentuivat muita voimakkaammin etenkin perustuloon, tuloeroihin, luonnonsuojeluun, ilmastonmuutokseen ja köyhien asemaan. Valtion talous ja velka, maanpuolustus, rikollisuus ja rangaistukset sekä syntyvyys maassamme huolettivat keskimäärää vähemmän.

7.2 Äänestämistä ja äänestysvarmuutta koskevat mielipiteet

**Enemmistö oli täysin varma,
että käy äänestämässä eduskuntavaaleissa**

Joulukuussa 2022 tiedusteltiin arviota äänestämässä käymisen todennäköisyydestä eduskuntavaaleissa.

”Missä määrin varma tai epävarma olet siitä, että menet äänestämään eduskuntavaaleissa ensi huhtikuussa?”

Äänioikeutetuista 62 prosenttia ilmoitti, että tulee varmasti äänestämään eduskuntavaaleissa huhtikuussa. Melko varmoja äänestäjiä löytyi viidennes (21 %). Enemmän tai vähemmän epävarmoja oli kuudenneksen verran (15 %). Tulokset olivat samaa tasoa kuin vastaavana ajankohtana ennen vuoden 2019 eduskuntavaaleja. Täysin varmoja äänestäjiä oli vuoden 2018 joulukuussa 60 prosenttia. Toteutunut äänestysprosentti oli 72 sekä vuoden 2019 että 2022 eduskuntavaaleissa.

Keskimäärää vähemmän vakuuttuneita olivat nuoret ikäluokat, opiskelijat, työntekijät, työttömät ja vähemmän koulutetut. Nuorista, 18–30-vuotiaista, vähän yli puolet (55 %) oli varmoja, että käy äänestämässä. Ikääntyneimmistä, yli 60-vuotiaista, varmoja uurnilla kävijöitä oli enemmän kuin kaksi kolmesta (68 %).

Ylemmät toimihenkilöt, yrittäjät ja eläkeläiset olivat keskimäärää vakuuttuneempia äänestämässä käymisestään. Opiskelijat, työntekijät ja työttömät olivat epävarmempia siitä, että menevät eduskuntavaaleissa uurnille.

Kun tarkastellaan eri puolueiden kannattajien aikomuksia käydä äänestämässä, muita varmempia olivat etenkin kokoomuksen (84 % varmoja), vihreiden (77 %) ja vasemmistoliiton (74 %) kannattajat. Perussuomalaisten (61 %) ja keskustan (58 %) kannattajat olivat muiden puolueiden kannattajiin verrattuna jonkin verran vähemmän innostuneita äänestäjiä.

Aiempaa useampi ilmoitti valitsevansa puolueen ennen ehdokasta

Puolueen ja ehdokkaan merkitystä valinnan kannalta lähestyttiin seuraavalla kysymyksenasettelulla.

”Jos äänestäisit huhtikuun eduskuntavaaleissa, niin mikä olisi puolueen ja ehdokkaan merkitys valintasi kannalta?”

Joka toinen (51 %) ilmoitti, että puolue on paljon tai jonkin verran tärkeämpi kuin ehdokas. Vastaavasti vain noin kuudesosa (15 %) painotti ehdokasta. Verrattuna vastaavaan tutkimukseen vuoden 2018 joulukuussa puolue painoi valinnassa aiempaa enemmän (40 % → 51 %).

Nuorempien ikäluokkien keskuudessa ilmeni, ehkä yllätyksellisesti, muita enemmän puoluetta tärkeämpänä pitäviä. Ikääntyneiden parissa oli keskimäärää enemmän niitä, joiden mielestä puolue ja ehdokas ovat yhtä tärkeitä valinnan kannalta. Koulutustaustalla oli yhteyttä näkemyksiin. Puolueen merkitys kasvoi korkeammin koulutettujen suuntaan. Pääkaupunkiseudulla ja Uudellamaalla asuvat painottivat puoluekantaa keskimäärää useammin.

Varmasti äänestämään aikoneista lähes joka toinen (48 %) pitää puoluetta tärkeämpänä kuin ehdokasta. Toisaalta satavarmasti äänestäväistä yksi kahdeksasta (12 %) sanoi, että ehdokas on sitenkin tärkeämpi kuin puolue.

Puoluekannan mukaan kävi ilmi, että puoluetta tärkeämpänä pitäviä löytyi keskimäärää enemmän kokoomuksen (69 %) ja vihreiden (66 %) kannattajien keskuudesta. Vähiten puoluetta korostavia oli keskustan tukijoiden joukossa (36 %). Keskustan kannattajista lähes puolet (45 %) piti ehdokasta ja puoluetta yhtä tärkeinä ratkaisujen kannalta.

Kaksi viidestä arpoi ehdokasta useamman puolueen ehdokkaiden joukosta

Puolueuskollisuutta ja äänestäjien liikkuvuutta selvitettiin seuraavalla kysymyksellä:

”Jos käyt äänestämässä, miten todennäköisimmin valitset ehdokkaasi tulevissa eduskuntavaaleissa?”

Äänestysikäisistä suomalaisista lähes joka toinen (47 %) arvioi tekemänsä valintansa eduskuntavaaleissa vain yhden puolueen ehdokkaiden joukosta. Niitä, jotka arpoivat ehdokasta 2–3 puolueen joukosta, löytyy reilu kolmannes (35 %). Yksi kahdestakymmenestä uskoi valitsevansa ehdokkaan useamman kuin kolmen puolueen joukosta (4 %).

Ikä oli yhteydessä arvioihin. Mitä ikääntyneempi, sitä vakuutuneempi oli siitä, että tekee valinnan vain yhden puolueen ehdokkaista. Myös akateemisen tutkinnon suorittaneet, ylemmät toimihenkilöt, yrittäjät ja eläkeläiset arvioivat tekemänsä valintansa vain yhden puolueen ehdokkaiden joukosta.

Puoluekanta näyttäytyi siten, että kokoomuksen tutkijat olivat tällä tavalla mitattuna selvästi kaikkein puolueuskollisimpia. Kokoomuksen tukijoista 70 prosenttia ei voinut kuvitella äänestävänsä jonkun muun puolueen ehdokasta. SDP:n ja keskustan kannattajista enemmän kuin kaksi viidestä arvioi tekevän valintansa useamman kuin yhden puolueen ehdokkaiden joukosta.

Äänestysvarmuus oli yhteydessä harkinnassa olevien puolueiden määrään. Varmasti äänestämässä käyvistä selvä enemmistö (58 %) uskoi valitsevansa ehdokkaan yhden puolueen ehdokkaiden joukosta.

7.3 Pääministeritoiveet vuoden 2022 lopulla

Suomalaisilla ei ollut yliverstaista suosikkia pääministeriksi eduskuntavaalien jälkeen

Joulukuussa 2022 selvitettiin mielipiteitä maan seuraavan hallituksen pääministeristä seuraavalla kysymyksellä.

”Ensi kevään eduskuntavaalien jälkeen maahamme muodostetaan uusi hallitus: Kuka seuraavista tulisi mielestäsi valita uuden hallituksen pääministeriksi?”

Sanna Marin saavutti suurimman suosion. Noin neljännes täysikäisistä ja alle 80-vuotiaista suomalaisista toivoi Sanna Marinin jatkavan myös seuraavan hallituksen pääministerinä (26 %). Sanna Marinin suosio oli kuutisen prosenttiyksikköä korkeampi kuin SDP:n kannatus äänestysikäisen väestön keskuudessa.

Kokoomuksen Petteri Orpo saavutti kyselyssä toiseksi suurimman, reilun viidenneksen, kannatuksen (21 %). Orpon suosio oli lähes samaa tasoa kuin kokoomuksen vaalikannatus kansalaisten keskuudessa kyselyn ajankohtana.

Muiden puolueiden puheenjohtajien vetovoima jäi tuntuvasti edellä mainitun kahden jälkeen. Kolmanneksi eniten ”pääministeriääniä” keräsi perussuomalaisten Riikka Purra. Noin kymmenesosa kansalaisista toivoi näkevänsä Purran seuraavana pääministerinä (9 %). Purran suosio oli selvästi alle perussuomalaisten kannatustason. Kaikki muut puheenjohtajat jäivät selvästi

edellä mainitun kolmen jälkeen parin kolmen prosenttiyksikön tasolle.

Merkillepantavaa tuloksissa oli myös se, että noin neljännes oli vailla mielipidettä (26 %). Erityisesti nuorilla, 18–30-vuotiailla, naisilla, heikommin koulutetuilla, työntekijöillä ja opiskelijoilla oli vaikeuksia muodostaa kantaa, kenet toivoi pääministerin tehtävään. Nuorista, 18–30-vuotiaista, kolmannes (33 %) lukeutui tähän joukkoon.

Sanna Marin näyttäytyi etenkin naisten suosikkina (29 %). Miesten keskuudessa Petteri Orpo (26 %) ohitti niukasti Sanna Marinin (24 %). Sanna Marin oli keskimäärää suositumpi naisten lisäksi etenkin 31–40- ja yli 60-vuotiaiden sekä pääkaupunkiseudun asukkaiden keskuudessa. Petteri Orpo vetosi puolestaan yli 60-vuotiaisiin, akateemisen tutkinnon suorittaneisiin, ylempiin toimihenkilöihin ja yrittäjiin.

Omiensa joukossa Sanna Marin oli selvästi suosituin pääministeriehdokas (92 %). Kokoomuksen tukijoista neljä viidestä (82 %) piti Orpoa parhaana pääministeriehdokkaana eduskuntavaalien jälkeen. Perussuomalaisten kannattajista niukka enemmistö (53 %) tuki Riikka Purraa ja kuudesosa valitsi Petteri Orpon (15 %).

Vihreiden kannattajista vain neljännes halusi Maria Ohisalon seuraavaksi pääministeriksi (26 %). Vihreiden tukijoista lähes joka toinen toivoi Sanna Marinin jatkavan pääministerinä (46 %). Keskuksen kannattajista moni oli vailla mielipidettä (30 %), ja kannattajista ainoastaan kolmannes (34 %) antoi tukensa Annika Saarikolle. Vasemmistoliiton kannattajien keskuudessa Li Andersson ja Sanna Marin olivat lähes yhtä suosittuja.

8 Yhteiskuntapoliittiset arviot ja näkemykset

8.1 Suhtautuminen hallitukseen ja oppositioon

Enemmistö suomalaisista luotti hallituksen kyvykkyyteen

Kesäkuussa 2022 selvitettiin suomalaisten suhtautumista maan hallitukseen ja oppositioon. Aluksi tiedusteltiin käsitystä Sanna Marinin johtaman hallituksen (SDP, keskusta, vihreät, vasemmistoliitto ja RKP) kyvystä hoitaa maamme asioita seuraaviin eduskuntavaaleihin saakka. Tämän jälkeen tiedusteltiin näkemystä opposition kyvystä tarjota vaihtoehtoja maan hallitukselle.

Suomalaisista yli puolet (56 %) ilmoitti, että hallituksen kyky hoitaa maan asioita on erittäin tai melko hyvä. Vajaa viidennes (18 %) suhtautui asiaan neutraalisti (ei hyvä eikä huono). Noin neljännes (23 %) epäili avoimesti maan hallituksen kyvykkyyttä.

Luottamus Sanna Marinin johtaman hallituksen kykyihin lisääntyi kesäkuun 2021 ja 2022 välisenä aikana. Hyvien arvosanojen osuus lisääntyi viisi prosenttiyksikköä. Alimmillaan luottamus hallituksen kykyihin oli kesällä 2019, kun hallitus aloitti Antti Rinteen johdolla. Tuolloin vain reilu kolmannes uskoi hallituksen selviytyvän erittäin tai melko hyvin.

Näkemyksiä Marinin hallituksen kyvystä hoitaa maan asioita oli mahdollista verrata arvioihin Juha Sipilän hallituksen kyvykkyydestä vastaavana ajankohtana, noin kolme vuotta hallitus-pohjan muodostamisen jälkeen. Luottamus Marinin hallitukseen oli tuntuvasti suurempaa kuin usko Sipilän hallitukseen kesäkuun alussa 2018.

Hallitus-oppositio-asetelma heijastui arvioissa maan hallituksen kyvykkyydestä. Hallituspuolueiden kannattajista neljä viides-tä (83 %) arvioi hallituksen kyvyn hyväksi. Epäuskoisia sai jahda-ta suurennuslasilla (6 %). Oppositioapuolueiden kannattajista vain vajaa kolmannes (31 %) luotti maan hallituksen kykyihin.

Puoluekannan mukaan vakuuttuneimpia hallituksen onnis-tumisesta olivat SDP:n (96 %), vihreiden (87 %) ja vasemmisto-liiton (82 %) tukijat. Keskustan kannattajien usko ei ollut ollen-kaan samaa tasoa. Keskustan tukijoista kuitenkin kaksi kolmes-ta (67 %) arvioi hallituksen kyvyn hoitaa maan asioita hyväksi. Perussuomalaisten kannattajat olivat epäluuloisia, ja selvä enem-mistö arvioi hallituksen kyvykkyyden heikoksi (68 %). Kokoo-muksen kannattajista näin suhtautui vain vajaa kolmannes (31 %).

Usko oppositioon säilyi kutakuinkin ennallaan

Näkemykset opposition kyvystä tarjota vaihtoehtoja maan halli-tukselle olivat käänteisiä arvioihin maan hallituksen kyvykkyydestä. Vain vajaa kolmannes (30 %) uskoi opposition kyvyn erit-täin tai melko hyväksi. Reilu kolmannes (35 %) epäili opposition kyvykkyyttä.

Usko oppositioon pysytteli kutakuinkin vakiona eri mittauksis-sa. Usko nykyopposition kykyihin tarjota vaihtoehtoja maan hallitukselle oli kesällä 2022 kuitenkin hieman suurempaa kuin edel-lisellä vaalikaudella vastaavana ajankohtana, jolloin nykyiset hal-lituspuolueet olivat oppositiossa. Kesällä 2020 opposition kykyi-hin luotti vajaa kolmannes, kun neljä vuotta aiemmin noin nel-jännes.

Oppositioapuolueiden kannattajien enemmistö (62 %) otaksui opposition kyvyn tarjota vaihtoehtoja maan hallitukselle vähin-tään melko hyväksi. Perussuomalaisten ja kokoomuksen kannat-tajista lähes kaksi kolmesta uskoi opposition kykyihin. Hallitus-

puolueiden kannattajat eivät ymmärrettävästi noteeranneet oppositiota juuri miksikään.

8.2 Arvosanat maan hallitukselle

Ulko- ja turvallisuuspolitiikassa arvosana parani, sosiaali- ja terveydenhuollossa heikkeni

Kesä- ja joulukuussa 2022 selvitettiin mielipiteitä maan hallituksen onnistumisesta eri asioissa vaalikauden aikana. Vastaajien tuli antaa arvio hallituksen onnistumisesta kaikkiaan 14:ssä eri asiassa.

Leimaa-antavaa tuloksissa oli se, että joulukuussa 2022 väestö jossain määrin kitsasteli hyvien arvosanojen antamisessa. Kuitenkin kahdessa asiassa neljästätoista väestö kiitteli hallitusta. Enemmistö antoi erittäin tai melko hyvän arvosanan ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa (67 %) sekä toimissa koronaviruksen taltuttamiseksi (63 %). Näiden lisäksi hallitus sai näkyvässä määrin suitsutusta työllisyyden hoidossa (43 %) sekä työssään kokonaisuudessa (41 %).

Näkyvässä määrin tyytymättömyyttä kohdentui etenkin neljään asiaan. Nämä olivat hintojen nousun hillitseminen (57 % huonoja arvosanoja), maan talouden tila (48 %), energiapolitiikka (riittävyys ja hinta) (47 %) sekä sosiaali- ja terveydenhuolto (46 %). Aika monen, kolmanneksen, tyytymättömyys kohdentui myös maahanmuuttoon (33 %).

Kansalaisten mielestä hallitus onnistui vastaajien itsensä ja heidän perheidensä tarpeiden huomioonottamisessa jotenkuten. Tässä asiassa tyytyväisiä löytyi reilun neljänneksen (27 %) verran ja tyytymättömiä oli vajaa kolmannes (30 %). Kolmannes (34 %) arvioi hallituksen menestyneen tässä asiassa jotenkuten (ei hyvin, ei huonosti).

Arvosanat maan hallitukselle muuttuivat eräiltä osin vastaavasta tutkimuksesta kesäkuulta 2022. Kansalaisten näkemykset hallituksen toimista koronan ja työllisyyden hoidossa sekä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa olivat aiempaa myönteisempiä. Eniten tiputusta puolestaan kohdentui saavutuksiin maan talouden tilaa, sosiaali- ja terveydenhuoltoa sekä koulutusta ja sivistystä koskeissa asioissa. Jonkinasteista heikennystä ilmeni myös arvioissa maahanmuuttoa sivuavissa kysymyksissä.

Hallituksen ulko- ja turvallisuuspolitiikka tyydytti myös opposition tukijoita

Puoluekanta heijastui näkemyksissä. Oppositio puolueiden kannattajille tuotti tuskaa antaa hallitukselle hyviä arvosanoja. Kuitenkin ulko- ja turvallisuuspolitiikassa hallitusta kiitteli enemmistö myös oppositio puolueiden tukijoista (62 %). Toimissa koronaviruksen taltuttamiseksi joka toinen oppositio puolueiden tukijoista oli tyytyväinen maan hallitukseen (50 %). Hallitus puolueiden tukijat antoivat hallitukselle hyviä arvosanoja lähes kaikissa asioissa. Selvästi vähemmän kiihkeästi hallitus puolueiden tukijat antoivat tunnustusta onnistumisesta inflaation hillitsemisessä, sosiaali- ja terveydenhuoltoon kuuluvien asioiden hoitamisessa sekä energia-asioissa.

Yksittäisistä puolueista voi todeta, että SDP:n kannattajat olivat kaikkein tyytyväisimpiä hallituksen toimintaan. Myös vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajat hurrasivat hallituksen toimille lähes asiasta riippumatta. Keskustan kannattajat olivat tuntuvasti vaisumpia todistamaan hallituksen puolesta. Selvä enemmistö keskustan kannattajista kiitteli hallitusta vain kahdessa kohdin. Keskustan kannattajat olivat tyytyväisiä hallituksen toimiin ulko- ja turvallisuuspolitiikassa sekä koronaviruksen taltuttamiseksi. Hallituksen toimenpiteet etenkin maan taloutta, energian riittävyyttä sekä inflaatiota koskevissa kysymyksissä arveluttivat monia keskustan kannattajia. Perussuomalaisen tukijat edustivat ääripäätä, jossa kiitoksia hallitukselle ei saanut edes hohtimilla kiskomalla, ei edes ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

Kaikkien arvosanojen keskiarvo paljasti, että kansalaisista kolmannes (34 %) oli tyytyväinen maan hallituksen toimiin eri asioissa ja lähes samansuuruinen joukko (31 %) tyytymätön. Neljännes (26 %) arvioi hallituksen onnistuneen eri asioissa jollakin tavoin, vaikkakin osaksi kompuroiden.

8.3 Arviot puoluejohtajien vaikutuksesta puolueensa kannatukseen

Marin ja Andersson olivat suosiolistan kärjessä

Kesäkuussa 2022 selvitettiin kansalaisten arvioita maamme puoluejohtajista. Vastaajat ilmaisivat näkemyksensä yhdeksästä puolue-

johtajasta. Vastaajilta kysyttiin, miten puoluejohtajat vaikuttavat puolueensa kannatukseen.

Löytyi vain yksi puoluejohtaja, jonka enemmistö kansasta uskoi vaikuttavan puolueen kannatusta kohentavasti. Hän on Sanna Marin (61 %). Muut puoluejohtajat jäivät selvästi Marinin taakse. Huomattavan paljon myönteistä palautetta kohdentui myös Li Anderssoniin (48 %). Listan kolmossijalle kipusi Hjallis Harkimo (38 %). Kolmannes arvioi Petteri Orpon lisäävän kokoomuksen kannatusta (34 %), ja lähes kolmannes uskoi Sari Essayahin kohentavan kristillisdemokraattien suosiota (32 %).

Maria Ohisalon, Riikka Purran ja Annika Saarikon vetovoimaan ei oikein uskottu. Suomalaisista kuudesosa otaksui Ohisalon (15 %) ja Purran (17 %) lisäävän puolueidensa kannatusta. Annika Saarikko ei yltänyt kovinkaan paljon parempaan lopputulokseen.

Tuloksia oli mahdollista tarkastella myös siten, että lisää kannatusta -osuuksista miinustetaan vähentää kannatusta -osuudet. Tällä tavalla kävi ilmi puoluejohtajien nettovaikutus puolueen kannatukseen. Tämä tarkastelu paljasti, että yhdeksästä puoluejohtajasta kuusi selviää kuiville eli plussan puolelle. Nämä olivat paremmuusjärjestyksessä Sanna Marin (+ 48 %), Li Andersson (+ 31 %), Hjallis Harkimo (+ 24 %), Sari Essayah (+ 21 %), Anna-Maja Henriksson (+ 13 %) ja Petteri Orpo (+ 12 %).

Kolmella puoluejohtajalla oli miinusmerkkinen nettovaikutus. Pakkasen puolella olivat Maria Ohisalo (–26 %), Riikka Purra (–17 %) ja Annika Saarikko (–13 %).

Eri puolueiden kannattajat olivat pääsääntöisesti taipuvaisia uskomaan kannattamansa puolueen puheenjohtajan vaikuttavan puolueen kannatusta vahvistavasti. Tulokset kielivät puoluejohtajien suosiosta omien keskuudessa. Tällä tavalla tarkasteltuna selvästi suosituimmat puoluejohtajat omien keskuudessa olivat Sanna Marin ja Li Andersson.

SDP:n kannattajista yhdeksän kymmenestä (90 %) arvioi Marinin lisäävän puolueen kannatusta. Vasemmistoliiton tukijoista lähes kolme neljästä luotti Anderssonin karisman voimaan (74 %). Heikoiten omien joukossa pärjasi Maria Ohisalo. Puolueen kannattajista Ohisalon lumovoimaan uskoi vain reilu neljännes (26 %).

Ikä oli yhteydessä näkemyksiin puoluejohtajien vetovoimasta. Pääsääntöisesti suosiolliset kannanotot voimistuivat ikääntyneimmän väestöryhmän suuntaan. Tästä oli muutama poikkeus. Ohisalo ja Purra menestyivät yhtä heikosti kaikissa ikäluokissa.

8.4 Hallituspohjatoiveet syksyllä 2022

Suomalaisilla ei ollut selkeää suosikkia maan seuraavaksi hallituspohjaksi

Syksyn 2022 Ilmapuntari-tutkimuksessa selvitettiin kansalaisten mielipiteitä seuraavan kevään eduskuntavaalien jälkeisestä hallituspohjasta. Tämän lisäksi kysyttiin, kuinka tärkeäksi kokee eri puolueiden mukanaolon maan seuraavassa hallituksessa. Kysymykset kuuluivat seuraavasti.

”Jos arvioit asioita ensi kevään 2023 eduskuntavaalien jälkeen, mikä seuraavista hallituspohjavaihtoehtoista olisi mielestäsi Suomen ja suomalaisten kannalta paras ratkaisu? Mikä olisi toiseksi paras?”

”Ajatellaan Suomen tulevaa hallitusta eduskuntavaalien jälkeen. Kuinka tärkeänä pidät sitä, että seuraavat puolueet olisivat maan hallituksessa?”

Tulokset osoittivat, että kansalaisilla ei ollut ylivertaista suosikkia maan hallituspohjaksi. Mikäli tarkastellaan parhaaksi koettua vaihtoehtoa, eniten ääniä sai niin sanottu porvarihallitus (KOK, PS, KESK, mahdollisesti täydennettynä RKP ja KD). Väestöstä neljännes (24 %) piti porvarihallitusta parhaana vaihtoehtona Suomen ja suomalaisten kannalta. Heti takana vaani kuitenkin niin sanottu punavihreä hallitus (SDP, KESK, VIHR, VAS ja RKP) (22 %). Näiden kahden vaihtoehdon taakse jäi niin sanottu sini-punahallitus (SDP ja KOK, täydennettynä esim. VIHR ja RKP) (16 %). Heikoiten menestyi niin sanottu sinivihreä hallituspohja (KOK, KESK, VIHR, RKP). Neljännes (25 %) vastaajista ei kytkenyt nimeämään mieluisinta vaihtoehtoa.

Mikäli tuloksia tulkitaan laskemalla yhteen paras ja toiseksi paras vaihtoehto, muuttui viesti. Ykköseksi nousi niin sanottu sini-

punahallitus. Tämä johtui siitä, että vaihtoehto kokosi näkyvässä määrin toissijaisia ääniä etenkin SDP:n, vihreiden ja vasemmistoliiton tukijoilta.

Puoluekanta oli yhteydessä suhtautumiseen. SDP:n (53 %), vihreiden (50 %) ja vasemmistoliiton (74 %) kannattajien ykkösvalinta oli niin sanottu punavihreä hallitus. Keskustan kannattajat eivät pitäneet punavihreää hallituspohjaa parhaana eikä edes toiseksi parhaana. Keskustan kannattajien joukossa tunnettiin hinkua porvarihallituksen muodostamiseksi (29 %).

Perussuomalaisien (63 %) ja kokoomuksen (45 %) kannattajat mielivät porvarihallituksen suuntaan. Kokoomuksen tukijoiden kakkosvaihtoehto oli sinipunahallitus, kuten myös SDP:n kannattajien.

Koulutustausta ja sosiaalinen asema olivat yhteydessä mieliteisiin maan seuraavasta hallituspohjasta. Porvarihallituksen suosio kasvoi korkeasti koulutettujen suuntaan. Porvarihallituksen kannatus oli keskimäärää suurempaa ylempien ja alemmien toimihenkilöiden sekä yrittäjien parissa. Opiskelijoista keskimäärää useampi uskoi punavihreään hallituspohjaan.

Myös tulotaso oli yhteydessä näkemyksiin parhaasta hallituspohjasta. Porvarihallituksen tenhovoima lisääntyi hyvätuloisten suuntaan. Pienituloisten punavihreä pohja sai keskimäärää enemmän hyväksyviä äänensävyjä.

SDP ja kokoomus olivat syksyllä 2022 suosituimmat puolueet hallitukseen

Yksittäiset puolueet asettuivat kansalaisten arvioissa verraten selkeään järjestykseen kysyttäessä, kuinka tärkeänä pitää eri puolueiden osallistumista maan seuraavaan hallitukseen. Kansalaisista vajaa puolet piti SDP:n (46 %) ja kokoomuksen (46 %) osallistumista maan seuraavaan hallitukseen melko tai erittäin tärkeänä. Kolmanneksi suosituin hallituspuolue oli keskusta, jonka reilu kolmannes (37 %) kelpuutti hallitukseen. Näiden perässä tulivat tasavahvasti vihreät (29 %), vasemmistoliitto (28 %) ja perussuomalaiset (28 %).

Eri puolueiden kannattajilla oli toisistaan poikkeavia toiveita hallitusvastuun kantajista. On selvää, että kannatetun puolueen toivottiin olevan maan hallituksessa. Keskeisin mielenkiinto

kohdentui siten siihen, mitä muita puolueita eri puolueiden tukijat toivoivat hallitukseen oman puolueen ohella.

Suosituimmat puolueet maan hallitukseen SDP:n kannattajien keskuudessa (piti erittäin tai melko tärkeänä puolueiden hallitusvastuuta vaalien jälkeen):

SDP	98 %
Vasemmistoliitto	53 %
Vihreät	42 %
Keskusta	36 %
Kokoomus	35 %

Suosituimmat puolueet maan hallitukseen perussuomalaisten kannattajien keskuudessa (piti erittäin tai melko tärkeänä puolueiden hallitusvastuuta vaalien jälkeen):

Perussuomalaiset	98 %
Kokoomus	55 %
Kristillisdemokraatit	52 %
Liike Nyt	51 %
Keskusta	27 %

Suosituimmat puolueet maan hallitukseen kokoomuksen kannattajien keskuudessa (piti erittäin tai melko tärkeänä puolueiden hallitusvastuuta vaalien jälkeen):

Kokoomus	97 %
Keskusta	48 %
RKP	39 %
SDP	30 %
Liike Nyt	29 %

Suosituimmat puolueet maan hallitukseen keskustan kannattajien keskuudessa (piti erittäin tai melko tärkeänä puolueiden hallitusvastuuta vaalien jälkeen):

Keskusta	93 %
Kokoomus	57 %
SDP	46 %
RKP	39 %
Kristillisdemokraatit	29 %

Suosituimmat puolueet maan hallitukseen vihreiden kannattajien keskuudessa (piti erittäin tai melko tärkeänä puolueiden hallitusvastuuta vaalien jälkeen):

Vihreät	93 %
SDP	72 %
Vasemmistoliitto	66 %
Keskusta	48 %
RKP	36 %

Suosituimmat puolueet maan hallitukseen vasemmistoliiton kannattajien keskuudessa (piti erittäin tai melko tärkeänä puolueiden hallitusvastuuta vaalien jälkeen):

Vasemmistoliitto	97 %
SDP	89 %
Vihreät	68 %
RKP	24 %
Keskusta	22 %

Tuloksista voisi tehdä johtopäätöksen, jonka mukaan SDP:n, vihreiden ja vasemmistoliiton tukijat toivoivat syksyllä 2022 pitkälle punavihreää hallitusta. Kokoomukselle ja keskustalle olisi sopinut toisensa lisättynä SDP:llä ja RKP:llä. Perussuomalaisten tukijoille oli mieluisaa se, että vasemmistopuolueet ja vihreät eivät ole vaalien jälkeisessä hallituksessa.

8.5 Miten poliittisia päättäjiä kohdellaan tiedotusvälineissä?

Monien mielestä päättäjiä kohdellaan tiedotusvälineissä liian helläkätisesti

Syksyn 2022 Ilmapuntari-tutkimuksessa selvitettiin kansalaisten näkemyksiä, miten tiedotusvälineissä kohdellaan poliittisia päättäjiä, joita epäillään rikoksista ja sopimattomasta käyttäytymisestä. Kysymyksiä oli kaksi, ja ne kuuluivat seuraavasti:

”Miten tiedotusvälineissä mielestäsi kohdellaan poliittisia päättäjiä, joita epäillään tai syytetään rikoksista?”

”Miten tiedotusvälineissä mielestäsi kohdellaan poliittisia päättäjiä, joiden katsotaan käyttäytyneen sopimattomasti?”

Kaksi viidestä (42 %) arvioi, että poliittisia päättäjiä, joita syytetään rikoksista, kohdellaan tiedotusvälineissä liian helläkäteisesti. Niitä, jotka arvioivat päättäjiä kohdeltavan liian ankarasti, sai etsimällä hakea (7 %). Kolmanneksen mielestä rikoksista epäiltyjä päättäjiä käsitellään asianmukaisella tavalla (34 %).

Kaksi viidestä (39 %) uskoi, että päättäjiä kohdellaan liian hellästi, mikäli he syyllistyvät sopimattomaan käyttäytymiseen. Yksi kuudesta koki, että sopimattomasti käyttäytyviin päättäjiin kohdistetaan liian ankaraa kritiikkiä (17 %). Vajaa kolmannes oli tyytyväinen siihen, miten päättäjiä kohdellaan medias-
sa (29 %).

Sukupuoli oli yhteydessä näkemyksiin päättäjien kohtelusta tiedotusvälineissä. Naiset olivat hieman armollisempia kuin miehet. Myös ikä erotteli arvioita. Ikääntyneempien keskuudessa oli muita enemmän niitä, jotka toivoisivat kovempia otteita, jos poliittiset päättäjät käyttäytyvät sopimattomasti. Nuoremmista keskimäärää jonkin verran useampi arvioi päättäjiä kovisteltavan liiankin kanssa.

Puoluekanta oli yhteydessä näkemyksiin. Perussuomalaisten kannattajien joukossa oli eniten niitä, jotka ovat tyytymättömiä siihen, miten poliittisia päättäjiä kohdellaan tiedotusvälineissä. He vaativat kovempia otteita, olipa sitten kysymys mahdollisesta rikoksiin syylistymisestä tai sopimattomasta käyttäytymisestä.

Aika moni, noin neljännes, hallituspuolueiden kannattajista arvioi, että poliitikkoja kohdellaan tiedotusvälineissä liian ankarasti, kun heidän otaksutaan syyllistyneen epäasialliseen käyttäytymiseen. Vihreiden ja vasemmistoliiton tukijoista jopa yli neljännes toivoi päättäjiä kohdeltavan armeliaammin. Kokoomuksen ja keskustan tukijoiden parissa oli eniten niitä, joiden mielestä poliittisten päättäjien tekemisiä käsitellään tiedotusvälineissä sopivalla tavalla.

8.6 Suhtautuminen kansalaisten oikeuksiin ja vapauksiin

Suomalaiset olivat huolissaan yhteiskunnan yksilöihin kohdistuvasta kontrollista

Kesän 2022 Ilmapuntari-tutkimuksessa selvitettiin suhtautumista siihen, miten yhteiskunnan kontrolli ja valvonta toteutuvat maassamme. Vastaajille esitettiin seuraavat viisi väitettä, joihin tuli vastata myöntävästi tai kieltävästi.

”Maan hallituksella tulisi olla suuremmat valtuudet rajoittaa kansalaisten oikeuksia ja vapauksia.”

”Jos valtio pystyy paremmin suojelemaan minua, niin olen valmis luopumaan oikeuksistani ja vapauksistani.”

”Yksilöön kohdistuva yhteiskunnan kontrolli ja valvonta on lisääntynyt maassamme huolestuttavasti.”

”Hyväksyn ihmisiin kohdistuvan valvonnan, vain jos se ei kohdistu minuun itseäni.”

”Nykyinen teknologia tarjoaa yrityksille liian suuren vallan valvoa ihmisiä ja hyötyä niistä taloudellisesti.”

Suomalaisista suurin osa oli sitä mieltä, että nykyinen teknologia tarjoaa yrityksille liian suuren vallan valvoa ihmisiä ja hyötyä tästä taloudellisesti (65 %). Vain neljännes tohti olla eri mieltä (24 %). Erityisen huolissaan teknologian kehityksestä olivat SDP:n, perussuomalaisten ja vihreiden kannattajat. Kokoomuksen ja keskustan kannattajista yli kolmannes torjui sen, että teknologinen kehitys mahdollistaisi yrityksille liiallisen vallan yli yksilöiden.

Kaksi viidesosaa (41 %) katsoi, että yksilöön kohdistuva yhteiskunnan kontrolli ja valvonta on lisääntynyt maassamme huolestuttavasti. Vajaa puolet (46 %) torjui väittämän. Perussuomalaisten tukijoista kaksi kolmesta uskoi yhteiskunnan kontrollin lisääntyneen huolestuttavassa määrin. Hallituspuolueiden tukijat

tyrmäsivät moisen väitteen perättömänä. Suomalaisten suhtautuminen muuttui vuodesta 2020.

Kansalaiset olivat aiempaa enemmän huolestuneita yksilöihin kohdistuvan kontrollin ja valvonnan lisääntymisestä (34 % → 41 %).

Suomalaisista vain vajaa neljännes (23 %) oli valmiita luovuttamaan maan hallitukselle nykyistä suuremmat yleisvaltuudet rajoittaa kansalaisten oikeuksia ja vapauksia. Selvä enemmistö (66 %) ei halunnut myöntää hallitukselle laajempia oikeuksia kansalaisvapauksien kaventamiseksi. Kansalaisten asenteet muutuivat vajaassa kahdessa vuodessa. Vuonna 2020 kaksi viidestä oli halukas luovuttamaan hallitukselle enemmän valtuuksia kansalaisvapauksien rajoittamiseksi, syksyllä 2022 vain alle neljännes (40 % → 23 %). Suomesta ei syksyllä 2022 löytynyt yhtään väestöryhmää, joka oli sallimassa hallitukselle suurempia mahdollisuuksia kontrolloida ihmisten oikeuksia ja vapauksia.

Suomalaisista neljännes (24 %) oli valmis luopumaan henkilökohtaisista oikeuksistaan ja vapauksistaan, jos valtio pystyisi paremmin suojelemaan yksilöä itseään. Suuri enemmistö (62 %) tyrmäsi ajatuksen henkilökohtaisten oikeuksiensa ja vapauksiensa uhraamisesta suojeluperusteella. Mielipiteet kääntyivät päinvastaisiksi vuodesta 2020. Aiemmin joka toinen oli halukas luopumaan oikeuksistaan suojeluperusteella, syksyllä 2022 noin neljännes. Muutosta voi selittää koronapelon häivenemisellä. Vuoden 2020 syksyllä Suomessa oli meneillään koronan toinen aalto, jonka myötä keskusteltiin sulkutoimista ja valmiuslaista.

Valtaosa kansalaisista (74 %) torjui väittämän ”hyväksyn ihmisiin kohdistuvan valvonnan vain, jos se ei kohdistu minuun itseäni”. Suomalaisista hyvin harva (13 %) hyväksyi ihmisiin kohdistuvan valvonnan sillä perusteella, että se ei kohdistu itseensä. Kii-vaimmin väitettä vastustivat ylemmät toimihenkilöt ja korkeasti koulutetut.

Sukupuoli erotteli jonkin verran näkemyksiä. Miehet olivat naisia enemmän vakuuttuneita siitä, että yksilöön kohdistuva yhteiskunnan kontrolli ja valvonta olisivat lisääntyneet huolestuttavasti. Miehet olivat myös naisia enemmän uskossa, että nykyinen teknologia tarjoaa yrityksille liian suuren vallan valvoa ihmisiä ja hyötyä tästä taloudellisesti. Samaan hengenvetoon miehet olivat naisia useammin antamassa maan hallitukselle laajempia valtuuksia

rajoittaa kansalaisten oikeuksia ja vapauksia. Miehet ovat myös naisia valmiimpia luopumaan oikeuksistaan, jos valtio pystyy suojelemaan yksilöä paremmin.

8.7 Suomalaisten luottamus tulevaan

Suomen uskottiin säilyvän kilpailukyisenä

Kesän 2022 Ilmapuntari-tutkimuksessa selvitettiin kansalaisten arvioita erilaisten tulevaisuuskuvien toteutumisesta kuluvan vuosikymmenen aikana. Testatut asiat olivat kaikki niitä, jotka ovat loputtoman julkisen keskustelun kohteena. Näkemyksiä selvitettiin kuudellatoista kysymyksellä, joita vastaajat arvioivat neliportaisella asteikolla.

Valtaosa suomalaisista oli ainakin melko luottavainen, että Suomessa maanpuolustustahto säilyy korkealla tasolla (82 %) ja Suomen maanpuolustuskyky on vastaisuudessa kansainvälisesti huipputasoa (77 %). Selvä enemmistö uskoi myös, että Suomen koulutusjärjestelmä on vuosikymmenen lopulla maailman huippua (58 %) ja maamme säilyy kansainvälisesti kilpailukyisenä (58 %). Enemmistö oli vakuuttunut myös siitä, että Suomessa kannattaa perustaa yrityksiä ja yrittää (56 %).

Kansalaisilla oli heikosti uskoa siihen, että Suomen ja Venäjän suhteet kehittyisivät vuosikymmenen aikana parempaan suuntaan. Valtaosa ei luottanut tämän kehityksen toteutumiseen (77 %). Aika heikko oli suomalaisten usko myös siihen, että kansalaisten luottamus politiikkaan vahvistuisi (68 %) ja velkaantuminen saataisiin kuriin (64 %).

Varsin pessimistisesti kansalaiset suhtautuivat myös siihen, että sosiaali- ja terveyspalveluita olisi tarjolla riittävästi (58 %). Ilmastotalkoissa tavoitteiden toteutumiseen ei oikein uskottu. Enemmistö epäili, että Suomen hiilineutraalisuustavoitteet eivät toteudu eikä luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä saada pysäytettyä.

Joissakin asioissa suomalaiset jakaantuivat kahteen eri leiriin. Lähes puolet ajatteli, että ihmiset tulevat vuosikymmenen loppuun mennessä kohtuullisesti taloudellisesti toimeen, mutta lähes samansuuruinen joukko oli epäileväinen. Verotuksen oikeuden-

mukaisuuteen luotti lähes joka toinen, mutta niukka enemmistö ei uskonut tämän toteutumiseen.

Kaksi suomalaista viidestä osoittautui tulevaisuususkoisiksi (39 %). Yli puolet suomalaisista torjui sen, että kansalaisten usko tulevaisuuteen vahvistuisi vuosikymmenen loppuun mennessä (51 %). Tulokset kielivät kansalaisten luottamuksen tulevaisuuteen horjuvan ja olevan liukkaalla, kaltevalla pinnalla.

Näkemykset olivat eräiltä osin sidoksissa arvioitsijan ikään. Etenkin ikääntyneimmät, yli 60-vuotiaat, olivat keskimäärää luottavaisempia. He uskoivat maamme kilpailukykyyn, yritysten menestymiseen ja ihmisten toimeentulon kohtuulliseen kehitykseen. Ikääntyneillä oli myös vahvempi näkemys, että kansalaisten luottamus tulevaan kehittyy parempaan suuntaan. Nuorten, 18–30-vuotiaiden, keskuudessa ilmeni keskimäärää enemmän epätietoisuutta. Nuorten usko yritysten menestymiseen ja maamme maanpuolustuskykyyn oli keskimäärää vaisumpaa.

Oppositio puolueiden tukijat olivat vakuuttuneita, että Suomi on ajautumassa sosiaalisesti ja taloudellisesti päin seinää

Oppositio puolueiden tukijoilla oli taipumusta suhtautua epäuskoisesti siihen, että maa kehittyisi sosiaalisesti ja taloudellisesti suotuisaan suuntaan. Ero hallituspuolueiden tukijoihin oli poikkeuksellisen suuri, kun tarkasteltiin näkemyksiä kilpailukykyä, työllisyydestä, velan kasvusta ja verotuksesta. Oppositio puolueiden kannattajat olivat varsin vakuuttuneita, että Suomi ajautuu sosiaalisesti ja taloudellisesti päin seinää. Hallituspuolueiden tukijat eivät olleet läheskään yhtä pessimistisiä.

Yksittäisten puolueiden kannattajien vastauksista kävi ilmi, että SDP:n kannattajien näkemykset olivat lähes kauttaaltaan keskimäärää optimistisempia. Muuta väestöä selvästi vakuuttuneempia he olivat siitä, että velan kasvu saadaan taitettua, kansainvälinen kilpailukyky säilyy sekä sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut on riittävästi tarjolla.

Perussuomalaisten tukijat poikkesivat muusta väestöstä siinä, että heillä oli pahoja aavistuksia melkein kautta linjan. He olivat varmoja, että maan talous- ja työllisyyskehitys ajautuu vakaviin ongelmiin. He myös uskoivat, ettei kansalaisten luotto politiikkaan kohene eikä usko parempaan tulevaan vahvistu.

Kokoomuksen kannattajat olivat keskimäärää vakuuttuneempia siitä, että velan ottoa ei saada hillittyä eikä verotus ole enää vuosikymmenen lopulla oikeudenmukaista. Selvä enemmistö kokoomuksen tukijoista arvioi kuitenkin, että ihmiset tulevat taloudellisesti kohtuullisesti toimeen.

Keskustan kannattajat luottivat keskimäärää voimakkaammin siihen, että työpaikkoja ja sosiaali- ja terveyspalveluita on vastaisuudessa riittävästi tarjolla. He myös uskoivat maanpuolustuskyvyn ja -tahdon säilyvän korkealla tasolla ja kansalaisten uskon tulevaan voimistuvan. Keskustan tukijat olivat keskimäärää enemmän huolissaan maan velan kasvusta.

Vihreiden kannattajat poikkesivat muista siinä, etteivät usko luonnon monimuotoisuuden heikentymistä saatavan hallintaan. Vihreiden tukijat olivat keskimäärää optimistisempia siinä, että Suomi on vuosikymmenen loppuun mennessä lähes hiilineutraali ja kansalaisten tulevan kohtuullisesti taloudellisesti toimeen.

Vasemmistoliiton tukijat olivat muita vakuuttuneempia siitä, että yritykset tulevat vastaisuudessa hyvin toimeen ja Suomi säilyy kansainvälisesti kilpailukykyisenä. He eivät välttämättä kuitenkaan luottaneet siihen, että sosiaali- ja terveyspalveluita ja työpaikkoja olisi riittävästi tarjolla. Hiilineutraalisuustavoitteen toteutumiseen vasemmistoliiton kannattajat eivät luottaneet juurikaan.

9 Miten maailma muuttuu?

Suomalaisten mielestä maailma muuttuu huonompaan suuntaan

Joulukuussa 2022 selvitettiin näkemyksiä maailman kehityksestä tulevaisuudessa. Vastaajille esitettiin joukko globaaleja ongelmia (yhteensä 17 erilaista) ja kysyttiin, miten he uskovat niiden muuttuvan seuraavan kymmenen vuoden aikana.

Suomalaiset arvioivat maailman kehittyvän nykyistä huonompaan suuntaan. Seitsemästätoista punninnan kohteena olevasta asiasta ei löytynyt ainoatakaan, jonka suomalaiset uskoivat kehittyvän parempaan suuntaan seuraavan kymmenen vuoden aikana. Enemmistö odotti viidentoista ongelman seitsemästätoista kehittyvän yksiselitteisesti nykyistä ikävämpään suuntaan.

Jokseenkin yksimielisiä oltiin, että kyberhyökkäykset ja tietomurrot (81 %), pakolaisongelmat (75 %), yhteiskunnalliset levottomuudet (68 %), valtioiden talous- ja velkaongelmat (64 %) sekä köyhyys (62 %) piinaavat ihmiskuntaa aiempaa pahemmin muodoin. Pessimistiset näkemykset peittosivat optimistiset kaikilta osin. Vähiten pelättiin ydinsotien syntyä, teknologian riistäytymistä ihmisen hallinnasta sekä korruption ja väärinkäytösten pahentumista.

Tuloksista huokui tulevaisuuden kuva, jossa köyhyys ja kansainvälinen rikollisuus lisääntyvät, yhteiskunnalliset levottomuudet voimistuvat sekä ilmastomuutos ja luontokato pahenevat. Enemmistö väestöstä arvioi maailman muuttuvan yhä turvattommaksi, epämieluisaksi. Kansalaisten mielenmaisema oli varsin synkkä, eikä valo sarastanut mistään suunnasta. Asioita, jotka säilyisivät ennallaan, ei tulosten mukaan löytynyt.

Naisten ja miesten näkemyksissä oli eroja. Naiset olivat miehiä enemmän huolissaan käytännössä kaikista asioista. Ero miehiin oli tuntuva etenkin arvioissa epidemioiden, ydinsotien, köyhyyden ja ilmastomuutoksen kehityksestä.

Myös nuorten odotukset poikkesivat ikääntyneempien vastavista. Nuorten, 18–30-vuotiaiden, keskuudesta löytyi keskimäärää jonkin verran enemmän niitä, jotka pitivät mahdollisena köyhyyden vähentymistä ja kansainvälisen rikollisuuden suitsemista. Nuoret myös suhtautuivat keskimäärää hieman optimistisemmin ympäristöongelmien selättämiseen. Ilmastomuutokseen nuoret suhtautuivat kuitenkin jokseenkin keskivertoisesti. Ikääntyneet, yli 60-vuotiaat, olivat nuoria useammin huolissaan kansainvälisestä terrorismista ja rikollisuudesta sekä aseellisista konflikteista.

Alempitasoinen koulutustausta näytti olevan yhteydessä toivotomuuteen. Heikosti koulutetut asennoituivat keskimäärää pessimistisemmin ydinsotien uhkiin, köyhyyden sekä kansainvälisen rikollisuuden ja korruption kehitykseen maailmassa. Niukemmin koulutetut kokivat uhkaksi myös teknologian ja tekoälyn riistäytymisen ihmisen hallinnasta. Myös väestökasvu askarrutti etenkin heikommin koulutettuja väestöryhmiä.

Perussuomalaisten ja vihreiden kannattajat olivat täysin eri linjoilla maailman muutoksista

Puoluekanta oli yhteydessä näkemyksiin tulevasta. Eri puolueiden kannattajilla oli kuitenkin jokseenkin yhteinen näkemys siitä, että yleisesti ottaen globaali kehitys on menossa väärään suuntaan. Yleisimmät huolet olivat myös pitkälle samoja. Kipupisteiksi oletettiin kyberhyökkäykset ja tietomurrot, pakolaisongelmat, yhteiskunnalliset levottomuudet, valtioiden talous- ja velkaongelmat sekä köyhyys.

Perussuomalaisten tukijat olivat selvästi muita pessimistisempiä globaalin kehityksen suhteen. Käytännössä lähes kaikki ongelmat olivat heidän mielestään kärjistymässä. Poikkeuksen muodostivat ilmastonmuutos ja ympäristöongelmat. Monet perussuomalaisten kannattajat olettivat, ettei ilmastonmuutos ole enää pahentumassa.

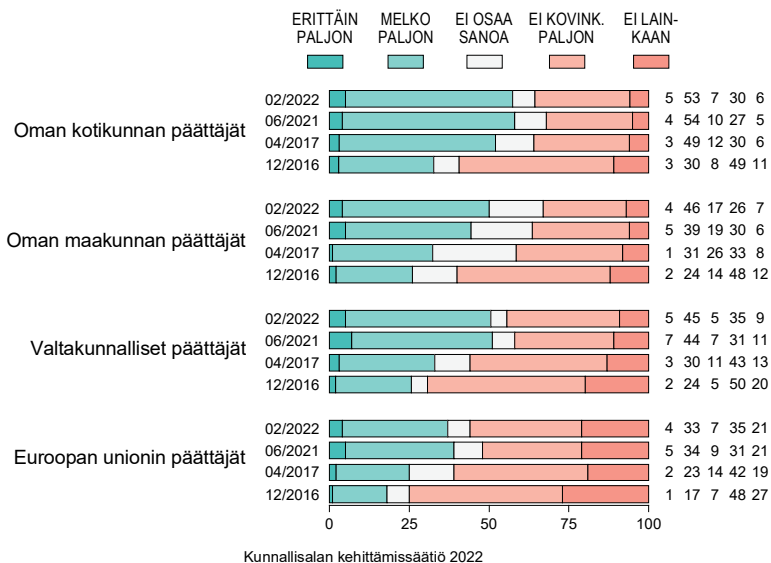
Vihreiden kannattajat olivat monilta osin muita vähemmän pessimistisiä. He eivät olleet samassa määrin huolestuneita sodista, kansainvälisestä rikollisuudesta ja korruptiosta, väestönkasvusta ja terrorismista kuin muiden puolueiden tukijat. Sen sijaan vihreiden kannattajat olivat vakuuttuneita, että ilmastonmuutos, luontokato ja ympäristöongelmat pahenevat.

SDP:n ja kokoomuksen kannattajat arvioivat maailman muutosta osin varsin keskivertoisesti. SDP:n kannattajat poikkesivat muista siinä, että he kokivat ilmastonmuutoksen, epidemiat ja kansainvälisten suuryritysten vallan kasvun keskimäärää uhkavimmiksi ongelmiksi tulevaisuudessa. Kokoomuksen tukijat olivat puolestaan muita huolestuneempia valtioiden talous- ja velkaongelmista, mahdollisista yhteiskunnallisista levottomuuksista sekä erilaisista kyberuhkista.

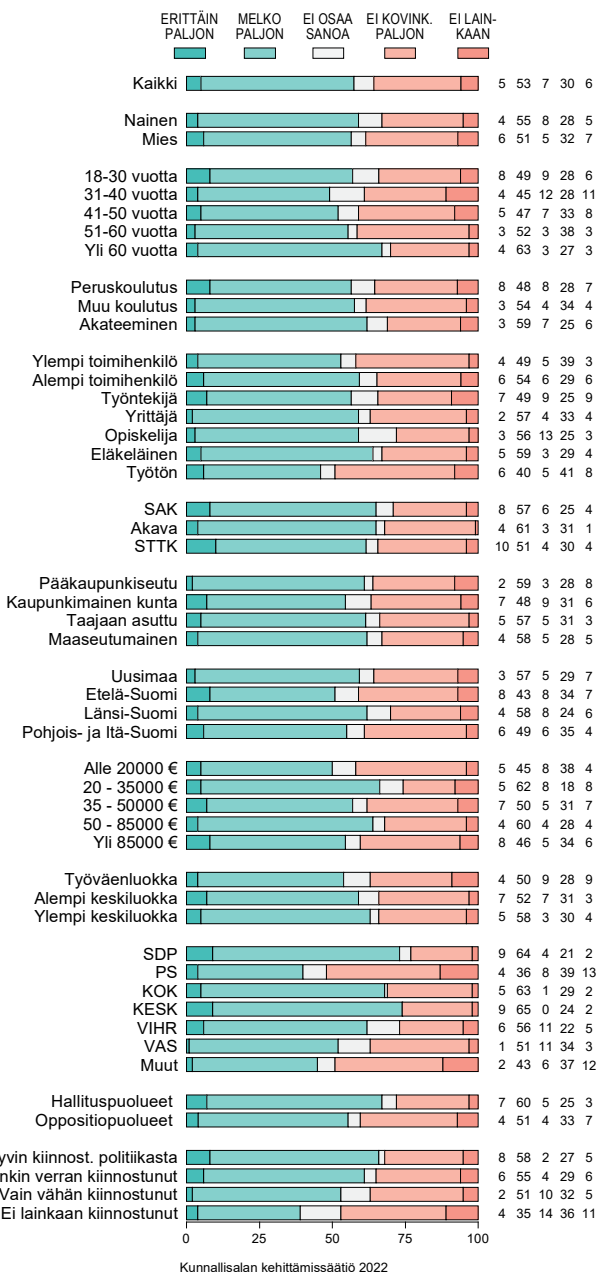
Keskustan kannattajien joukossa kannettiin huolta köyhyyden ja puutteen rinnalla sodista, epidemioista ja kansainvälisestä terrorismista. Vasemmistoliiton ja vihreiden tukijat löysivät monissa muutosarvioissa toisensa, näin etenkin ilmastonmuutosta ja ympäristöongelmien muutosta koskevilla arvioilla.

KUNTA-ASENTEET 2022

MISSÄ MÄÄRIN LUOTTAU SEURAABIIN PÄÄTTÄJIIN YLEENSÄ (%)

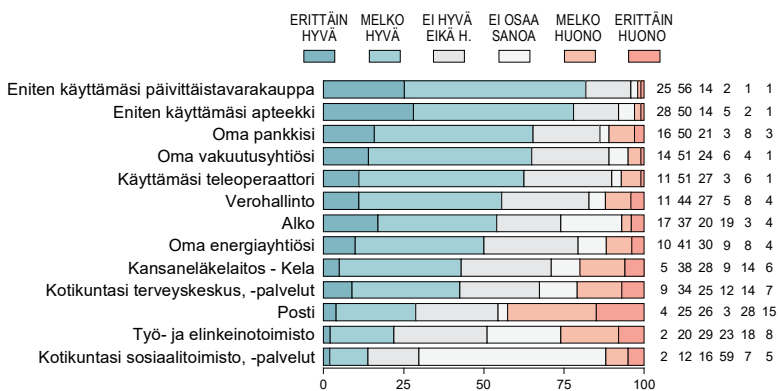

MISSÄ MÄÄRIN LUOTTA PÄÄTTÄJIIN: OMAN KOTIKUNNAN
PÄÄTTÄJÄT (%)

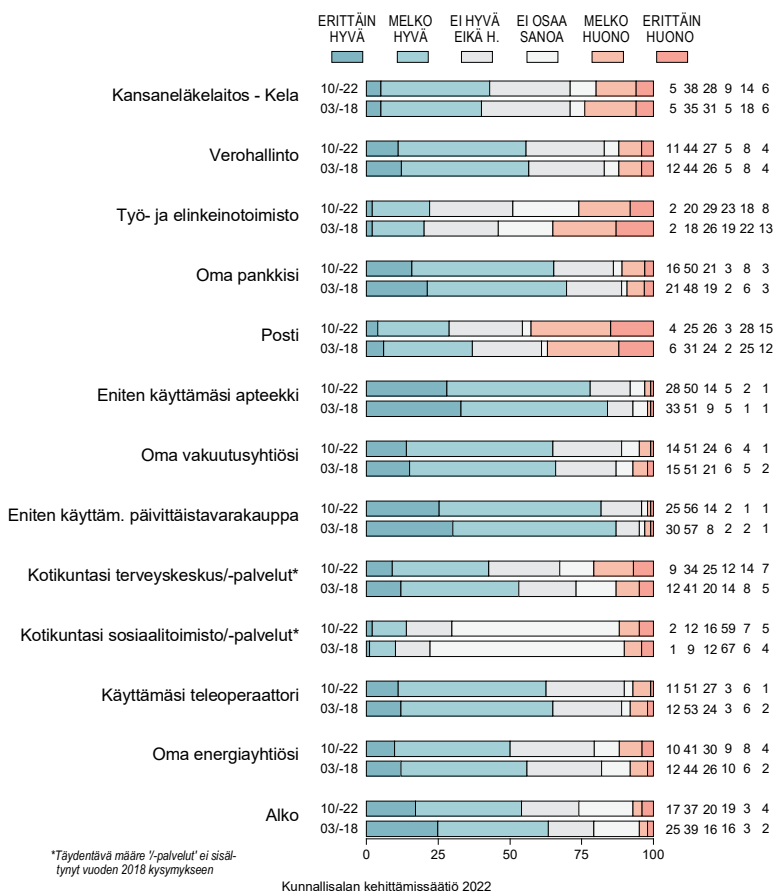
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2022

MILLAISEN YLEISARVOSANAN ANTAA SEURAAVILLE PALVELUJA TARJOAVILLE
JULKISILLE TAHOILLE JA YKSITYISILLE YRITYKSILLE NIIDEN TOIMINNASTA (%).

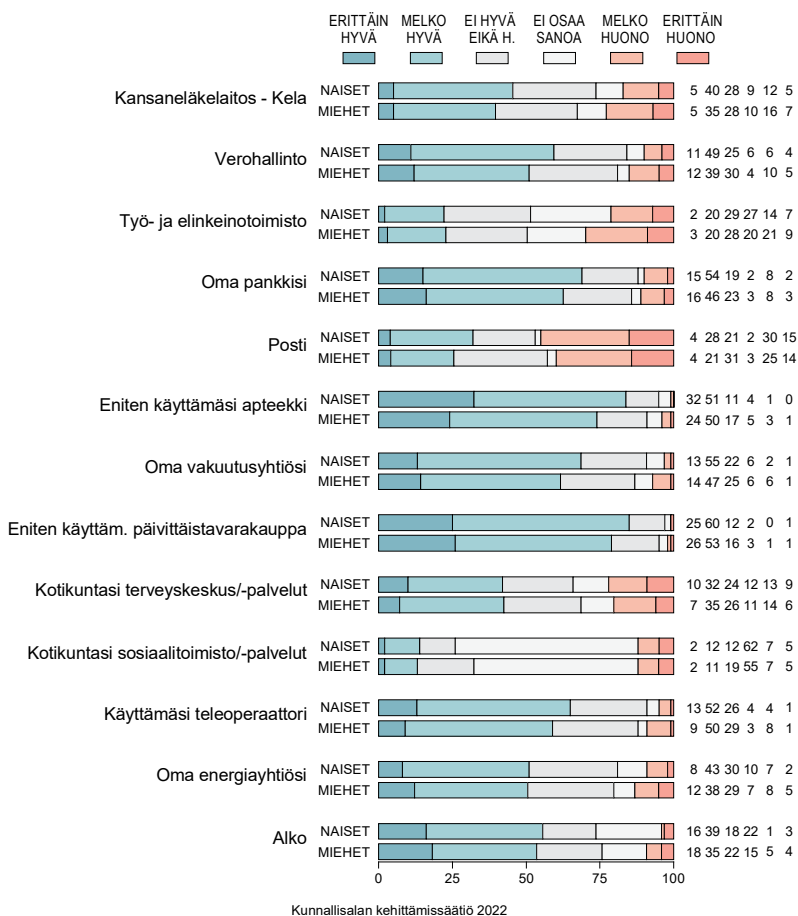

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2022

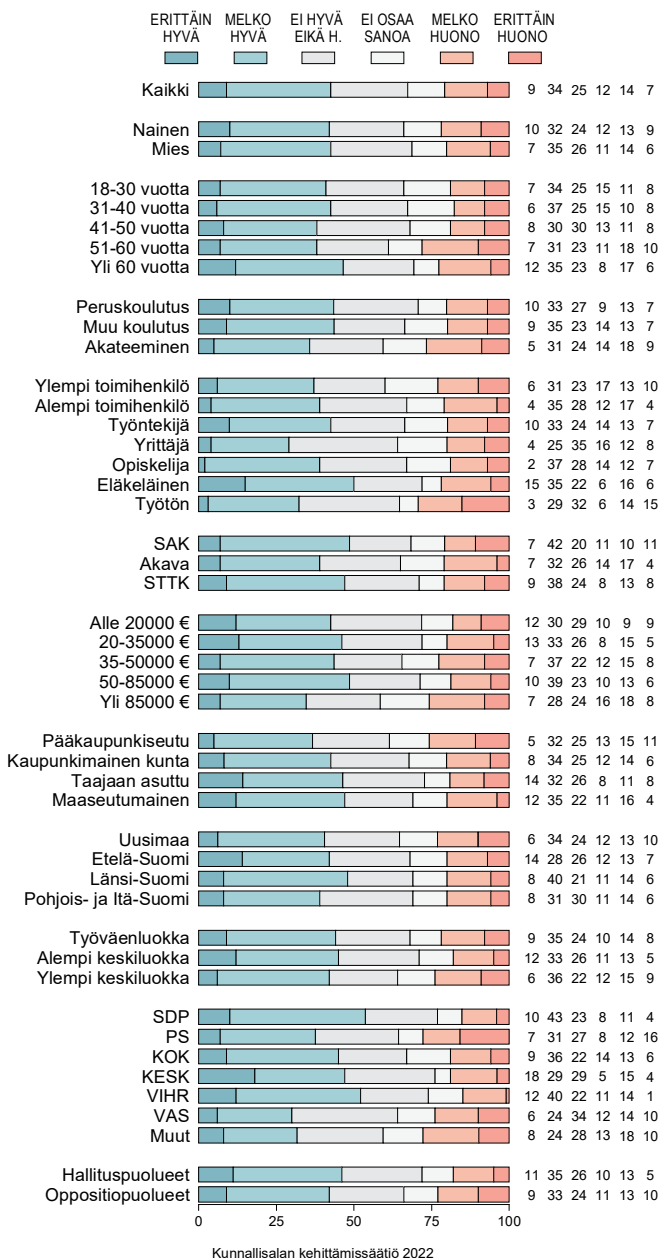
YLEISARVOSANAT PALVELUJEN TARJOAJILLE KEVÄÄLLÄ 2018 JA SYKSYLLÄ 2022 (%).

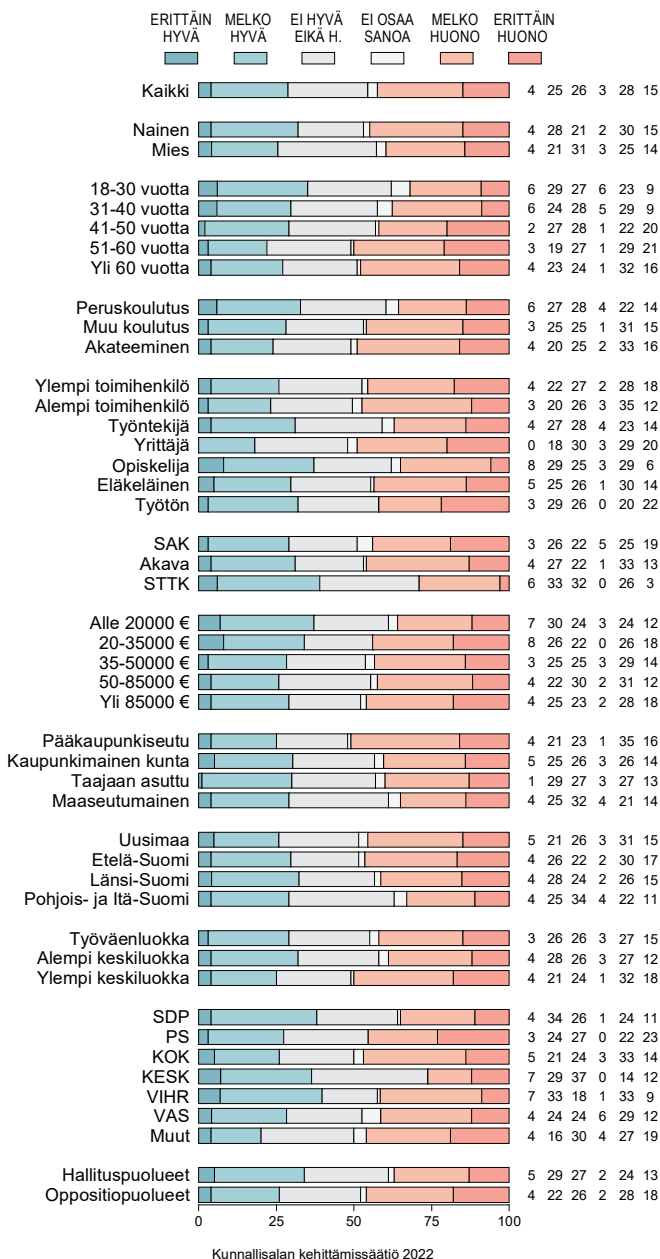
YLEISARVOSANAT PALVELUJEN TARJOAJILLE: NAISET vs. MIEHET (%).

YLEISARVOSANAT PALVELUJA TARJOAVILLE JULKISILLE JA YKSITYISILLE TOIMIKOILLE: KOTIKUNTASI TERVEYSKESKUS, -PALVELUT (%).

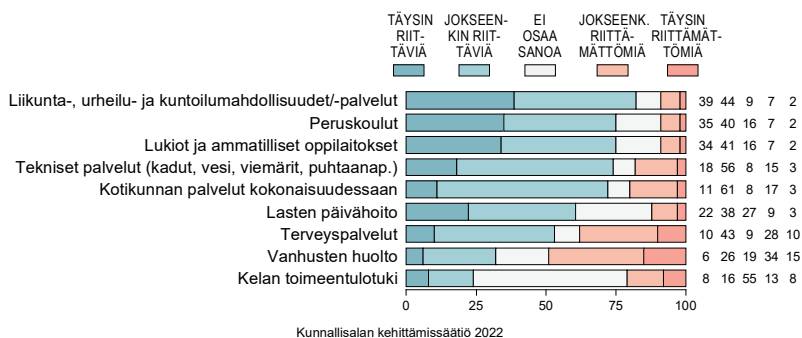

YLEISARVOSANAT PALVELUJA TARJOAVILLE JULKISILLE JA YKSITYISILLE TOIMIKOILLE: POSTI (%).

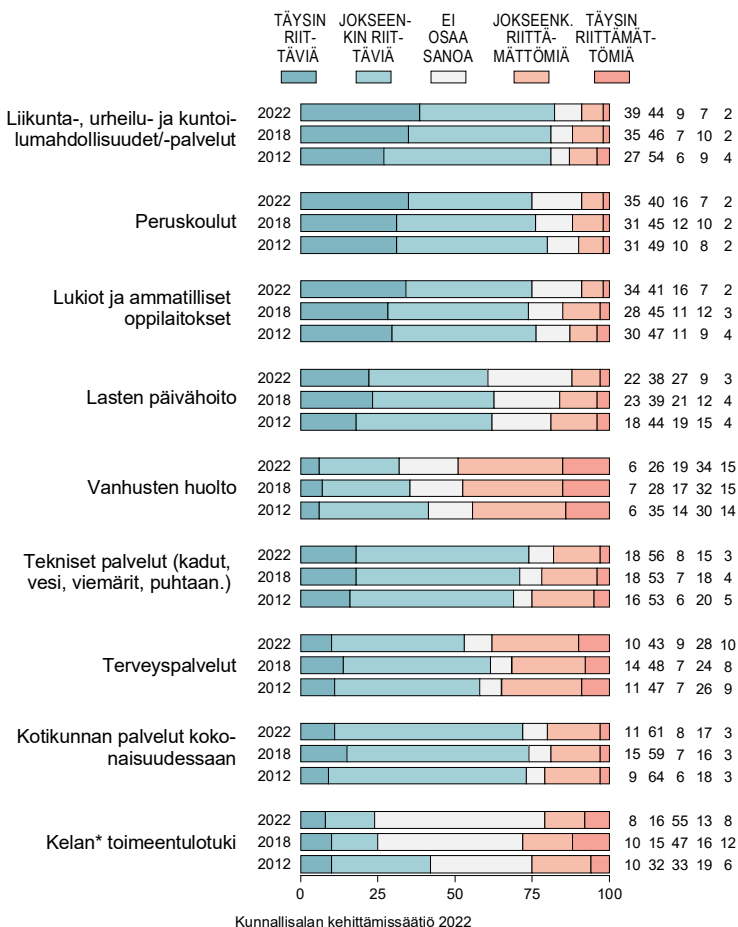

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2022

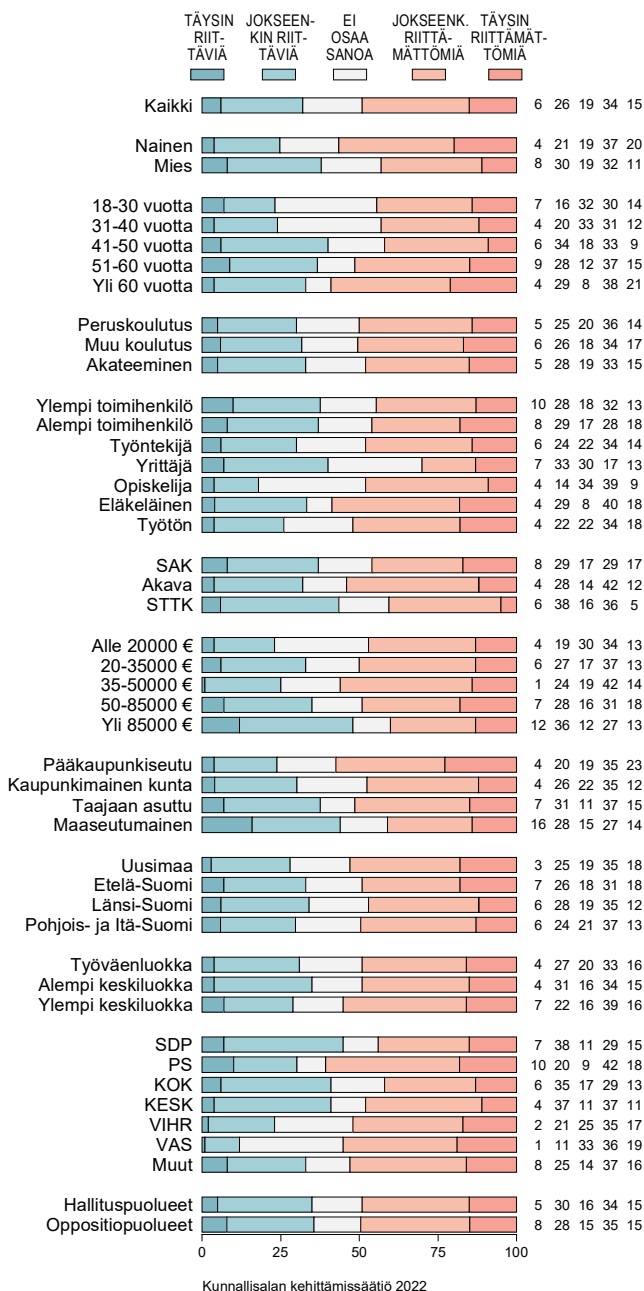
KUINKA RIITTÄVIÄ TAI RIITTÄMÄTTÖMIÄ KUNNALLISET PALVELUT OVAT KOTIKUNNASSA NIIDEN TARPEESEEN NÄHDEN (%).

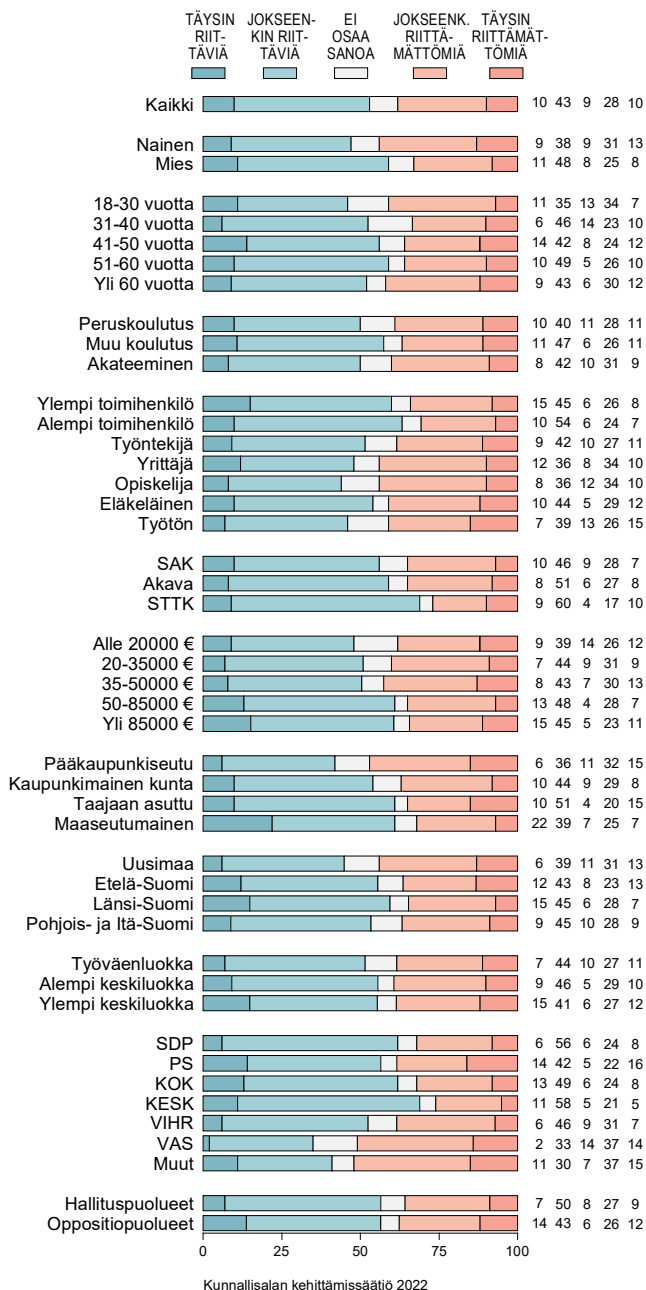
KUINKA RIITTÄVIÄ KUNNALLISET PALVELUT OVAT KOTIKUNNASSA:
ARVIOT VUOSINA 2012, 2018 JA 2022 (%).

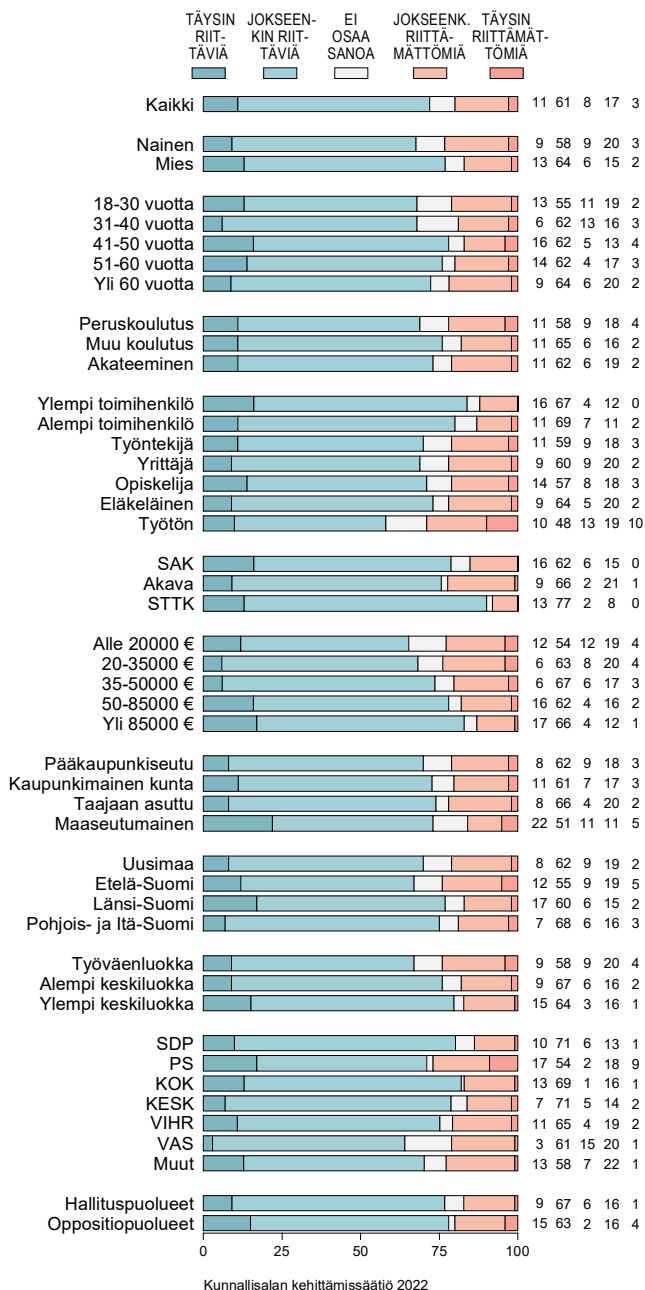
KUNNALLISTEN PALVELUIDEN RIITTÄVYYS: VANHUSTEN HUOLTO (%).

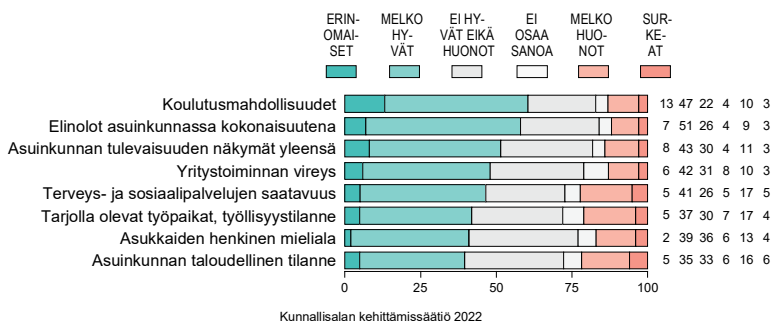
KUNNALLISTEN PALVELUIDEN RIITTÄVYYS: TERVEYSPALVELUT (%).

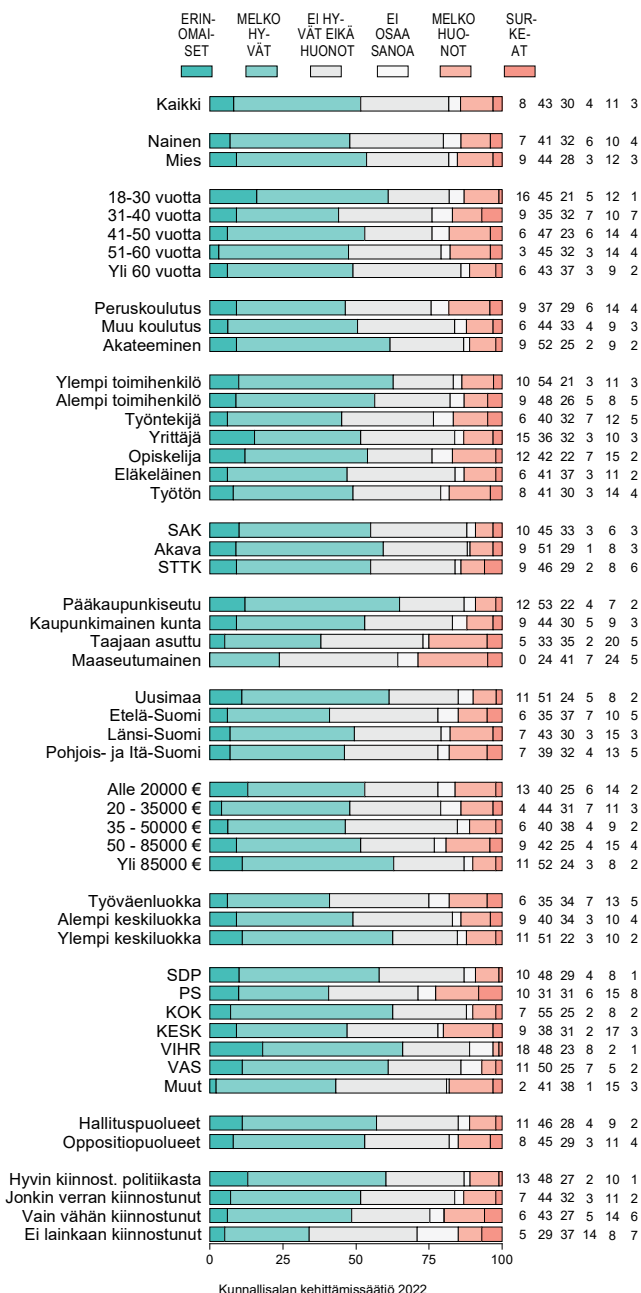
KUNNALLISTEN PALVELUIDEN RIITTÄVYYS: KOTIKUNTASI
PALVELUT KOKONAISUUDESSAAN (%).

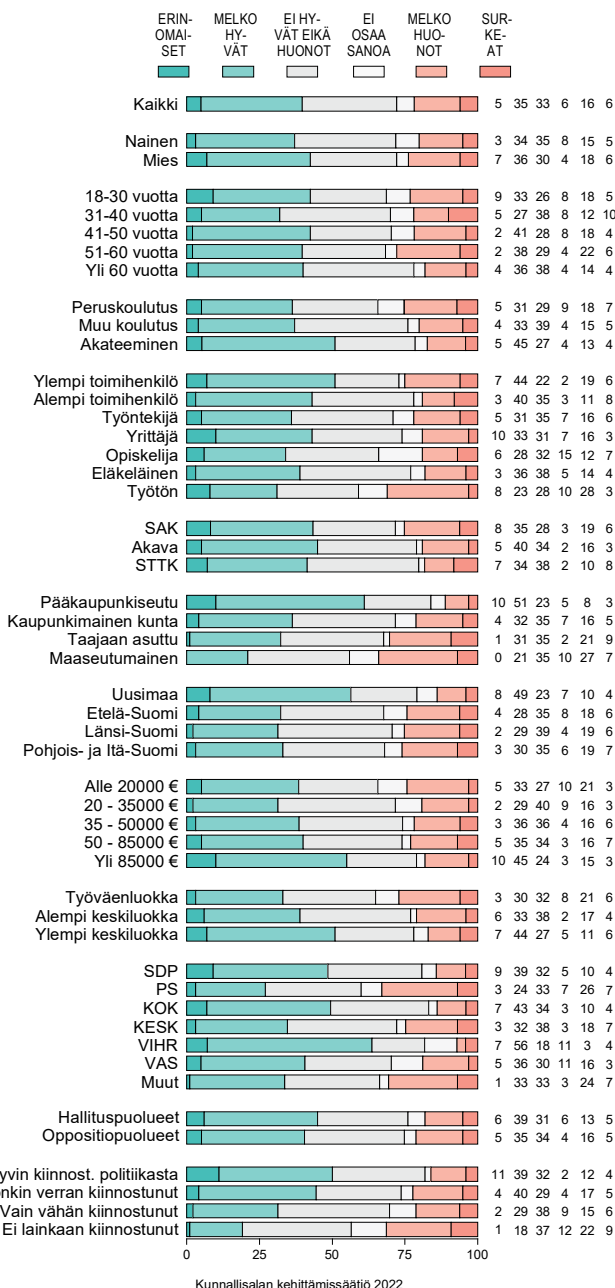
MILLAISIKSI ARVIOI NYKYISEN KOTIKUNTANSA TULEVAISUUDENNÄKYMÄT ERI ASIOISSA, JOS AJATTELEE ASIAA 5-10 VUOTTA ETEENPÄIN (%).

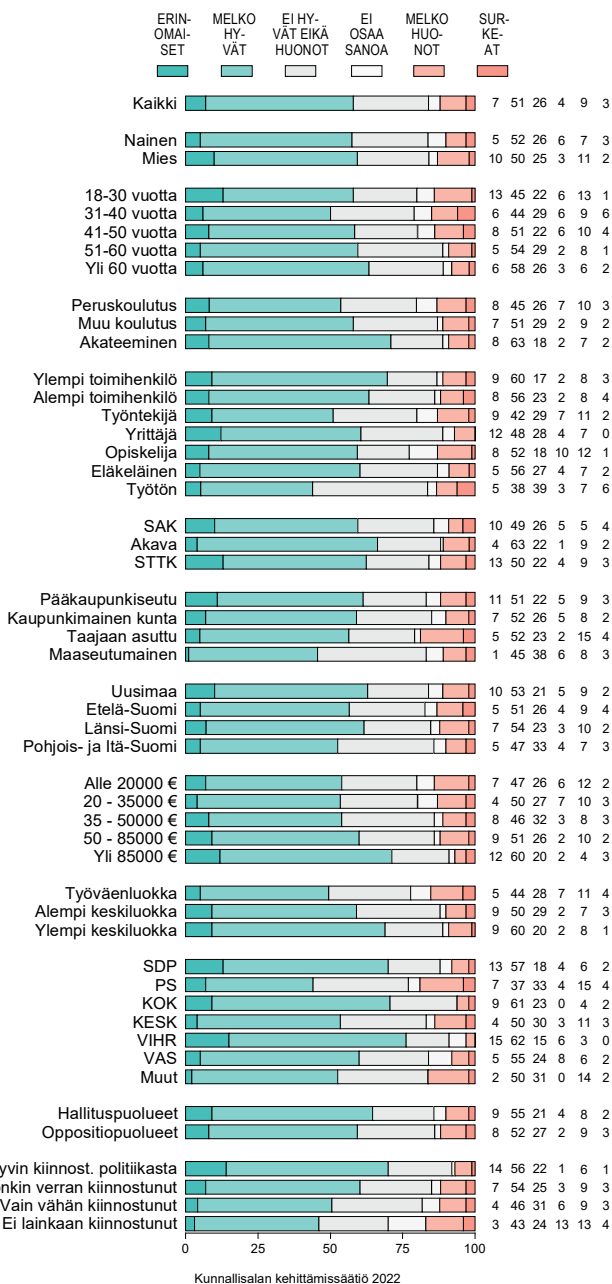
MILLAISIKSI ARVIOI KOTIKUNTANSA TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT:
ASUINKUNNAN TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT YLEENSÄ (%)

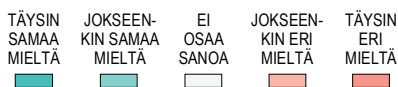
MILLAISIKSI ARVIOI KOTIKUNTANSA TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT:
ASUINKUNNAN TALOUDELLINEN TILANNE (%).

MILLAISIKSI ARVIOI KOTIKUNTANSA TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT:
ELINOLOT ASUINKUNNASSA KOKONAISUUTENA (%).

SUHTAUTUMINEN HYVINVOINTIALUEIDEN TEHTÄVIIN JA VEROTUSOIKEUTEEN (%).

"Hyvinvointialueille tulisi vastaisuudessa siirtää kunnilta lisää tehtäviä, kuten koulutus- ja sivistystehtävät" (v6)

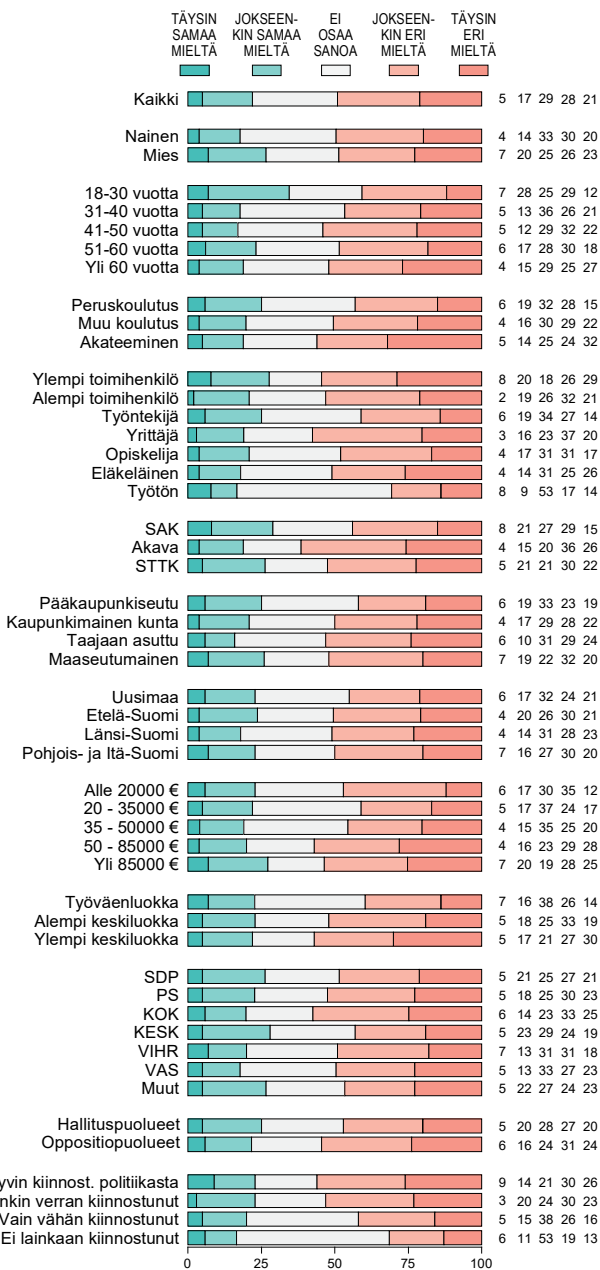

"Hyvinvointialueille tulisi vastaisuudessa antaa verotusoikeus" (v7)

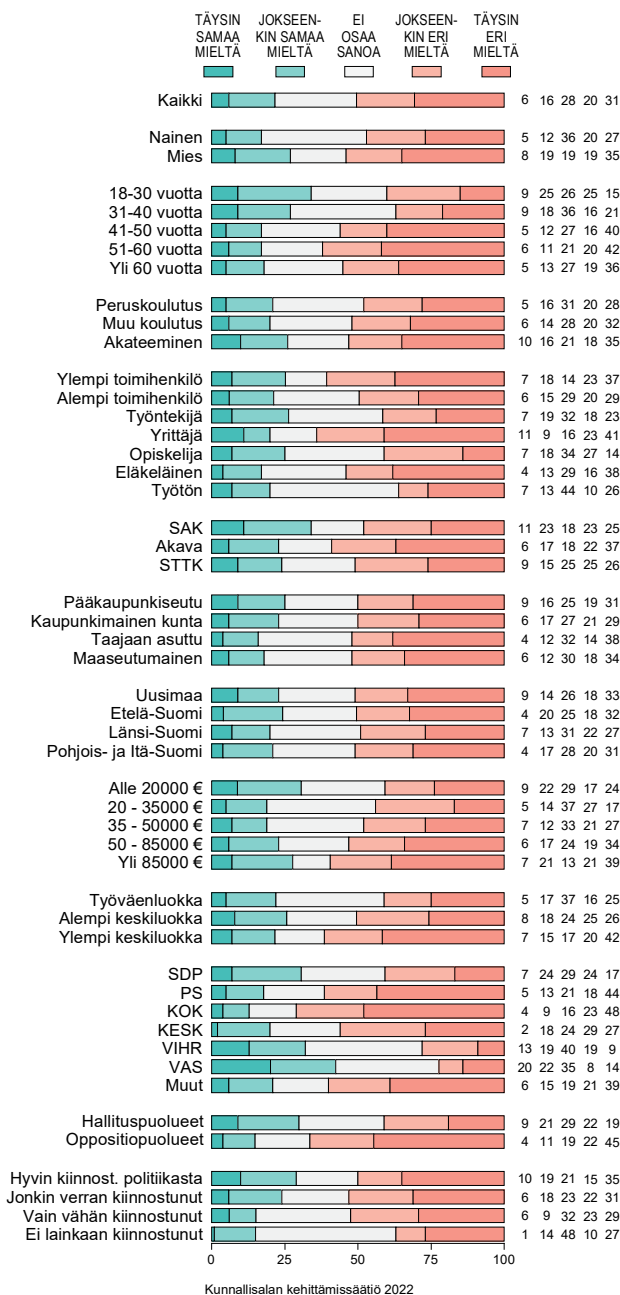
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2022

"Hyvinvointialueille tulisi vastaisuudessa siirtää kunnilta lisää tehtäviä, kuten koulutus- ja sivistystehtävät" (%).

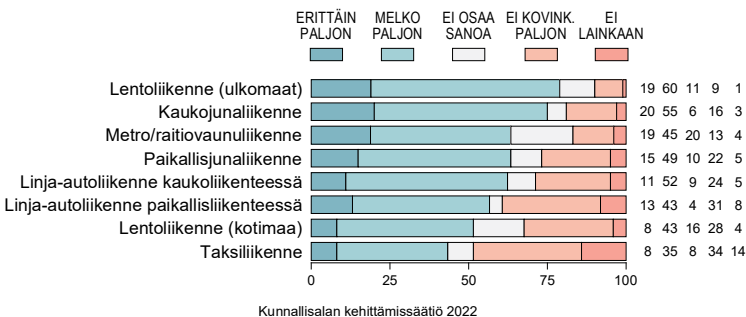

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2022

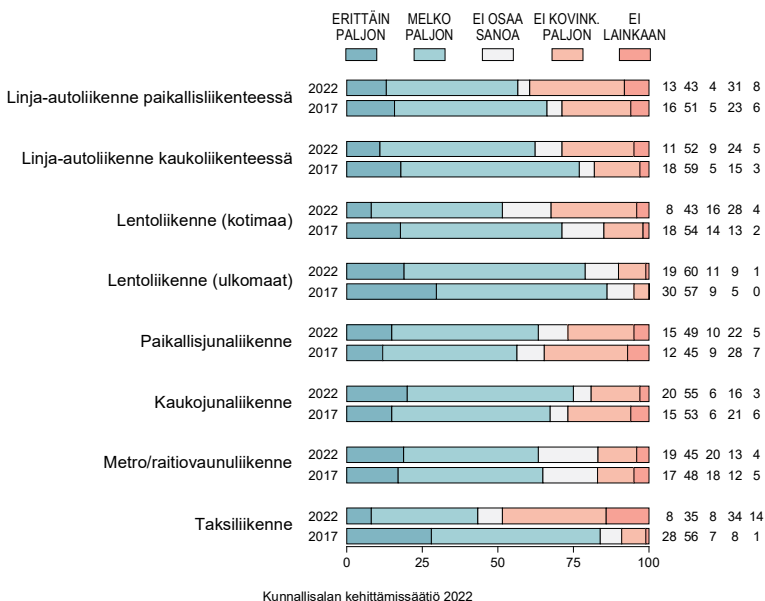
"Hyvinvointialueille tulisi vastaisuudessa antaa verotusoikeus" (%).

MISSÄ MÄÄRIN LUOTTAU KIIHEN, ETTÄ JULKINEN LIIKENNE TOIMII HYVIN
MAASSAMME (%).

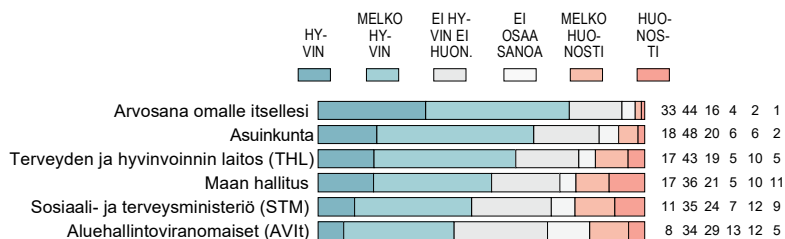

MISSÄ MÄÄRIN LUOTTAU KIIHEN, ETTÄ JULKINEN LIIKENNE TOIMII HYVIN
MAASSAMME: ARVIOT VUOSINA 2017 JA 2022 (%).

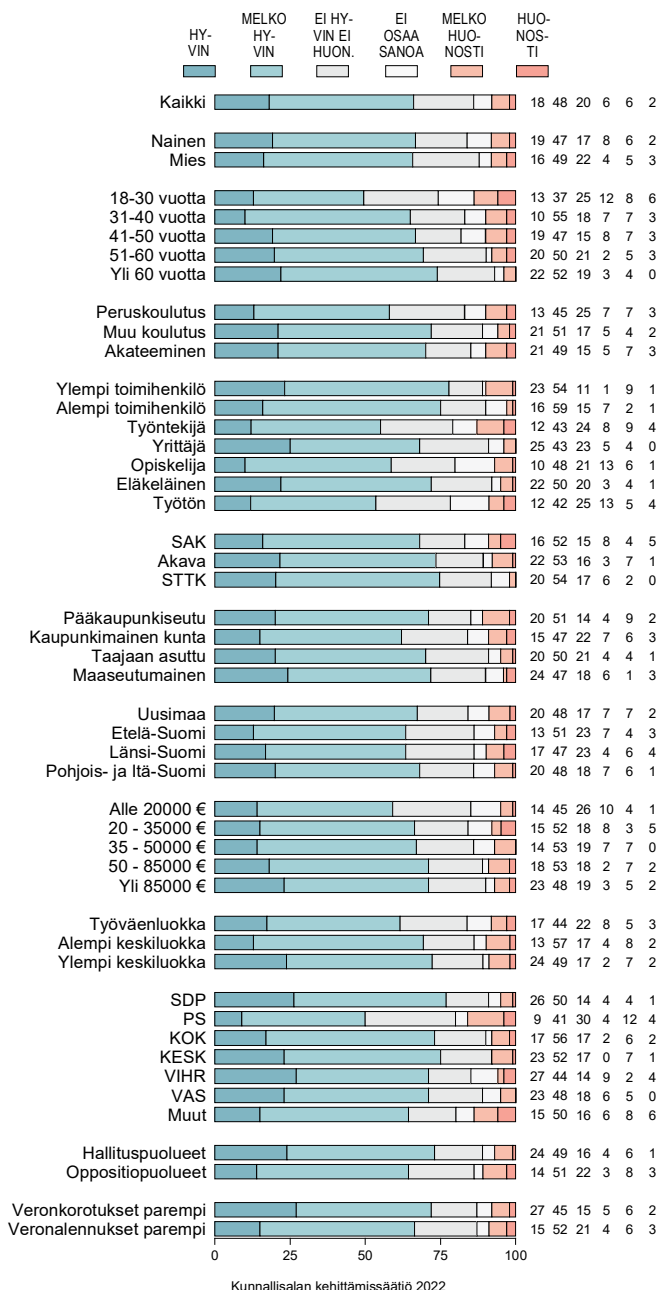
ONNISTUMINEN KORONATORJUNNASSA

MILLAISEN ARVOSANAN ANTAISI SEURAAVILLE TAHOILLE KORONAVIRUSEPIDEMIAN HOIDOSTA, JOS ASIAA ARVIOIDAAN KOKONAISUUDESSAAN SIITÄ LÄHTIEN, KUN EPIDEMIA ALKOI SUOMESSA KEVÄÄLLÄ 2020 TÄHÄN PÄIVÄÄN SAAKKA (%).

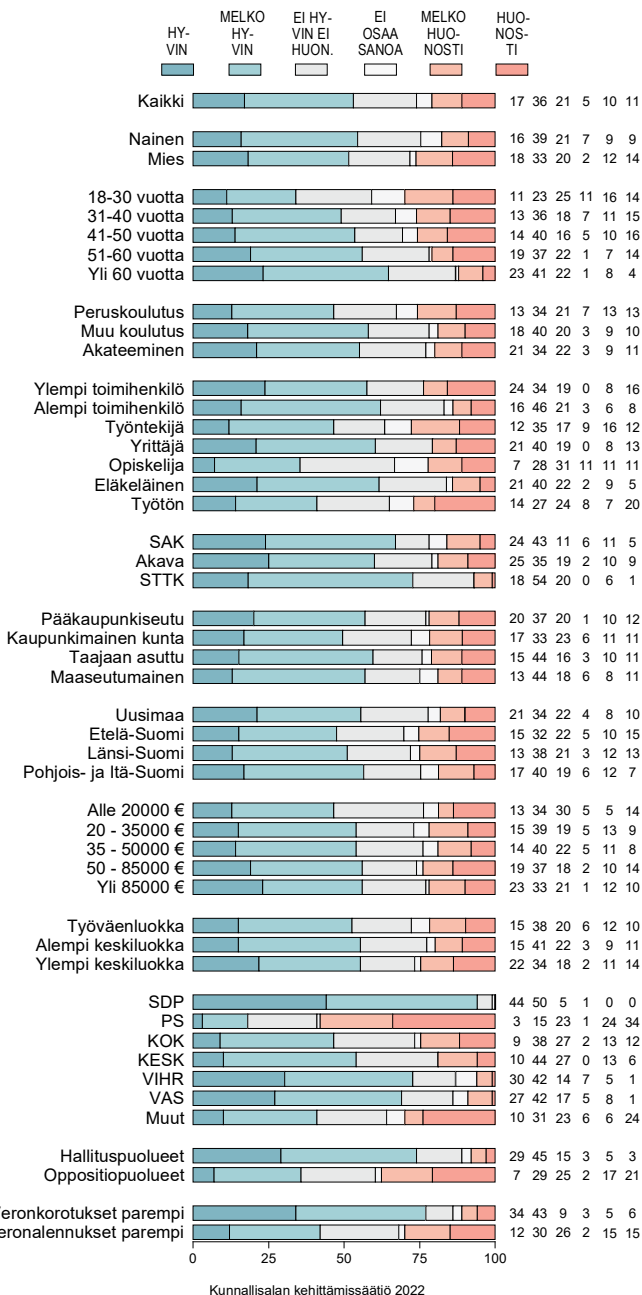

Kunnallisan kehittämissäätiö 2022

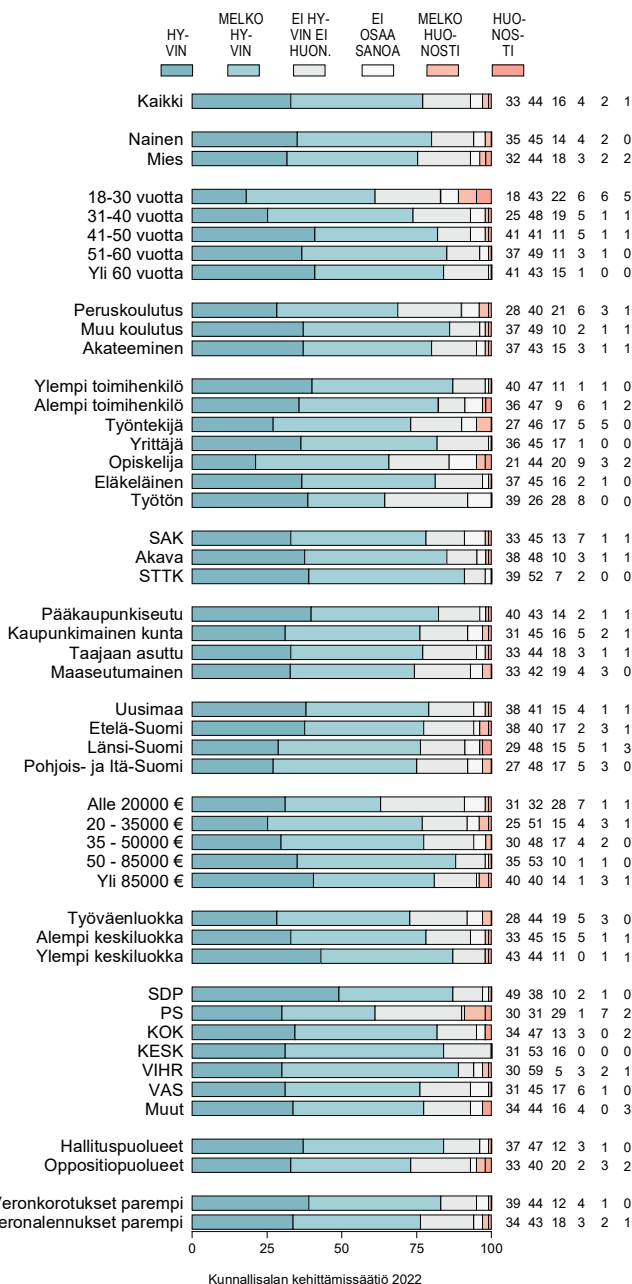
KOKONAISARVOSANAT KORONAVIRUSEPIDEMIAN HOIDOSTA:
ASUINKUNTA (%).

KOKONAISARVOSANAT KORONAVIRUSEPIDEMIAN HOIDOSTA:
MAAN HALLITUS (%).

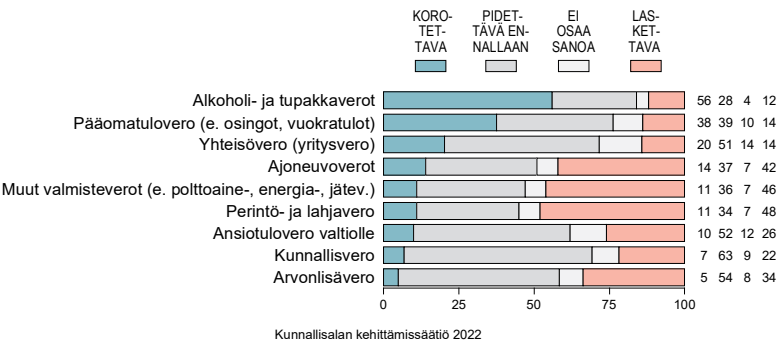

KOKONAISARVOSANAT KORONAVIRUSEPIDEMIAN HOIDOSTA:
ENTÄ ARVOSANA OMALLE ITSELLESI (%).

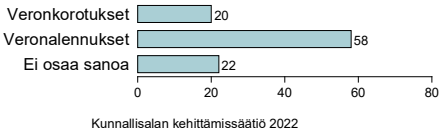

TALOUDELLINEN TOIMEENTULO, SUHTAUTUMINEN VEROTUKSEEN JA TALOUDEN SOPEUTUSTOIMIIN

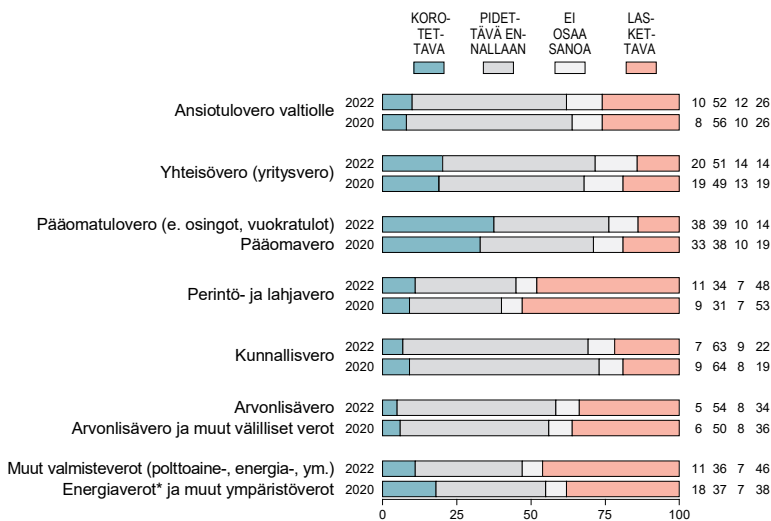
MITÄ SEURAAVILLE VEROILLE TULISI TEHDÄ TULEVAISUUDESSA, JOS ASIAA AJATELLAAN
MAAN TALOUDEN JA JULKISTEN HYVINVOINTIPALVELUIDEN TURVAAMISEN KANNALTA (%).

KUMPI ON PAREMPI TAPA LISÄTÄ IHMISTEN
HYVINVOINTIA, JOS VAIHTOEHTOINA OVAT
VERONKOROTUKSET JA VERONALENNUKSET (%).

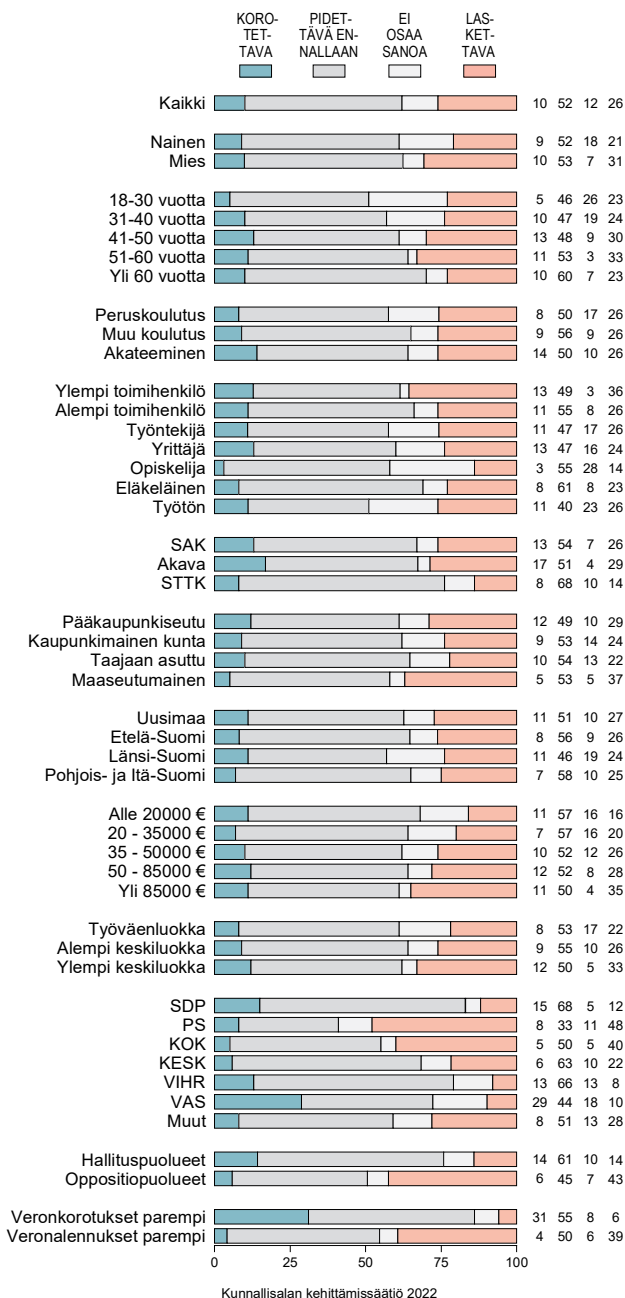
MITÄ VEROILLE TULISI TEHDÄ TULEVAISUUDESSA: ARVIOT VUOSINA 2020 JA 2022 (yhteiset ja lähes yhdenmukaisesti ilmaistut arviointikohteet, %).

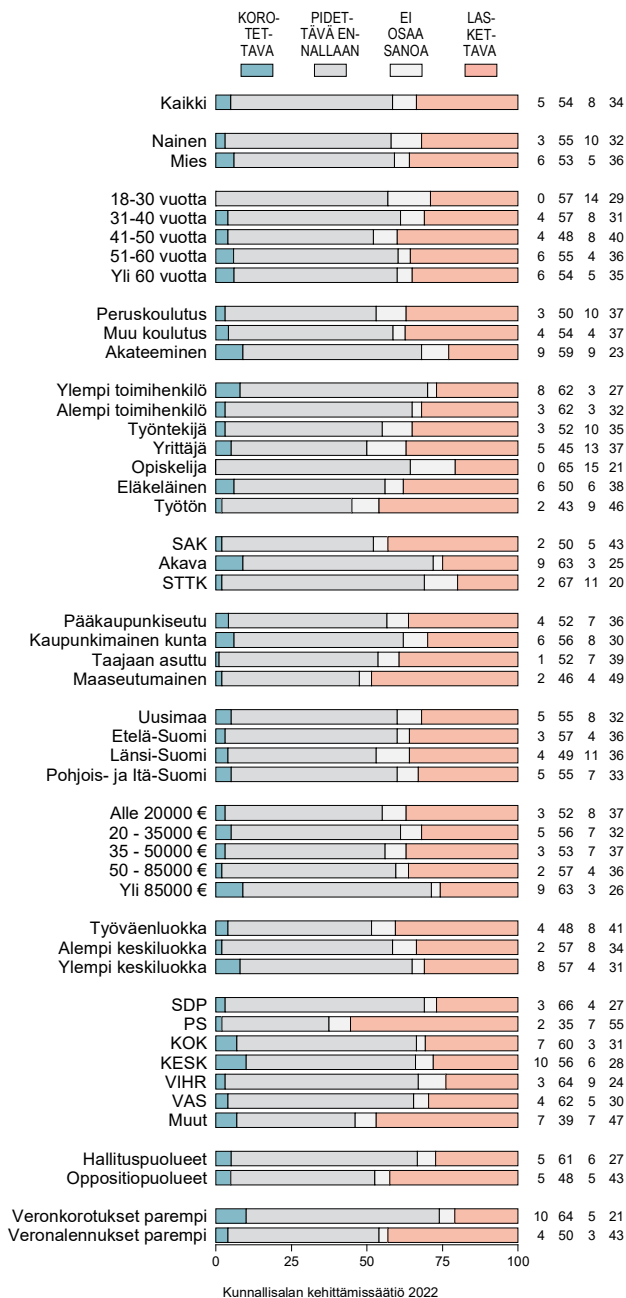
*Energiaverot (polttoaineet, sähkö jne.) ja muut ympäristöverot

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2022

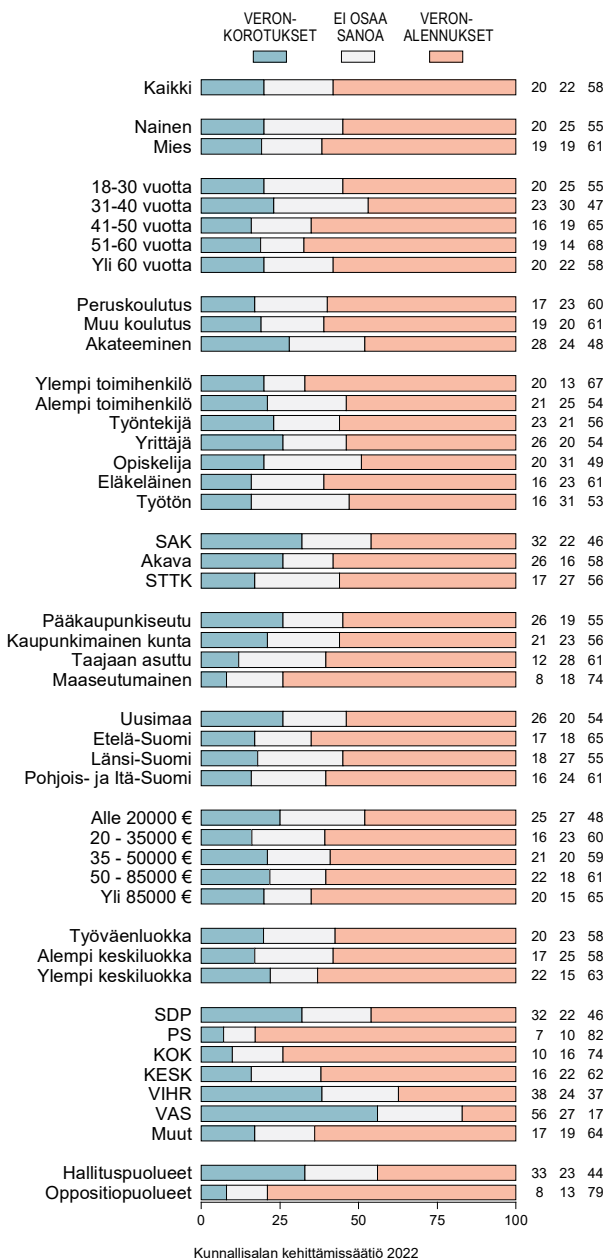
MITÄ ERI VEROILLE TULISI TEHDÄ:
ANSIOTULOVERO VALTIOLLE (%)

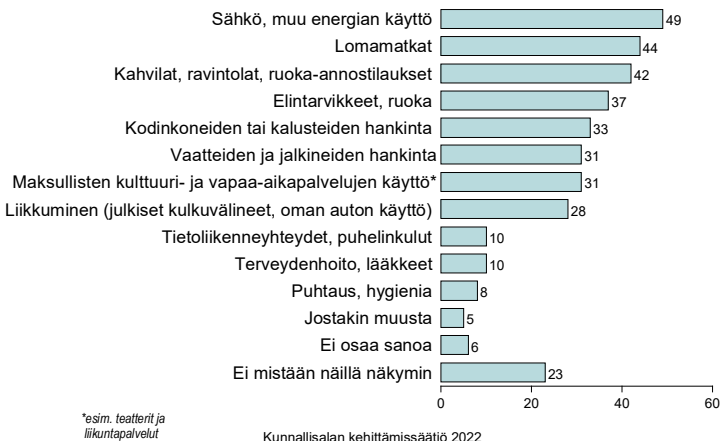
MITÄ ERI VEROILLE TULISI TEHDÄ: ARVONLISÄVERO (%).

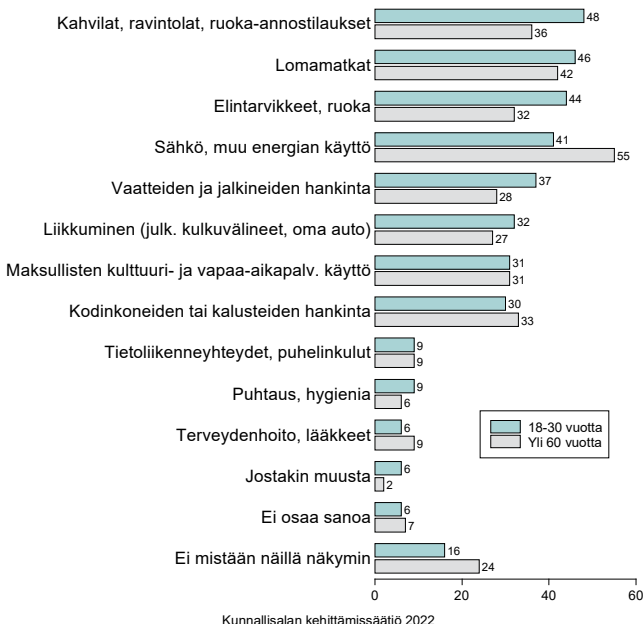
KUMPI ON PAREMPI TAPA LISÄTÄ IHMISTEN HYVINVOINTIA,
JOS VAIHTOEHTOINA OVAT VERONKOROTUKSET JA
VERONALENNUKSET (%).

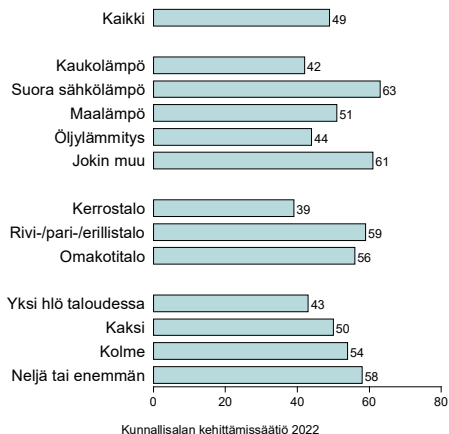
MISTÄ KAIKISTA SEURAAVISTA ASIOISTA ITSE TAI OMA TALOUS JOUTUU SÄÄSTÄMÄÄN/TINKIMÄÄN SEURAAVAN 12 KUUKAUDEN AIKANA (%).

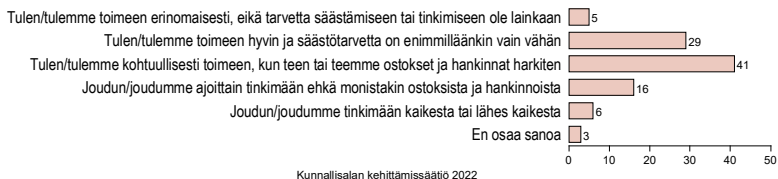
MISTÄ ASIOISTA ITSE TAI OMA TALOUS JOUTUU SÄÄSTÄMÄÄN:
18–30-VUOTIAIDEN vs. YLI 60-VUOTIAIDEN ARVIOT (%).

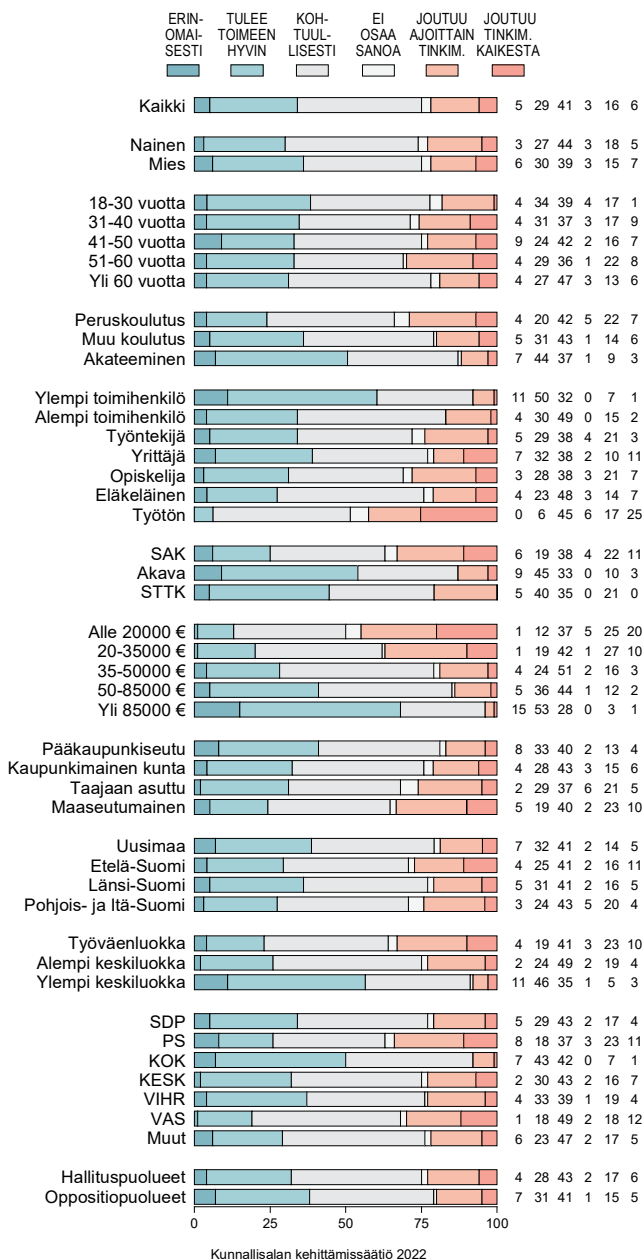
MISTÄ ASIOISTA ITSE TAI OMA TALOUS JOUTUU
SÄÄSTÄMÄÄN: SÄHKÖ, MUU ENERGIAN KÄYTTÖ (%).

MITEN ARVIOI ITSE TULEVANSÄ TOIMEEN/OMAN TALOUTENSA TULEVAN TOIMEEN SEURAAVAN
12 KUUKAUDEN AIKANA (%).

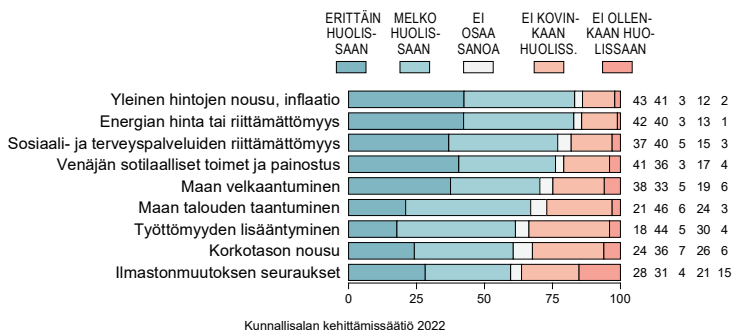

MITEN ARVIOI ITSE TULEVANSA TOIMEEN/OMAN TALOUTENSA
TULEVAN TOIMEEN SEURAAVAN 12 KUUKAUDEN AIKANA
(vastausvaihtoehdot pelkistetty, %).

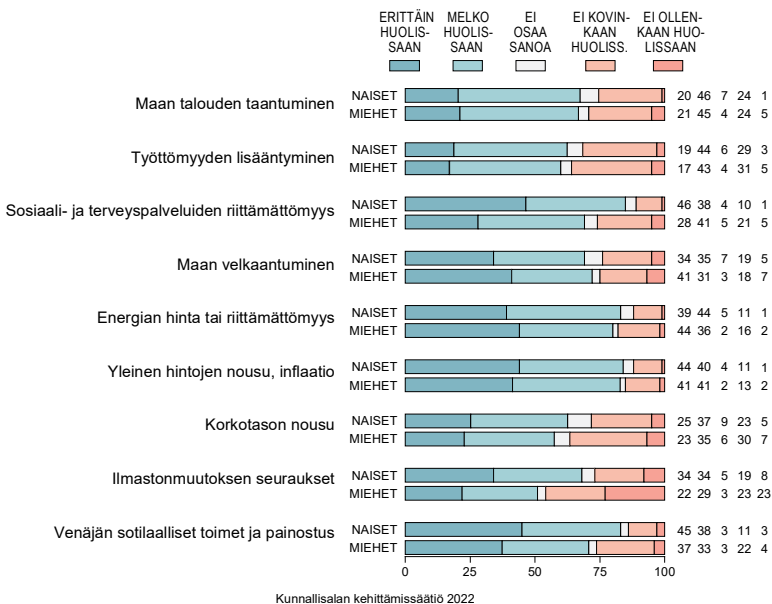

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2022

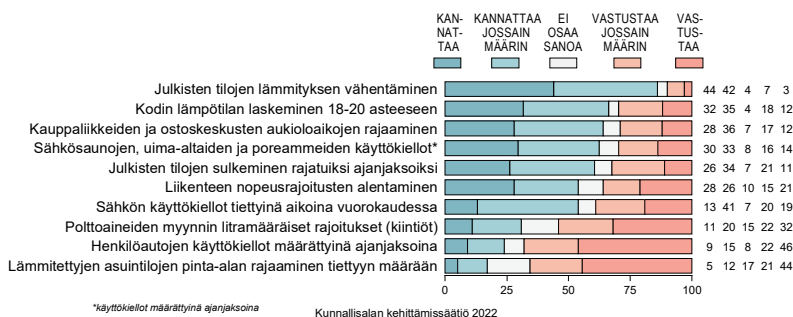
KUINKA HUOLISSAAN ON OMASTA, LASTENSA TAI LÄHEISTENSÄ TULEVAISUUDESTA AJATELLEN SEURAAVIA UHKIKSI KOETTUJA ASIOITA (%).

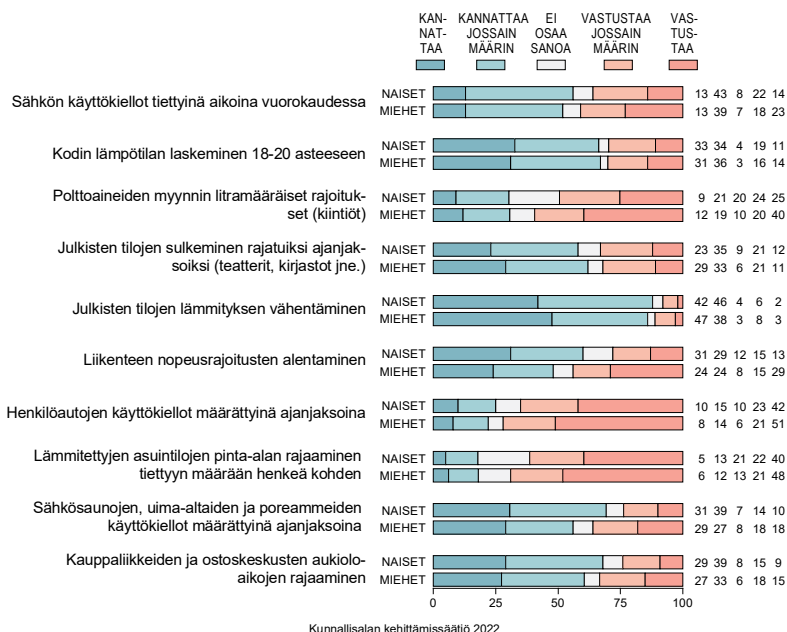
KUINKA HUOLISSAAN ON OMASTA, LASTENSA TAI LÄHEISTENSÄ TULEVAISUUDESTA: NAISET vs. MIEHET (%).

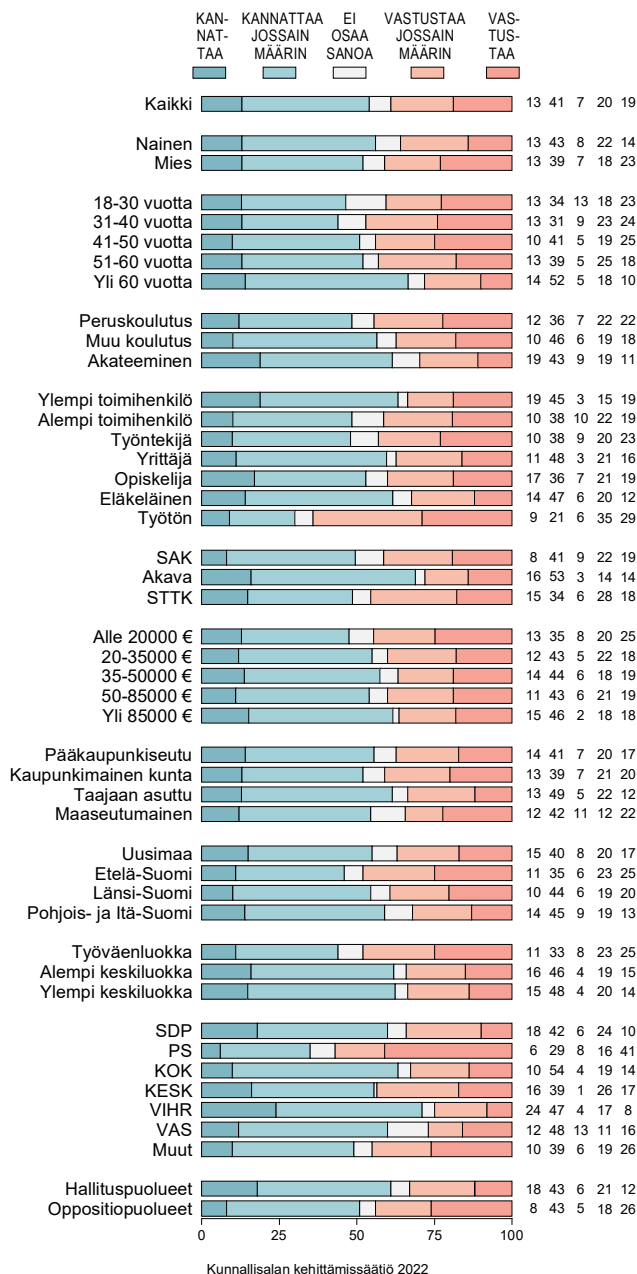
MITEN SUHTAUTUISI ENERGIAN RIITTÄVYYDEN VARMISTAMISEKSI ANNETTUIHIN, POIKKEUKSELLISIA TOIMIA EDELLYTTÄVIIN VIRANOMAISMAÄRÄYKSIIN (tekstejä osin lyhennetty, %).

MITEN SUHTAUTUISI ENERGIAN RIITTÄVYYDEN VARMISTAMISEKSI ANNETTUIHIN VIRAN-OMAIMAÄRÄYKSIIN: NAISET vs. MIEHET (%)

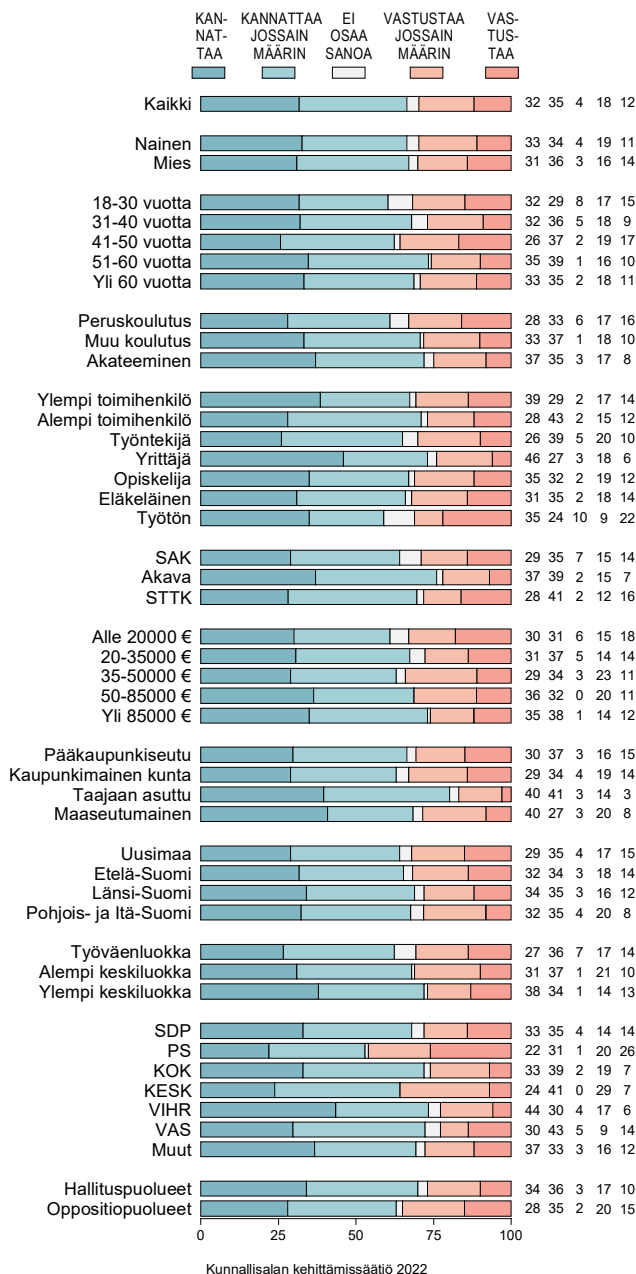

MITEN SUHTAUTUI SI VIRANOMAISMAÄRÄYKSIIN: SÄHKÖN
KÄYTTÖKIELLOT TIETTYINÄ AIKOKINA VUOROKAUDESSA (%).

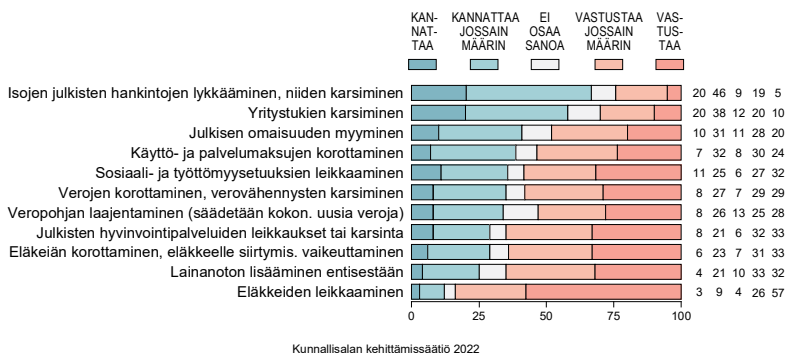

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2022

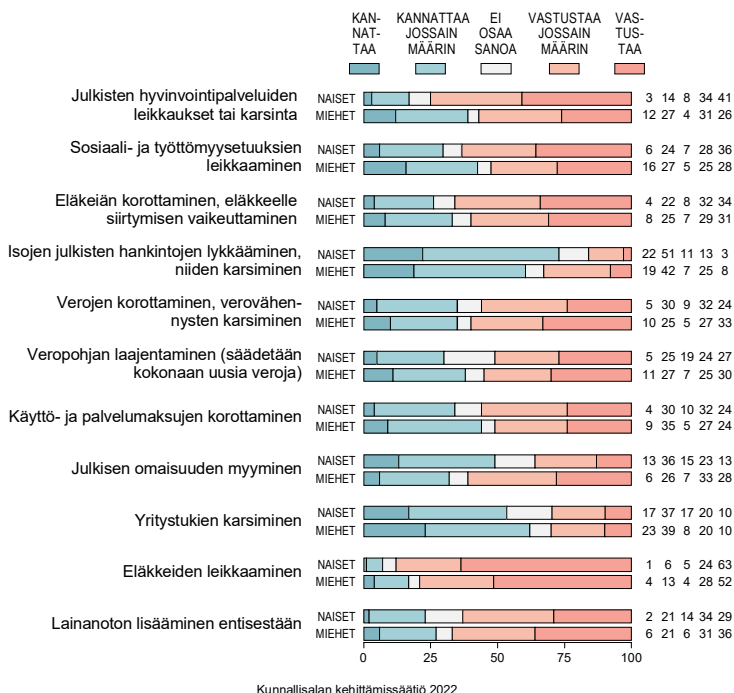
MITEN SUHTAUTUISI VIRANOMAISMÄÄRÄYKSIIN: KODIN
LÄMPÖTILAN LASKEMINEN 18-20 ASTEESEEN (%).

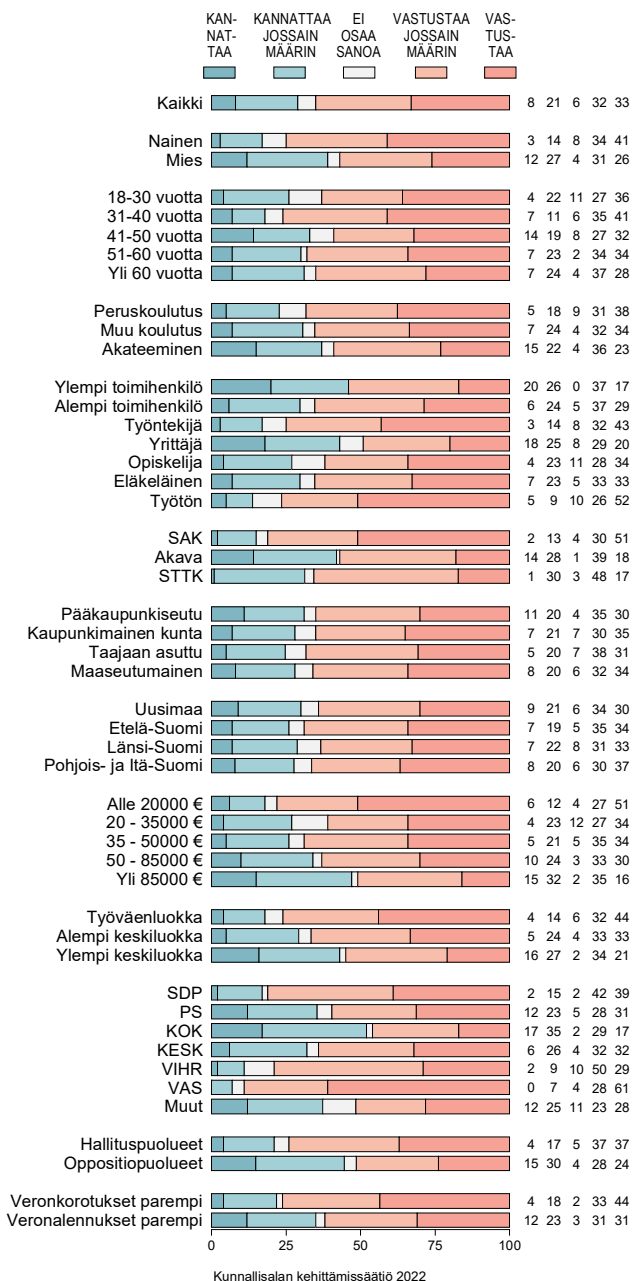
MITEN SUHTAUTUU MAHDOLLISIIN KEINOIHIN MAAMME TALOUDEN TASAPAINOTTAMISEKSI, KULUJEN VÄHENTÄMISEKSI JA TULOJEN KASVATTAMISEKSI, JOS AJATTELEE ASIAA PIDEMMÄLLÄ YLI KOLMEN VUODEN TÄHTÄIMELLÄ (%).

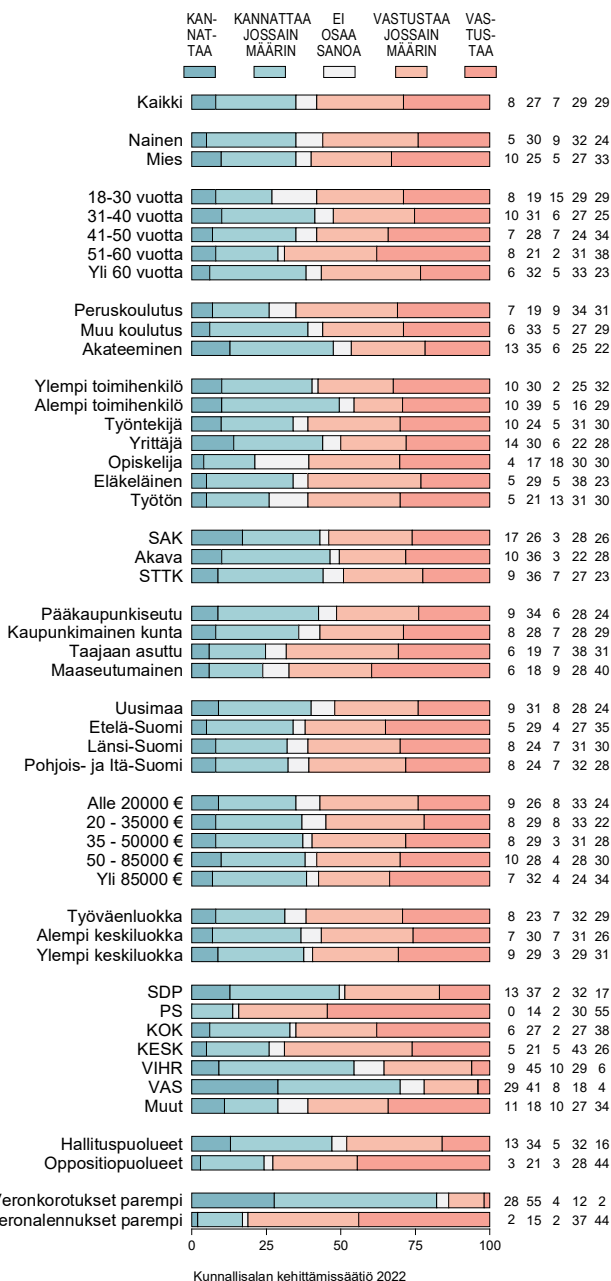
SUHTAUTUMINEN KEINOIHIN MAAN TALOUDEN TASAPAINOTTAMISEKSI: NAISET vs. MIEHET(%).

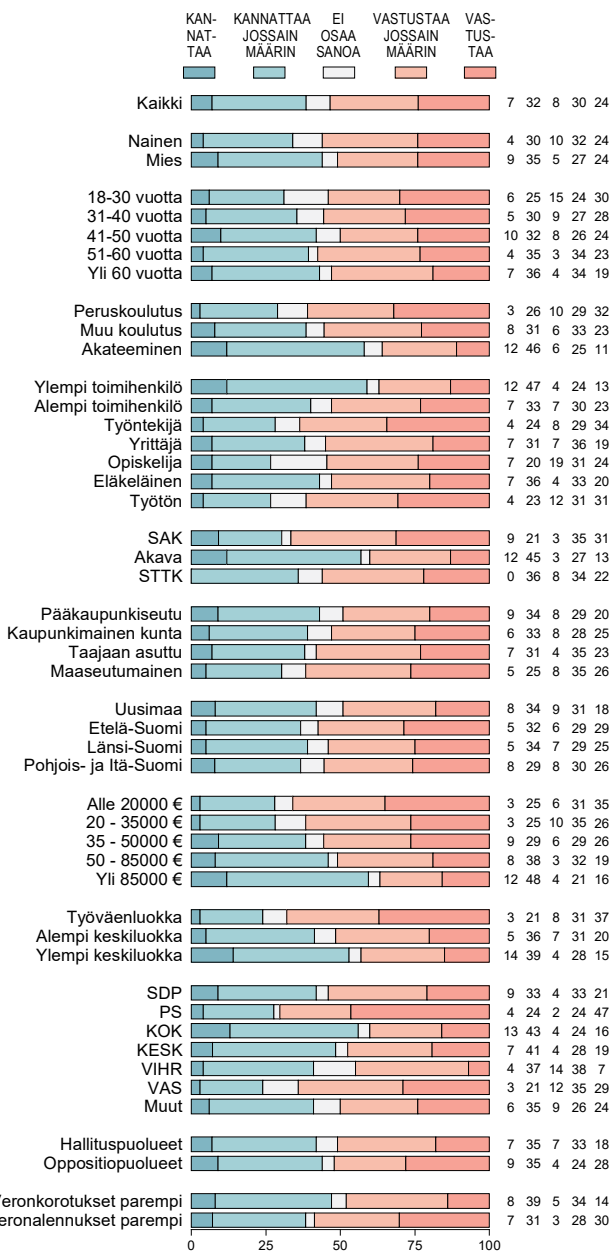
SUHTAUTUMINEN KEINOIHIIN MAAMME TALOUDEN
TASAPAINOTTAMISEKSI: JULKISTEN HYVINVOINTIPALVELUIDEN
LEIKKAUKSET TAI KARSINTA (%).

SUHTAUTUMINEN KEINOIHIN MAAMME TALOUDEN
TASAPAINOTTAMISEKSI: VEROJEN KOROTTAMINEN,
VEROVÄHENNYSTEN KARSIMINEN (%).

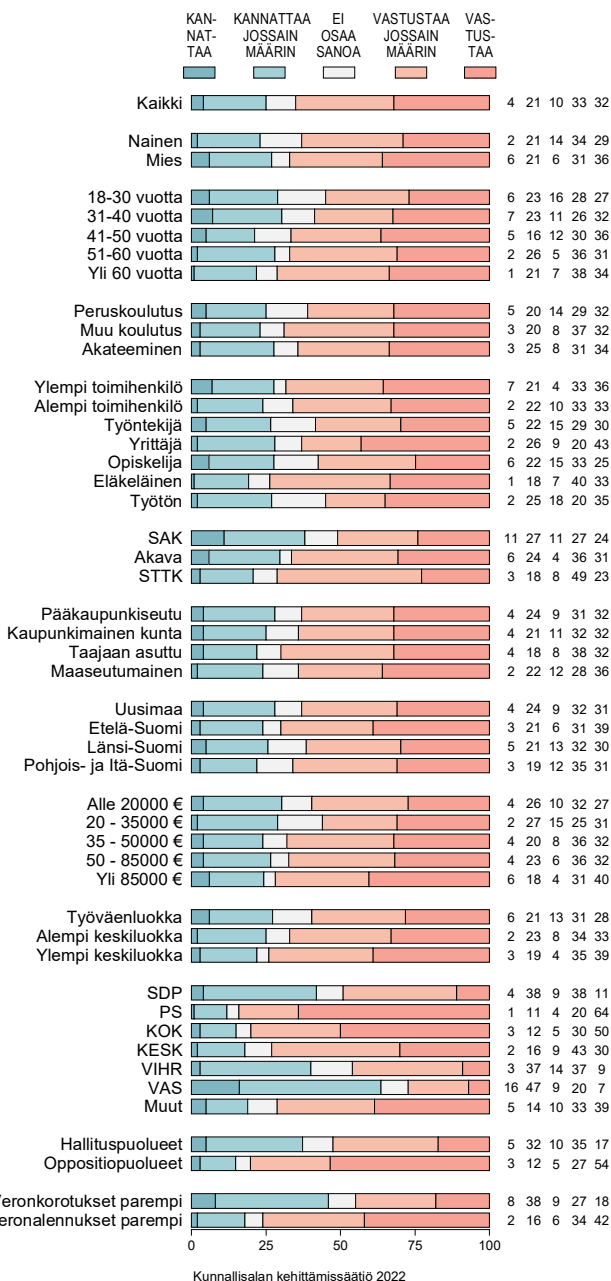

SUHTAUTUMINEN KEINOIHIN MAAMME TALOUDEN
TASAPAINOTTAMISEKSI: KÄYTTÖ- JA PALVELUMAKSUIJEN
KOROTTAMINEN (%).

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2022

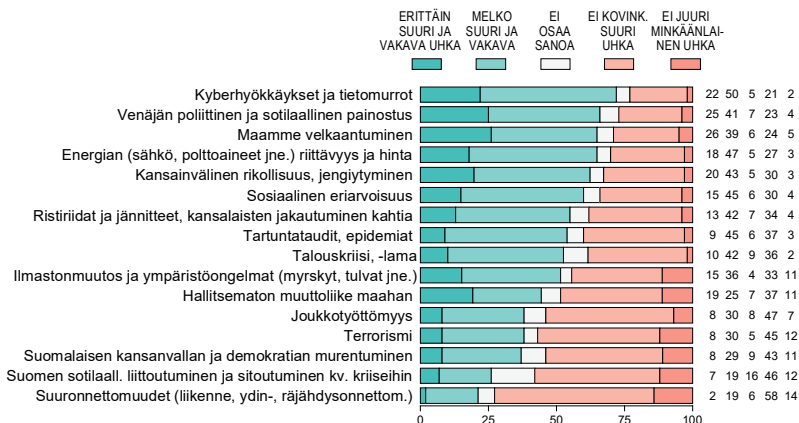
SUHTAUTUMINEN KEINOIHIN MAAMME TALOUDEN TASA-
PAINOTTAMISEKSI: LAINANOTON LISÄÄMINEN ENTISESTÄÄN (%).

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2022

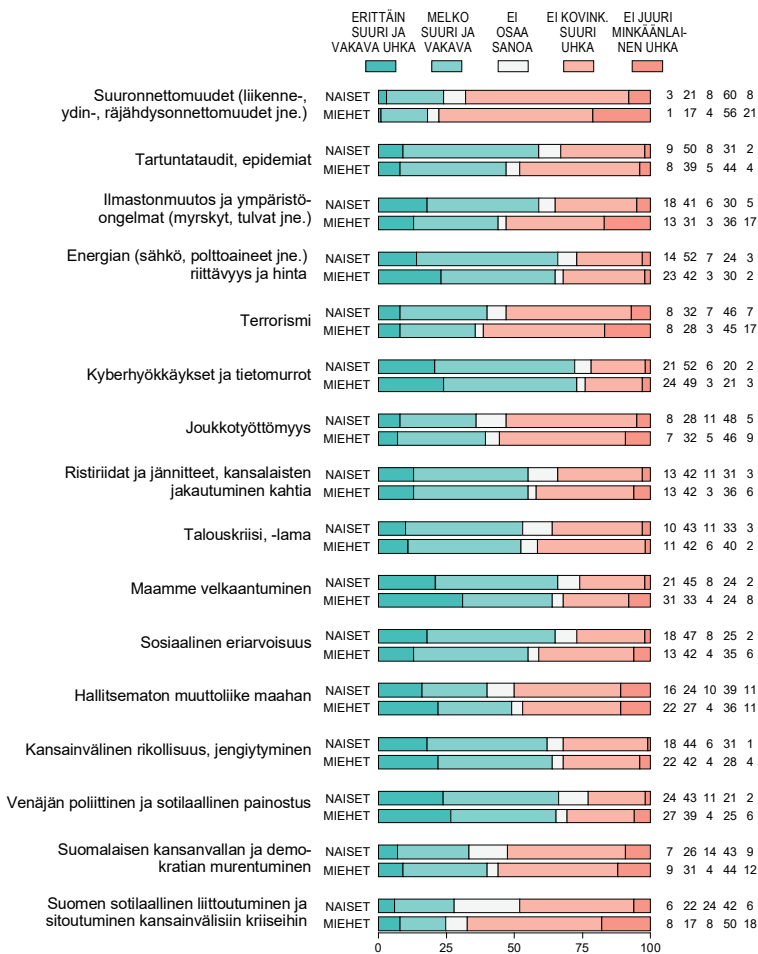
ARVIOT UHKATEKIJÖIDEN VAKAVUUDESTA

MITEN SUURIKSI ARVIOI SEURAAVIEN MAHDOLLISTEN UHKIEN KEHITTYVÄN MAASSAMME, JOS AJATTELEE ASIAA VIIISI - KYMMENEN VUOTTA ETEENPÄIN (%).

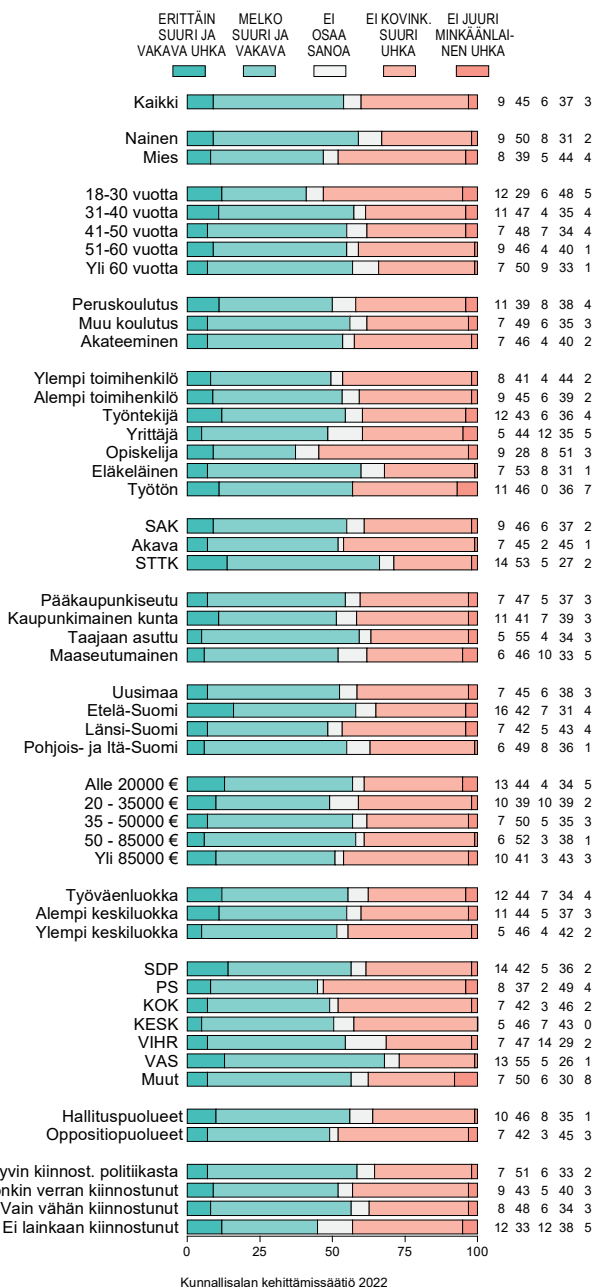
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2022

MITEN SUURIKSI ARVIOI UHKIEN KEHITTYVÄN MAASSAMME: NAISET vs. MIEHET (%).

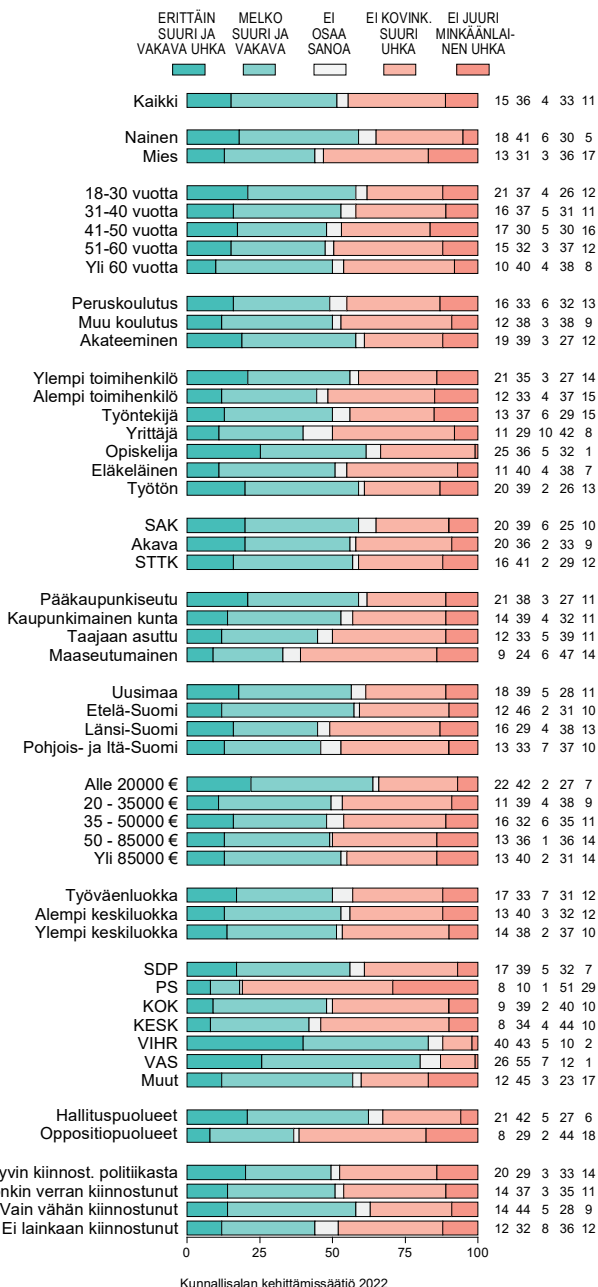

Kunnallisaian kehittämissäätiö 2022

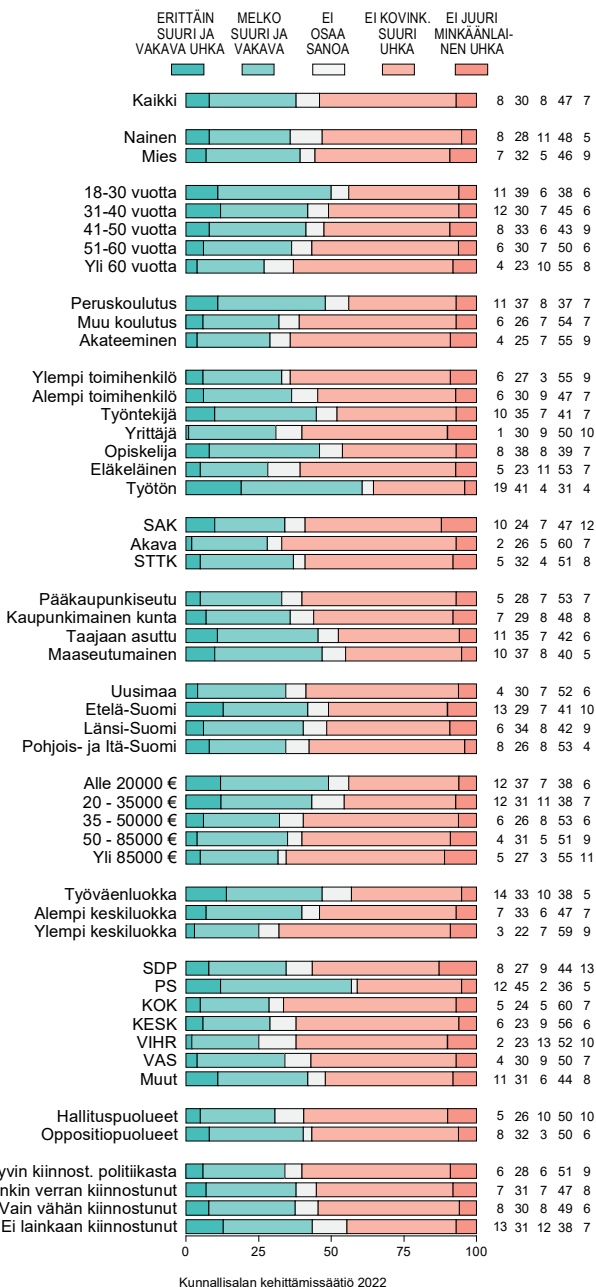
MITEN SUURIKSI ARVIOI UHKIEN KEHITTYVÄN:
TARTUNTATAUDIT, EPIDEMIA (%).

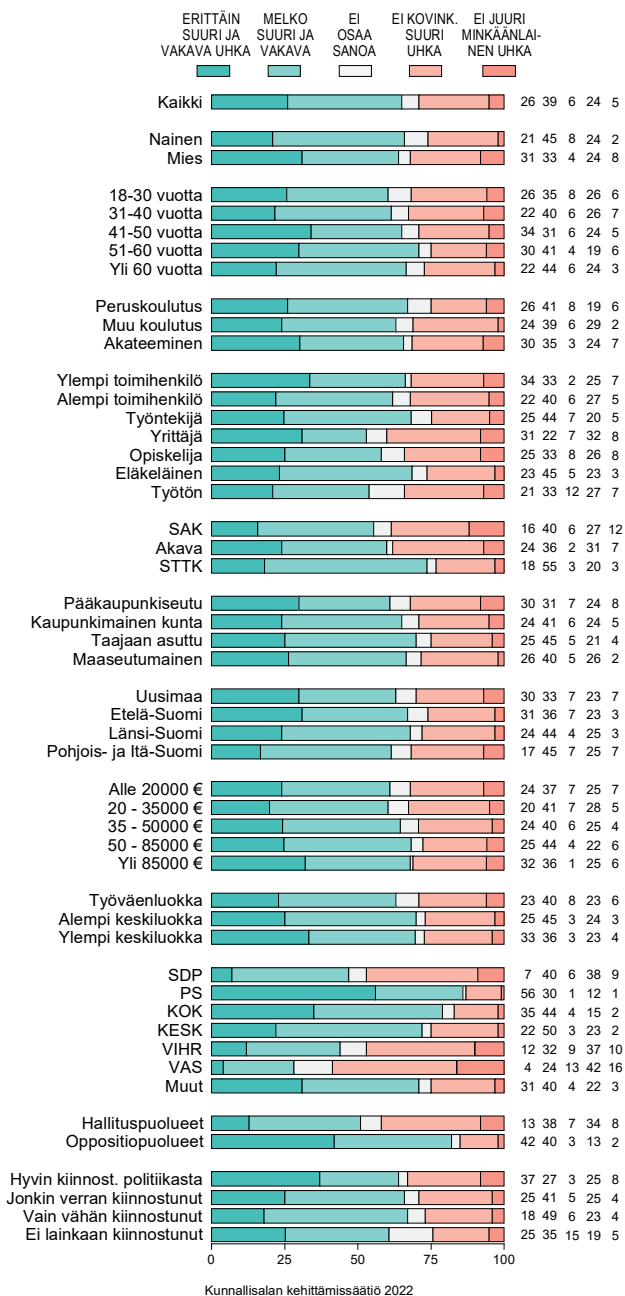
MITEN SUURIKSI ARVIOI UHKIEN KEHITTYVÄN: ILMASTON-
MUUTOS JA YMPÄRISTÖONGELMAT (myrskyt, tulvat, kuivuus jne.) (%).

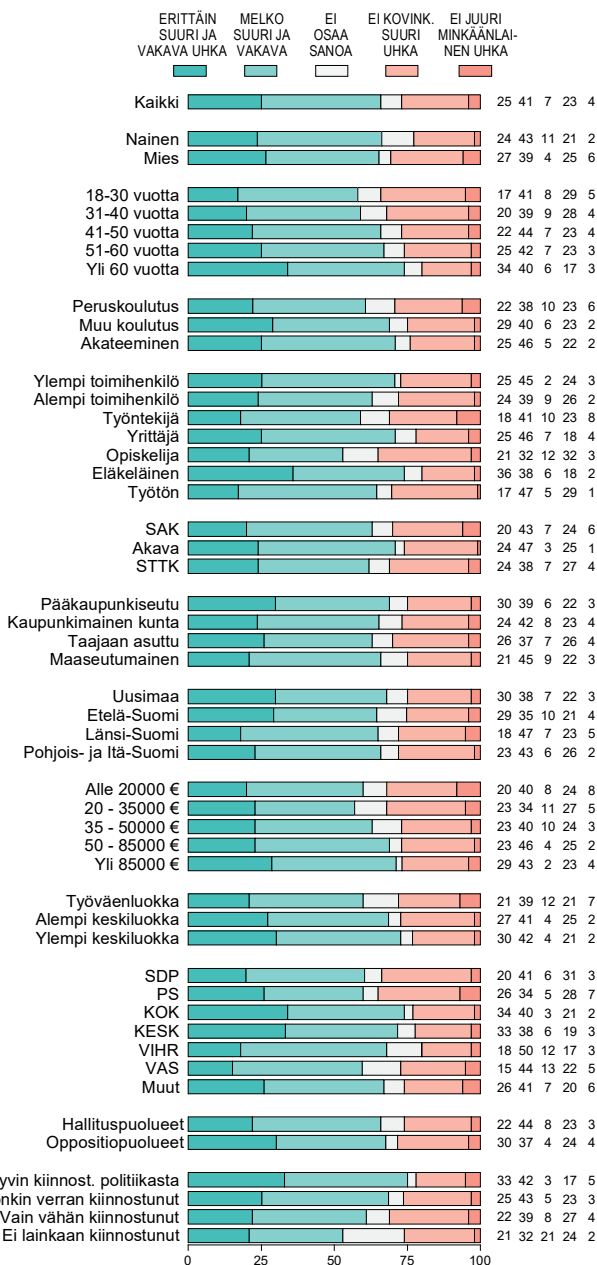
MITEN SUURIKSI ARVIOI UHKIEN KEHITTYVÄN:
JOUKKOTYÖTTÖMYYS (%).

MITEN SUURIKSI ARVIOI UHKIEN KEHITTYVÄN:
MAAMME VELKAANTUMINEN (%).

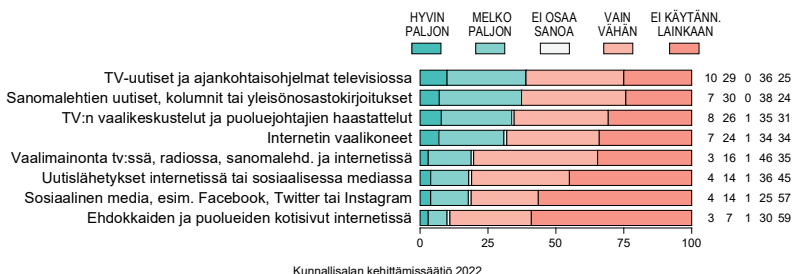
MITEN SUURIKSI ARVIOI UHKIEN KEHITTYVÄN:
VENÄJÄN POLIITTINEN JA SOTILAALLINEN PAINOSTUS (%).

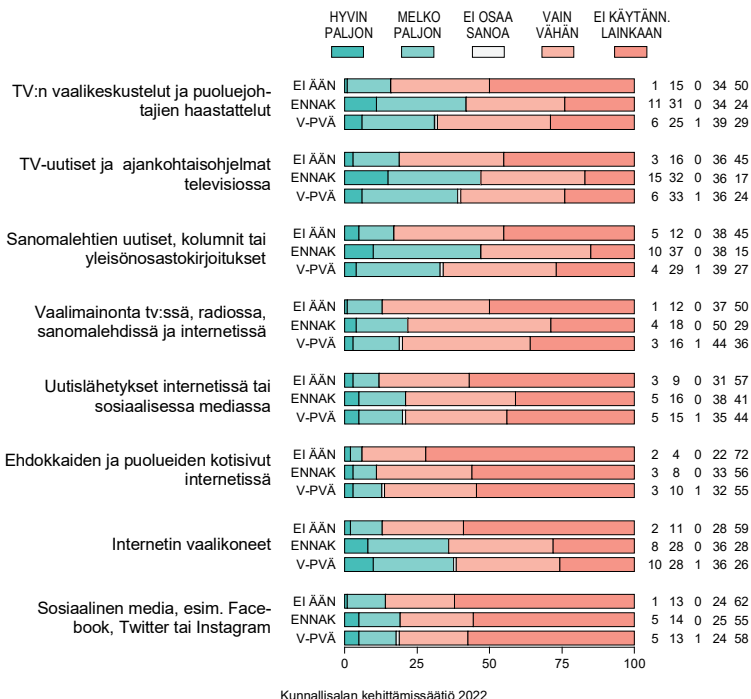
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2022

ALUEVAALIT 2022

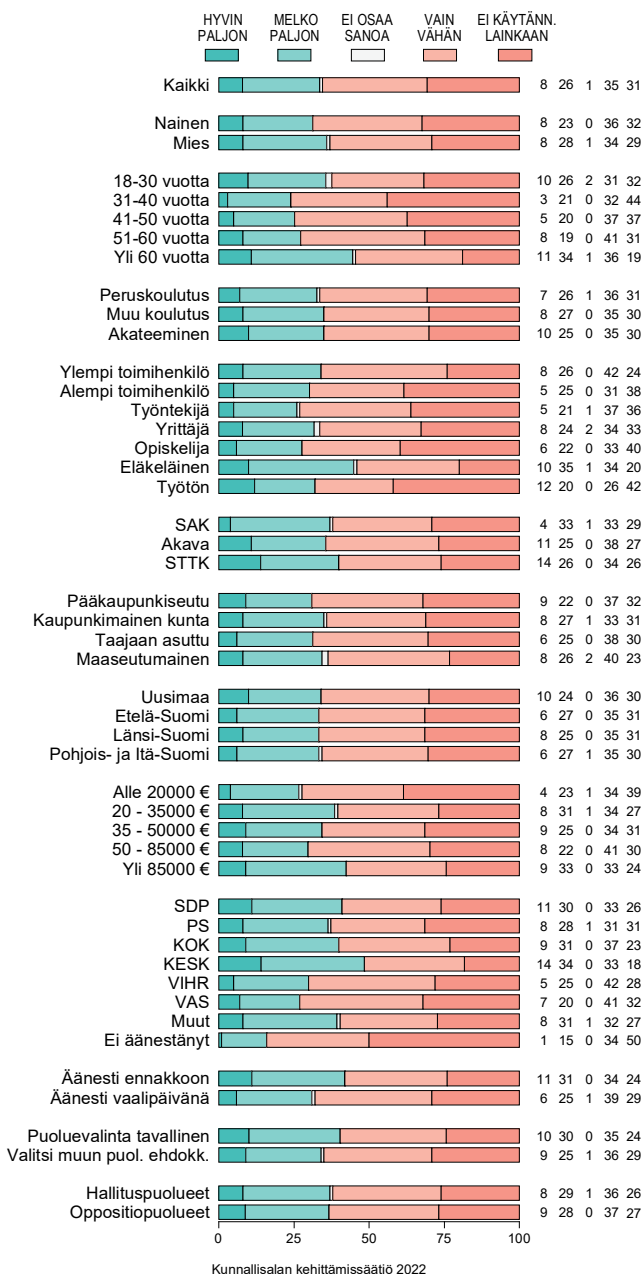
KUINKA PALJON SEURASI ALUEVAALEJA ERI TIEDOTUSVÄLINEISTÄ (%).

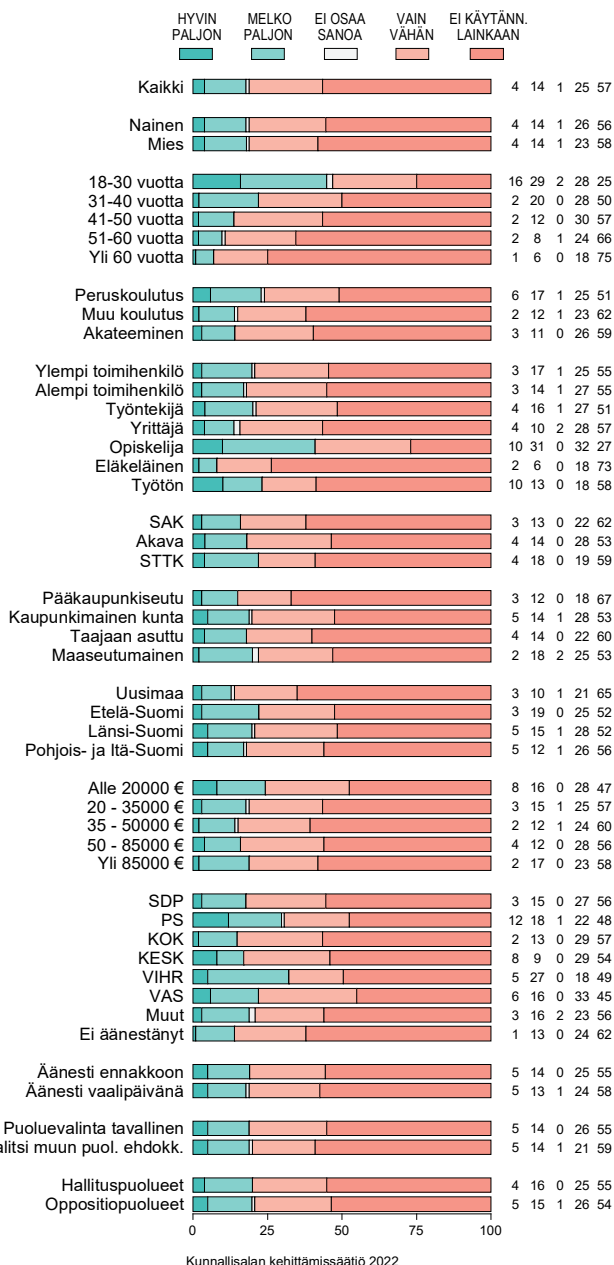
ALUEVAALIEN SEURAAMINEN TIEDOTUSVÄLINEISTÄ: ÄÄNESTÄMÄTTÄ JÄTTÄNEIDEN (EI ÄÄN), ENNAKKOON ÄÄNESTÄNEIDEN (ENNAK) JA VAALIPÄIVÄNÄ ÄÄNESTÄNEIDEN (V-PVÄ) ARVIOT (%).

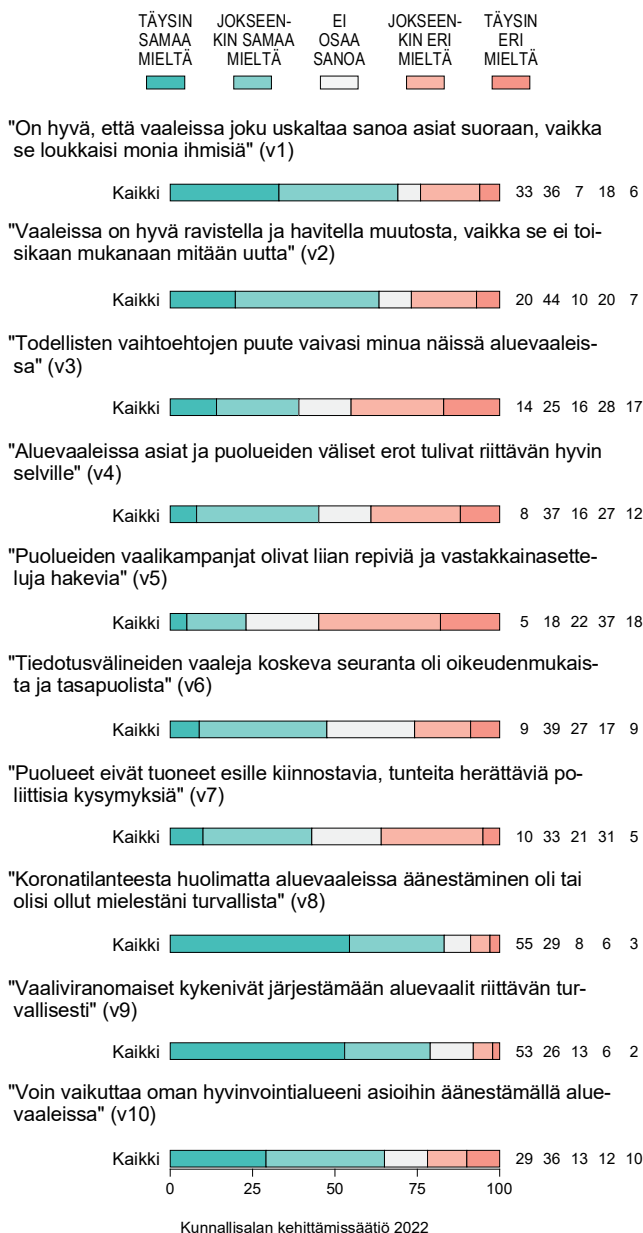
KUINKA PALJON SEURASI ALUEVAALEJA TIEDOTUSVÄLINEISTÄ: TV:N
VAALIKESKUSTELUT JA PUOLUEJOHTAJIEN HAASTATTELUT (%).

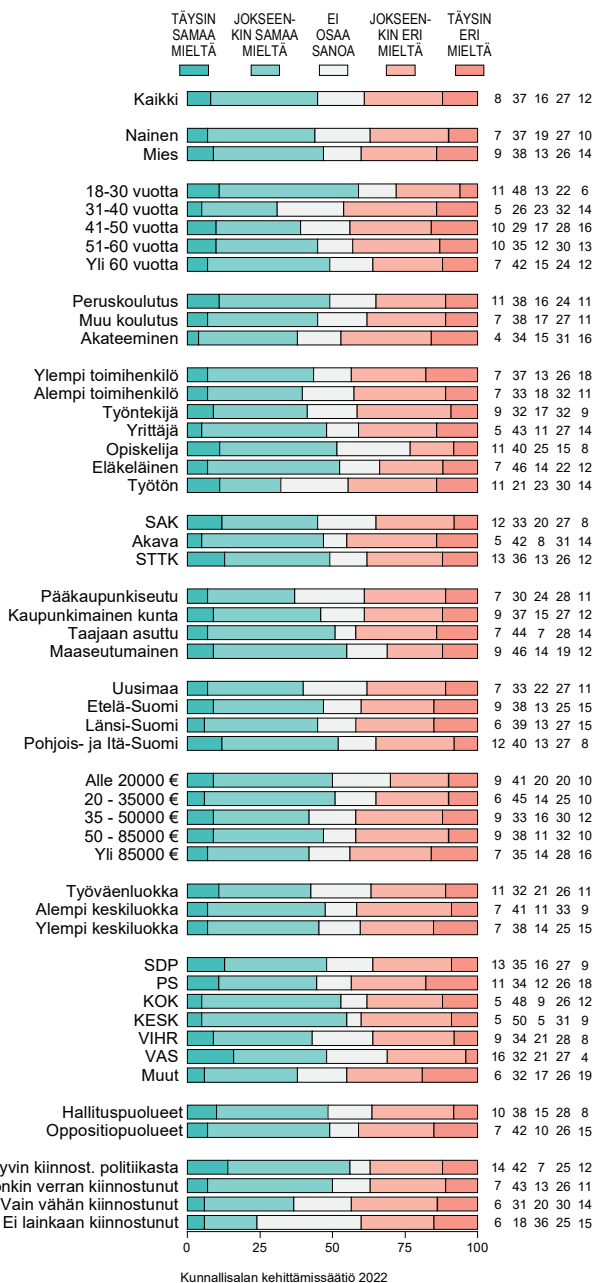
KUINKA PALJON SEURASI ALUEVAALAJA TIEDOTUSVÄLINEISTÄ:
SOSIAALINEN MEDIA, ESIM. FACEBOOK, TWITTER TAI INSTAGRAM (%).

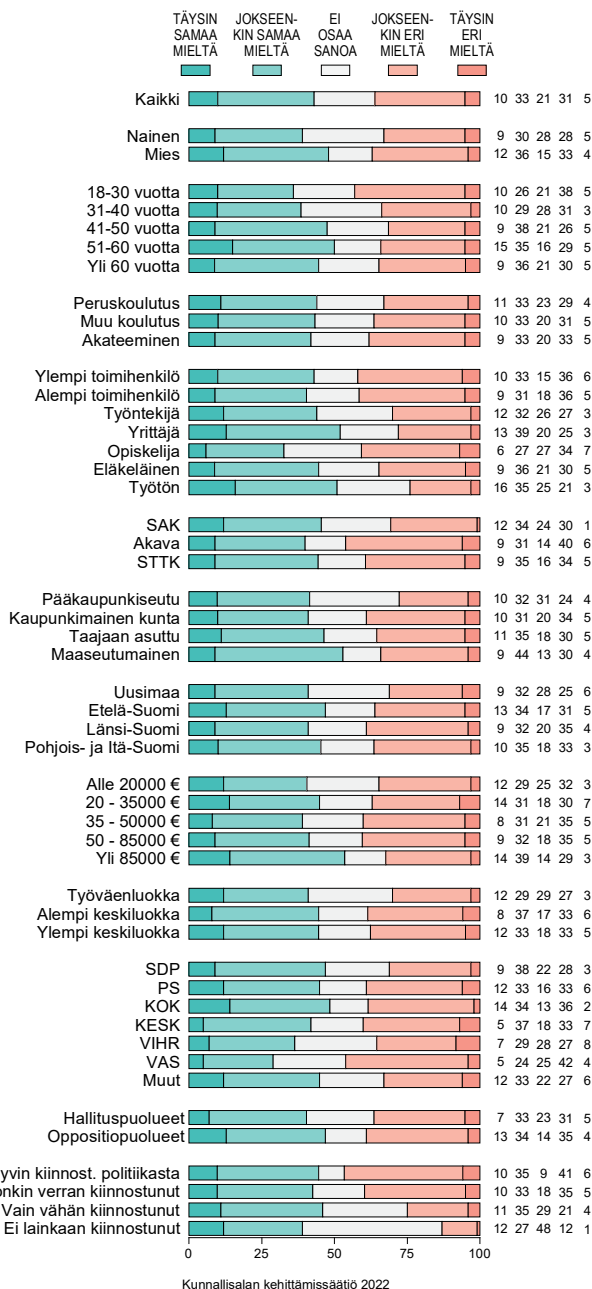
SUHTAUTUMINEN ALUEVAALEJA JA VAALIKAMPANJAA
KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

"Aluevaaleissa asiat ja puolueiden väliset erot tulivat riittävän hyvin selville" (%).

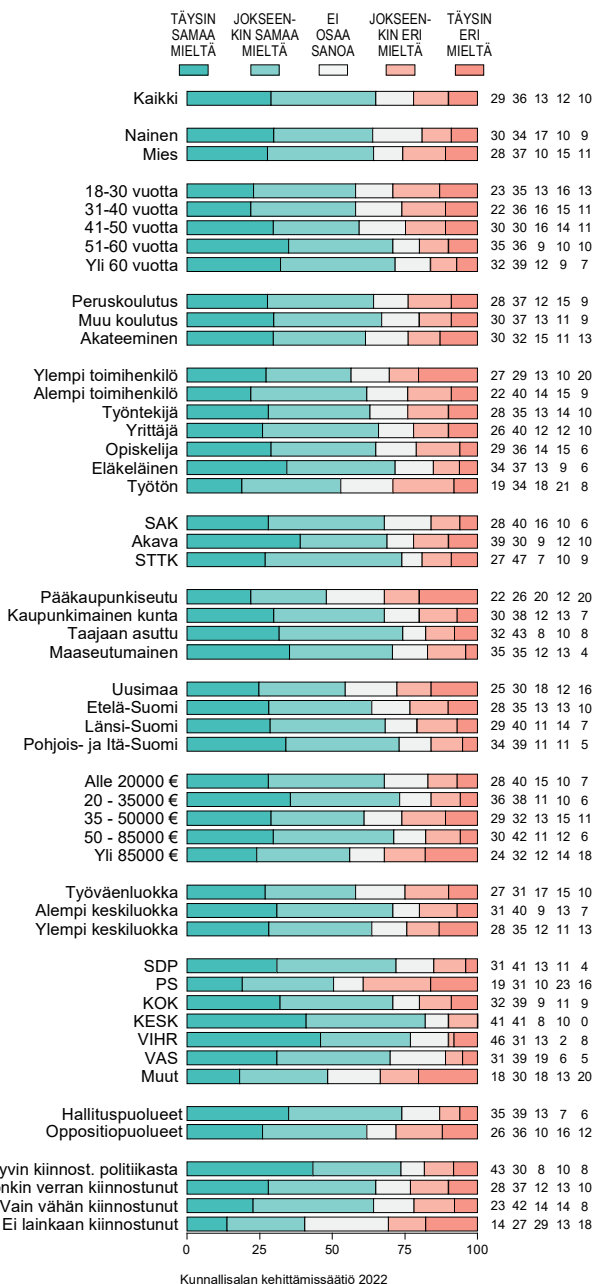

"Puolueet eivät tuoneet esille kiinnostavia, tunteita herättäviä poliittisia kysymyksiä" (%).

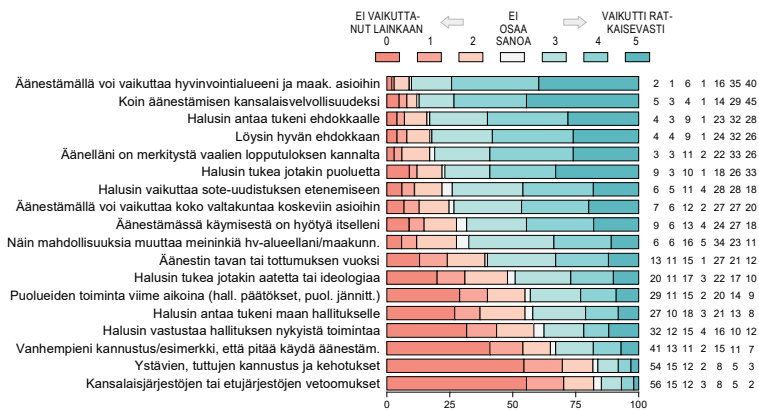

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2022

"Voin vaikuttaa oman hyvinvointialueeni asioihin äänestämällä aluevaaleissa" (%).

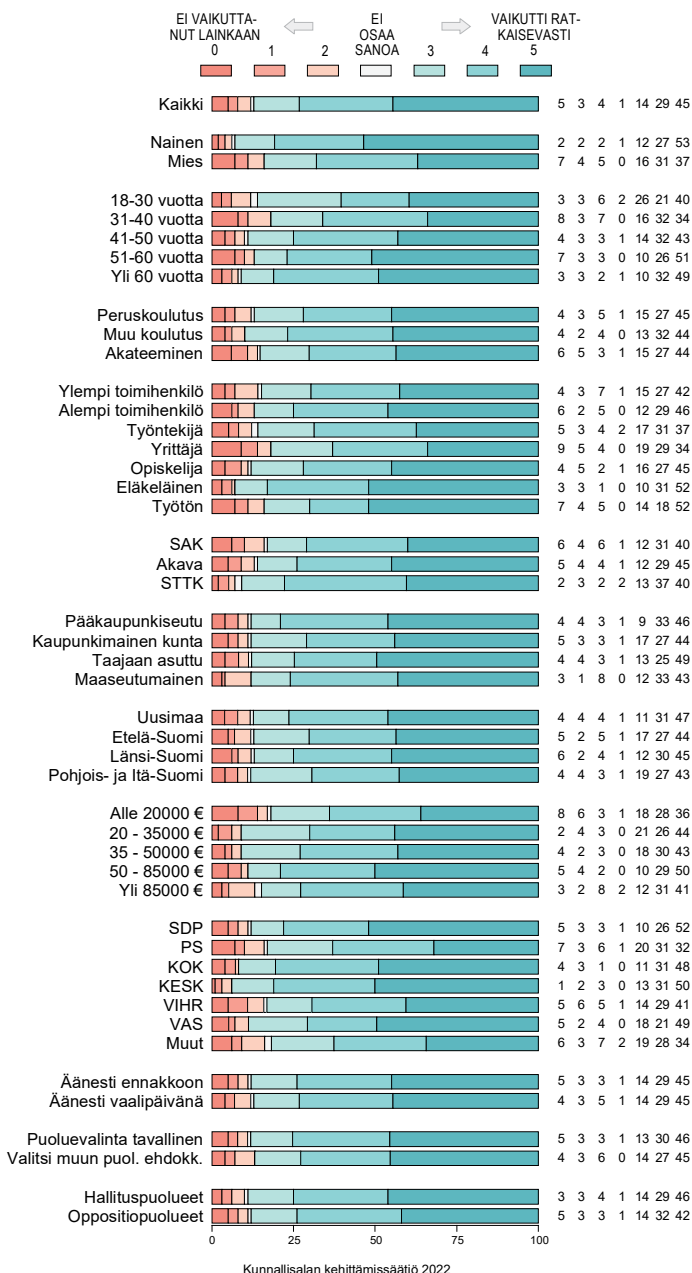

KUINKA PALJON SEURAAVAT ASIAT VAIKUTTIVAT SIIHEN, ETTÄ LÄHTI ÄÄNESTÄMÄÄN NÄISSÄ ALUEVAALEISSA
 (arviointiasteikko 0 - 5, jossa 0 = ei vaikuttanut lainkaan, 5 = vaikutti ratkaisevasti; äänestäneistä, %).

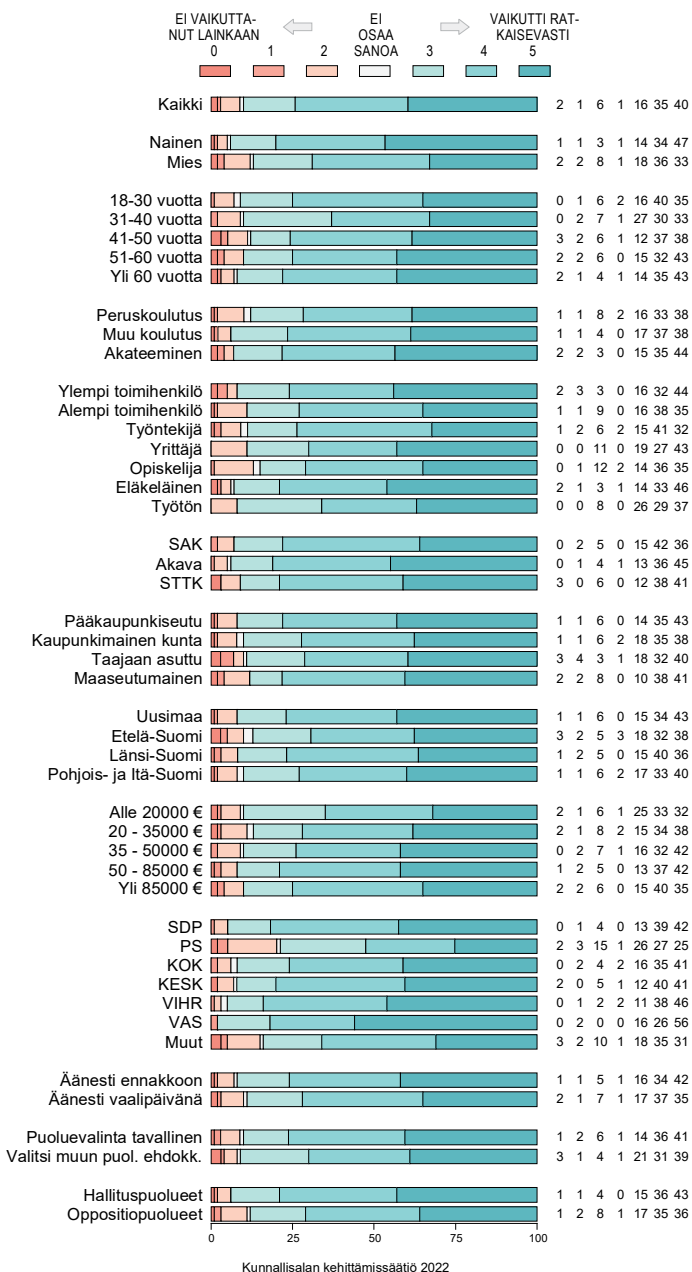

Kunnallisanalan kehittämissäätiö 2022

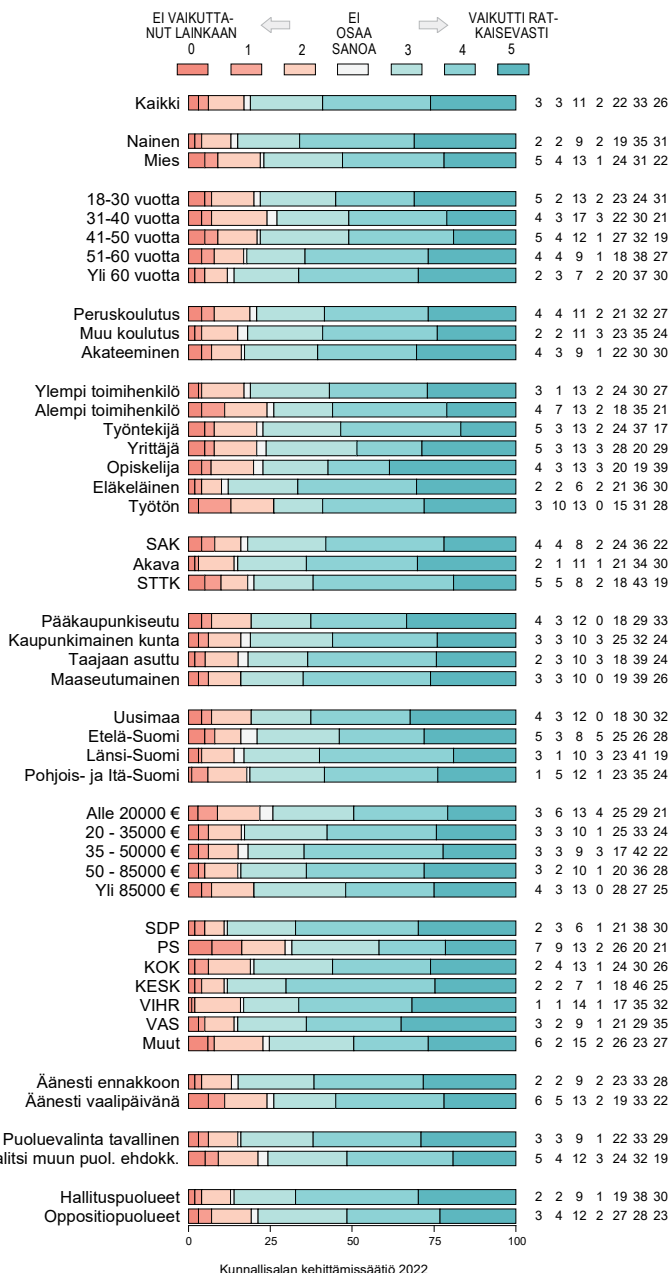
VAIKUTUS SIIHEN, ETTÄ LÄHTI ÄÄNESTÄMÄÄN ALUEVAALEISSA:
KOIN ÄÄNESTÄMISEN KANSALAISELVOLLISUUDEKSI (äänestäneistä, %).

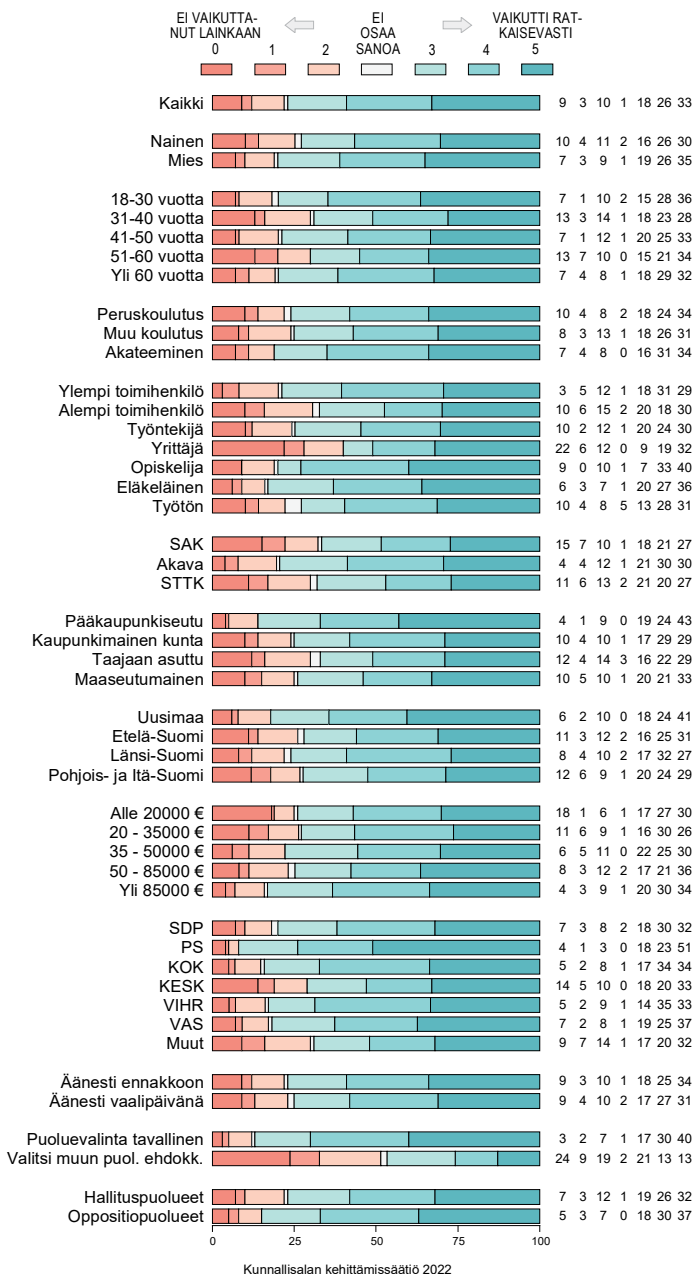
VAIKUTUS SIIHEN, ETTÄ LÄHTI ÄÄNESTÄMÄÄN ALUEVAALEISSA: ÄÄNESTÄMÄLLÄ VOI VAIKUTTAA HYVINVOINTIALUEENI JA MAAKUNTANI ASIOIHIN (äänestäneistä, %).

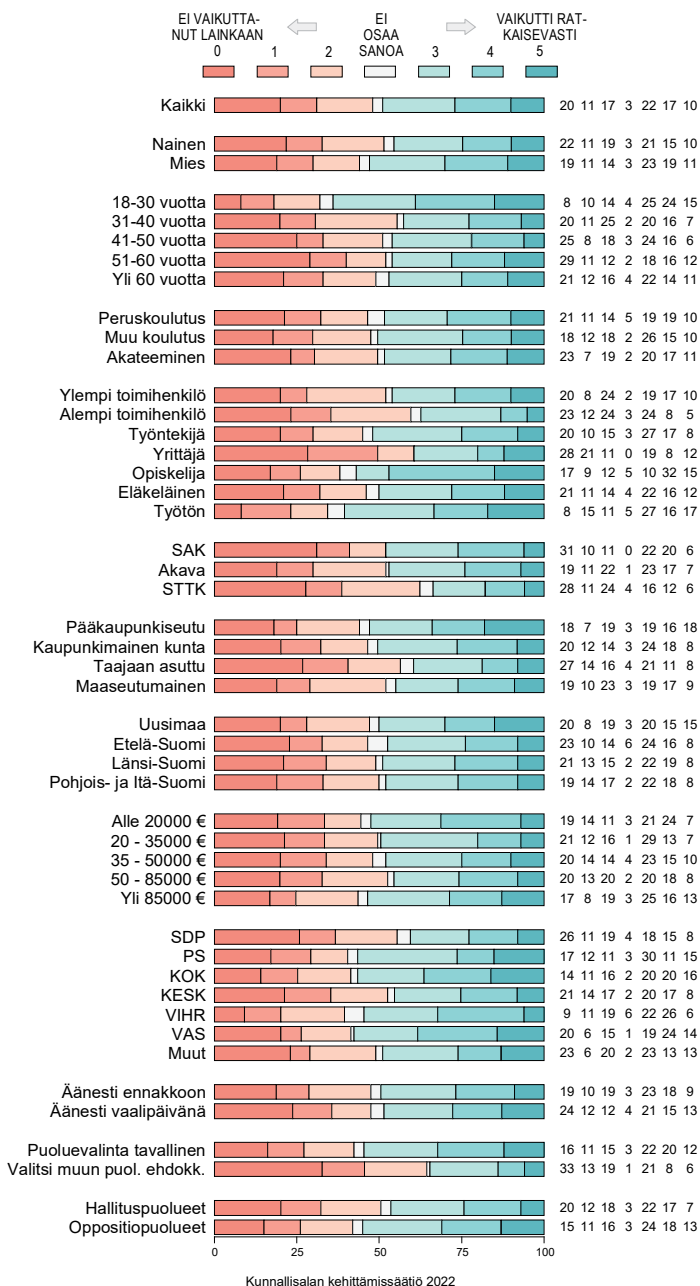
VAIKUTUS SIIHEN, ETTÄ LÄHTI ÄÄNESTÄMÄÄN ALUEVAALEISSA:
ÄÄNEILLÄNI ON MERKITYSTÄ VAALIEN LOPPUTULOKSEN KANNALTA
(äänestäneistä, %).

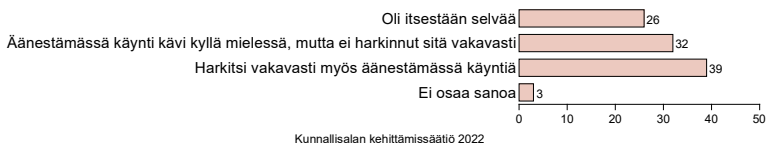
VAIKUTUS SIIHEN, ETTÄ LÄHTI ÄÄNESTÄMÄÄN ALUEVAALEISSA:
HALUSIN TUKEA JOTAKIN PUOLUETTA (äänestäneistä, %).

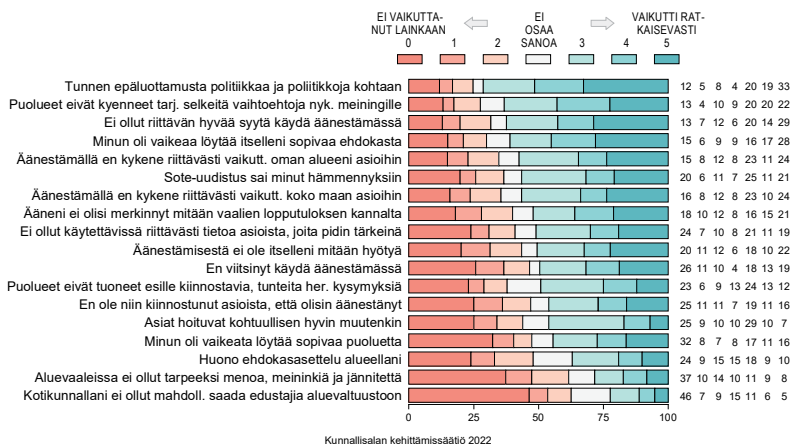
VAIKUTUS SIIHEN, ETTÄ LÄHTI ÄÄNESTÄMÄÄN ALUEVAALEISSA:
HALUSIN TUKEA JOTAKIN AATETTA TAI IDEOLOGIAA (äänestäneistä, %).

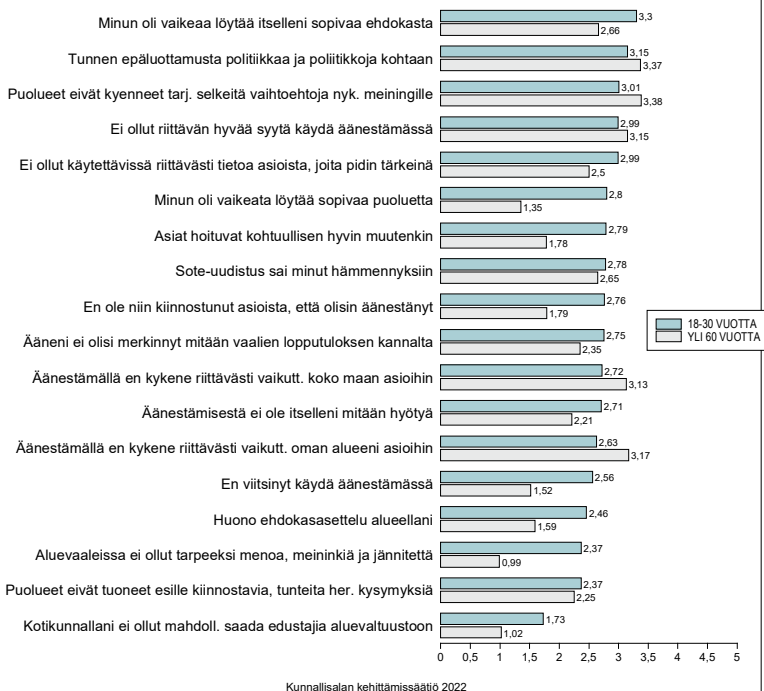
KUINKA ITSESTÄÄN SELVÄÄ ÄÄNESTÄMÄTTÄ JÄTTÄMINEN OLI ITSELLE (äänestämättömistä, %)

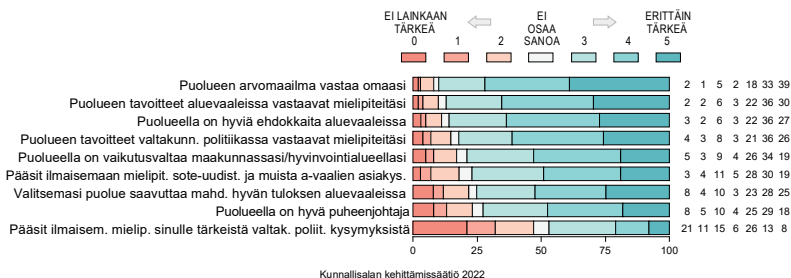
KUINKA PALJON SEURAAVAT ASIAT VAIKUTTIVAT SIIHEN, ETTÄ EI KÄYNYT ÄÄNESTÄMÄSSÄ ALUEVAALEISSA (arviointiasteikko 0 - 5, jossa 0 = ei vaikuttanut lainkaan, 5 = vaikutti ratkaisevasti; tekstejä osin lyhennetty; äänestämättä jättäneistä, %).

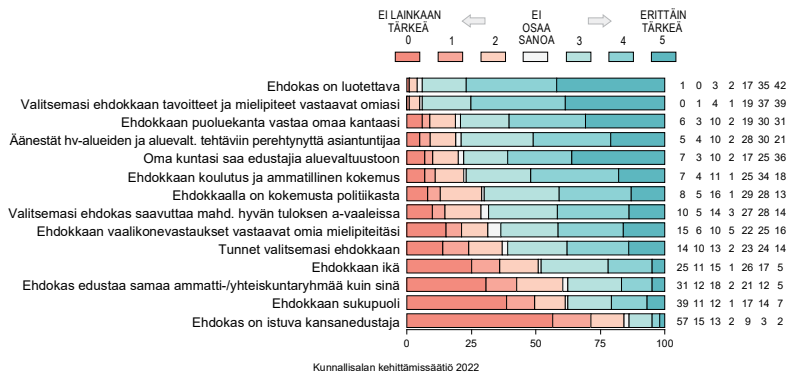
KUINKA PALJON SEURAAVAT ASIAT VAIKUTTIVAT SIIHEN, ETTÄ EI KÄYNYT ÄÄNESTÄMÄSSÄ ALUEVAALEISSA (keskiarvot asteikosta 0 - 5, jossa 0 = ei vaikuttanut lainkaan, 5 = vaikutti ratkaisevasti; tekstejä osin lyhennetty; äänestämättä jättäneet).

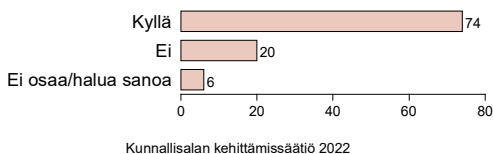
KUINKA TÄRKEITÄ SEURAAVAT ASIAT OLIVAT OMALLE PUOLUEVALINNALLE ALUEVAALEISSA
(arviointiasteikko 0 - 5, jossa 0 = ei lainkaan tärkeä, 5 = erittäin tärkeä; tekstejä osin lyhennetty; äänestäneistä, %).

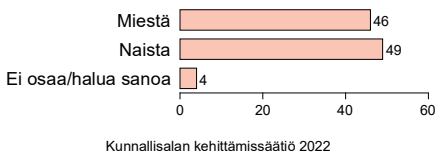
KUINKA TÄRKEITÄ SEURAAVAT ASIAT OLIVAT EHDOKASVALINNALLE ALUEVAALEISSA
 (arviointiasteikko 0 - 5, jossa 0 = ei lainkaan tärkeä, 5 = erittäin tärkeä; tekstejä osin lyhennetty; äänestäneistä, %).

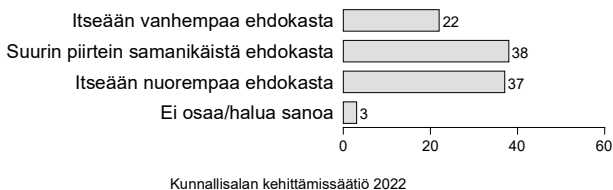
VALITSIKO ÄÄNESTÄMÄNSÄ EHDOKKAAN SELLAISESTA
PUOLUEESTA TAI RYHMITTYMÄSTÄ, JOTA
TAVALLISESTI ÄÄNESTÄÄ MUISSAKIN VAALEISSA (%).

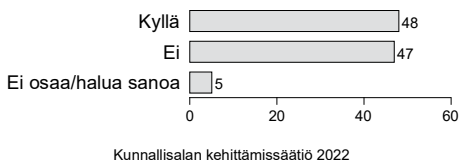
ÄÄNESTIKÖ MIES- VAI NAISEHDOKASTA (%).

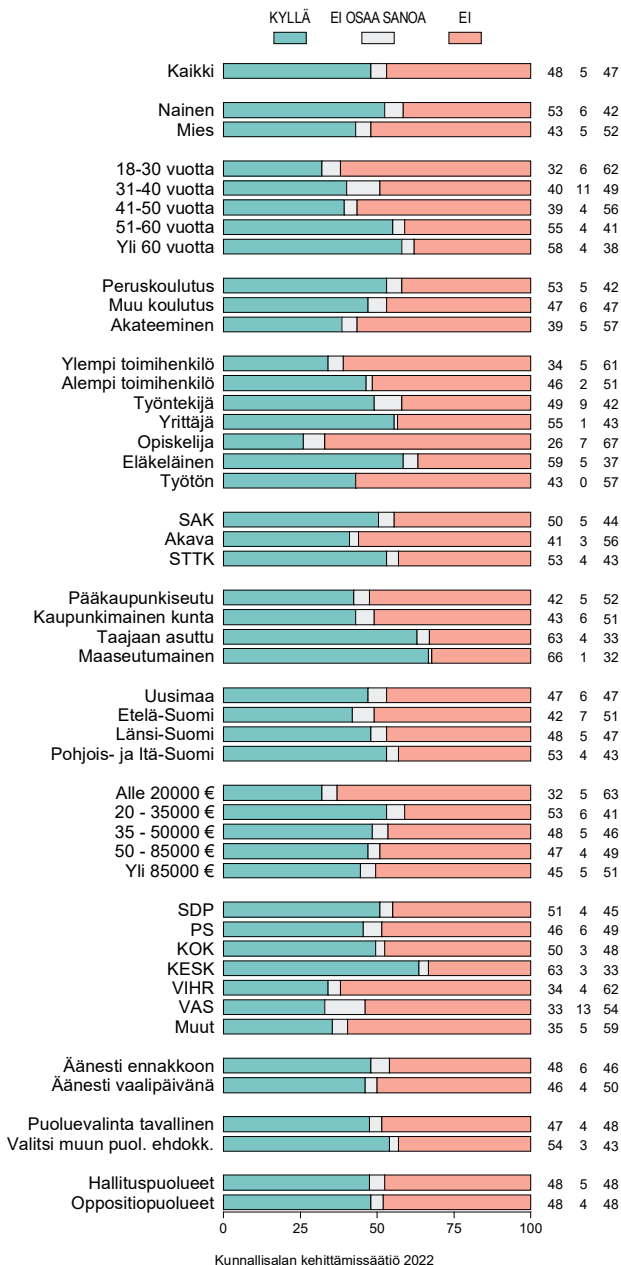
ÄÄNESTIKÖ ITSEÄÄN VANHEMPAA EHDOKASTA, SUURIN
PIIRTEIN SAMANIKÄISTÄ VAI ITSEÄÄN NUOREMPAA
EHDOKASTA (%).

ÄÄNESTIKÖ EHDOKASTAAN ENSISIJAJAISESTI
SIKSI, ETTÄ PYRKI SAAMAAN ALUEVALTUUSTOON
OMAN KUNNAN EDUSTAJAN (%).

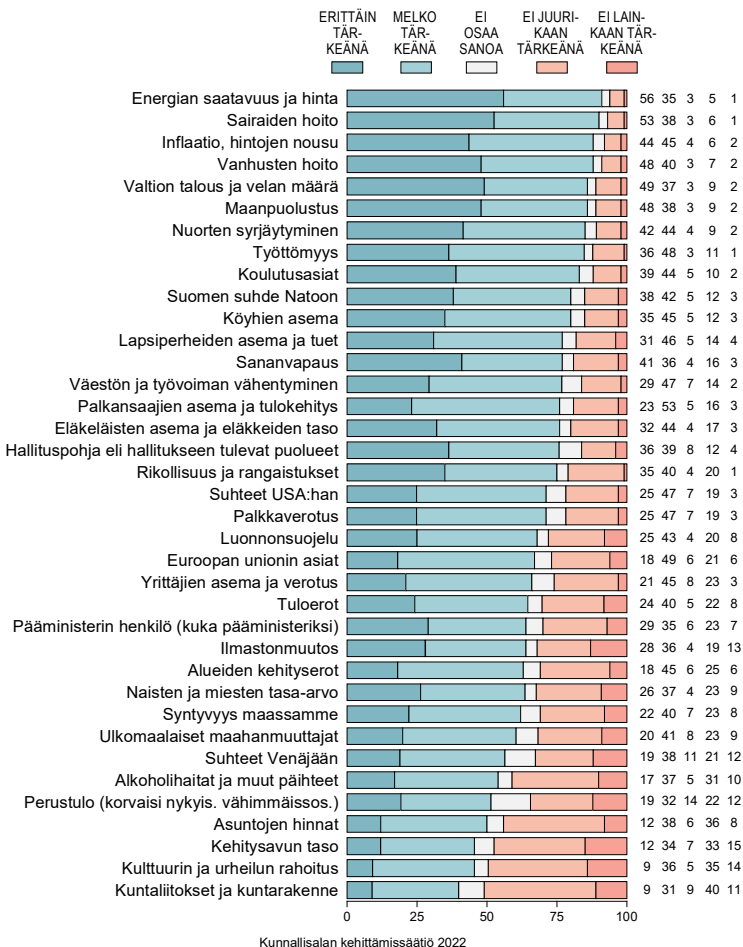

ÄÄNESTIKÖ EHDOKASTAAN ENSISIJAISESTI SIKSI, ETTÄ
PYRKI SAAMAAN ALUEVALTUUSTOON OMAN KUNNAN
EDUSTAJAN (%).

EDUSKUNTAVAALIEN ENNAKKOASETELMA

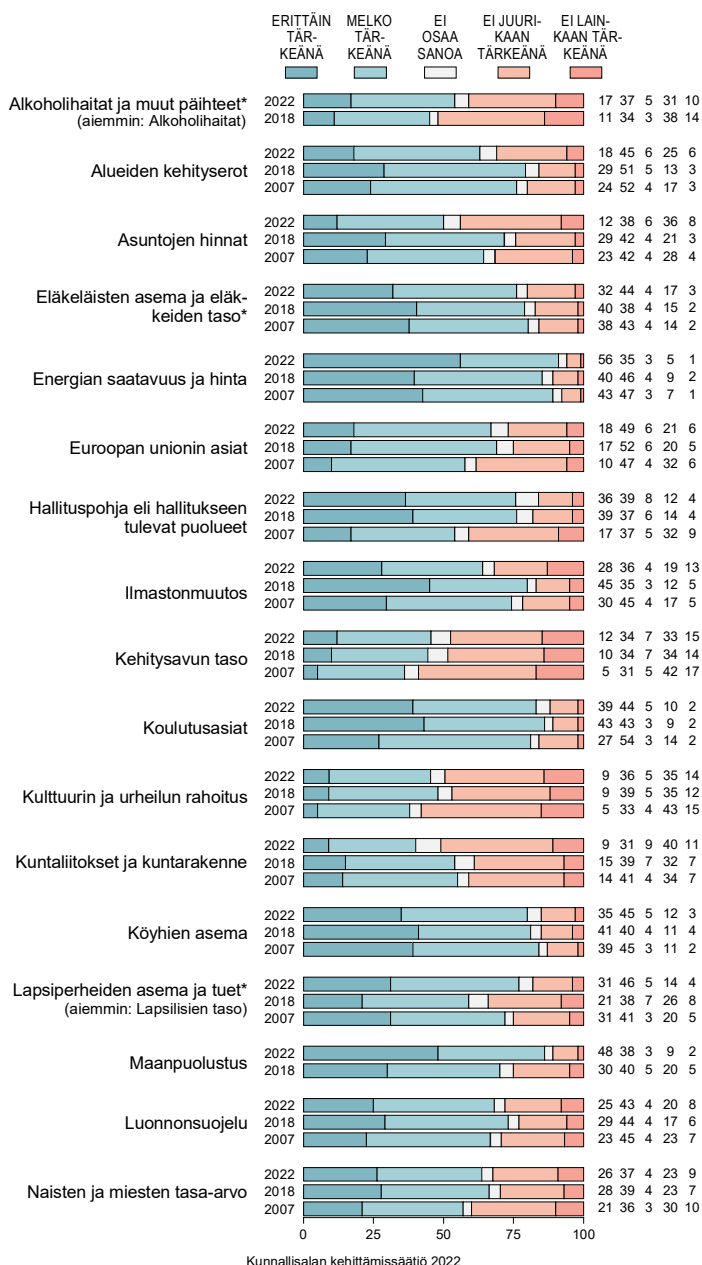
MITEN TÄRKEÄNÄ PITÄÄ ERI ASIOIHIN VAIKUTTAMISTA HUHTIKUUN
EDUSKUNTAVAALEISSA (%).

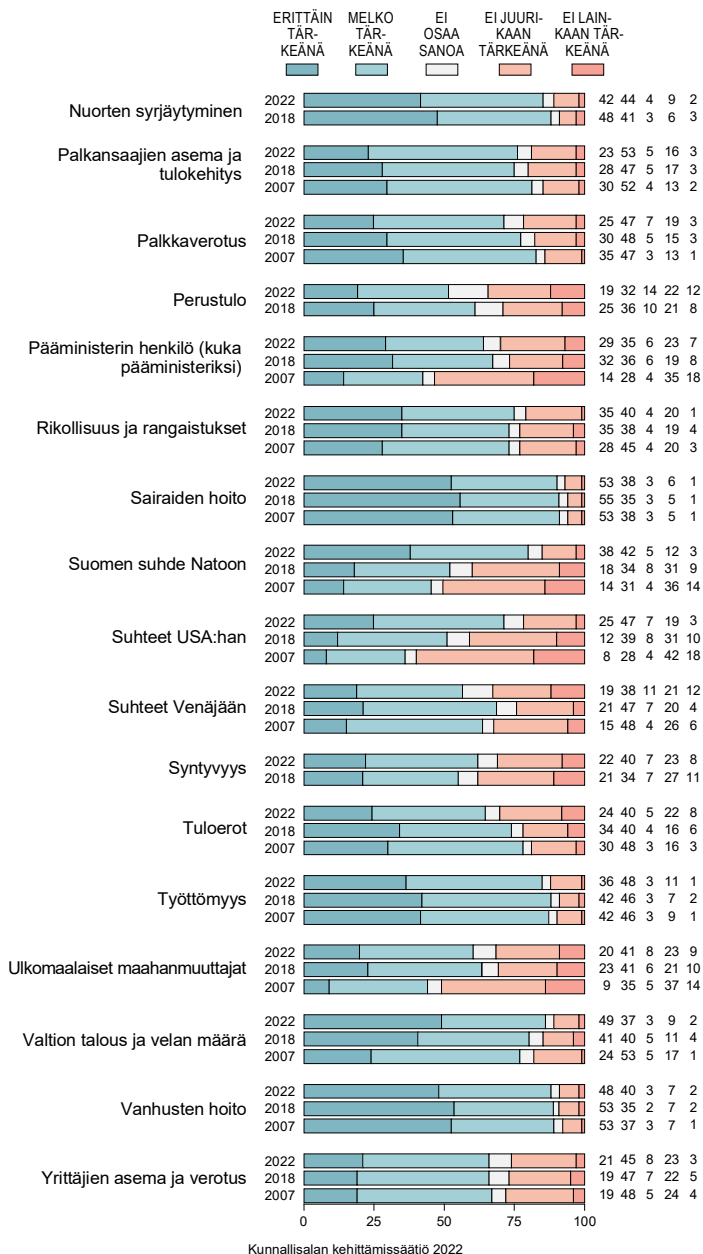
MITEN TÄRKEÄNÄ PITÄÄ ERI ASIOIHIN VAIKUTTAMISTA EDUSKUNTAVAALEISSA:
ARVIOT VUOSINA 2018 JA 2022 (yhteiset arviointikohteet, asteikkokeskiarvojen erotukset).

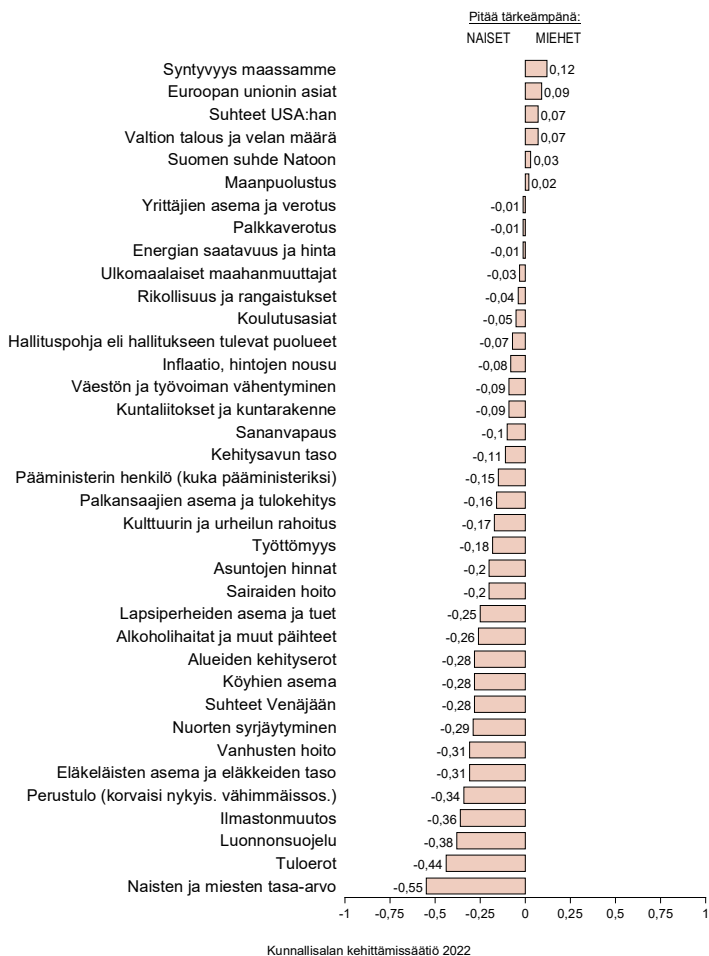
MITEN TÄRKEÄNÄ PITÄÄ ERI ASIOIHIN VAIKUTTAMISTA EDUSKUNTAVAALEISSA: ARVIOT VUOSINA 2007, 2018 JA 2022 (yhteiset ja verrattavissa olevat arviointikohteet, %).

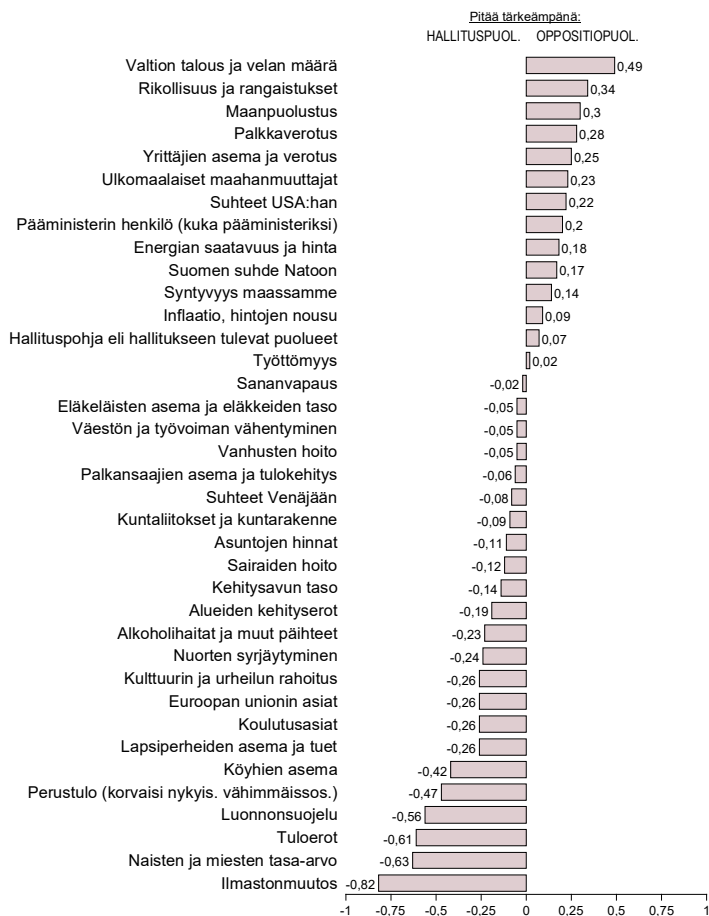
MITEN TÄRKEÄNÄ PITÄÄ ERI ASIOIHIN VAIKUTTAMISTA EDUSKUNTA-
VAALEISSA: ARVIOT VUOSINA 2007, 2018 JA 2022 (yhteiset ja verrattavissa olevat
arviointikohteet, %).

MITEN TÄRKEÄNÄ PITÄÄ ERI ASIOIHIN VAIKUTTAMISTA EDUSKUNTAVAALEISSA:
NAISTEN JA MIESTEN ARVIOINTIEN EROT (asteikkokeskiarvojen erotukset).

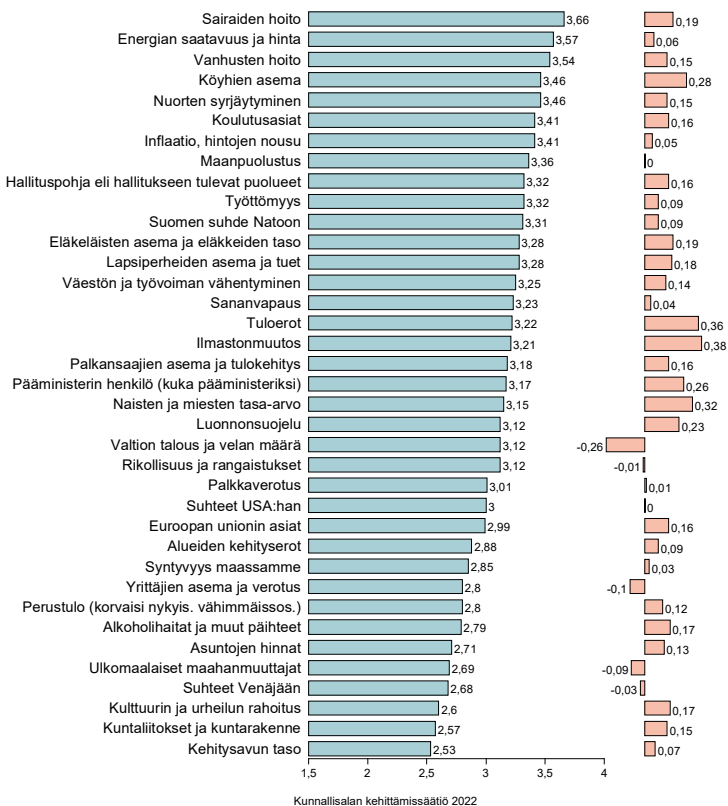

MITEN TÄRKEÄNÄ PITÄÄ ERI ASIOIHIN VAIKUTTAMISTA EDUSKUNTAVAALEISSA:
HALLITUSPUOLUEIDEN JA OPPOSITIOPUOLUEIDEN KANNATTAJIEN ARVIOINTIEN EROT
(asteikkokeskiarvojen erotukset).

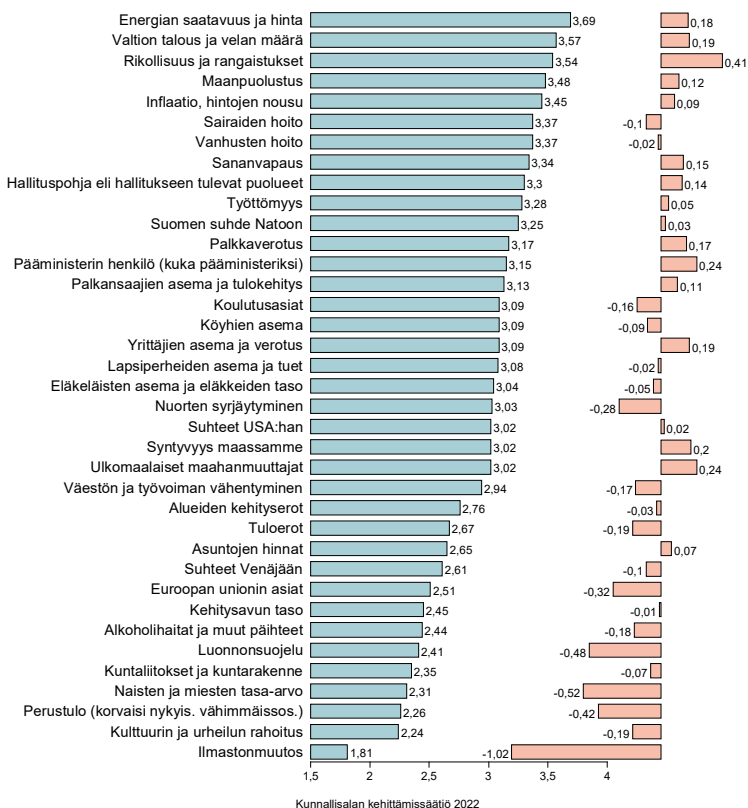

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2022

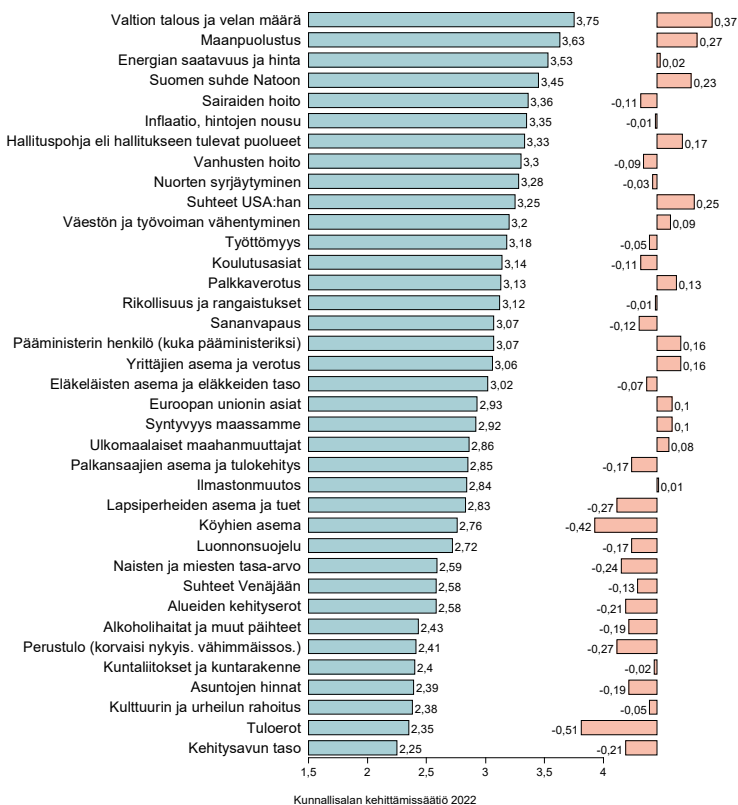
MITEN TÄRKEÄNÄ PITÄÄ VAIKUTTAMISTA EDUSKUNTAVAALEISSA: SDP:n KANNATTAJAT
(asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

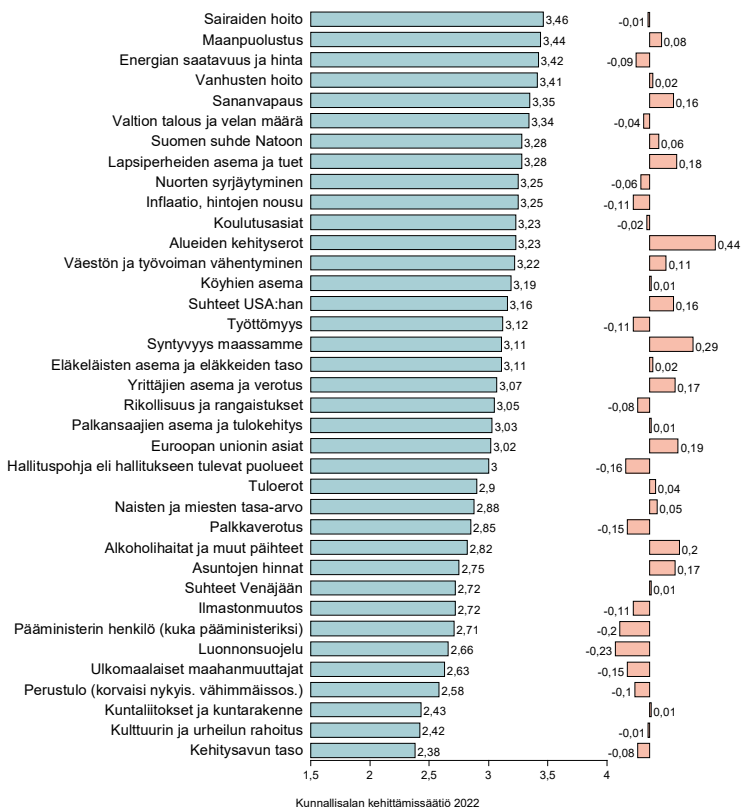
MITEN TÄRKEÄNÄ PITÄÄ VAIKUTTAMISTA EDUSKUNTAVAALEISSA: PS:n KANNATTAJAT
(asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

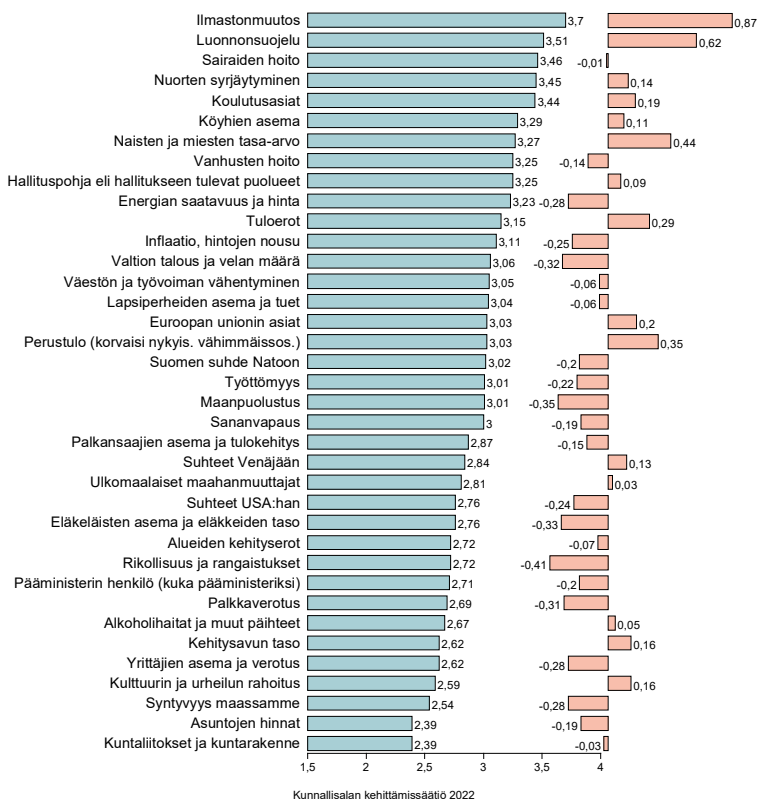
MITEN TÄRKEÄNÄ PITÄÄ VAIKUTTAMISTA EDUSKUNTAVAALEISSA: KOK:n KANNATTAJAT
(asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

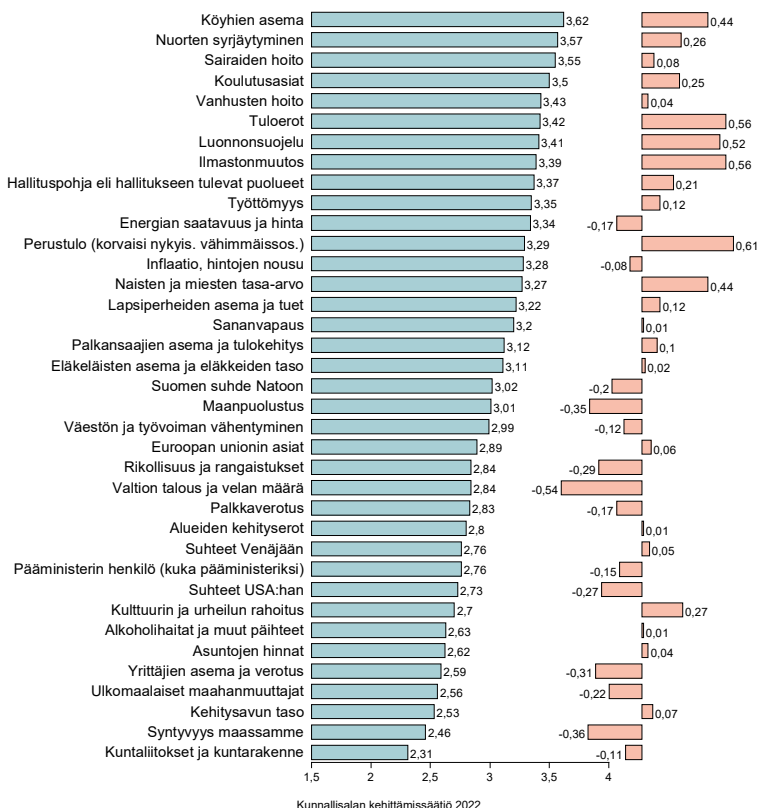
MITEN TÄRKEÄNÄ PITÄÄ VAIKUTTAMISTA EDUSKUNTAVAALEISSA: KESK:n KANNATTAJAT
(asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

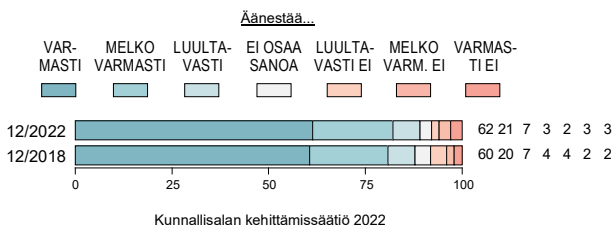
MITEN TÄRKEÄNÄ PITÄÄ VAIKUTTAMISTA EDUSKUNTAVAALEISSA: VIHRI:n KANNATTAJAT
(asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

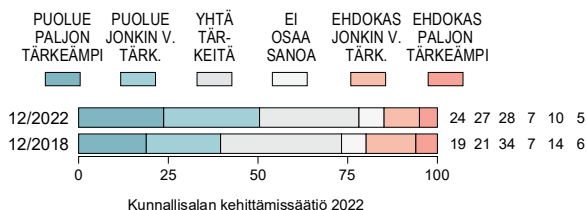
MITEN TÄRKEÄNÄ PITÄÄ VAIKUTTAMISTA EDUSKUNTAVAALIEISSA: VAS:n KANNATTAJAT
(asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

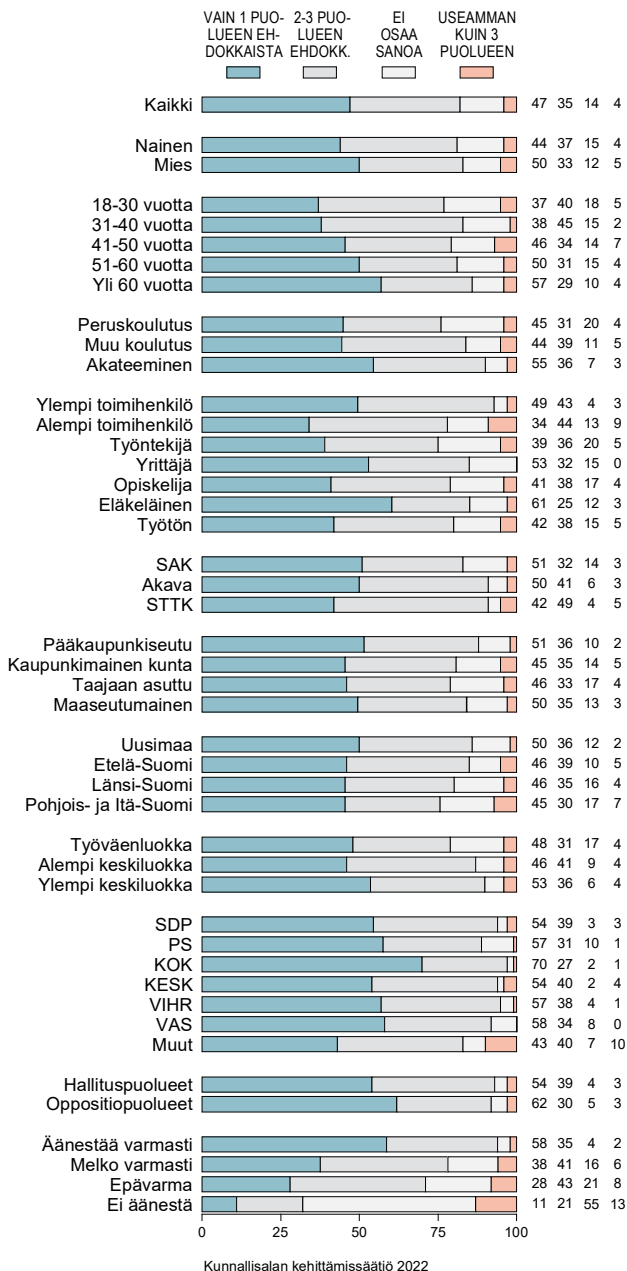
MISSÄ MÄÄRIN VARMA ON SIITÄ, ETTÄ MENEE ÄÄNESTÄMÄÄN
EDUSKUNTAVAALEISSA (vastausvaihtoehdot täydellisinä,
ks. teksti; %).

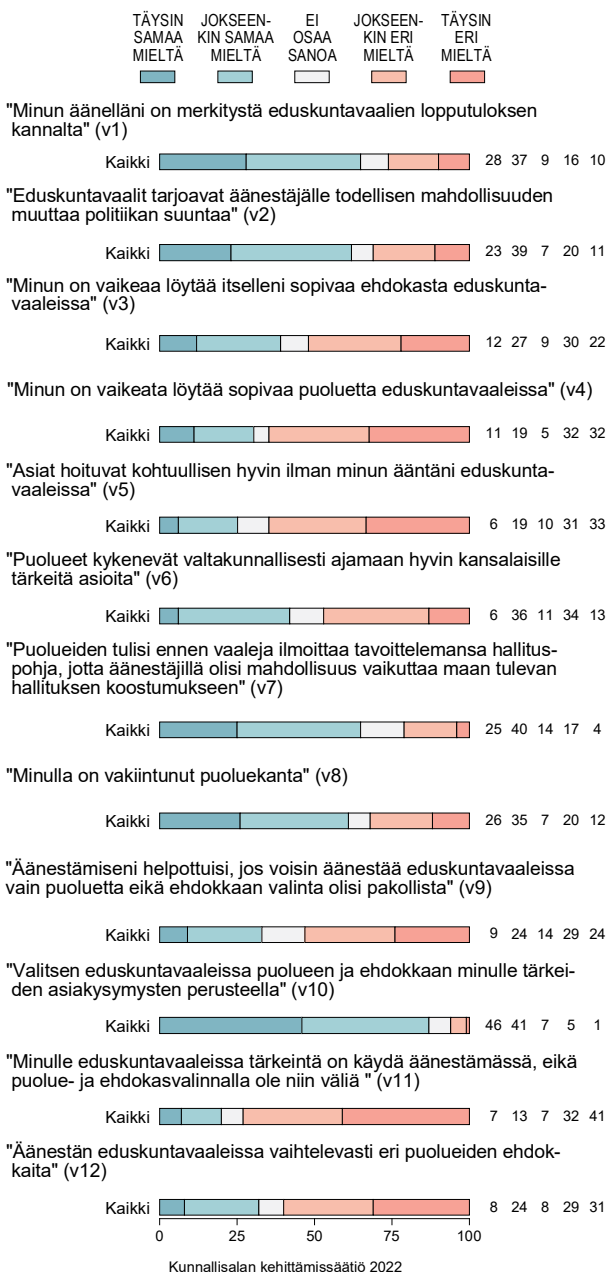
JOS ÄÄNESTÄISI EDUSKUNTAVAALEISSA, MIKÄ OLISI
PUOLUEEN JA EHDOKKAAN MERKITYS VALINNAN
KANNALTA (%).

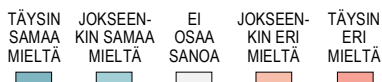
JOS KÄY ÄÄNESTÄMÄSSÄ EDUSKUNTAVAALEISSA, MITEN
TODENNÄKÖISIMMIN VALITSEE EHDOKKAANSA
(vastausvaihtoehdot lyhennetty, %).

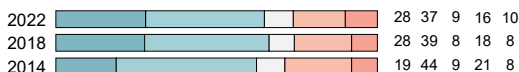
SUHTAUTUMINEN ÄÄNESTÄMISTÄ KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

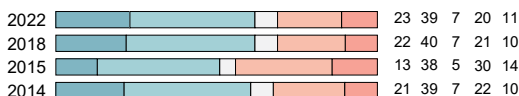
**SUHTAUTUMINEN ÄÄNESTÄMISTÄ KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN
2014 - 2022 (mittauksille yhteiset väittämät, %).**

"Minun äänelläni on merkitystä eduskuntavaalien lopputuloksen kannalta" (v1)

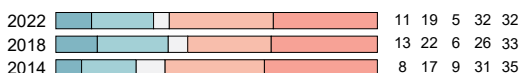
"Eduskuntavaalit tarjoavat äänestäjälle todellisen mahdollisuuden muuttaa politiikan suuntaa" (v2)

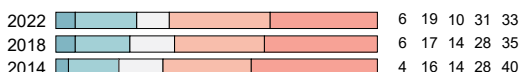
"Minun on vaikeaa löytää itselleni sopivaa ehdokasta eduskuntavaaleissa" (v3)

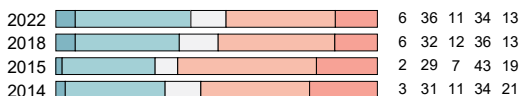
"Minun on vaikeata löytää sopivaa puoluetta eduskuntavaaleissa" (v4)

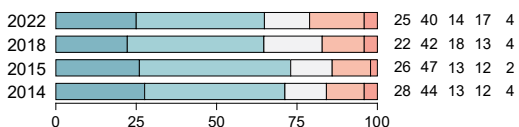
"Asiat hoituvat kohtuullisen hyvin ilman minun ääntäni eduskuntavaaleissa" (v5)

"Puolueet kykenevät valtakunnallisesti ajamaan hyvin kansalaisille tärkeitä asioita" (v6)

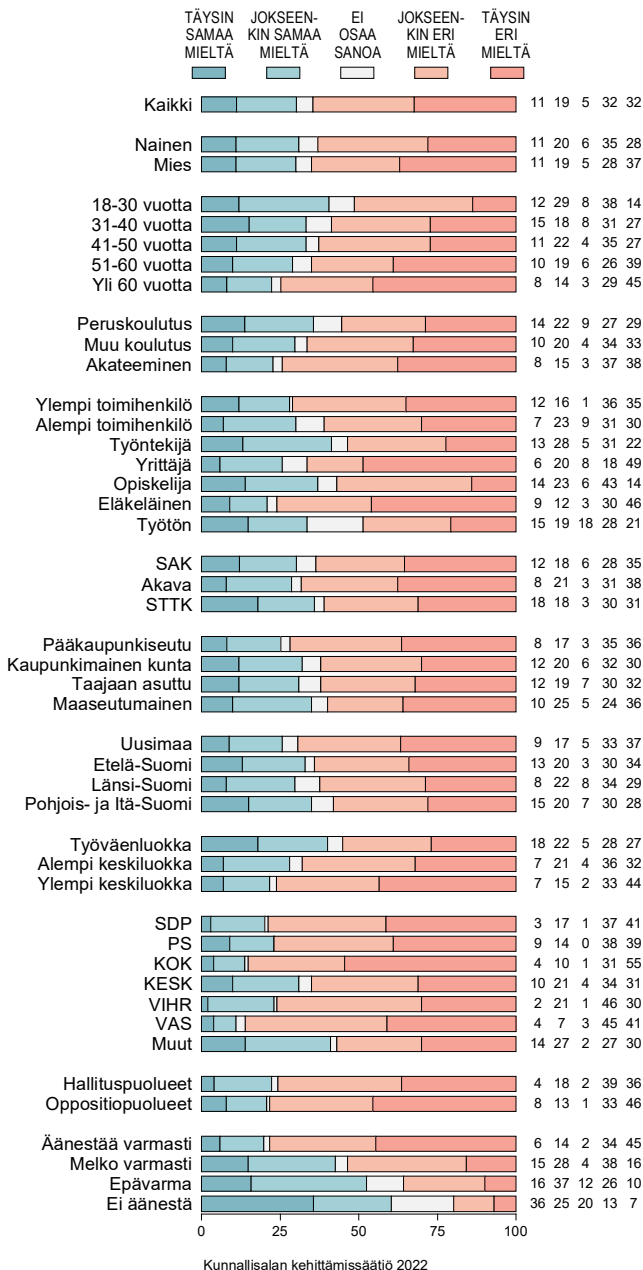
"Puolueiden tulisi ennen vaaleja ilmoittaa tavoittelemansa hallitus-pohja, jotta äänestäjillä olisi mahdollisuus vaikuttaa maan tulevan hallituksen koostumukseen" (v7)

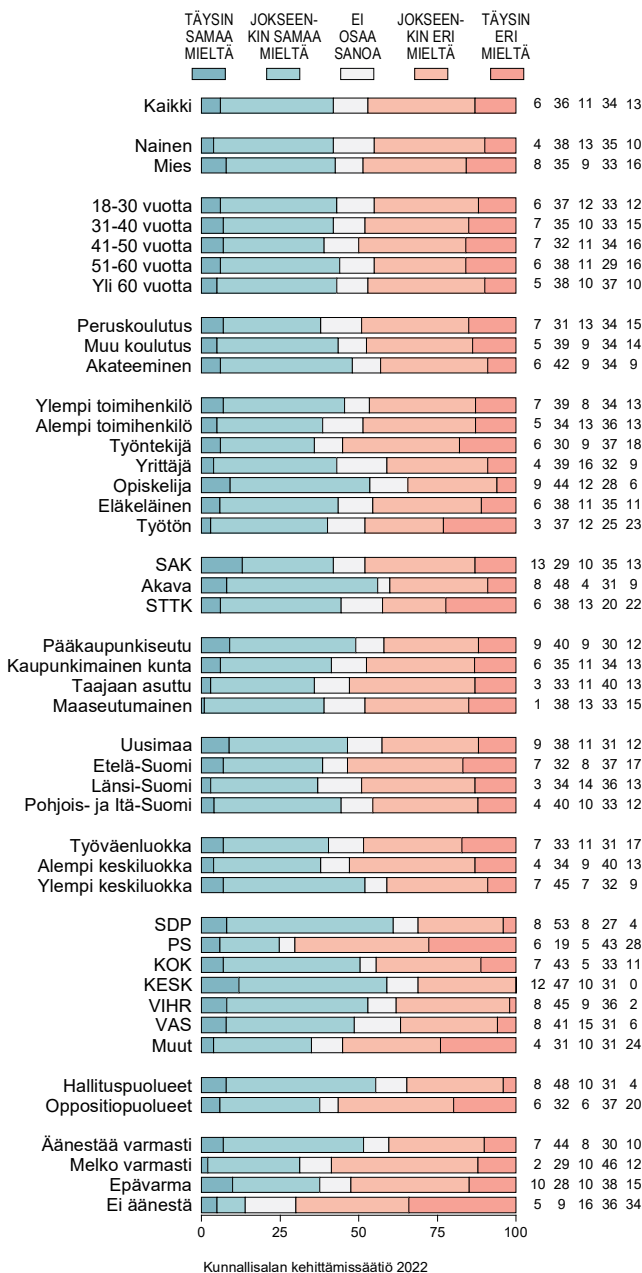
0 25 50 75 100

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2022

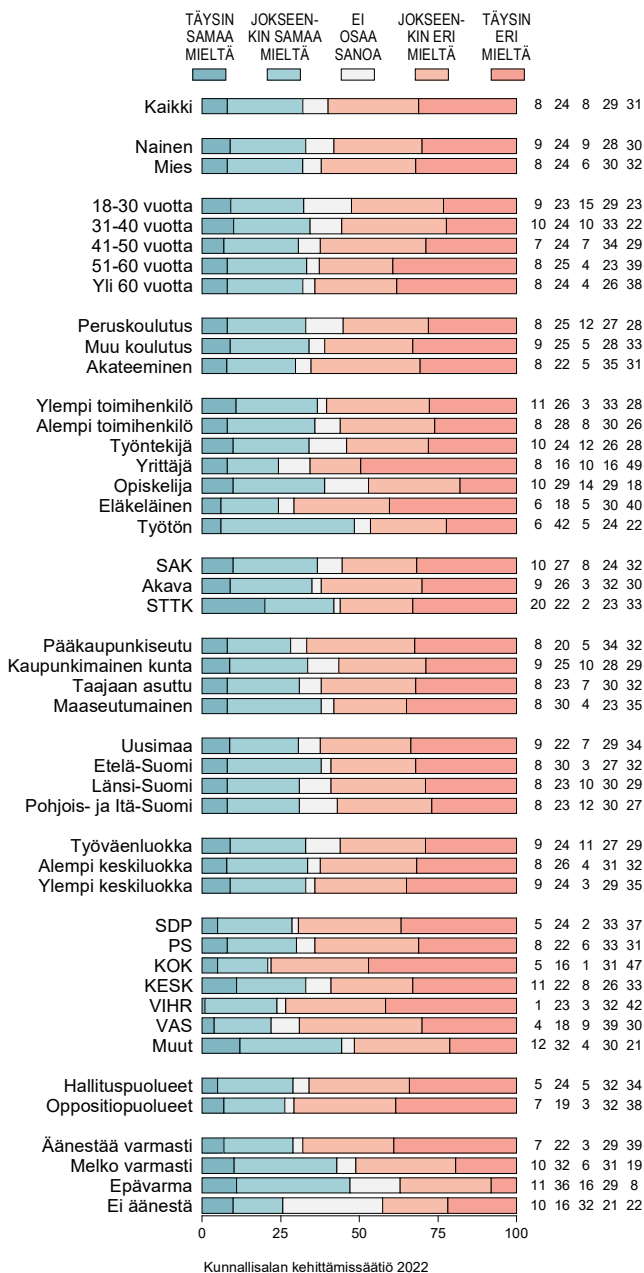
"Minun on vaikeata löytää sopivaa puoluetta eduskuntavaaleissa" (%).

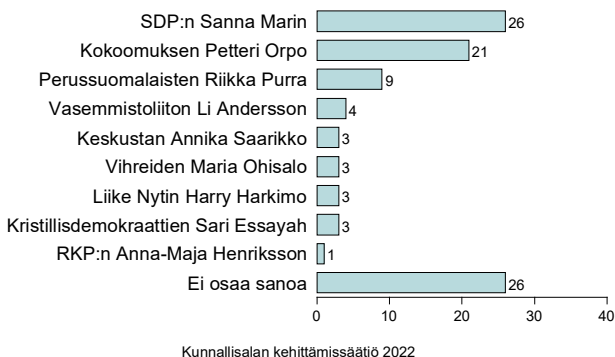
"Puolueet kykenevät valtakunnallisesti ajamaan hyvin kansalaisille tärkeitä asioita" (%).

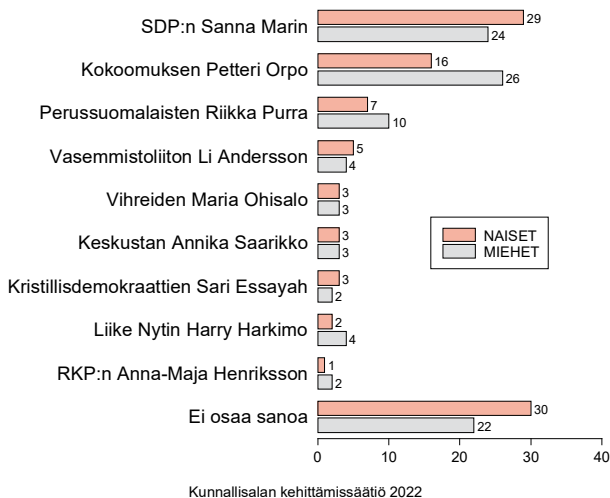
"Äänestän eduskuntavaaleissa vaihtelevasti eri puolueiden ehdokkaita" (%).

KUKA SEURAAVISTA TULISI VALITA UUDEN HALLITUKSEN
PÄÄMINISTERIKSI (%).

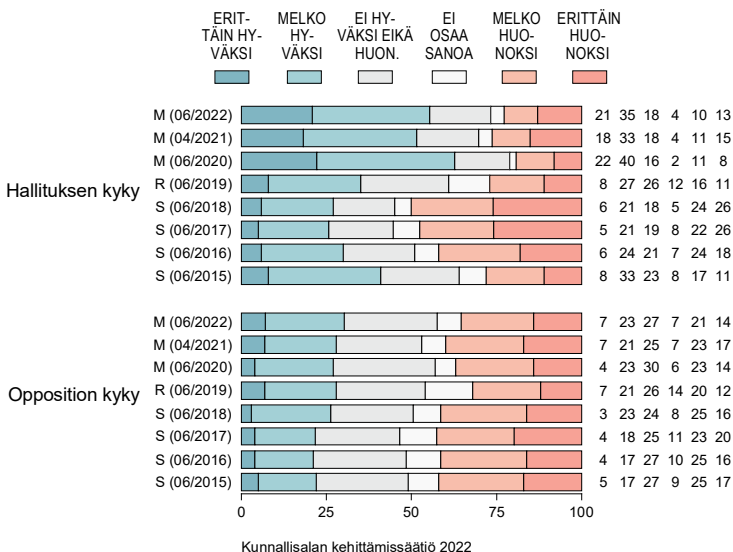

KUKA SEURAAVISTA TULISI VALITA PÄÄMINISTERIKSI:
NAISTEN vs. MIEHISTEN ARVIOT (%).

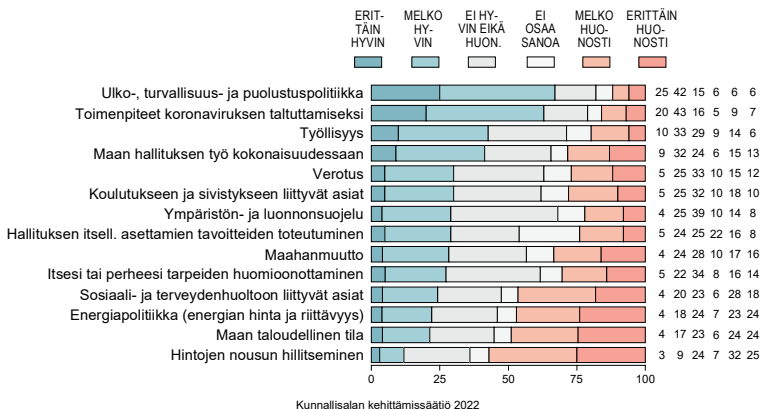

YHTEISKUNTAPOLIITTISET ARVIOT JA NÄKEMYKSET

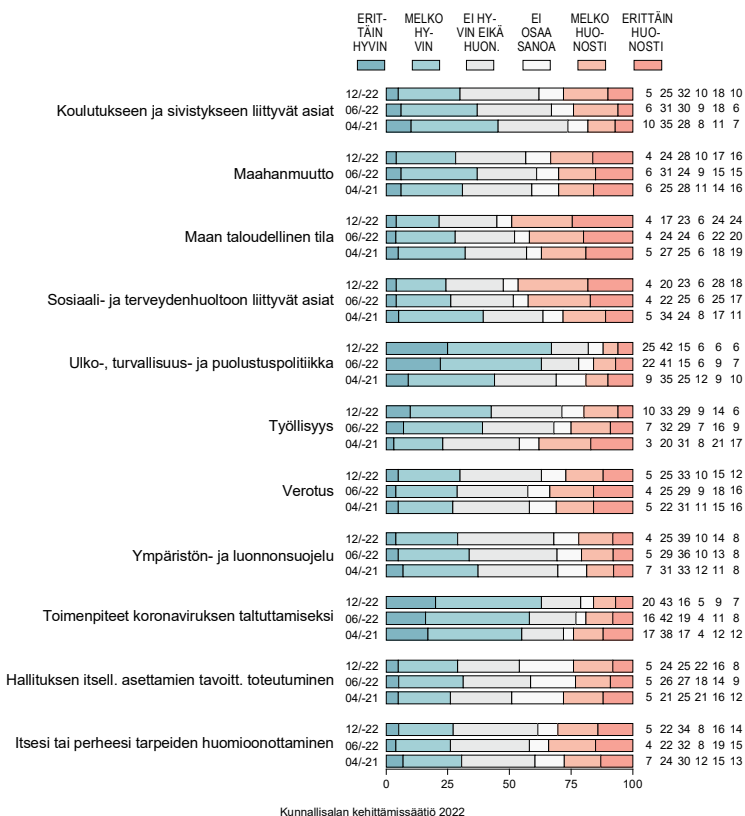
HALLITUKSEN KYKY HOITAA MAAMME ASIOITA JA OPPOSITION KYKY TARJOTA VAIHTOEHTOJA: ARVIOT SIPILÄN (S), RINTEEN (R) JA MARININ (M) HALLITUSKAUSINA (%).

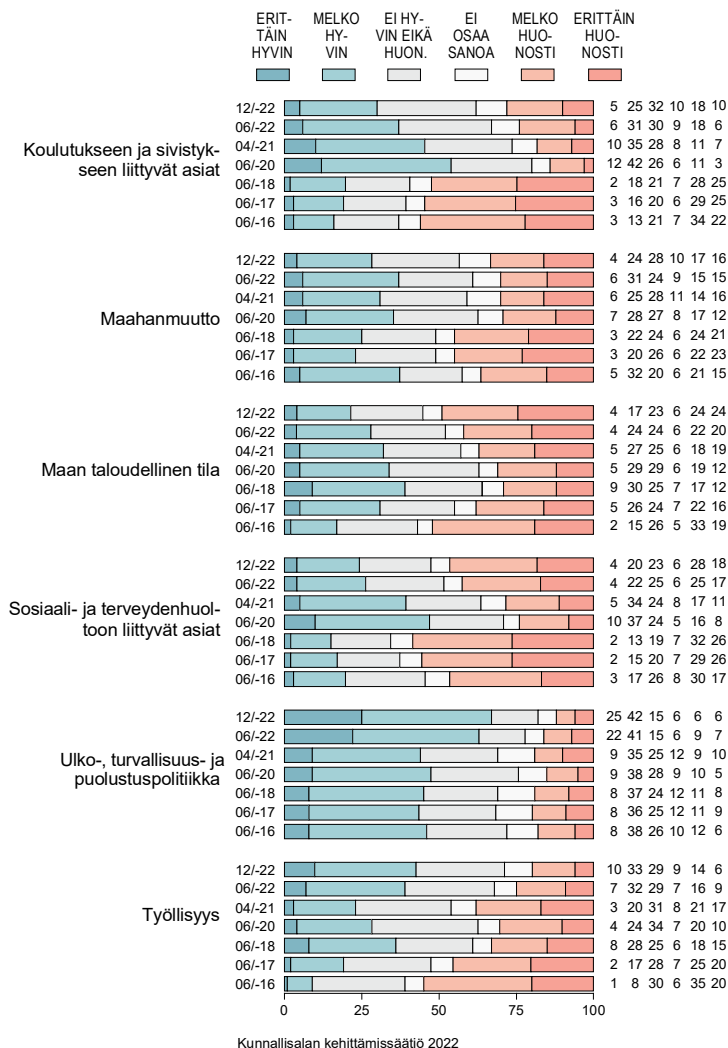
MITEN MAAN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄMÄN VAALIKAUDEN AIKANA SEURAAVISSA ASIOISSA (%).

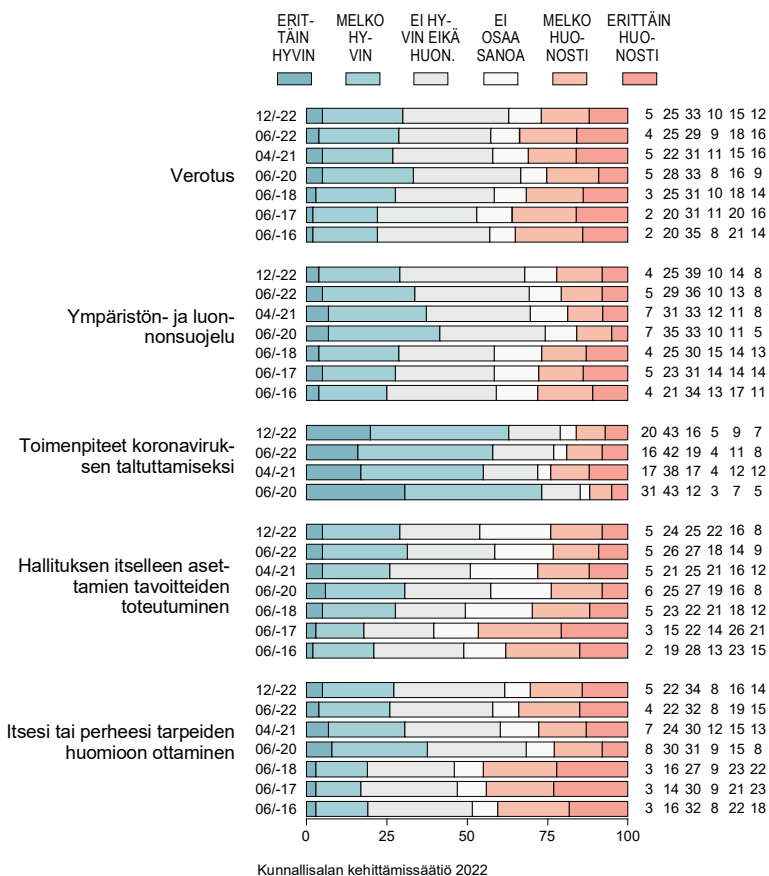
MITEN MAAN HALLITUS ON ONNISTUNUT ERI ASIOISSA: ARVIOT VUODEN 2021 KEVÄÄLLÄ SEKÄ VUODEN 2022 KESÄLLÄ JA LOPULLA (yhteiset arviointikohteet, %).

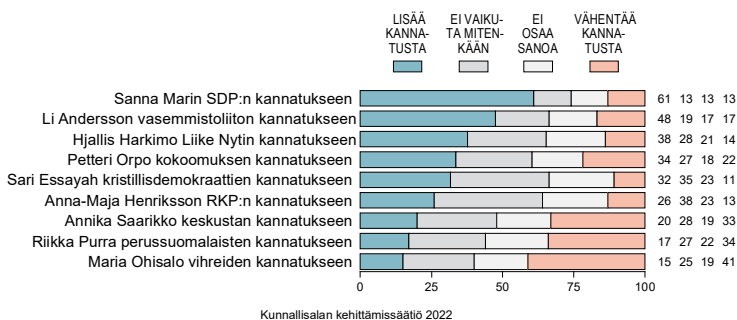
MITEN MAAN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ: ARVIOT 2016-2022
(neljä Marinin hallitusta vs. kolme Sipilän hallitusta koskevaa mittausta, %).

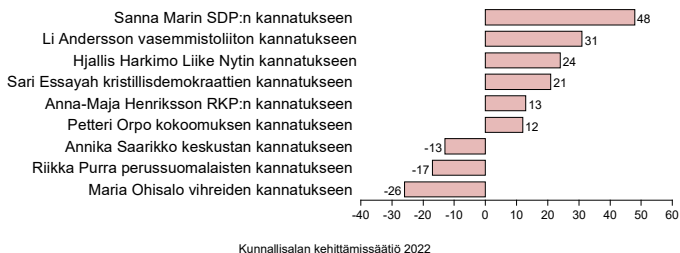
MITEN MAAN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ: ARVIOT
2016-2022 (neljä Marinin hallitusta vs. kolme Sipilän hallitusta koskevaa mittausta, %).

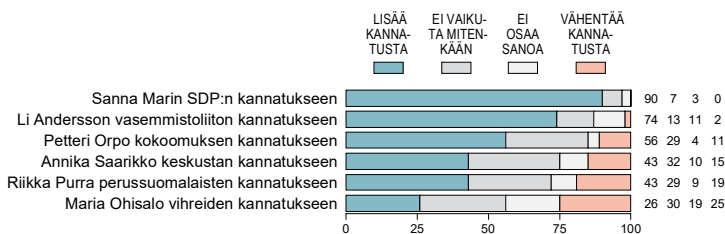
MITEN SEURAAVAT PUOLUEJOHTAJAT VAIKUTTAVAT PUOLUEENSA KANNATUKSEEN (%).

PUOLUEJOHTAJIEN VAIKUTUS PUOLUEIDEN KANNATUKSEEN: 'NETTOVAIKUTUS' ('lisää kannatusta'- ja 'vähentää kannatusta' -osuuksien erotukset, %).

PUOLUEJOHTAJAN VAIKUTUS PUOLUEEN KANNATUKSEEN: KUNKIN PUOLUEEN
TILANNE SEN OMIEEN KANNATTAJIEN ARVIOIMANA* (%).

*Selite: SDP:n kannattajat arvioivat Marinin vaikutusta SDP:n kannatukseen jne.

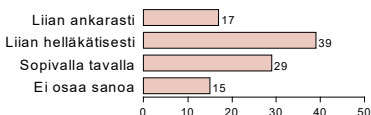
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2022

MITEN TIEDOTUSVÄLINEISSÄ KOHDELLAAN
POLIITTISIA PÄÄTTÄJIÄ, JOITA... (%).

a) epäillään tai syytetään rikoksista

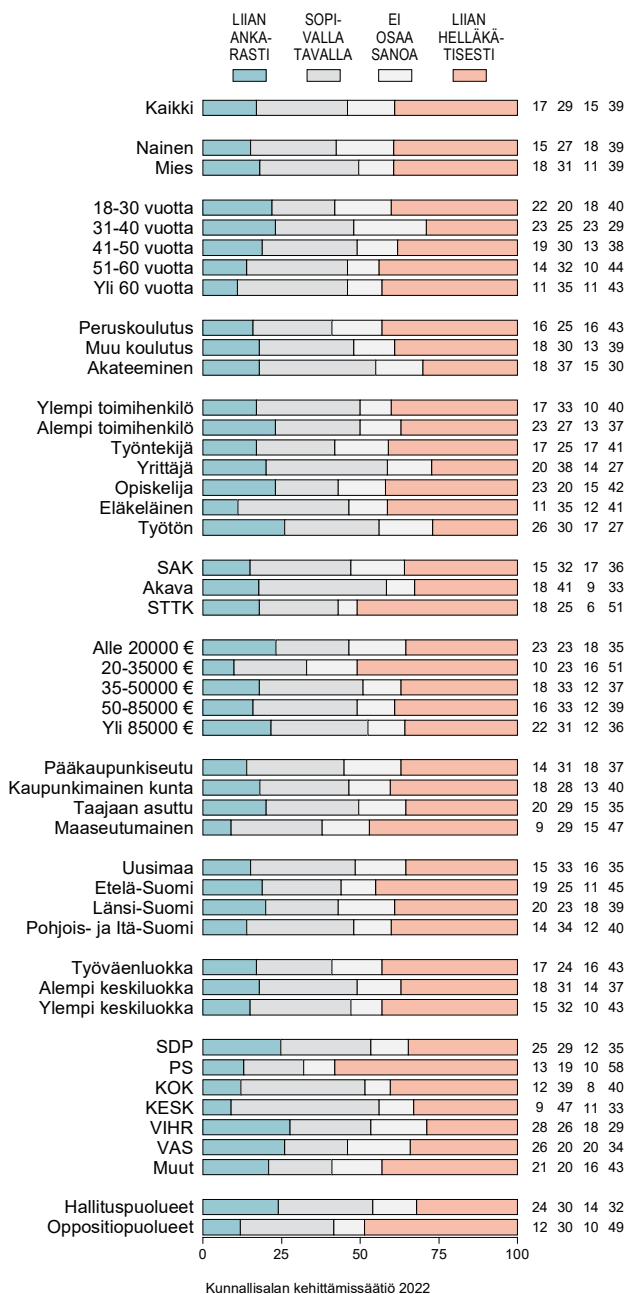

b) katsotaan käyttäytyneen sopimattomasti

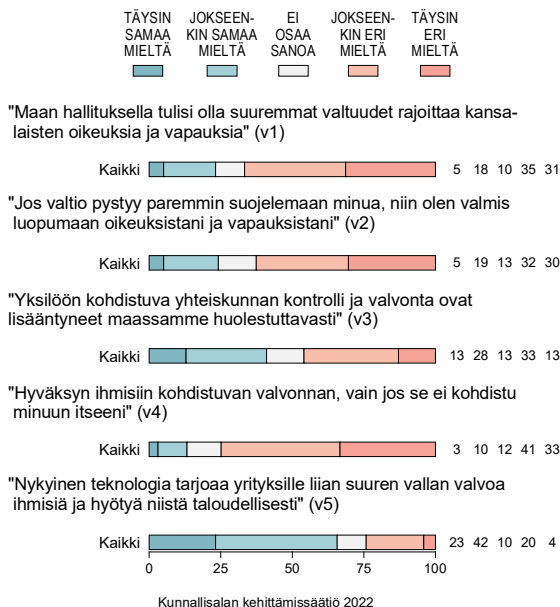

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2022

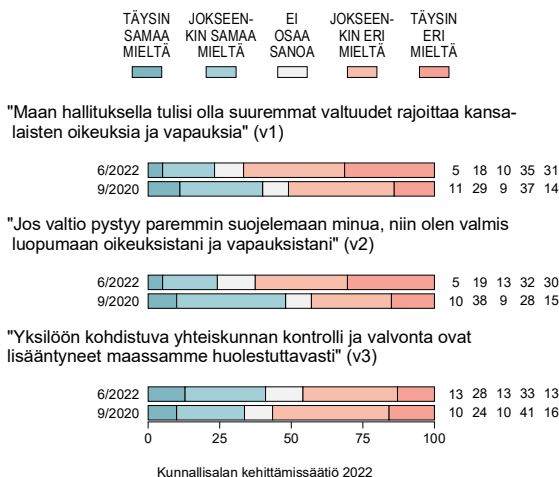
MITEN TIEDOTUSVÄLINEISSÄ KOHDELLAAN POLIITTISIA PÄÄTTÄJIÄ,
JOIDEN KATSOTAAN KÄYTTÄYTYNEEN SOPIMATTOMASTI (%)

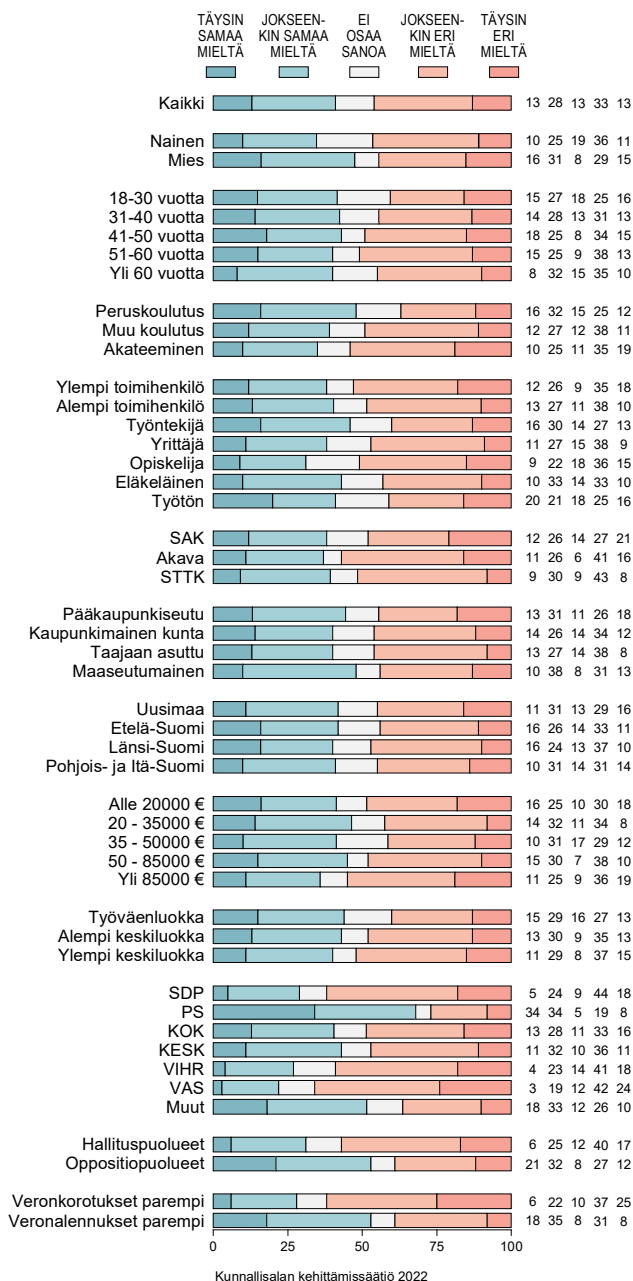
SUHTAUTUMINEN KANSALAISTEN OIKEUKSIA, VAPAUKSIA JA VALVONTAA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

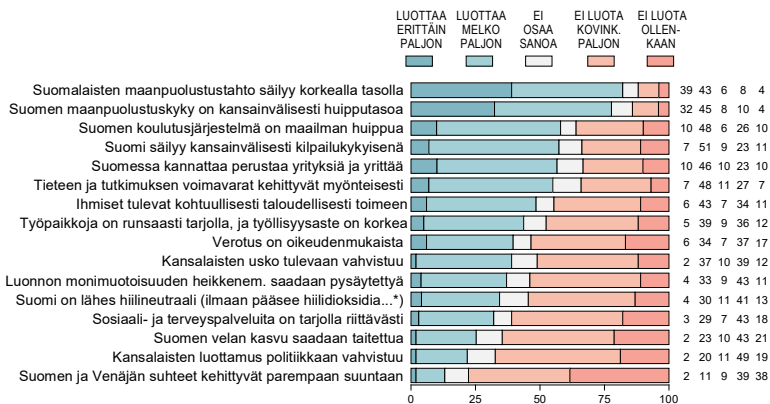
SUHTAUTUMINEN KANSALAISTEN OIKEUKSIA, VAPAUKSIA JA VALVONTAA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

"Yksilöön kohdistuva yhteiskunnan kontrolli ja valvonta ovat lisääntyneet maassamme huolestuttavasti" (%)

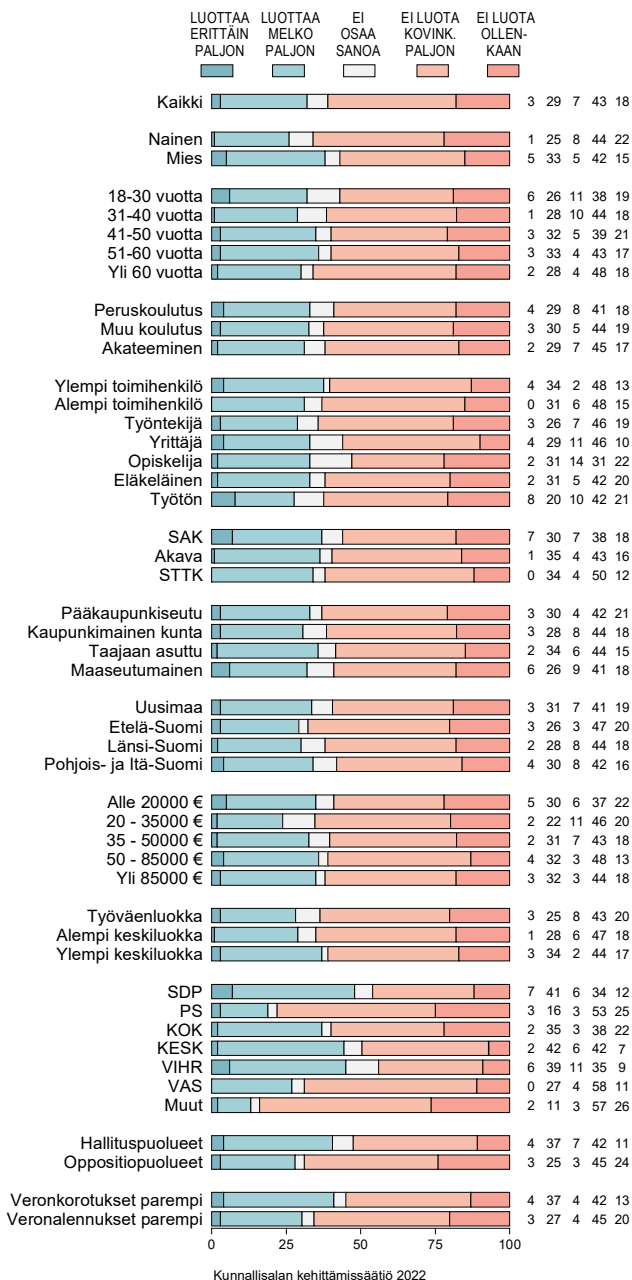
MISSÄ MÄÄRIN LUOTTAUVA SIHIN, ETTÄ SEURAAVAT ASIAT TOTEUTUVAT MAASSAMME KULUVAN VUOSIKYMMEN AIKANA (%).

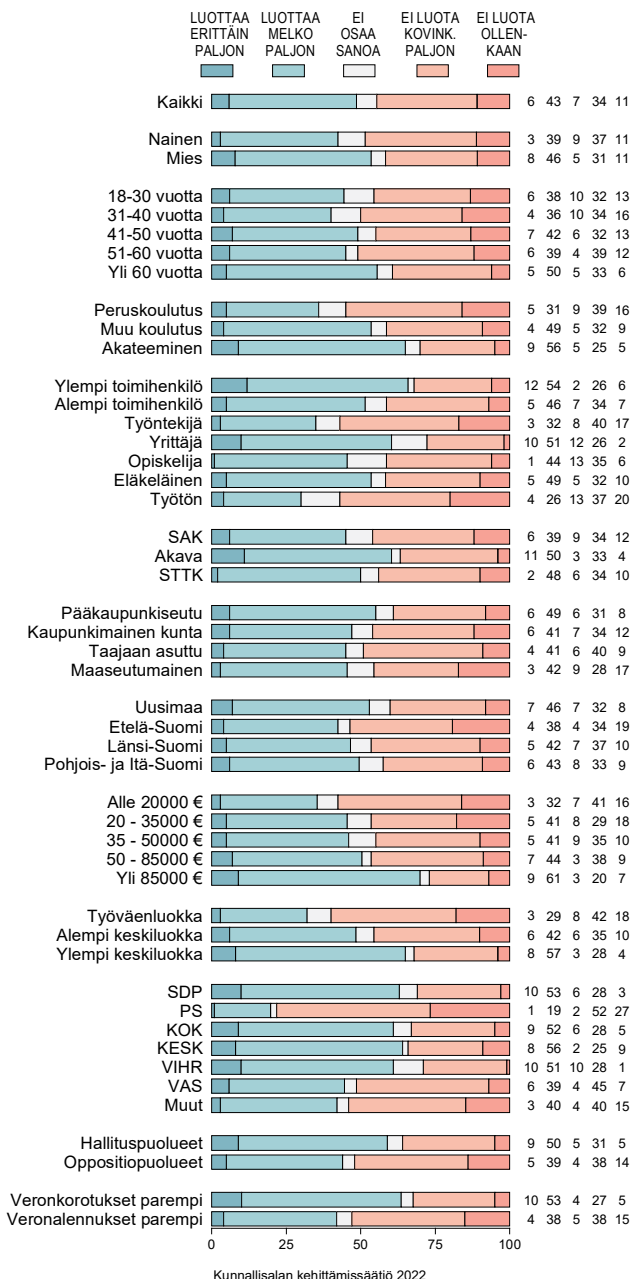
*Ilmaan pääsee hiilidioksidiä vain sen verran kuin hiilinielut sitovat

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2022

MISSÄ MÄÄRIN LUOTTA A ERI ASIOIDEN TOTEUTUMISEEN:
SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUITA ON TARJOLLA RIITTÄVÄSTI (%).

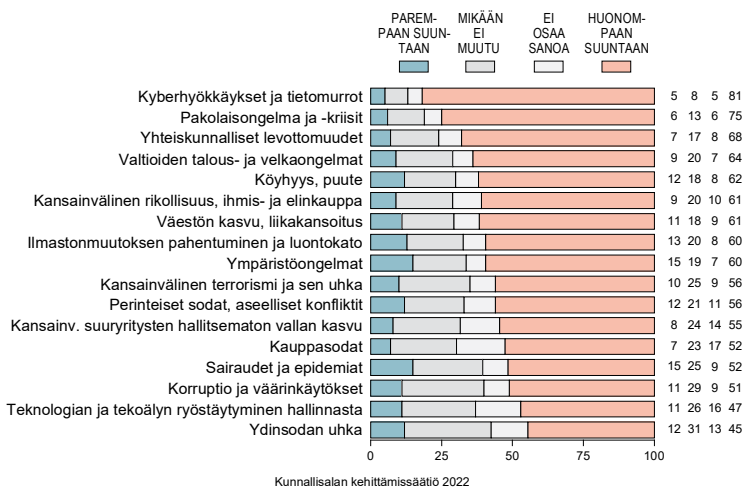

MISSÄ MÄÄRIN LUOTTAA ERI ASIOIDEN TOTEUTUMISEEN:
IHMISET TULEVAT KOHTUULLISESTI TALOUDELLISESTI TOIMEEN (%).

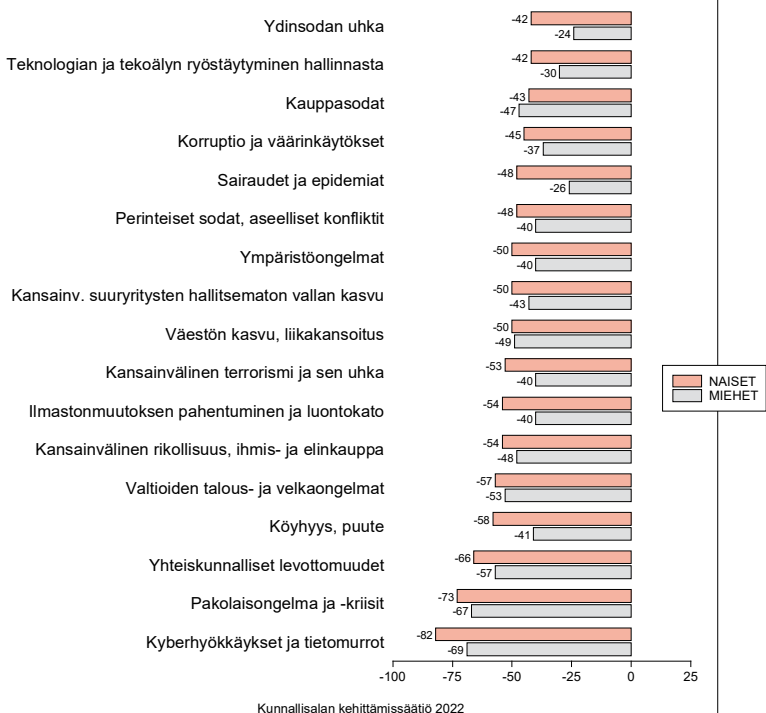

MITEN MAAILMA MUUTTUU?

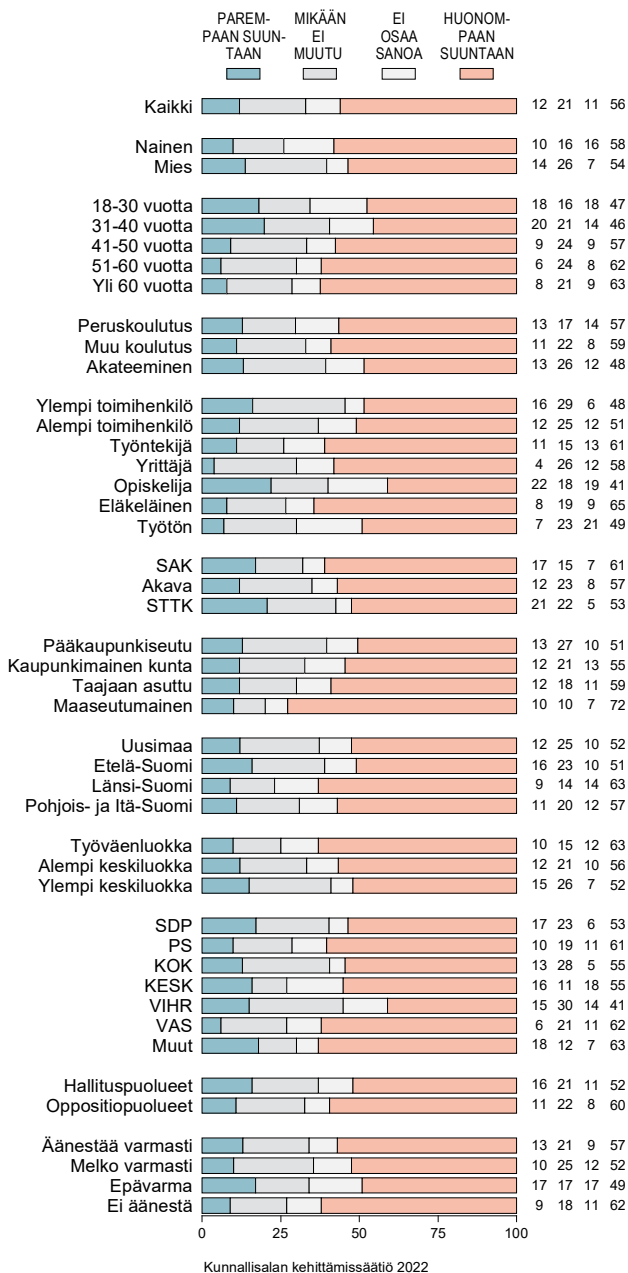
JOS AJATTELEE ASIAA KYMMENEN VUOTTA ETEENPÄIN, MITEN ARVIOI SEURAAVIEN GLOBAALIEN ONGELMIEN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA (%).

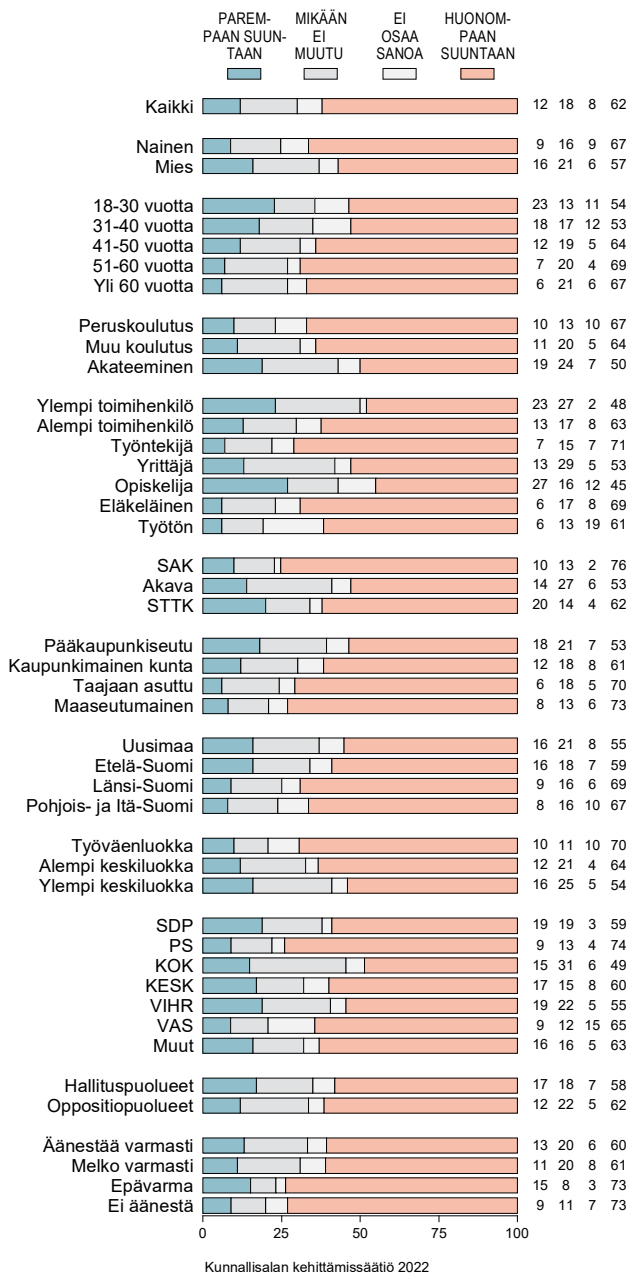
MITEN ARVIOI GLOBAALIEN ONGELMIEN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA:
 NAISTEN vs. MIESTEN ARVIOT (saldoluvut, joissa jakaumien 'parempaan suuntaan'
 -osuuksista on vähennetty 'huonompaan suuntaan' -osuudet, %).

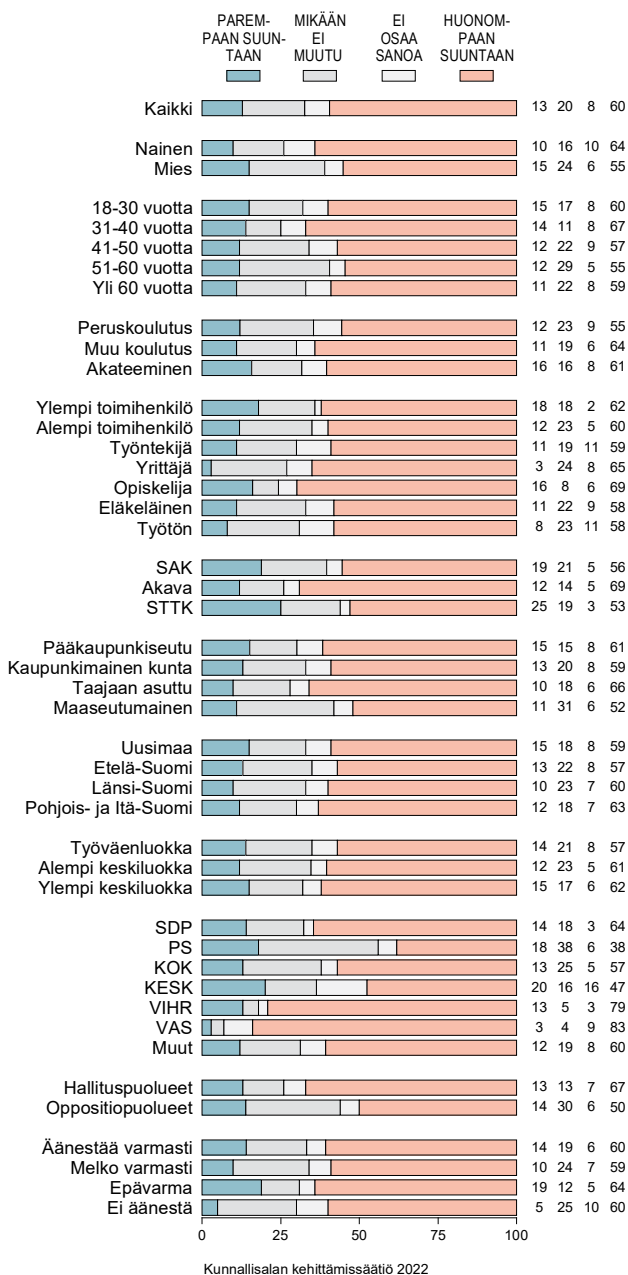
MITEN ARVIOI GLOBAALIEN ONGELMIEN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA: PERINTEISET SODAT, ASEELLISET KONFLIKTIT (%).

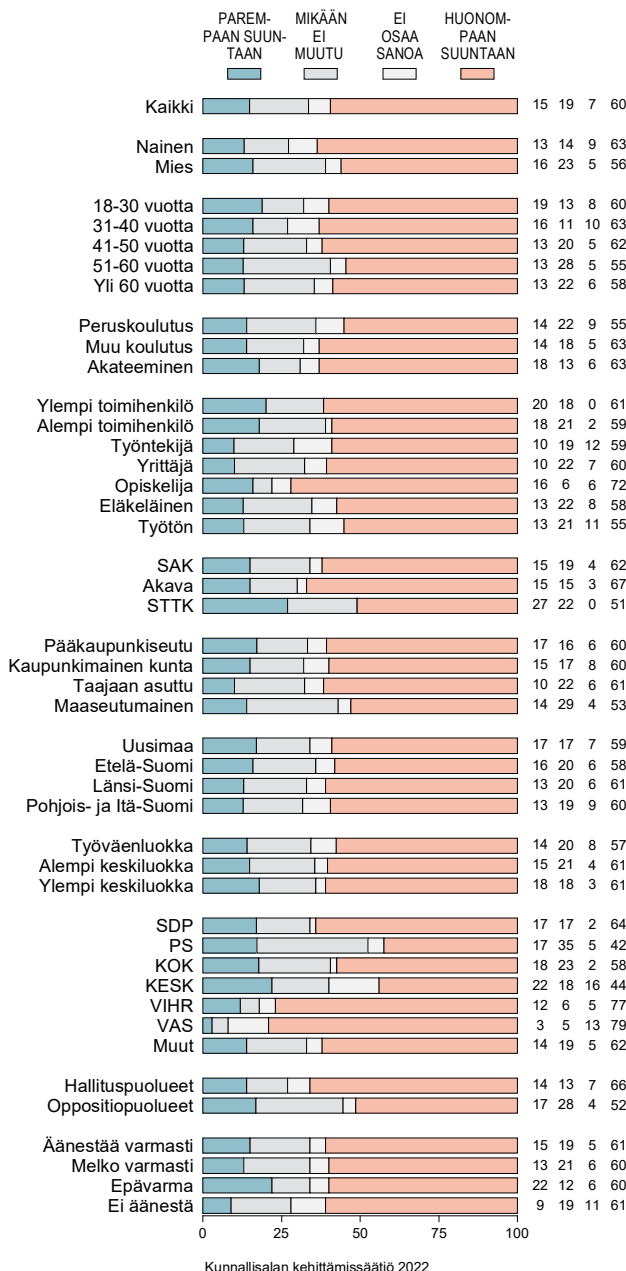
MITEN ARVIOI GLOBAALIEN ONGELMIEN KEHITTYVÄN
TULEVAISUUDESSA: KÖYHYYS, PUUTE (%)

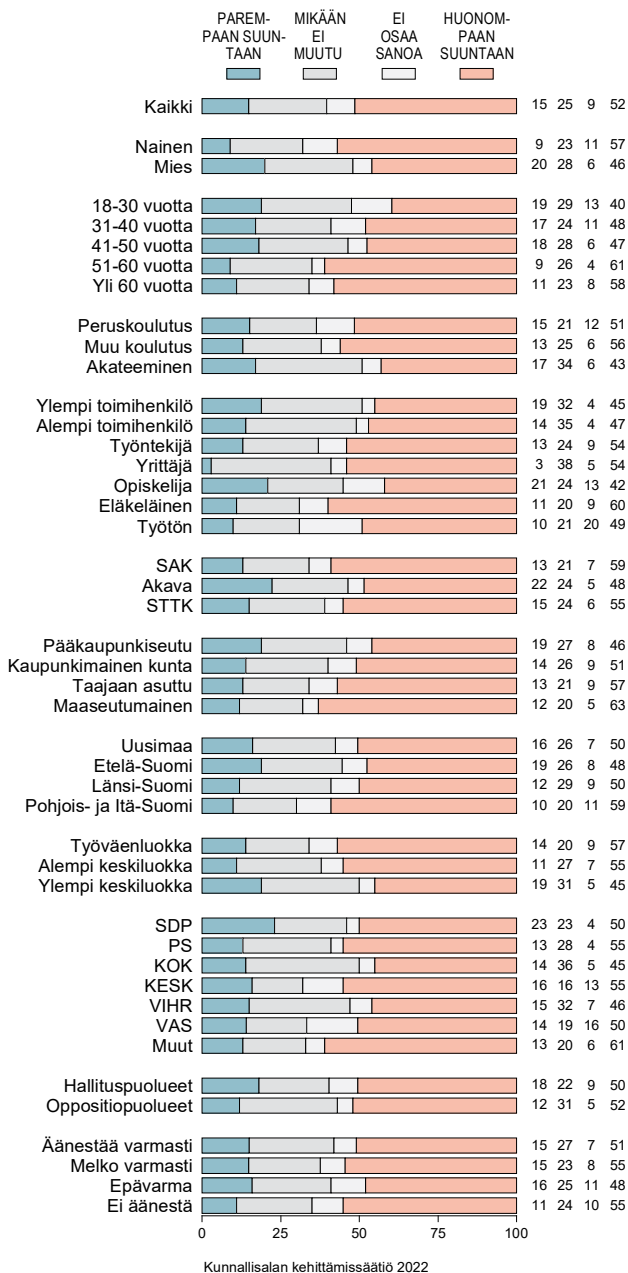
MITEN ARVIOI GLOBAALIEN ONGELMIEN KEHITTYVÄN
TULEVAISUUDESSA: ILMASTONMUUTOKSEN PAHENTUMINEN JA
LUONTOKATO (%).

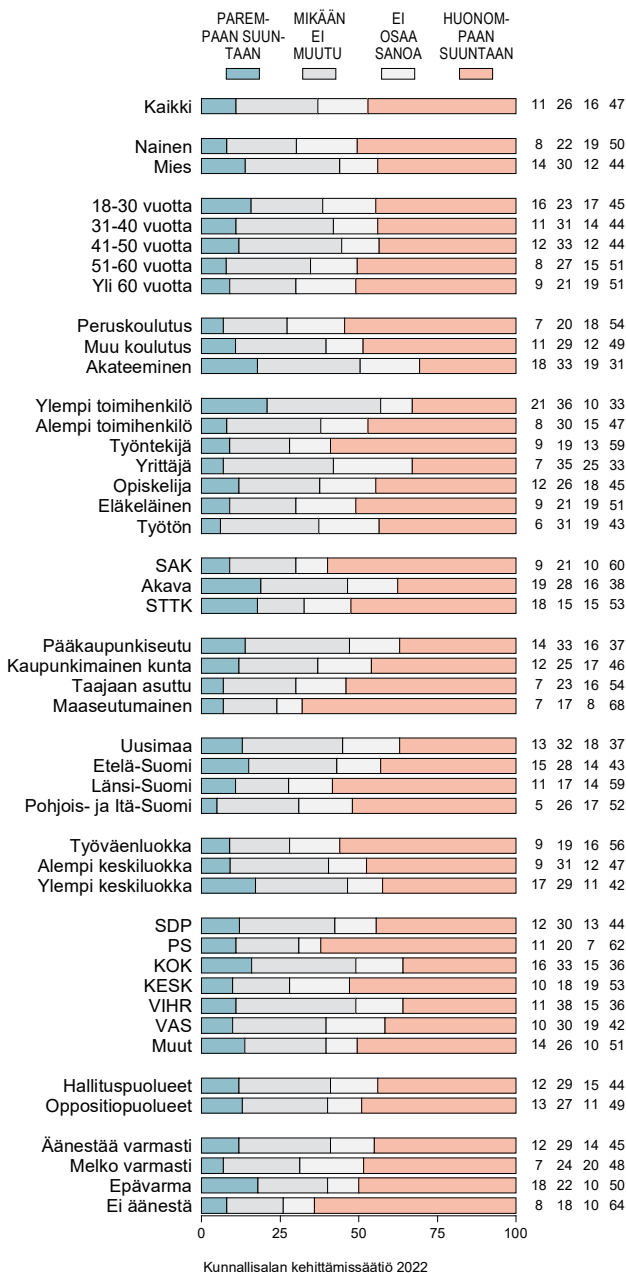
MITEN ARVIOI GLOBAALIEN ONGELMIEN KEHITTYVÄN
TULEVAISUUDESSA: YMPÄRISTÖONGELMAT (%).

MITEN ARVIOI GLOBAALIEN ONGELMIEN KEHITTYVÄN
TULEVAISUUDESSA: SAIRAUDET JA EPIDEMIAT (%).

MITEN ARVIOI GLOBAALIEN ONGELMIEN KEHITTYVÄN
TULEVAISUUDESSA: TEKNOLOGIAN JA TEKOÄLYN
RYÖSTÄYTYMINEN HALLINNASTA (%).

Polemia-sarjassa ovat ilmestyneet

- 1 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1992
- 2 Erkki Mennola
IDEA KUNNASTA (1992)
- 3 Terho Pursiainen
KRIISIAJAN ETIIKKA (1993)
- 4 Työryhmä Kyösti Urponen (pj.), Raija Julkunen, Olli Kangas,
Jorma Sipilä, Asko Suikkanen ja Petri Kinnunen (siht.)
KASVUSTA VASTUUSEEN
– sosiaalipolitiikan tulevaisuus (1993)
- 5 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1993
- 6 Pekka Ojala–Aulis Pöyhönen
LÄHEISYYSPERIAATE – hallinnon uusjako (1994)
- 7 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1994
- 8 Jorma Hämäläinen–Veikko Teikari
HENKILÖSTÖPOLITIIKKA PAKKORATKAISUJEN EDESSÄ
(1995)
- 9 Terho Pursiainen
NOUSUKAUDEN ETIIKKA (1995)
- 10 Eero Ojanen
EIPÄJOKI
Fiktiivinen reportaasimatka mihin tahansa suomalaiseen
kuntaan (1995)
- 11 Heikki Koski
KANSALAINEN, KUNTA JA KANSALAISYHTEISKUNTA
(1995)
- 12 Seppo Niemelä
MUUTOSKIRJA
Rohkaisuksi murroksen maailmaan (1995)
- 13 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1995
- 14 Lauri Hautamäki
MAASEUTU ELÄÄ (1995)

- 15 Juha Kuisma–Heikki Haavisto
KAUPUNKI JA MAASEUTU
– avoliitto vai susipari (1995)
- 16 Olli Pusa
ELÄKEPOMMIN VARJOSSA (1996)
- 17 Satu Apo–Jari Ehrnrooth
MILLAISIA OLEMME?
Puheenvuoroja suomalaisista mentaliteeteista (1996)
- 18 Eira Korpinen
OPETTAJUUTTA ETSIMÄSSÄ (1996)
- 19 Erkki Pystynen
LIITTOKUNTA (1996)
- 20 Martti Sinisalmi
TYÖLLISTÄMISTÄ VAI PALVELUA? (1996)
- 21 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1996
- 22 Olli Mäenpää
KUNTIEN ITSEHALLINTO EU-SUOMESSA (1997)
- 23 Tuula-Liina Varis
KRISTALLIYÖ JOENSUUN KAUPUNGINTALON TORNISSA
(1997)
- 24 Terho Pursiainen
KUNNALLISTEN KÄYTÄNTÖJEN ETIIKKA
Yhteisöopin alkeet (1997)
- 25 Siv Sandberg–Krister Ståhlberg
KUNTALAISTEN KUNTA JA VALTIO (1997)
- 26 Pertti Hemánus
KUNNALLINEN TIEDOTTAMINEN JA JASKA JOKUNEN
Tutkittua tietoa ja tutkimattomia tulkintoja (1997)
- 27 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1997
- 28 Esko Antola
UUSI EU? (1998)
- 29 Eero Ojanen
YHTEISKUNNAN ITSEPUOLUSTUS (1998)
- 30 Pertti Kettunen
ELINKEINOPOLITIIKAN TAITO (1998)

- 31 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1998
- 32 Torsti Kivistö
JOUTILAISUUSYHTEISKUNTA (1998)
- 33 Erkki Mennola
IDEA MAAKUNNASTA (1999)
- 34 Jorma Hämäläinen
MINÄ KUNNANJOHTAJA (1999)
- 35 SINÄ KUNNANJOHTAJA (1999)
- 36 Juha Talvitie
KUNTA VAI MAAKUNTA?
Globalisaatio ja regionalismi (2000)
- 37 Juha Sihvola
YKSILÖNÄ YHTEISÖSSÄ
Näkökulmia paikallisuuteen, globalisaatioon ja hyvään elämään
(2000)
- 38 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2000
- 39 Seppo Niemelä
TULISIELU
Verkostoajan aluekehittäjä (2000)
- 40 Kauko Heuru
ITSEHALLINNON AIKA (2001)
- 41 Heikki Eskelinen
ALUEPOLITIIKKA RAUTAHÄKISSÄ (2001)
- 42 Matti Wiberg
PALUU POLITIIKKAAN (2001)
- 43 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2001
- 44 Ilkka Virtanen
YLIOPISTOJEN KOLMAS TEHTÄVÄ (2002)
- 45 Arvo Myllymäki
KUNTIEN KUJANJUOKSU (2002)
- 46 Risto Eräsaari
KUINKA TURVATON ON RIITTÄVÄN TURVALLINEN?
(2002)

- 47 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2002
- 48 Pentti Arajärvi
PAREMMINVOINTIYHTEISKUNTA (2003)
- 49 Eero Uusitalo
MAASEUTU KANSAN VAI HALLINNON KÄSISSÄ? (2003)
- 50 Esko Juntunen
KUNNAN ELINKAARIHYPPY
– strateginen kehittäminen ja yhteistyö (2003)
- 51 Pekka Sauri
SUOMEN DEMOKRATISOIMINEN (2003)
- 52 Esko Aho
SATTUMA SUOSII VALMISTAUTUNUTTA (2003)
- 53 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2003
- 54 Seppo Rainisto
KUNNASTA BRÄNDI? (2004)
- 55 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2004
- 56 Markku Lehto
TAKAISIN TULEVAISUUTEEN
– valtion ja kuntien yhteinen taival (2005)
- 57 Tarmo Pukkila
IKÄVALLANKUMOUS (2005)
- 58 Matti Wiberg
VALTA KUNNASSA (2005)
- 59 Soili Keskinen
ALAISTAITO Luottamus, sitoutuminen ja sopimus (2005)
- 60 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2005
- 61 Samuli Skurnik
OSUUSTOIMINNASTA OPPIA?
Kuntapalvelut uudessa talousmallissa (2006)
- 62 Markku Lehto
PELASTUSRENKAAN PAIKKAUS (2006)

- 63 Pasi Holm
VEROKIRJA (2006)
- 64 Matti Virén
KANSALAISEN KUNTAUUDISTUS (2006)
- 65 Markku Lehto
OI OMA KUNTANI (2006)
- 66 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2006
- 67 Peter Ekholm
POLEMIA – AJATUSPAJAKO? (2007)
- 68 Aatos Hallipelto
PARAS TUOTTAKOON!
Hyvinvointipalvelujen tulevat markkinat (2008)
- 69 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2008
- 70 KUNNON VALTUUTETUT?
Ilmapuntari 2008, osa 2
- 71 Sami Borg
HILJAA HYVÄ TULEE
Puheenvuoro äänestysprosentista ja vaaliaktiivisuudesta (2008)
- 72 Matti Wiberg
HALLITSEKO HALLITUS? (2009)
- 73 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2009
- 74 Jussi-Pekka Alanen
HELSINKI
Kansakunnan pääkaupunki – ihmisten metropoli (2009)
- 75 Laura Berg–Mari K. Niemi
KENEN KUNTAVAALIT? (2009)
- 76 Esa Halme–Lauri Kuukasjärvi
UUSI KUNTA VAI KUNTALIITOS –
KUNTALAISEN ITSEHALLINTO (2010)
- 77 Esko Kalevi Juntunen
SULJETUSTA AVOIMEEN –
TALouden GLOBAALIMYRSKY (2010)

- 78 Anne Luomala – Tuomo Puumala
BUDJETTI –
JULKINEN SALAISUUS VAI SALAINEN JULKISUUS? (2010)
- 79 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2010–2011 (2011)
- 80 Terho Pursiainen
MIELEKÄS ELÄMÄ, MIELEKÄS YHTEISKUNTA (2011)
- 81 Antti Mykkänen (toim.)
KUNTAKIRJA – UUDISTUSAJATUKSIA (2011)
- 82 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2011–2012 (2012)
- 83 Antti Mykkänen (toim.)
KUNTAYHTYMÄ PELASTAA? (2012)
- 84 Ari Mölsä (toim.)
KUNTARAKENNEKIRJA (2012)
- 85 Timo Reina
KAHDEN TULEN VÄLISSÄ –
ALUEHALLINNON TILA JA TULEVAISUUS? (2012)
- 86 Tarja Cronberg
ESTEJUOKSU LUOVAAN SUOMEEN (2012)
- 87 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2012 (2013)
- 88 Marja-Liisa Manka, Laura Bordi ja Kirsi Heikkilä-Tammi
PERUSASIOISTA PIENIIN IHMEISIIN –
KUNTAJOHTAMISEN KUVA (2013)
- 89 Kari Välimäki
KAKKUA JAETTAVAKSI (2013)
- 90 Wille Rydman
UNELMASTA PAINAJAISEKSI?
– Kuinka hyvinvointivaltio syö itse itsensä (2013)
- 91 Yrjö Hakanen
MARKKINOIDEN VAI IHMISEN HYVÄKSI?
– Kommunistin puheenvuoro (2013)
- 92 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2013 (2014)
- 93 Heljä Misukka
KOULUTUKSEN SUURVALTA TIENHAARASSA (2014)

- 94 Markku Lehto
MARKKINAT, SOSIAALITURVA JA YKSILÖN VOIMA
(2014)
- 95 Mikael Jungner
SATTUMA, TAHTO JA KOHTALO (2014)
- 96 Juha Kuisma ja Matti Mäkelä
Kyliä tulevaisuus (2015)
- 97 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2014 (2015)
- 98 Pekka Sauri
julkishallinto ja sosiaalinen media (2015)
- 99 Eero Ojanen
HYVÄ PÄÄTÖS?
Filosofisia näkökulmia päätöksentekoon (2015)
- 100 Kauko Sipponen
SE SUURI KUNTAUUDISTUS (2016)
- 101 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2015 (2016)
- 102 Päivi Lipponen ja Antton Rönholm
PULPETISTA TABLETTIIN
– suomalainen koulu edelläkävijäksi maailman muutoksessa
(2016)
- 103 Antti Mykkänen (toim.)
MAAKUNTAITSEHALLINTO (2016)
- 104 Heikki Saxén ja Salla Saxén
MITEN BIOETIIKKA VOI MUUTTA
SUOMALAISTA TERVEYDENHUOLTOA? (2016)
- 105 Raili Mäkitalo
SUOMESTA IKÄIHMISTEN MALLIMAA (2016)
- 106 Karina Jutila
PILAAKO ELIITTI SUOMEN? (2016)
- 107 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2016 (2017)
- 108 Pekka Sauri
KUNNAT JÄLKEEN SOTEN (2017)

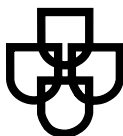
- 109 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2017 (2018)
- 110 Veli-Antti Savolainen
GLOKALISAATIO – PAIKALLISEN ISO UUSI KUVA
(2018)
- 111 Anders Blom
MAAN TAPA MURROKSESSA (2019)
- 112 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2018 (2019)
- 113 Jan Erola
UUSIEN IDEOIDEN SUOMI (2019)
- 114 Juha Kuisma
PAIKALLINEN ILMASTOPOLITIIKKA (2019)
- 115 Pekka Sauri
JULKISHALLINTO JA SOSIAALINEN MEDIA 2020
(2019)
- 116 Timo Soini
POPULISMI (2020)
- 117 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2019 (2020)
- 118 Markus Leikola
MAAILMA KORONAN JÄLKEEN (2020)
- 119 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2020 (2021)
- 120 Olavi Ala-Nissilä ja Esa Härmälä
SEUTUKAUPUNGIT JA VOIMAVAROJEN SUOMI (2021)
- 121 Juha Kuisma ja Pekka Sauri
ETÄTYÖ JA MONIPAIIKKAISUUS SUOMESSA (2021)
- 122 Arto Haveri
PORMESTARI HAASTAA KUNNANJOHTAJAN
– ONKO JOHTAMISMALLILLA VÄLIÄ? (2022)
- 123 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2021 (2022)

124 Timo Kietäväinen

REMONTIN AIKA (2022)

125 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT

Ilmapuntari 2022 (2023)

KAKS – Kunnallisan kehittämissäätiö rahoittaa kuntia palvelevaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Tavoitteena on tukea ja parantaa kuntien ja niiden organisaatioiden toimintamahdollisuuksia.

Rahoitamme hankkeita ja tutkimuksia, joiden arvioimme olevan kuntien tulevaisuuden kannalta keskeisimpiä. Tuloksien tulee olla sovellettavissa käytäntöön. Rahoitettavilta hankkeilta edellytetään ennakoluulotonta ja uutta uraa luovaa otetta.

Säätiöllä on *Polemiikki*-niminen asiakaslehti ja kaksi julkaisusarjaa:

Polemia-sarja, jossa käsitellään kunnille tärkeitä strategisia kysymyksiä ajattelua herättävällä tavalla.

Tutkimusjulkaisut-sarja, jossa julkaistaan osa säätiön rahoittamista tutkimuksista. Pääosa säätiön rahoittamista tutkimuksista julkaistaan tekijätahon omissa julkaisusarjoissa.

Julkaisut-sarja, jossa esitellään tutkimustietoa tai yhteiskunnallisia keskustelun avauksia.

Toimintamme ja julkaisumme esitellään tarkasti kotisivuillamme *www.kaks.fi*.

Vuonna 1990 perustettu itsenäinen säätiö rahoittaa toimintansa sijoitustuotoilla.

Osoite	Fredrikinkatu 61 A 00100 Helsinki
Asiamies	Antti Mykkänen, antti.mykkanen@kaks.fi, p. 0400 570 087
Tutkimuspäällikkö	Sami Borg, sami.borg@kaks.fi, p. 050 345 0811
Taloudenhoitaja	Maarit Vaittinen, maarit.vaittinen@kaks.fi, p. 040 716 4807

Tutustu kotisivuihimme (*www.kaks.fi*)!

Kansalaismielipide ja kunnat

Ilmapuntarissa on kolme teemaa: kunnallishallinto, politiikka ja yhteiskunta. Miten tyytyväisiä kunnissa, alueilla ja koko Suomessa ollaan päättäjiin ja asioiden tilaan? Kenelle koronakriisin risut ja ruusut jaetaan? Mikä mielestämme uhkaa Suomea ja maapalloa?

Kunnallisan kehittämissäätiön järjestyksessä 31. kyselytutkimukseen perustuva raportti, *Kansalaismielipide ja kunnat – Ilmapuntari 2022*, kiteyttää kansalaisten näkemyksiä tulevista haasteista. Tutkimuksen on säätiön toimeksiannosta tehnyt Kantar TNS Oy.

kaks.fi
KUNNALLISALAN
KEHITTÄMISSÄÄTIÖ

Otavan Kirjapaino Oy

9 789523 491090

ISBN 978-952-349-109-0 (nid)
ISBN 978-952-349-110-6 (pdf)
ISSN 1235-6964